COLECȚIA ROMANULUI ISTORIC

August Strindberg

* vrăjitoarea
* răzbunarea
* insula fericiților

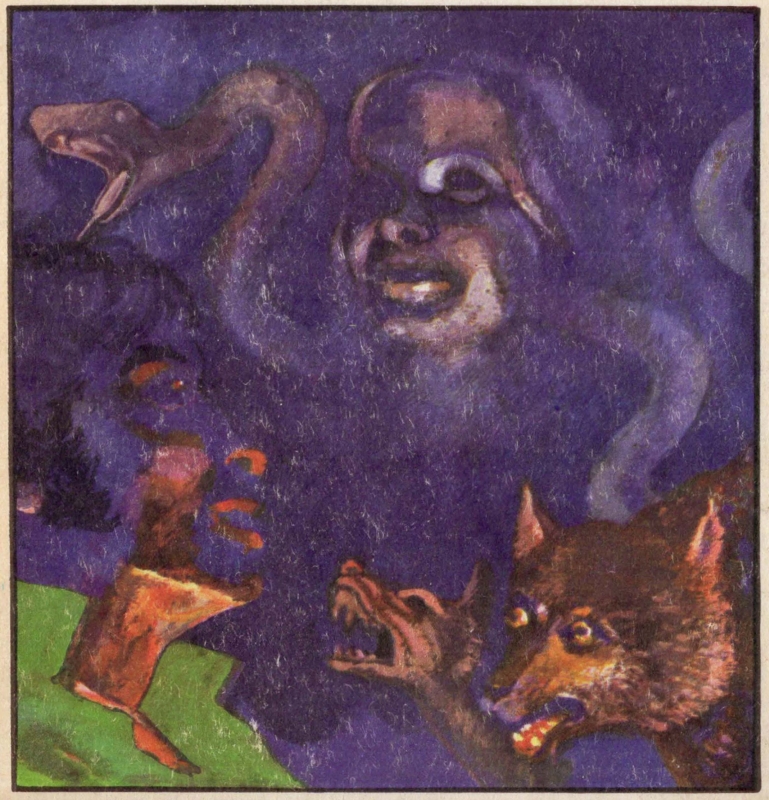

August
Strindberg

Vrăjitoarea
Răzbunarea
Insula Fericiților

Coperta colecției de *Vasile Olac*

August Strindberg
KLEINE HISTORISCHE ROMANE
Tschandala • *Die Hexe* • *Insel der Seligen*
Georg Müller München und Leipzig, 1918

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate EDITURII UNIVERS

August
Strindberg

Vrăjitoarea
Răzbunarea
Insula Fericiților

În românește de
Nora Iuga

București • 1979
Editura UNIVERS

VRĂJITOAREA

(1887)

Tatăl Theklei Degener era gardian ; făcea parte din corpul care asigura atît paza internă a Stockholmului, cît şi transportul de deţinuţi şi serviciul închisorii. Din păcate funcţia aceasta nu era prea bine văzută. Uniforma, aceeaşi de pe vremea războiului de treizeci de ani, stîrnea batjocura haimanalelor şi le adusese gardienilor porecla de „sticleţi" ; poreclă transmisă din generaţie în generaţie şi pe care o foloseau acum chiar şi cei din lumea bună. Aparţinînd unei categorii sociale umile, avînd un grad care nu-i permitea avansarea, se simţea de două ori stigmatizat.

Orice imbold la o comportare exemplară îi era anihilat, de vreme ce nu întrevedea nici o posibilitate de a-şi depăşi condiţia ; totodată contactul permanent cu infractori de toate soiurile îi altera concepţia despre viaţă. Deveni sceptic, ursuz, apatic şi începu să bea.

Mama fusese slujnică şi această căsătorie îi oferise perspectivele unui trai sigur, dar în acelaşi timp o viaţă plină de suferinţe. Gardianul, care lipsea nopţile, fiind de servici, venea acasă doar după-amiaza, pentru cîteva minute, să-şi bea berea fiartă amestecată cu rachiu ; în acest răstimp Thekla era mereu trimisă cu cîte-un comision în oraş. Din cauza acestor condiţii căsnicia nu era prea solidă, dar nici certurile nu aveau cînd să izbucnească.

Casa se afla pe strada Schwarzmönch, peste drum de biserica germană, între poduri, în partea cea mai întunecată a oraşului vechi. Era o clădire înnegrită cu geamuri mici afumate, care nu lăsau să treacă lumina. Imobilul

avea un aspect straniu, disgrațios și era greu de înțeles ce-l determinase pe proprietar să angajeze o portăreasă.

Totuși motive existau. Fiind foarte populată, casa avea nevoie de o pază severă ; în al doilea rînd chiriașii erau de asemenea calitate, încît era nevoie de o portăreasă care să le impună. În catul de sus se afla un han pentru marinarii finlandezi ; în partea dinspre curte un cămătar și deasupra un bordel.

Munca nu era aici deloc ușoară. Poarta trebuia deschisă în medie cam din nouă în nouă minute pe tot parcursul celor douăzeci și patru de ore ale unei zile și nu avea voie să rămînă descuiată niciodată. Viața portăresei semăna cu cea a unui deținut, ba mai rău, cu a unui criminal care este silit prin tortură să-și recunoască vina.

În anumite închisori se mai folosea procedeul prin care, întrerupînd cu zgomote repetate din oră în oră somnul unui deținut, aflat în perioada anchetei, se obținea capitularea vinovatului.

Din douăzeci și patru de ore nu exista nici un singur minut în care portăreasa să fi putut avea siguranța că nu va suna cineva. Cînd îi venea fata trebuia să tragă de funia clopotului ; cînd stătea la plită trebuia deodată să lase tot și să fugă, constatînd la întoarcere că laptele a dat în foc ; cînd se întindea în pat și în jurul ei se așternea liniștea — ochii i se închideau și cu nervii toropiți se lăsa în voia odihnei —, clopotul suna și trebuia din nou să-și încordeze mușchii ca să tragă de funie. Această funie devenise pentru ea un nou organ, care îi crescuse în prelungirea brațului drept. Întreaga ei viață, întreaga ei existență devenise o parte componentă a unui sistem de sonerie. Își pierduse orice voință, orice inițiativă ; toată activitatea ei își primea impulsul din afară, de la o frînghie, trasă de un străin oarecare, de la un clopot care semnaliza voința acelui străin, voință pe care trebuia s-o execute brațul ei drept. În primul an, cînd era însărcinată cu fetița, se îmbolnăvise de nervi, apoi se obișnui și nu mai simți nici mulțumire, nici resentiment. Constata doar că trăiește și știa că viața ei era în strînsă legătură cu funia de care trăgea.

Dacă obosea să tragă de funie nu mai primea nici mîncare, nici băutură ; și dacă se sătura de odaia strîmtă

cu vizorul spre poartă, atunci avea libertatea să aleagă strada.

În această încăpere mică se născu Thekla, în timp ce poarta continua să se trîntească, clopotul să sune, marinarii să se înjunghie. Fusese un copil foarte dificil, urla cîte o jumătate de oră pînă obosea, căzînd apoi într-o liniște și o epuizare totală asemenea morții. Părea că se născuse cu o aversiune hotărîtă împotriva porții și a clopotului. În primii cinci ani nu se putuse obișnui ; mai tîrziu, cînd în sfîrșit se mai deprinse, sunetul acela o urmărea și cînd lipsea de acasă.

Fie că se afla în clasă sau la slujbă, la tatăl ei, auzea clinchetul clopotului, scrîșnetul zăvorului, și trîntitul porții. Mama credea că o putea liniști cu putină bere încălzită cu un strop de rachiu, așa cum își făcea și ei, dar degeaba.

Cînd Thekla împlini patru ani, fu lăsată să se joace pe-afară. Curtea era ca un coș larg de fabrică ; de o parte se înșirau căsuțe mici, cu un aspect dubios, de cealaltă parte, lîngă zid, se afla o ladă mare de gunoi, din care se scurgea permanent o zeamă scîrboasă maronie. Vara roia un nor de muște în jurul tulumbei ; șobolani mari, roșcați, țîșneau din spărturile beciului după vreun morcov, o coajă de cartof sau o bucată de cîrpă — uneori se mai aventura și cîte o vrabie, pînă acolo, tentată de vreo zdreanță pentru cuib. Thekla se juca de obicei lîngă rigola de piatră, unde se deșertau gălețile cu lături ; păianjeni cu picioare lungi se plimbau în voie pe peretele murdar.

Oamenii se purtau prietenos și oricine intra sau ieșea pe poartă avea un zîmbet sau o vorbă bună pentru ea, pentru că era fata portăresei, căreia îi știau toți de frică. Cele mai drăguțe erau fetele care locuiau la catul de sus, dinspre curte. Acestea îi dădeau marțipan și o invitau în camerele lor cu perdele frumoase și cu miros de apă de trandafiri.

Mamei nu-i plăceau aceste vizite, totuși era o ușurare să scape pentru cîteva clipe de grija copilului, mai ales că se afla în aceeași casă.

Thekla nu cunoștea strada ; mama nu era niciodată liberă să poată ieși cu ea în oraș. Nu văzuse niciodată

soarele, totuşi cînd stătea uneori în curte, cu capul dat pe spate, privind dincolo de streaşina acoperişului, vedea acolo sus mai multă lumină şi un albastru intens. Dar cînd venea iarna şi în curte se forma o pîrtie de gheaţă pînă la poartă, rămînea încuiată toată ziua în odaia strîmtă şi atît de întunecoasă, încît lumina trebuia să ardă de dimineaţa pînă seara. Aici mirosea tot timpul a lapte dat în foc, a slănină prăjită, şi a bere fiartă. Geamul dinspre stradă era căptuşit cu hîrtie. Thekla o rupsese puţin, făcîndu-şi o gaură mică prin care putea să privească afară. De cealaltă parte a străzii nu vedea decît colţul unei clădiri mari, înnegrite, cu ferestre înalte şi ascuţite.

Întrebîndu-şi odată mama, cine locuia acolo, află că era casa Domnului. Îşi imagină atunci că Domnul era un bărbat foarte mare, devreme ce avea nevoie de un acoperiş şi de ferestre atît de înalte. Singura ei bucurie era venirea tatei. Acesta era un bărbat înalt, blond şi palid, îmbrăcat în haine frumoase şi neobişnuite. Nasturii de la tunică erau auriţi şi purtau pe ei chipul unui bătrîn pe care-l numeau Erik cel Sfînt ; pe stofa de culoare închisă a vestonului, centura şi diagonala din piele albă lăcuită luceau parcă mai intens şi sabia părea atît de mîndră cînd stătea sprijinită de colţul şifonierului. Dar cel mai grozav din toate era coiful de fier, aşezat pe masă lîngă cana de bere, strălucind de atîta aur şi culoare ; iar panaşul care îi împodobea creştetul arăta întocmai ca o pisică neagră zburlită.

Părinţii vorbeau de obicei în şoaptă, totuşi uneori Thekla le auzea cuvintele căzînd răstit, scurt şi tăios şi se speria. Primul tăcea tatăl, scotea dintr-un portmoneu nişte arginţi pe care-i dădea mamei, apoi se ridica şi pleca.

Fata îi vedea pe locatarii casei salutîndu-l plini de respect, ceea ce îi întărea convingerea că tatăl ei era un bărbat puternic şi stimat. Această impresie, adăugată la autoritatea de care i se bucura mama, o făcu foarte curînd să nu se considere printre oamenii de categorie modestă.

Creşcu fără surori, fără prieteni de joacă ; nu avusese pe nimeni cu care să se fi putut compara, pe nimeni care să-i fi putut modela firea. Cînd împlini şapte ani fu înscrisă la şcoala de fete a comunităţii germane, deoarece tatăl ei se trăgea dintr-o veche familie prusacă. În prima

zi de şcoală, mama se învoi de la slujbă şi-şi conduse fata sus. în sala mare. Thekla se auzi strigată la catalog şi mama fu întrebată care era funcţia tatălui. La răspunsul ei, că soţul îi era gardian, un zîmbet uşor trecu pe faţa învăţătorului, dar copiii şi părinţii prezenţi acolo rîseră atît de vizibil, încît Thekla observă. Pe stradă, fetiţa îşi întrebă mama de ce s-a rîs, dar aceasta nu-i putu da nici un răspuns. Curînd însă avea să afle, tot la şcoală, cauza acelei veselii generale. Astfel descoperi că făcea parte din clasa de jos, din care părinţii se străduiau s-o ridice prin educaţie, iar învăţătorii, dimpotrivă, îi înăbuşeau orice dorinţă de ascensiune, predicîndu-i să se mulţumească cu locul pe care Dumnezeu l-a hotărît fiecăruia pe pămînt. Observă curînd că cei din familiile bune aveau obrajii şi mîinile albe şi mai tîrziu învăţă de la alte fete să bea oţet de vin şi să-şi spele mîinile cu apă caldă ca să şi le albească.

Cu timpul deveni debilă, nu mai putea dormi, era sensibilă la orice, şi sfîrşi prin a nu se mai simţi bine nicăieri. Grija exagerată a mamei o făcu să se considere neajutorată şi infirmă, aşteptînd mereu sprijin de la alţii, deoarece propria ei fiinţă devenea din ce în ce mai fragilă.

II

Aşa arătase copilăria ei pînă la confirmare.

Cu acest prilej i se predică preceptul creştin, după care toţi oamenii ar fi egali ; şi-ntr-adevăr, cînd văzu adunaţi în aceeaşi încăpere copii din toate clasele sociale, ascultînd aceeaşi învăţătură, de parcă viaţa ar fi fost aceeaşi pentru toată lumea, încolţi în sufletul ei o nădejde fierbinte. Preotul, care era un om cucernic, părea a împărtăşi şi el credinţa că toţi copiii sînt ai aceluiaşi părinte şi că acesta nu făcea nici o deosebire între cei săraci şi cei bogaţi.

Seara după examen, îi convocă pe toţi în capelă spre a le da ultima învăţătură pentru viaţă şi a-şi lua rămas

bun de la ei. Apoi urmau să primească împărtășania, și să-și croiască singuri drumul în viață ocrotiți doar de Dumnezeu. Se făcuse foarte cald în încăperea mică și întunecoasă, pe pereții căreia priveau din rame negre chipuri severe ; teracota era încinsă și vechea lampă de aramă arunca o rază subțire pe fețele palide. Părul de un alb strălucitor al bătrînului dascăl părea un izvor de lumină. Le zugrăvea copiilor cu vocea lui tremurătoare toată gravitatea înfricoșătoare a existenței ; le atrăgea atenția asupra primejdiilor ; îi ruga să-l creadă, deoarece el cunoștea viața ; îi implora să-și clădească speranța pe o mulțumire trainică, adevărată, nu pe nisipuri mișcătoare ca fericirile iluzorii, pe care ni le dăruiește de obicei lumea. În acel moment toți îl credeau. Fiul colonelului simțea că ceea ce spunea bătrînul despre cei sus-puși, care pot să cadă foarte jos și să sfîrșească în mizerie, era adevărat ; fata giuvaiergiului îl credea atunci, cînd le vorbea despre fetele unor bogătași care și-au încheiat viața cerșind. Dar în această minunată oră de pe urmă, în această încăpere care îi adăpostea de lume, copii încă în fața lui Dumnezeu, erau chemați să uite că acolo, afară, în viața sălbatecă, oamenii se prețuiau după alte criterii, josnice și nedemne. A doua zi, cînd aveau să mănînce împreună la masa grației divine și a iubirii, trebuiau să uite că unii dintre ei nu vor mai putea sta niciodată la aceeași masă și poate vor ajunge să-i servească pe ceilalți, dar clipa în care vor bea o singură dată din același pahar băutura înfrățirii, așa cum a băut și a mîncat Mîntuitorul cu cel mai de pe urmă semen, aveau s-o păstreze mereu neîntinată în suflet.

— Copii — încheie bătrînul —, înaintea lui Dumnezeu cel veșnic, arătați-i acum, prietenului vostru adevărat, că în acest ceas dezbrăcați de toate gîndurile și sentimentele lumești, sînteți gata să vă recunoașteți ca frați și surori ai marii comuniuni umane, cum și-a imaginat Mîntuitorul nostru odinioară omenirea, cînd el însuși a coborît printre cei umili, deși locul său era printre Mai-marii Sinagogei ; deschideți-vă inimile fără spaimă și fără rușine și lăsați-mă să mai privesc o clipă această mirifică priveliște atît de scumpă sufletului meu : copiii oamenilor aici pe pămînt asemenea îngerilor.

Coborî de pe scaun şi zăvorî uşa, în timp ce copiii aşteptau cu emoţie ceea ce avea să se întîmple.

— Acum, continuă dascălul, după ce îşi reluă locul, acum am înlăturat lumea, cu plăcerile, păcatele şi nedreptăţile ei, acum sîntem singuri în faţa Fiului Omului, cel venit să dărîme ceea ce era sus şi să ridice ceea ce era strivit. Să ne înălţăm inimile în rugăciune şi cînd vă veţi simţi conştiinţa cutremurată, zguduită, umilită, îmbrăţişaţi-vă unii pe alţii fără minciună şi prefăcătorie, aşa cum ar trebui să se îmbrăţişeze copiii oamenilor ; lasă-mă să te văd, tinere bogat, tu care ştii că te aşteaptă în stradă puterea şi slava — trăsura ta princiară —, cum îţi deschizi braţele să-l cuprinzi pe fratele tău care trudeşte din greu ; lasă-mă să te văd pe tine fiică de neam mare aruncîndu-te la pieptul viitoarei tale slujnice ; şi tu, fiule umilit al unui om sărman, uită-ţi pentru o clipă ura împotriva celor fericiţi, încălzeşte-ţi inima îngheţată lîngă cea a fratelui tău pe care-l pizmuieşti, vindecă-ţi rana, pe care încerci să ţi-o ascunzi în braţele celui pe care-l urăşti. Iubiţi-vă unii pe alţii, cum v-am iubit eu, dăruiţi-vă sărutul frăţesc, acum în această clipă, înainte de-a deschide uşa în pragul căreia vă aşteaptă lumea cu duşmăniile, invidiile şi răutăţile ei ; pentru că atunci — dar, Doamne, de ce ? — inimile şi drumurile voastre se vor despărţi. De aceea, tineri şi tinere, acum, acum ! Amin !

Băieţii şi fetele, care ascultaseră predica despărţiţi în două grupuri, privindu-se unii pe alţii la început cu sfială, se aruncau acum în extaz, cu ochii împăienjeniţi de lacrimi, unii în braţele celorlalţi, sărutîndu-se printre sughiţuri.

Ca prin minune, căzuseră toate îngrădirile sociale, ale originii, ale averii, ale neamului, şi aceşti copii timizi, care tremuraseră de neobişnuitul întîmplării cu cîteva clipe înainte, se priveau acum deschis şi plini de iubire. Nimeni nu mai observa obrazul vulgar, mîinile îngheţate, hainele sărăcăcioase ; expresia înfometată, sălbăticită se netezise şi ţinuta orgolioasă se frînse, accentele de superioritate amuţiseră.

De la locul său învăţătorul privea furtuna pe care o dezlănţuise, şi tremurînd el însuşi în faţa acestei imense forţe spirituale, profund tulburat de priveliştea visului îm-

plinit, întinse brațele cu un gest de alinare și porunci valului să se liniștească.

— Pace vouă, atît putu să rostească, în timp ce lacrimi de bucurie și adorație i se prelingeau pe obraji.

Ca treziți din somn, încă amețiți, copiii își reluară locurile. Suspinele se mai auzeau din cînd în cînd, cum li se întîmplă copiilor după ce au plîns mult, și cu ochii plecați, parcă rușinîndu-se de ceva necuviincios, se așezară în bănci și nu mai îndrăzniră să se privească unii pe alții.

În aceeași clipă cineva apăsă clanța ușii care scoase un scîrțîit strident. Învățătorul privi semnificativ spre ușă ; vru să spună ceva, dar se mulțumi doar să zîmbească și merse să-i deschidă servitorului care veni să pună lemne pe foc.

Era greu să reintri în atmosferă, trecerea fusese prea bruscă. Cîțiva copii zîmbiră.

— Da, acum zîmbim, spuse pastorul, de fapt rîdem de copilăriile noastre cînd lumea vine și deschide ușa. Vom mai rîde de multe ori de slăbiciunile, visele, speranțele noastre, dar cine știe dacă n-ar trebui de fapt să plîngem. Cine știe ?

Căldura crescu în încăpere, pe geamurile reci se prelingea aburul în dîre de apă ; lampa fila. Copiii păreau obosiți, unii căscau. Servitorul dădea semne de nerăbdare scormonind cu cleștele în jeratic. O epuizare generală îi cuprinse pe toți și pastorul încheie îndată ceremonia cu o rugăciune scurtă : „Nimeni nu poate primi împărăția lui Dumnezeu dacă nu devine din nou copil".

Cînd își îmbrăcară paltoanele în hol nu îndrăzniră să se privească și imaginea acelui spectacol cutremurător le apăru din nou, făcîndu-i să nu poată vorbi despre el.

Întîmplarea aceasta o impresionă pe Thekla atît de puternic, încît străbătu curtea bisericii în drum spre casă ca-n transă. Întunericul se lăsase peste înserarea de april și adia un vînt cald din sud, care legăna crengile golașe ale teiului printre care licărul stelelor era ca beteala pe pomul de Crăciun. Mergea cu grijă ținîndu-și manșonul cu ambele mîini în dreptul pieptului, ca și cînd ar fi purtat o pictură minunată, încă neuscată, și se temea să n-o șteargă. Ridica mîinile vrînd parcă să privească un tablou, le apropia, le depărta, căutînd un unghi favorabil să-l poată desluși

mai bine ; închide ochii și-i apare din mijlocul mulțimii un tînăr cu păr negru venind spre ea cu brațele întinse ; ea îl cuprinde, își lipește obrazul de-al său și nu-i mai vede decît părul și doi ochi negri strălucitori care o pătrund, în gura ei respiră altă gură și pe buze simte o apăsare ușoară ca de mătase. Îl îmbrățișează și simte cum mîinile ei reci, tremurătoare se încălzesc la atingerea pulovărului de lînă, obrazul ei atinge pînza albă apretată de olanda, albă ca vestmîntul Mîntuitorului și pe mijlocul pieptului său strălucește o picătură rubinie de sînge, pe care o simte rece și tare sub tîmplă încît îi vine să strige, dar durerea este dulce ; se apasă atunci mai mult de piatra cea roșie să-și sporească durerea. Deodată aude vocea pastorului : Pace Vouă ! brațele recad, se clatină ca trezită dintr-un somn, vede flacăra roșie a lămpii pîlpîind pe chipul brun și frumos al tînărului, ca Sfîntul Duh peste creștetul tinerilor din Emmaus, vede fețele întunecate, severe, care-i privesc din tablouri și atunci intră servitorul și închide ușa sobei. Se oprește la ieșirea din curtea bisericii și cheamă din nou chipul acela, își desface paltonul și-și miroase corsajul rochiei din care urcă o mireasmă de flori de cîmp, își apleacă capul să-și sărute curba moale a pieptului, dar gîtul întîmpină împotrivirea gulerului. Și iată : o buruiană albă îi crește în partea stîngă a trupului, cu șase clopoței pe o tulpină galbenă între două frunze de un verde închis ; se strecoară printre sînii ei tineri în sus și se-ntinde către gura ei așteptînd să fie sărutată. Își simte pieptul umplîndu-se de parcă ar vrea să-i țîșnească lapte din sfîrcuri și picioarele îi tremură atît de tare, încît trebuie să se țină de grilajul porții. Din piață se aude larmă mare. Un clopot sună neîncetat, fără contenire ; cîinii latră, băieții strigă și apoi se pornește un uruit de-a lungul străzii înguste, un uruit înfundat ca atunci cînd se bate arama ; zgomotul crește și se-apropie imens, roșu ca para focului luminînd emblemele, ornamentele, pietrele, geamurile, se apropie de ea și acum apar patru cai negri, scoțînd flăcări pe ochi și pe nări, înhămați la o trăsură roșie ca sîngele mînată de bărbați purtînd coifuri de aur ; pe capră se-ncolăcesc șerpi negri, în

timp ce clopotul bate înainte, cornul sună şi dîra de foc aleargă odată cu trăsura.

— Ce faci aici ? întrebă mama, care venise s-o ia pe Thekla, cînd o văzu în curtea bisericii, albă ca varul, cu mîinile înţepenite de zăbrelele grilajului de fier.

— I-ai văzut, mamă ? întrebă fata.

— Bineînţeles că am văzut pompierii, răspunse bătrîna, ard colibele ruşilor. Dar ce ai Thekla ? Nu cumva eşti bolnavă ?

— Ba da, cred...

— Hai acasă.

Mama îşi conduse fata peste drum în odaia aceea mizeră de portăreasă.

Thekla nu dormi în noaptea aceea, stătu multă vreme trează gîndindu-se la cuvintele pastorului şi la ceremonialul ciudat la care participase. Toţi oamenii erau fraţi şi egali în faţa lui Dumnezeu, ce minunat ; dar de ce nu şi în faţa oamenilor ? De ce nu măcar în biserică, în faţa preotului, unde bogaţii îşi ţineau locurile cele mai bune sub cheie, iar săracii şedeau în gang. La aceasta nu găsea răspuns. De ce a încuiat pastorul uşa cînd se sărutaseră băieţii cu fetele ? Poate nu era drept să se sărute, de vreme ce nici un ochi străin nu avea voie să vadă aceasta ? Probabil că nu era cinstit, dacă ea simţea că nu-i poate povesti mamei.

De cîteva ori în timpul nopţii simţi totuşi o poftă nebună să-i spună totul, să aibă voie să rostească totul tare : m-a sărutat băiatul acela cu păr negru ; totuşi păstră secretul pentru sine, de teamă că dacă ar începe să vorbească toată plăcerea ar dispărea într-o clipă. Acest lucru era taina lor şi a pastorului, o taină desigur, de aceea uşa fusese încuiată. Şi îngropă totul în inima ei.

Confirmarea avu loc într-o zi însorită de aprilie cînd păsările, abia sosite de peste mări, începuseră să-şi clădească cuibul în ferestruicile din turnul bisericii.

Clopotele sunau limpede în aerul proaspăt de primăvară, cînd Thekla, în rochie albă şi cu capul descoperit se îndrepta împreună cu părinţii ei spre biserică.

Tatăl era în mare ţinută şi purta un panaş roşu la coiful de oţel, iar mama îşi îmbrăcase rochia neagră decoltată, garnisită cu blană de vulpe. Biserica veche, înnegrită de vreme, îi părea Theklei luminoasă, de aceea intră pe sub portalul de piatră cum ai merge într-o vizită la Dumnezeu, unde toţi oamenii erau fraţi.

Soarele străluceşte pe coroana de alamă fixată de plafon, pe sculptura suflată în aur a altarului, pe tuburile orgii ce sclipesc ca argintul. Oamenii sînt toţi în haine de sărbătoare şi femeile poartă costume de primăvară în culori vii. Sus în altar stă tineretul care aşteaptă prima împărtăşanie : băieţii îmbrăcaţi în negru şi fetele în alb ; şi unii şi alţii palizi, emoţionaţi, ameţiţi de aerul primăverii şi de instinctele trezite, speriaţi la gîndul intrării în viaţă şi de drepturile majoratului cucerite de curînd, tremurînd uşor pentru apariţia în public şi-n acelaşi timp curioşi de misterul care urma să aibă loc.

Orga intonează primele acorduri, preotul vorbeşte, tînărul brun priveşte intens în ochii Theklei, pînă cînd, obosită să i se opună, aceasta îşi lasă privirile în voie într-ale lui ; are sentimentul că stau de mult aici singuri şi-şi spun poveşti, despre şcoală, de serile de Crăciun, despre toate lucrurile de care au auzit, despre tot ce au gîndit ziua şi au visat noaptea. Iar cînd predica se sfîrşeşte, e ca şi cum amîndoi s-ar cunoaşte de foarte multă vreme. Îi ştie pe de rost fruntea, părul, puful negru care-i încadrează bărbia delicată ; îi cunoaşte nodul de la cravata albă, fină, broderia de mărgele care-i împodobeşte cămaşa, pantofii de lac şi simte în nări parfumul de flori de cîmp.

Clipa în care vor păşi în faţa altarului este aproape. Thekla nu se mai gîndeşte la mister, ci la cina iubirii cu fraţii aceleiaşi comunităţi parohiale.

Locul ei este lîngă o fată cu bucle negre, îmbrăcată în mătase albă care o dă la o parte pentru că a îngenuncheat pe trena ei. Dar vinul purpuriu din cupa de aur este băutura sărbătorească a bucuriei şi a inimii fremătătoare, şi pişcotul, pîinea bogatului ; şi cei ce oficiază ceremonialul îmbrăcaţi în catifea roşie brodată cu fir le oferă tuturor pe farfurii argintate pîinea şi vinul Sfîntului Lazăr, care nu astîmpără nici foamea nici setea, ci dimpotrivă, le

răscolesc mai rău. La sărbătoarea bucuriei, copiii cîntă cîntecul trist al litaniei, ca-ntr-un cor al flămînzilor, orga intonează o melodie tînguitoare, un vaer dureros de parcă toate nenorocirile și mizeria lumii ar fi invocate să se abată asupra acestor copii care au așteptat o oră plină de frumusețe și bucurie.

Serbarea luă sfîrșit. Părinții își îmbrățișară copiii și aceștia se despărțiră veseli, respirînd ușurați că totul se terminase.

III

Confirmarea avu un efect puternic asupra Theklei, fapt care avea să se răsfrîngă și asupra viitorului ei. Nimic nu putea fi mai nepotrivit, înainte de contactul brutal cu viața aspră care o aștepta. Diferențele de clasă nu puteau fi șterse doar cu o ușoară cizelare, chiar dacă fizionomia însăși se modifica. Calfa de ieri devenea maistrul de mîine ; slujnica se transforma, prin calitatea ei de soție, în stăpîna casei. Frumoasele învățături despre fraternitatea omenirii, așa cum erau ele înțelese de cei mărunți, nu puteau fi niciodată împărtășite de cei mari, după cum părinții nu se vor putea simți niciodată de aceeași vîrstă cu copiii lor pentru că le sînt superiori acestora prin vîrstă și experiență. Dar pentru cei slabi, simplul fapt că li se îngăduia să creadă, era totuși o consolare — și Thekla voia din tot sufletul să creadă că aceste fete cu pielea albă, îmbrăcate în rochii de mătase luminoasă erau surorile ei ; totodată însă îi venea foarte greu să le considere pe nenorocitele acelea decăzute, care locuiau în aceeași curte cu ea, egalele ei, deși Isus o primise și pe Maria Magdalena în rîndul surorilor sale.

Îi ducea tatălui zilnic la prînz mîncarea la cazarmă. Această obligație era pentru ea o adevărată corvoadă, pentru că sufertașul vechi și înnegrit atrăgea atenția tuturor și ea observase că numai servitorii făceau asemenea servicii.

După ceremonia care a încununat sfîrșitul copilăriei și trecerea în altă vîrstă, a început să-și dea seama că serviciul pe care-l făcea era umilitor ; de aceea căuta acum uliţele înguste, ascunse, prin care putea ajunge la cazarmă. Mergea anume pe străzi întunecate și murdare cu oameni săraci și prost îmbrăcaţi care nu o priveau cu dispreţ.

Cel mai greu îi venea să treacă prin zona porţii care se afla în faţa cazărmii, lîngă primărie.

Atunci ar fi vrut s-o înghită pămîntul. Își trăgea gluga cît mai mult peste obraz, să se facă nevăzută ca în poveşti ; își lăsa pleoapele în jos privind numai pietrele rotunde pe care trebuia să calce.

Ori de cîte ori ieșea din străzile acelea întunecate în spaţiul larg al pieţii o năpădea sudoarea și spaima ca și cînd ar fi trebuit să treacă un lac imens înot sau un podeţ peste o prăpastie.

Dar cînd își pleca pleoapele mergea iar cu paşii ei normali printre cai, hamali și trăsuri, fără să se lovească de nimeni. Și totuși aceste momente erau pentru ea atît de cumplite încît pînă și duminica simţea, la acea oră, cum o cuprinde frica așa din senin, cu toate că duminica nu trebuia să se ducă cu mîncarea.

În încăperea în care îl găsea de obicei pe tatăl său, plutonierul o lua de obicei de bărbie și o întreba cum îi mai merge. Așa făcea de ani în șir, dar acum, într-o zi, cînd acesta întinse mîna să facă gestul obișnuit, tatăl îl apostrofă aspru.

— Lasă mîngîierile !

— Dar, e Thekla noastră...

— O fi, mormăi tatăl, dar nu-mi place. N-ai observat că poartă deja fustă lungă ?

Thekla știa acum că nu mai era copil și perspectivele unui post de slujnică începură s-o neliniștească.

Într-o zi, după ce trecu repede pe uliţa Peter-Apollo, care scurta cu cîţiva paşi drumul prin piaţă, ţinînd ochii în jos ca de obicei și crezînd cu adevărat că în felul acesta nu putea fi văzută, o luă pe strada Själagård. Tocmai se spărsese gheaţa și bucăţile mari, neregulate se clătinau sub picioarele ei. Balansîndu-se, încerca să sară peste marginile alunecoase, vrînd în același timp să ocolească

capetele cailor care își întindeau boturile moi și calde după paltonul ei. Auzea glasurile birjarilor ca prin vis și în momentul în care vru să pună piciorul pe trotuar se lovi de un junker, căruia cu ochii plecați cum era, și ezitînd să-și ridice privirile spre chipul lui, nu-i văzu decît cizmele din piele de căprioară.

Ciocnirea fusese atît de puternică, încît oalele se loviră între ele cu zgomot și o porție bună de supă de mazăre se vărsă pe caldarîm. De rușine Thekla începu să plîngă ; simți atunci o mînă înmănușată cuprinzîndu-i brațul ca s-o sprijine, și auzi o voce cu inflexiuni calde : Pardon ! Își ridică privirea și-l recunoscu pe tînărul din biserică ; acesta își scoase pălăria în semn de salut și-și văzu de drum.

Zguduită de plîns ajunse la tatăl său care încercă s-o liniștească cum putu, spunîndu-i printre altele că tot ar fi vrut să ia de astă dată masa la cîrciumă.

Cînd ajunse acasă, gîndurile i se învălmășau de parcă ar fi fost cuprinsă de febră. Se așeză pe un scaun și rămase așa cu privirea fixă, nepătînd să scoată nici un cuvînt. Deși era foarte flămîndă nu mîncă nimic. Simțea o voluptate inexplicabilă să-și chinuiască trupul, și în momentul acela își ura viața atît de tare, ca pe o forță vrăjmașă care sălășluia în ea și pe care voia s-o strivească, abținîndu-se de la mîncare. Rămase așa pe scaunul acela pînă către seară. Mama o tot întreba, ce-i cu ea, dar renunță în cele din urmă, neprimind nici un răspuns. Seara Thekla mîncă cu poftă și merse la culcare.

Dimineața următoare avu dureri de cap și zăcu în pat pînă la zece.

— Azi n-ai de gînd să te scoli ? o întrebă mama, care voia să deretice prin casă.

— Nu știu dacă sînt în stare, răspunse Thekla.

— Dar ce-i cu tine ? Arăți de parcă ai avea friguri, spuse mama.

— Friguri ? repetă Thekla. Nici nu știu, cum sînt alea — dar ce simți cînd ești bolnav de friguri ? Ai frisoane ?

— Nu, nu neapărat, răspunse mama, poți avea febră doar la o anumită oră în fiecare zi.

Thekla rămase liniştită încă o jumătate de oră în pat privind la ceasul din perete. Acele se mişcau încet către 11. Deodată îşi ţinu respiraţia pînă i se ridică sîngele în obraji, şi-şi trase pătura peste bărbie ; respiră adînc şi repede pînă i se acceleră pulsul. Apoi o strigă pe maică-sa cu o voce stinsă :

— Mamă, şopti ea, ia vezi dacă am friguri.

Mama îi puse mîna pe frunte şi spuse că ardea.

Thekla zăcea în pat privind cum mama ei pregătea mîncarea. Aceasta suflă în jar să înteţească focul şi tăie un peşte sărat pe din două pe care îl lăsase de cu seară în apă să se desăreze. Turnă ulei într-o tigaie şi puse peştele în ea. Curînd în odaia îngustă se răspîndi mirosul înecăcios de peşte prăjit. Thekla simţi o greaţă puternică şi-şi acoperi nasul cu pătura. Cuptorul se încinse şi revărsîndu-şi dogoarea asupra patului, aşternutul deveni fierbinte. Cu obrazul întors spre foc fata asculta sfîrîitul peştelui în tigaie.

Mama luă sufertaşul şi bombănind uşor scoase din el vasele sparte.

— Mă duc chiar acum să cumpăr un castron nou de supă ; tu ai grije de clopot şi mai uită-te din cînd în cînd la foc. Mă-ntorc imediat.

Îşi asvîrli şalul pe umeri şi plecă.

Cînd rămase singură Thekla se ridică din pat şi se întinse din toate încheieturile. Merse la fereastră şi privi, prin colţul rupt al hîrtiei, afară. Soarele strălucea, ciorile croncăneau în cimitir ; vîntul mătura norii alburii pe cer.

Simţea că trebuie să iasă din odaia aceea înăbuşitoare, din aşternutul cald, al cărui miros de fulgi stătuţi o îneca. O chema ceva inexplicabil afară, în locuri însorite, unde adia briza mării şi copaci de un verde răscolitor vegheau odihna oamenilor ; cînd dădu însă cu ochii de sufertaşul care aştepta pe masă — ştia că fără această umilitoare îndatorire nu putea ieşi —, căzu pradă unei furii oarbe, se aruncă din nou pe pat, afundîndu-se în arcurile hodorogite, nemaidorind decît să se piardă, să se înăbuşe, să nu mai vadă niciodată lumina zilei.

Dar iată clopotul sună şi o readuce la realitate. Trage de funie, uşa scîrţîie din ţiţîni ; mama s-a întors.

S-a făcut ora douăsprezece și varza fierbe pe plită lîngă peștele sărat. Mama se uită la ceas.

— Ei Thekla, crezi că te poți duce azi cu mîncarea la taică-tu ?

— Nu, cum îți închipui mamă, nu vezi că ard ca un cuptor. Ia pune mîna !

Mama îi pune palma pe frunte și simte că are febră.

— Trebuie s-o trimit pe Maren, dar distracția asta o să mă coste.

Maren apare în ușă și Thekla se încolăcește toată sub pătură, în timp ce sufertașul este umplut. Abia după ce bătrîna iese pe ușă și închide cu zgomot poarta în urma slujnicei, fata se liniștește și ațipește vreme de o oră.

Cînd se trezește simte în nări un miros pătrunzător de coriandru, care alungă izul de pește, și cînd mama o întreabă cum se simte îi răspunde că-i este ceva mai bine.

— Da, da, astea sînt frigurile, spune bătrîna, dar acum trebuie să fii prudentă. Ar fi bine să faci totuși un mic efort să ieși, ca să-ți pui sîngele în mișcare.

Thekla se preface că n-are chef, dar pînă la urmă cedează rugăminților mamei, și se îmbrăcă.

În fusta ei de primăvară, cu șorțul de o culoare pastelată și cu broboada cea nouă pe cap, este gata de plimbare.

Soarele e încă sus pe cer și străzile sînt înțesate de oameni. Coboară zglobie drumul în pantă și iese în piața inundată de lumină, fără să i se facă frică de nimeni, fără să-și lase ochii în jos. Aerul îi face bine ; ieșiți din iarnă, oamenii au chipuri vesele, și orașul este atît de frumos, pașii îi sînt ușori cînd nu trebuie să ducă sufertașul, și privirile trecătorilor par prietenoase.

Întoarsă acasă, declară că se simte bine, dar cine poate știi cum o să-i fie mîine, dacă are friguri...

Dimineața următoare, Thekla se simte din nou rău și rămîne în pat pînă după-amiază, cînd după un somn scurt iese să-și facă plimbarea.

Nu mai există nici o îndoială că are friguri și chiar doctorul a confirmat diagnosticul : deci sînt obligați să renunțe la ajutorul Theklei în gospodărie.

IV

Thekla, această fată neînsemnată, care nu se remarca prin nimic, deveni în curînd, datorită unor împrejurări nefavorabile survenite în viața de familie și în educația ei, o ființă slabă ; printr-un fin simț de observație își dădu seama curînd că poziția umilitoare și fără perspective a tatălui reprezintă o piedică în drumul ei ; predicile de la biserică, despre o presupusă egalitate între oameni, îi aprinseseră speranța unei posibile ascensiuni, ca să descopere în sfîrșit că statutul ei de slugă îi închidea orice posibilitate. Nu avea forța necesară să-și înlăture obstacolele și nu era în stare să-și renege părinții. Instinctul și împrejurările o împinseră la o stratagemă dezonorantă ; născocirea frigurilor spre a putea trîndăvi în voie.

Eliberată de muncă avea acum destul timp să-și cultive aptitudinile, să-și educe și să-și desăvîrșească voința.

Drumurile zilnice îi furnizară un bagaj uriaș de cunoștințe despre oameni, pe care le folosea cu o incredibilă abilitate. Învăță să vadă cum se salutau doamnele distinse, cum țineau evantaiul, cum își mișcau picioarele cînd pășeau ; observă curînd că acestea nu mergeau ca oamenii săraci ; căută să învețe cum se purta o pălărie cu boruri mari, cît de sus se putea ridica fusta, cît de adînc se înclina capul la salut. Deprinse repede toate aceste semne pe care le inventează clasele suspuse spre a se recunoaște și spre a-i ține la distanță pe cei din pătura de jos, care ar îndrăzni să li se apropie, toate aceste trucuri mărunte, la ordinea zilei, ce trebuie reînnoite mereu, ca nu cumva inamicul, învățîndu-le, să le aplice în defavoarea celor cărora le aparțin.

Își însușise ușor lecția și putea s-o aplice oricînd, mai dificil era să țină pasul cu moda celor bogați, schimbătoare de la o zi la alta.

Azi puteai să fii îmbrăcată modern, avînd aerul celor din lumea mare, ca peste trei luni să te pomenești pe neașteptate că porți niște vechituri, și că arăți ca o servitoare. Iată-te din nou redusă la ceea ce erai de fapt — înainte chiar de-ați da seama — și acestei lupte disperate îi era

foarte greu de făcut față. Descoperise de curînd marele magazin de lux al lui Markus Lüdeke din cartierul negustorilor. Dotată cu o intuiție neobișnuită, descoperi curînd secretul care se ascundea în croiala taliei, în căderea unui pliu sau în fronseurile fustei și seara stătea pînă tîrziu, descusînd un tiv, descălcînd niște cute sau tighelindu-le. Culorile nu mai aveau pentru ea nici o taină ; știa acum să le evite pe cele stridente, care atrăgeau atenția privitorului asupra calității stofei. Imitarea coafurii era mai puțin costisitoare, de cînd se renunțase la pretențioasele cocuri de bucle. Cel mai greu era să-ți însușești mimica unei fețe distinse, expresia liniștită și sigură care exprimă o poziție independentă. Era destul să întîlnească pe stradă o privire iscoditoare că deodată se pierdea ca un răufăcător, avînd sentimentul că poartă haine de furat.

Mama observă transformarea puternică a Theklei, dar aceasta avea calitatea de a găsi explicații la orice, așa încît renunță curînd s-o mai cerceteze, privind chiar cu oarecare satisfacție evoluția fetei, ținuta ei cu mult mai distinsă decît îndrăznise ea vreodată să-și imagineze. Tatăl se arătă puțin îngrijorat ; trăind destinul apăsător al clasei sale încercă s-o prevină :

— Te-ai uitat cu atenție la Thekla ? o întrebă, într-o după-masă, pe nevastă-sa la un pahar de bere.

— Da, se emancipează, răspunse mama.

— Asta n-ar fi nimic, dar începe să deprindă maniere distinse. Astea te duc de rîpă.

— De ce ? Crezi că nu veghez destul asupra ei ? îi reproșă mama, vădit jignită.

— Vezi tu, dacă ar exista șansa unei căsătorii deosebite, dar din păcate așa ceva nu există. Și atunci, zic eu, e mai bine să rămîi credincios rangului tău.

— De unde știi tu pe cine o să ia ea ? Ce, nu s-au văzut nenumărate fete mai sărace ca ea, devenind soțiile unor junkeri respectabili ?

Atît reuși să audă Thekla ; de ajuns ca să-și adune gîndurile și să-și reaprindă elanurile pentru noi încercări.

Zilele următoare, vindecată definitiv după ce își convinsese mama că nu era potrivit ca o fată elegantă să ducă un coș cu mîncare, expunîndu-se astfel vulgarității vizitiilor și slugilor care căscau gura pe stradă, Thekla făcu

parcă dinadins drumul ei obișnuit de la ora prînzului, traversînd piața în dreptul primăriei.

Exact în locul unde căzuse în ziua aceea groaznică după care zăcu bolnavă la pat, îl întîlni din nou pe tînărul junker.

Acesta o salută scurt, indiferent și-și văzu de drum.

Thekla o coti puțin mai departe pe strada Själagård, traversă și se-ntoarse pe partea cealaltă pînă într-un punct de unde-l zări dispărînd în strada Kinhesta.

A doua zi merse la aceeași oră pe strada Själagård și rămase uimită cînd îl întîlni din nou pe tînărul junker. Acesta, de asemenea vădit emoționat, salută încurcat, roșind ușor.

Ziua următoare îi ieși iar în cale. Îl zări de departe, recunoscîndu-l după pălăria al cărei bor lăsat pe frunte îi umbrea ochii dîndu-i un aer visător. Îi prinsese privirile de la distanță și le ținu hotărîtă în ale ei pînă cînd o salută. De data aceasta tînărul își scoase pălăria cu o expresie de regret, amintindu-și parcă de ziua aceea în care o îmbrățișe și o sărutase pe această fată căreia poate nu va putea să-i vorbească niciodată.

Peste o zi, întîlnindu-l în același loc, Thekla se gîndi la sărutul de atunci și simți că pălește ; în același timp zări pe chipul lui o expresie de neliniște și avu chiar impresia că tînărul făcu o mișcare bruscă vrînd să vină spre ea.

Șase zile încheiate Thekla nu se mai arătă. De la distanță îi recunoscu pălăria de fetru moale, apoi ochii îi prinseră privirile, dar în aceeași clipă între ei trecu un car ; printre scîndurile înguste îi zări ochii strălucitori de bucurie ca la o revedere îndelung așteptată.

Vara veni grea și fierbinte și Thekla nu-și mai întîlni prietenul, deoarece acesta locuia acum undeva în afara orașului. Un gol se instalase în viața ei, avea senzația că se făcuse întuneric în jurul ei de cînd soarele îi luase unica bucurie.

În clipele de singurătate se ducea în curtea bisericii ; acolo, pe o bancă, își cerceta sufletul, încerca să-și pună ordine în gînduri, să-și formeze o părere despre ea însăși. Ce voia de fapt de la acest tînăr ? Presupunînd că acesta i-ar fi vorbit, că i-ar fi venit în casă, cînd era singură și

ar fi întrebat-o : Uite, sînt aici, ce vrei de la mine, citesc în ochii tăi că vrei ceva de la mine. Ce i-ar fi putut răspunde și de fapt ce aștepta de la el ? Nu ar fi fost în stare să-i spună nimic, pentru că ascundea un secret atît de mare, încît ar fi preferat să moară decît să i-l spună. Ce dorea de la omul acesta ? Nimic ! Nu simțea nevoia să-l sărute, nu ar fi putut să-l îmbrățișeze și nici să-l roage să o lase să aibe grijă de el, să-i închine lui viața ei. Ce voia atunci de la el ? Ar fi vrut ca el să dorească să vină la ea și s-o roage să-l lase să-i sărute ochii și s-o îmbrățișeze atît de duios și de pur ca atunci în biserică ; s-o implore să-i îngăduie să trăiască, să muncească, să se sacrifice pentru ea. Ce voia ea de la el ? Voia ca el s-o roage să-i acorde favoarea de a-i dărui ceva ! Oare ea era cea care dorea ceva de la el ? O, nu. Să dorești, să cerșești ! Nu, nu, nu ! El trebuia să vină să ceară să i se îngăduie să dăruiască...

Deodată gîndurile i se opriră din vîrtejul acesta amețitor, și căindu-se de dorințele ei răutăcioase care se îmbulzeau rînjind complice ca niște jandarmi care o surprinseseră asupra faptului, se ridică spre a se dezmorți. Simțind nevoia să plece de lîngă acea bancă, de lîngă acel copac, care poate auzise ce-și spuseră cei doi ; cu privirea fixă, ca și cum ar fi încercat să nu se gîndească la nimic, o porni pe străzi și ieși în strada Själagård. Fiecare firmă, fiecare fereastră îi erau cunoscute ; aici atîrnau indicatoarele solare ale ceasornicului, care arătau ora la care venea el ; aici era firma fierarului, unde și-a ridicat pălăria întîia dată, și aici atelierul dogarului, vizavi de cîrciumă, unde o salutase pentru ultima oară.

Thekla merge țintă înainte ca și cum ar aștepta să-l zărească ; privește spre dreapta și simte o dorință arzătoare să-l vadă ; îl cheamă să vină chiar acum, vrea ca el să vină, îi cere să vină, trebuie să vină altfel se va prăbuși la pămînt și va muri. Și iată — ochii lui umbriți de borul pălăriei ; o privește cercetînd-o cu răceală, atît de străin ; trăsăturile lui se schimbă, pe obraz îi crește o barbă bogată și ea fixează chipul unui junker necunoscut care ar vrea s-o salute, dar ezită neavînd siguranța dacă o cunoaște sau nu.

Thekla se întoarce acasă fericită că l-a putut revedea pentru o clipă în gînd ; apoi vine din nou ziua următoare

să-l cheme prin „vrăji", cum numește ea acest fel de a și-l aduce.

Vara aceea fierbinte se scurgea pentru Thekla într-o totală lîncezeală, și-n capul ei se zbăteau proiecte conștiente și inconștiente din care nu încerca să ducă nimic la îndeplinire. Ferindu-se de grija bănuitoare a mamei care începuse să-și dea seama că acest fel de viață nu putea fi bun pentru fiica sa, aceasta își punea toată dibăcia în joc, și o îmbrobodea pe maică-sa în așa hal, încît bătrîna ceda de fiecare dată.

— Te pricepi să mă duci de nas, îi spunea.

Tatăl devenea din ce în ce mai orb pe măsură ce începea să-i admire mai mult calitățile.

— E ceva de capul fetei noastre, spunea zîmbind, ca și cum în fața acestui gînd ar fi trebuit să se încline.

Thekla obținea din ce în ce mai ușor bani din economiile părinților pentru toalete. Și cînd mama o întreba dacă n-ar fi fost mai bine să învețe ceva util cu acești bani, fata răspundea :

— De ce să învăț ? N-am să trăiesc mult.

Mama se neliniștea și credea că așa va fi ; de-aceea făcea tot ce-și dorea fata ca să nu-i scurteze zilele.

În fiecare duminică mergea la biserică. La scurtă vreme după confirmare atmosfera i se păru mai străină, nu mai putea să stea în cor ca în copilărie și simțea că se schimbase ceva esențial cînd asculta predica. Nu făcea parte dintre persoanele importante care atrăgeau atenția asupra lor ; în timpul slujbei trebuia să stea pe culoar în timp ce cei de familie bună își ocupau scaunele rezervate. Acum însă, vara, cînd elita orașului era plecată la băi, fiind puțină lume în biserică, Thekla putea să ocupe un scaun din cele rîvnite.

Era ca și cînd ar fi trăit în altă lume în acele ore pe care le petrecea la biserică citind inițialele aristocraților pe inscripțiile de pe scaune și privind blazoanele nobiliare. Erau și perne cu nume brodate, și preșuri din blană care răspîndeau un parfum stătut de mosc ; erau cărți de rugăciuni cu peceți de argint și sub pupitrul de închinăciune găsi o sticluță din agat.

Cînd era lume puțină în biserică și preotul se adresa din obișnuință spre scaunele nobililor, Thekla avea impresia

că vorbește doar pentru ea. Încuviința din cap că-l aude și că-l înțelege. Doar ea și el cunoșteau tainele Domnului pe care cei de acolo din spate nu aveau să le pătrundă niciodată.

Atît de departe se cufunda în fabulația acestei lumi închipuite încît încerca un fel de compasiune pentru cei timizi care nu se puteau încumeta spre culmile pe care ea avusese curajul să le atingă.

Vara se sfîrși și Thekla salută prima ploaie de toamnă cu o bucurie lăuntrică. În curtea bisericii pluteau frunze îngălbenite deasupra monumentelor funerare și vremea se făcu prea rece ca să mai poți sta afară. În curînd avea să se întoarcă, se gîndi ea — și într-adevăr, tînărul, se întoarse.

Îl revede după trei luni, dar chipul lui este schimbat. Nu numai că este bronzat și puternic, dar are o nouă expresie. Pare mai fericit. Mai fericit după acestei trei luni cumplite. Deci ea nu-i lipsise, el n-a fost nefericit. A văzut soarele și marea, dar ochii lui au privit și alți ochi și acum reflectă expresia acelor ochi. Fără îndoială că avea o altă iubită.

Întoarsă acasă, Thekla căzu la pat. După opt zile se ridică de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat, puternică și hotărîtă.

În fiecare zi la ora știută mergea în strada Själagård ca și cum ar fi mers la serviciu. O iarnă întreagă făcu același lucru pînă cînd sosi primăvara.

V

O dimineață de rusalii strălucea peste Graumönchsholm, unde acostau bărcile proaspăt vopsite. Oameni în haine de sărbătoare, coborau de pe coline spre a face o călătorie de agrement pe Mälar. Tineri cu trandafiri la pălărie, tîrgoveți cu merinde în coșuri, băieți de prăvălie cu fluiere, femei cu scufii verzi de culoarea penelor

de papagal brodate cu perle, fete în rochii roşii, copii cu mingi şi cercuri, cai împodobiţi cu crengi înflorite, ţărani scoţieni, tovarăşi de breaslă, şi ortaci cu drapele fluturînde, se agitau într-o mulţime pestriţă pe debarcader. Parîmele scrîşneau, vaporenii strigau, clopotele vapoarelor sunau, vîslele plesneau apa. La biserica Graumönch bătea ora nouă, şi toate clopotele bisericilor din oraş şi din suburbii urmau acestui dangăt. Un iz de sudoare stătută, o mireasmă ameţitoare de liliac şi oţetar plutea peste masa vie şi mişcătoare, care ieşise din ateliere întunecate, din magazine igrasioase, bucătării afumate, odăi năduşite de copii, ieşise să respire aerul sărat al mării şi acum se înghesuia să urce în iachturile împodobite cu steaguri şi ghirlande de crengi verzi.

Cea mai impunătoare era galera „Leul cel crunt", vopsită în albastru şi roşu-cinabru, a cărei frînghie de legătură dintre cele două catarge era ornată cu fanioane colorate. Duneta decorată cu crengi de mesteacăn forma o boltă. Aproape toate locurile erau ocupate de membrii breslelor care închiriaseră iachtul cu ocazia sărbătoririi patronului lor. Domni cu diagonale de mătase albe şi roşii, cu insignele breslei prinse în piept se agitau încoace şi încolo, îngrijindu-se de locurile soţiilor lor. Cînd puntea debarcaderului fu trasă, muzicanţii începură să cînte. Galera porni urmată de alte zece ambarcaţiuni în vacarmul acela de muzici amestecate.

Thekla, ameţită de zgomot şi de mulţime, stă pe covertă alături de mama ei, în timp ce tatăl ei se află jos în cală împreună cu meşterii vîrstnici spre a da unele indicaţii. După ce a studiat cu atenţie pantofii şi fustele tinerelor, fata a constatat că societatea în care se află îi este cu desăvîrşire indiferentă.

Obrazul ei e palid şi lumina care se filtrează printre crengile de mesteacăn reflectă un verde slab pe chipul ei, ceea ce îi dă o noblețe suferindă.

Ochii ei mari, negri, cu pupilele dilatate, se odihnesc pe o garoafă roşie. Fata pare că nu prea are ce căuta între aceşti oameni străini : se lăsase înduplecată să meargă doar ca să nu rămînă singură acasă, şi pentru că i se promisese o rochie nouă.

Mama stă alături înspăimîntată, cînd se vede, așa, deodată, afară din vizuina ei, și lumina stridentă a zilei o supără.

Galera se îndrepta cu viteză în largul fiordului și prin frunziș se distingeau maluri verzi cu case albe, debarcadere mici cu steaguri, sere și alei de plopi, ghierete roșii și pîlcuri de mesteceni, cîmpuri verzi de secară și pajiști de culoarea canarului.

Valurile mărunte plesneau pereții navei și un cer de ciocare plana peste apă și uscat.

Thekla urmărea peisajul derulîndu-se prin fața ochilor ei, simțea aerul marin răcorindu-i blînd tîmplele, se lăsa legănată de muzică, plutind într-o atmosferă armonioasă care-i dădea un aer împăcat și mulțumit. Atunci auzi deodată o voce necunoscută ce i se adresa. Privi în direcția de unde venise glasul. Tînărul stătea în fața ei. O eșarfă galbenă, lată, îi împodobea pieptul ; îi dărui o cocardă.

— Nu se poate, Dumneavoastră, strigă el minunîndu-se. Ce curios că s-a întîmplat să ne întîlnim din nou ; de multe ori m-am gîndit să mă opresc pe stradă, dar nu am îndrăznit. Îmi permiteți să mă recomand mamei dvs. ?

Cu o înclinare cuviincioasă se prezentă :

— Mă numesc Robert Clement ! Domnișoara Thekla și cu mine am fost confirmați împreună la biserica Sankt Gertrud. Luați vă rog o cocardă.

Thekla nu mai îndrăzni să scoată o vorbă și mama se pierdu de tot.

Domnul Clement își împărți insignele și se întoarse la cele două doamne.

— Poate v-ar face plăcere, stimată domnișoară, să urcați pe punte și să admirați priveliștea. Tocmai acum avem în față Turnul Bockholmsund.

Thekla se uită la mama sa, care îi zîmbi cu îngăduință, afișînd o ușoară somnolență, din cauza aerului sărat.

Domnul Clement mergea înainte și Thekla îl urma.

Găsea că avea un vocabular ales, dar vocea nu-i era așa cum și-o imaginase. Totuși se consolă deoarece pomenise de faptul că fuseseră confirmați împreună. Această aluzie la sentimente și amintiri comune era ca un șal cald pe care el i-l punea pe umeri, conducînd-o de-

parte de vacarmul vocilor din jur ; între ei se stabili astfel o complicitate duioasă.

— Nădăjduiesc că nu am fost îndrăzneț ? rosti el, cînd urcau din nou pe covertă.

— Cum puteți spune asta ? răspunse Thekla. Doar am fost confirmați împreună.

Descoperise imediat puterea miraculoasă a cuvîntului „confirmați" și simți din nou ce efect deosebit avea asupra lor cînd îl rosteau. Tînărul deveni mai apropiat, dar deosebit de politicos. După ce îi oferi un scaun îi arătă peisajul.

— Ați mai călătorit vreodată pe Mälar ? întrebă el.

— Nu, niciodată, răspunse Thekla, ceea ce păru să-l bucure pe domnul Clement.

— Vedeți acest lac, continuă el, este mai mare ca Bodensee și are o mie trei sute de insule ; închipuiți-vă, domnișoară, o mie trei sute !

— O, exclamă Thekla, surprinsă de cunoștințele domnului Clement.

— Și acesta este Bockholmsund. Nu sînt adorabile, aceste mici insulițe rotunde, care plutesc pe apă verzi în întregime ? Vedeți, domnișoară Thekla, aceștia sînt arinii ; cresc jos chiar pe marginea lacului unde începe stufărișul. Nu este minunat ? !

Thekla găsi totul foarte frumos, dar ar fi dorit să-i vorbească despre altceva, despre ea sau despre viața lui. Dar el era complet acaparat de natură sau poate se agăța de aceasta tocmai spre a nu fi ispitit să vorbească despre altceva ? Ea primea vorbele lui de parcă el i-ar fi dăruit toate aceste priveliști cu propriile lui mîini, tot acest verde pe care nu-l știuse pînă atunci. Expresiile pe care le folosea erau căutate, se concentra să găsească cuvinte tulburătoare, ca și cum ar fi vrut să abată atenția ei în altă direcție, el însuși ascunzîndu-se ; în aceste momente părea că vrea să dea drumul întregului entuziasm, temîndu-se totuși ca ea să nu bănuiască cumva care era de fapt adevăratul obiect al înflăcărării sale.

Thekla era cucerită și se extazia în fața unui turn de biserică, a unei mori de apă, a unui iacht de lemn și deodată exaltarea celor doi vibra la unison doar cu mici deosebiri de accente sonore.

Erau într-o armonie perfectă și era de ajuns ca unul să atingă o coardă că melodia se și împlinea pe buzele și în ochii celuilalt.

După ce tinerii își susținură duetul o bucată de vreme, domnul Clement deveni neliniștit și amuți deodată. Încercă zadarnic să găsească alte subiecte de discuție și atunci întrebă dacă nu ar fi cazul s-o cheme pe mama. Curînd se întoarse cu bătrîna aducînd cu el sirop și portocale glasate.

Tonul discuției își găsi din nou climatul favorabil și armonii noi parcă se nășteau vibrînd mai amplu, cînd mama stătea lîngă ei ca un auditor binevoitor zîmbindu-le cu admirație.

El vorbi de grota leilor și de actrițele pariziene, de războiul danez și de noile sticlării, despre ultimul duel, de comisia de reducție și tot ce spunea trezea în sufletul Theklei o liniște plină de speranțe. Nu prea înțelegea și nici nu știa ce să răspundă, discursul lui nu o tulbura, ci mai curînd vorbele erau acelea care atingîndu-i timpanul o fascinau ca o muzică minunată.

În sfîrșit se făcu ora prînzului și galera intră în golful Kaggeholm spre a acosta la conacul unde urma să aibă loc serbarea. Domnul Clement se despărți de oaspeții săi și le ceru permisiunea de a-i căuta mai tîrziu, întrucît pentru moment era reținut de anumite obligații organizatorice. Între timp îl cunoscuse și pe tatăl Theklei, jos, în cala vasului.

Sirenele galerei dădură semnalul de salut și de pe țărmul înalt, străjuit de un templu, le răspunse o rachetă, urmată de o salvă de împușcături. Muzica intonă un marș festiv, fură legate odgoanele și, în uralele țăranilor, vaporul acostă în fața punții care ducea la conac.

Călătorii debarcară și porniră cu drapelele desfăcute într-acolo. Stăpînul domeniului fu salutat în acordurile fanfarei, iar decanul de vîrstă al meșterilor îi adresă mulțumiri pentru căldura cu care și-a întîmpinat oaspeții, punîndu-le la dispoziție parcul pentru ziua aceea.

Domnul conte mulțumi din balcon cu un zîmbet binevoitor, care o indispuse pe Thekla, deoarece trăda o ușoară notă de sfidare.

De acolo drumul ducea spre o colină ce se afla chiar pe țărm unde era amplasat blazonul breslei și unde capelanul ținu o slujbă scurtă.

Sub bolțile înfrunzite ale teilor așteptau mesele împodobite cu vreo cincizeci de tacîmuri și pahare cu vin, care răsfrîngeau strălucirl argintii.

Thekla nu văzuse niciodată ceva mai măreț, și pentru o clipă uită de vecinătatea castelului și a contelui.

Domnul Clement luase loc lîngă tatăl ei, iar gardianul se simțea sincer atras de acest tînăr.

Cuvintele sunau lovindu-se de porțelanul farfuriilor, paharele scoteau un clinchet cristalin, zgomotul nu contenea o clipă, fie că se închinau paharele pentru cine știe ce, fie că răsunau fanfarele sau vreo salvă rătăcită, Thekla simțea cum vinul i se suia odată cu sîngele înfierbîntat la creier într-o plăcută toropeală.

Domnul Clement, căuta să se facă plăcut vecinilor săi, cărora se străduia să le ofere o companie agreabilă, dar simțind ochii Theklei stăruind asupra lui se simți irezistibil atras să i se adreseze numai ei, să vorbească doar pentru ea, deoarece — deși din cauza zgomotului aceasta nu distingea prea bine vorbele lui — el observa cum îl asculta, simțind totodată că fiecare cuvînt rostit de buzele sale găseau rezonanță în ființa ei.

Prînzul era pe sfîrșite ; mesenii se ridicară să facă o plimbare prin parc. Domnul Clement o însoțea pe Thekla. Străbătură plaja, pe sub rămurișul tuns al arinilor ; se adînciră în aleile lungi și drepte ale parcului ; se odihniră într-o cîrciumioară împrejmuită de tufe înmiresmate de caprifoi, și ajunseră în sfîrșit, la o colină, unde se afla templul.

Bătrînii se așezară pe o bancă și-i lăsară pe tineri să urce singuri.

— Ce ciudat, mărturisi domnul Clement, încălzit de vin și încurajat de faptul că erau singuri, dar îmi pare că sîntem cunoștințe vechi.

Pentru prima oară atinse acest subiect, renunțînd să vorbească despre altceva.

Vocea Theklei avea alt timbru cînd îi răspunse :

— Dar chiar sîntem cunoştinţe vechi !

Aluzia ei la prima lor întîlnire din biserică era acum clară ; focul aprins atunci de sărutul acela de copii, reizbucni puternic, prinzîndu-i în dogoarea lui.

— A fost o seară vrăjită, spuse domnul Clement visător, pe care n-o voi uita niciodată.

— Nu credeţi, domnule Clement, spuse Thekla, simţind că focul trebuie înăbuşit, nu credeţi că sufletele sînt surori ?

— Cred, răspunse tînărul cu o expresie transfigurată, că există suflete predestinate ; aşa cum sîntem noi. Cînd vă vorbesc simt că mă înţelegeţi deplin, că nu aveţi nici un gînd care să mi se opună, pentru că dacă ar fi aşa mi-aţi fi potrivnică şi atunci legătura invizibilă s-ar rupe, n-ar mai exista simpatie şi aş simţi asta.

— Da, răspunse Thekla, privind nisipul aleii, fiecare cuvînt pe care îl rostiţi parcă ar fi gîndul meu. Nu este ciudat ?

Domnul Clement găsi acest lucru de-a dreptul miraculos şi continuă să prelungească emoţia acestui miracol, vraja acestei întîmplări inexplicabile, care le învăluia gîndurile şi simţurile într-o ameţeală mistică, făcîndu-i să se mişte degajaţi sub acest văl subţire care-i ocrotea. Vorbeau uşor ca şi cînd ar fi purtat măşti, se jucau de-a baba oarba, fără să se descopere — ce sublim.

Chemările părinţilor îi aduseră din nou la realitate şi fanfarele ce se auzeau din depărtare anunţau începerea dansului.

— Dansaţi, domnişoară ? întrebă domnul Clement.

— Da, dar foarte prost, spuse Thekla.

— Dar mi-aţi promis primul menuet.

— Bineînţeles, cu plăcere, altfel aş rămîne aici înţepenită în scaun.

— Ce vorbă e asta ? Imposibil !

— Imposibil. De ce ? O fată urîtă nu-şi găseşte partener.

— Urîtă ? Chiar credeţi cu adevărat că sînteţi urîtă ?

— O ştiu prea bine.

— O, glumiţi, domnişoară Thekla.

— N-ați observat ce nas urît am ?
— Nu, zău nu.
— Atunci sînteți primul, care nu-l găsiți urît.

Primele acorduri ale muzicii răsunară și cei doi intrară pe ringul de dans. Domnul Clement își trecu brațul pe după mijlocul Theklei :

— Nu este prima dată cînd vă țin în brațe.

Thekla tremură ușor, îl lovi tandru peste mînă și apoi se lăsară în frenezia dansului ; se opriră într-un tîrziu, gîfîind de efort și emoție.

— Dansați minunat, spuse domnul Clement.

Muzica le însoțea dialogul, și sunetele unduitoare creau un acompaniament perfect acelui solo care era numai al lor. Domnul Clement deveni mai îndrăzneț ; încetă să mai vorbească despre altele, insistînd numai asupra subiectului care-i interesa.

Modela acest motiv ca pe un aluat, îi dădea toate formele posibile, îl subția, apoi îl aduna din nou rotunjindu-l într-o minge pe care o arunca în înălțimi, o prindea din nou, o zvîrlea iar, o bătea, o desfăcea ca apoi s-o ia de la capăt.

— Vă amintiți, domnișoară, că v-am sărutat în biserică ? spuse în cele din urmă. Vă mai amintiți ?

Muzica acompania cuvintele înfierbîntate cu un zgomot de tobe, care acoperea răspunsul Theklei ; numai buzele ei palide se mișcau.

Dansară din nou sălbatec, ca dervișii, care se amețesc să-și înece amintirea în prezent, și se opriră din nou.

Îi vorbea acum despre ochii ei, despre păr, despre mîini și despre picioarele delicate ; ea îl asculta stupefiată. Simțea că se face mai frumoasă, că începe să crească, o putere nouă i se strecura în trup, transmisă de nervii lui, de parcă i s-ar fi făcut o transfuzie de sînge proaspăt din sîngele lui ; cu plămînii lui respira, vorbele ei le rostea gura lui. Avea senzația că s-a pierdut, că se rătăcise de ea însăși, și voia să-și ia înapoi sufletul pe care i-l înghițise el, dar era atît de plăcut să fii altul decît tu însuți, să te dăruiești ca într-o migrație a sufletului altui trup mai puternic, să fii purtat de picioarele altuia, cu brațele altuia să acționezi, părăsindu-te într-o pace deplină.

Să vină deci s-o elibereze de povara de a gîndi, de a acționa, de a vorbi ; să vină deci ca un mîntuitor care-i lua asupra lui toate păcatele și mizeriile ; ce tandru sentiment, să nu mai trebuiască să trăiești tu însuți și totuși să continui să trăiești.

Se făcu seară și roua căzu pe flori și pe iarbă ; soarele asfințit răsfrîngea o lumină aurie pe golfuri și insulițe și fiordurile se întindeau, de un albastru metalic ca niște bucăți decupate de cer.

Din nou înțesată de lume, galera se puse în mișcare. Thekla stătea pe covertă cu mantaua domnului Clement pe genunchi. Acesta îi vorbea neîncetat, aplecat deasupra ei ca să-i poată vedea ochii. Mama dormea și tatăl era în cabina din față.

Domnul Clement întoarse spatele fiordurilor trandafirii, căutînd numai ochii Theklei. O sorbea din priviri, o îmbrățișa, o legăna în vorbele lui, o aburea cu respirația lui de parcă ar fi vrut să topească zăpada, o gonea dintr-un refugiu în altul să o prindă într-o mărturisire, dar Thekla se eschiva neîncetat.

În sfîrșit, o prinse :

— De ce treceați în fiecare zi la amiază pe strada Själagård ? întrebă el îndrăznet, animat de curajul lașității, atît de propriu eroilor.

— Pentru că... Nu știu... Nu puteam altfel.

— Nu puteați altfel. Oare pentru...

— Pentru a vă întîlni !

Ce trebuia spus se rostise. Se înălță brusc, își scoase pălăria, vrînd parcă să-și răcorească fruntea, să scape de apăsarea sîngelui care-i pulsa în tîmple.

— Adevărat ? E adevărat că mă iubiți ?

— Da, răspunse Thekla ezitînd. Ar fi vrut în această clipă să fie sigură că rostise adevărul, dar se trezi meditînd, oare era chiar așa cum spusese.

Scînteia sărise și focul se înteți. Domnul Clement folosi următoarele două ceasuri, să se convingă că nu era victima unei iluzii, atît de neverosimilă îi părea fericirea, atît de incredibilă povestea, că ea l-ar fi iubit.

VI

E aproape de ora trei dimineața. Thekla stă la căpătîiul mamei muribunde, într-o cameră mică, de cealaltă parte a potecii care duce la poartă. Doctorul plecase pe la ora douăsprezece spunînd că nu mai este nici o speranță. La ora unu tatăl fusese chemat la gardă. Își luase rămas bun de la nevasta lui plîngînd.

Lampa a ars pînă la nivelul apei care acum a început să fiarbă și să sfîrîie. Thekla toarnă ulei proaspăt în sticlă, trece fitilul prin inelul de metal și se așează din nou pe scaun.

Fixează un punct pe peretele din față, trecînd cu privirea drept prin mijlocul flăcării mici, care nu luminează decît un colț din camera întunecată, formînd un cerc pe tavan. Nu vede decît flacăra lămpii și sticlele de medicamente pe lavoar. Sticle verzi cu dopuri aurite, sticle de culoarea chihlimbarului acoperite cu hîrtie creponată, sticle negre cu etichete albe ; cutii de prafuri cu sigilii roșii ; lingura stă într-un pahar cu apă și se dilată la volumul unui polonic ; o jumătate de lămîie arată prin cilindrul pîntecos al lămpii cît un dovleac ; toate obiectele își modifică forma și proporțiile în semiobscuritatea înșelătoare și-i alimentează creierul bolnav de nesomn cu reprezentări confuze.

Voința sau capacitatea de a-și inhiba asemenea plăsmuiri îi este paralizată și gîndurile se formează de la sine, ies din matca lor ca niște avortoni, de care nu se poate dezice.

Așa spun gîndurile. Rețeta albă, care atîrnă de gîtul sticlei negre spune : Vezi, ce frumos se potrivește un șorț alb de doliu pe rochia de lînă neagră. Mergi pe stradă cu bretelele șorțului proaspăt scrobite și cu gulerul larg de dantelă ; oamenii se întorc după tine și șoptesc : Sărmana fată, a avut o pierdere grea ! Ce binefăcător sentiment, cînd oamenii vorbesc așa, eliberîndu-se de fapt în acest fel de ceea ce ar fi simțit ei în locul tău. Și pe urmă vine logodnicul și te vede în frumoasa rochie de doliu ; te privește plin de venerație, ca și cînd această încercare ți-ar

fi conferit virtuți superioare, și după ce a stat cu tine o jumătate de oră, vrea să-ți sărute ochii, injectați de plîns, îți cuprinde trupul cu brațul și-ți șoptește :

— Ce bine-ți vine ținuta asta, Thekla ! — O, ce plăcut e să fii în doliu.

Mama se agită în pat ; zgomotul seamănă cu foșnetul tufișurilor în pădure și călătorul îngheață de frică. Ducă-se toate gîndurile astea urîte, pe care cea lipsită de apărare nu are puterea să și le reprime. Se roagă la Dumnezeu, ca mama ei să trăiască — se roagă să-i dea putința să vrea ca mama ei să rămînă în viață. Dar nu poate să vrea acest lucru. De ce i-ar dori mamei ei prelungirea unei vieți de chinuri, care înainte nici nu era atît de nefericită ca acum cînd a apărut de fapt fericirea. Oare n-a observat ea cum suferea domnul Clement, cînd venea s-o viziteze pe logodnica lui în casa aceea dubioasă și mizeră ? Nu a surprins ea cum și-au rîs de mama ei pe ascuns, la logodnă, în casa cumnatei ?

Ea a văzut totul, pînă și amărăciunea disperată a mamei sale, cînd aceasta s-a întors în vizuina ei nenorocită și s-a pus pe plîns, răspunzînd întrebărilor Theklei : „Acolo mergi tu acum, Thekla, dar eu nu mai calc în casa aceea niciodată.“ Și cum ar fi fost după ce avea să se căsătorească ? Nu ar fi trebuit domnul Clement să-și blesteme respectul de ginere ori de cîte ori mama ar fi venit în vizită ? Nu ar fi devenit fiecare vorbă necontrolată o provocare și fiecare privire suspectă un prilej de ceartă ? Da, cel mai bun lucru se-nfăptuia acum, și aceasta era îndurarea Domnului.

Mama suspină și cuvertura se ridică de cîteva ori. Șirul gîndurilor fu întrerupt, dar nodurile rămaseră nedezlegate la capetele firelor ; un răstimp nu mai apăru nici un „de ce ?“ Dar odată cu restabilirea liniștii, primele întrebări începură din nou să se insinueze : e drept sau nu e drept ? E drept sau nu să-i dorească mamei sale moartea ? Dar contradicțiile erau atît de mari și capul ei atît de obosit, că noțiunile se topiră într-o amețeală plăcută.

Nici una, nici alta, răspundea creierul amorțit ; tot atît de drept sau nedrept, pe cît este, dacă ești brună sau blondă. Așa este, așa s-a întîmplat și nu se mai poate

schimba nimic. Deci totuna ! Ce gînd eliberator, ce gînd senin ; totuna ! Totuna dacă drept sau nedrept, mare sau mic, viaţă sau moarte, indiferent totul ! Creierul îşi reprimă zbuciumul sălbatic, inima bate mai puţin violent, plămînii respiră într-un ritm lent, adormitor, muşchii se relaxează, membrele se destind, gîndurile zboară, se ascund, se face întuneric, linişte, ca şi cînd s-ar apropia pacea distrugerii, sufletul nu mai vibrează, corpul nu mai simte, spiritul nu mai percepe nimic.

Cînd Thekla se trezi în scaunul ei, zări lampa, sticlele, lămîia şi lingura învăluite într-o lumină roşiatică, dar sus pe tapetul peretelui se puteau desluşi două inimi într-o aură alb-albăstruie ; i se păru că aude bătăile ceasului din turn şi, afară în stradă, mătura gunoierului zgîriind pietrele pavajului ; o vrabie ciripi, ultimele ecouri ale trompetei care anunţa deşteptarea deasupra portului se risipiră de-a lungul uliţelor în sus şi de pe acoperişul bisericii se răsfrînseră din nou peste oraş.

E dimineaţă şi lumina zilei ţîşneşte în odaie prin orificiile în formă de inimi ale obloanelor. Desmeticită de-a binelea îşi aminteşte de mama ei şi-i atinge cu mîna fruntea ridată...

E jilavă şi rece ; îşi aplecă urechea pe pieptul ei, dar nu mai aude nimic ; ia o oglindă de mînă şi i-o ţine bolnavei în faţa gurii ; oglinda rămîne clară. Deschide cu degetul pleoapele căzute ce s-au închis peste bulbii veştezi ai ochilor. E moartă !

După zile şi nopţi lungi de aşteptare s-a întîmplat; în fine, iremediabilul ; ceea ce fusese prevăzut se împlinise ; ceea ce trebuia să se înfăptuiască să înfăptuise. Conştiinţa fusese regăsită, neliniştea şi nesiguranţa se destrămaseră şi pacea se întoarse din nou.

Thekla deschise obloanele şi luă cîteva albituri curate pe care le fixă cu ace sus în faţa ferestrelor. În odaie se albi, de parcă ar fi căzut prima zăpadă şi toate obiectele ar fi fost acordate la un diapazon mai stins. Se dezbrăcă şi îşi puse rochia neagră, îşi scoase cerceii şi desfăcu plastronul alb de la corsaj. De cîte ori trecea prin faţa oglinzii îşi vedea umbra neagră proiectată pe pînzele albe de la fereastră şi se înfiora ; îi era frică să stea singură.

Deschise ușa spre curte și se simți mai în siguranță. Avea nevoie să stea de vorbă cu cineva.

Moartea căscase un gol în viața ei și acesta trebuia astupat ; moartea îi luase ceva și voia să ia acel ceva înapoi, cerînd și dobîndă ; voia să schimbe amărăciunea în bucurie și paguba în profit ca moartea aceasta să-i devină o binefacere.

Ceasul arată ora șase și noua portăreasă iese pe ușă să meargă la lăptărie. Cînd vede ușa de vizavi deschisă, se-ndreaptă într-acolo și bate în canat.

Thekla apare în prag palidă, mută, în doliu.

— Doamne Isuse, s-a sfîrșit ? strigă bătrîna.

— S-a sfîrșit, răspunse Thekla.

— Dumnezeu s-o ierte ! și femeia intră în casă să se convingă.

„Oricum te bucuri să-i iei locul", gîndește creierul dezlănțuit al Theklei ; și se simte deodată bună și nobilă cînd își ține în frîu mînia, reușind să n-o rostească.

Pe urmă se întorc pescarii de la han și fetele ies din odăile lor și cămătarul aruncă o privire în locuință. Toți sînt plini de atenție, cucernici, curioși și o condolează, iar ea primește compătimirea lor ca pe un omagiu.

La ora șapte vine tatăl. Îi întinde mîna Theklei și întreabă :

— S-a prăpădit ?

Apoi se apropie de pat și atinge ușor pleoapele moartei ; rămîne tăcut pe gînduri.

— Acum trebuie să chibzuim la multe și astea costă o groază de bani.

Ce crud, gîndește Thekla, să vorbești imediat despre cheltuieli ; ea își închipuia că tatăl ei nu avea în acel moment decît gîndul pe care îl exprimase și nici unul din cele pe care un tată nu le putea spune fiicei sale, dar pe care un bărbat i le-ar fi șoptit nevestei lui... gînduri tandre fără vorbe, amintiri duioase fără nume, o amărăciune mută și grea pe care o simte numai acela care și-a pierdut singurul bun. Dacă ar fi putut să iasă doar pentru o clipă din propria ei ființă și-ar fi putut da seama cum i-ar fi fost, dacă îl pierdea pe Clement, dar ea nu putea înțelege că tatăl ei trebuia să privească lucrurile de pe altă treaptă decît ea.

Domnul Clement vine la ora opt, după ce s-a învoit de la magazin şi merge cu Thekla în oraş să rezolve toate treburile obişnuite în asemenea ocazii.

Se cumpără stofă neagră şi albă, se merge la preot şi la dascăl, la pompele funebre şi se comandă vin de Rhin şi Mumme.

Thekla a primit trei zile în şir condoleanţe în modesta cameră mortuară, şi la sfîrşit s-au deschis toate uşile şi lumea din stradă a năvălit în casă să vadă mortul. Apoi au fost presărate crengi de molid pe poteca ce duce la poartă şi pe stradă. Toate clopotele de la biserica Sankt Gertrud au sunat. A venit preotul, au venit şi groparii ; vin de Rhin în pahare verzi. Şase jandarmi iau sicriul pe funii negre şi îl poartă afară pe catafalcul îmbrăcat în negru ; mulţimea se desparte în două cînd pastorul o conduce pe Thekla, ajutînd-o să urce în cupeul de patru locuri, care se leagănă atît de plăcut pe arcurile moi ; caii lovesc dalele străzii cu copitele, birjarii pocnesc din bice, convoiul ia drumul cimitirului şi poarta casei întunecoase, cu amintirile ei sumbre, se închide. Fata părăseşte tulumba de gunoi şi şobolanii, privata şi biroul cămătarului, copilăria şi căminul, găsindu-şi prin moarte o poartă deschisă spre propria-i viaţă.

VII

Tînăra femeie locuia acum în portul pescarilor ; are propria ei locuinţă, unde soarele intră toată ziua, cînd vremea este frumoasă. Tenul ei, altădată palid ca o plantă ţinută în glastră în timpul iernii în pivniţă, începuse să prindă culoare.

Cele două camere şi bucătăria erau pline de mobile noi şi acareturi gospodăreşti, iar ea se simţea ca o regină cînd îşi privea servitoarea făcînd tot ce făcea ea pe vremuri fără să crîcnească. Dimineaţa, cînd mergea în Kogghafen la cumpărături, însoţită de fata care ducea coşniţa, înţelegea că a urcat în rang, că era cineva, că a atins o culme.

Şi cînd bărbatul îi venea acasă, mulţumit, debordînd de fericire, recunoscător, simţea o bucurie atît de mare încît îi venea să plîngă. El îi cînta melodii vesele, şi ea rîdea cum nu mai rîsese niciodată pînă atunci ; uneori aducea cu el tineri plini de viaţă şi petreccau împreună făcînd muzică şi dansînd. Întotdeauna obiectul laudelor era tînăra femeie, care era un soare în mijlocul lor, luminînd şi încălzind atmosfera fără să ştie.

Dar zilele petrecute în singurătate şi fără o activitate care s-o acapareze deveneau lungi, nesfîrşite ca acele sărbători de Crăciun sau Paşte, cînd începi să doreşti din nou zilele obişnuite ; larma străzilor, sunetul clopotului de la poartă şi acel du-te-vino pe scări care te nelinişteşte. Exaltarea era în acele zile atît de copleşitoare încît o obosea, şi Thekla colinda adesea prin oraş după impresii noi, lăsîndu-se în voia paşilor, care o purtau în sus la biserica germană. Aici se aşeza în curte pe o bancă, pradă visurilor mai vechi, cînd rîvnea fericirea pe care o avea acum. Comparînd însă bucuria dobîndită cu cea către care năzuia pe atunci descoperea cu regret că acum nu mai avea nimic după care să tînjească. Se ridica şi mergea să o viziteze pe noua portăreasă. Se aşeza în camera aceea îngustă, adulmeca mirosul peştelui sărat, număra petele de grăsime pe tapetul galben, simţea vechea iritare nervoasă ori de cîte ori suna clopotul şi poarta se încuia.

Cînd se întorcea acasă, savura din nou fericirea întreagă a începutului, deoarece impresia unei vieţi noi, luminoase se reîmprospăta mereu confruntată cu amintirile sumbre. În asemenea ocazii era de două ori fericită, de trei ori recunoscătoare aceluia care o salvase de la sărăcie şi umilinţă.

Într-una din zile Thekla se duse la grădinar să facă rost de fructe pentru masa de prînz, deoarece bărbatul ei invitase prietenii la masă cu prilejul aniversării ei. Cînd veni acasă fu foarte surprinsă să-şi găsească tatăl în bucătărie, în faţa unei sticle de rachiu.

— Domnul cu tine, o salută gardianul şi încercă să se ridice. Thekla observă imediat că este băut.

— Mi-am amintit, reluă bătrînul cu greutate, că este aniversarea ta şi m-am gîndit să rămîi la tine, dacă nu ai nimic împotrivă.

Tatăl ei era îmbrăcat civil și ținuta lui trăda o oarecare delăsare.

Presimțea ceva rău și era incapabilă să răspundă la întrebările lui, de aceea îl rugă să aștepte o clipă să-și scoată pardesiul.

În dormitor se aruncă pe pat și izbucni în plîns de ciudă pe acest destin absurd, care îi strica bucuria tocmai într-o asemenea zi. Trecutul, pe care îl abandonase, îl căuta acum, uneori, doar ca stimulent, pentru a putea trăi mai intens plăcerea prezentului, dar perspectiva de a avea din nou spectrul acelui trecut în persoana tatălui său, în propria ei casă, asta nu putea accepta.

Minutele se scurgeau greu, și își dădea seama că trebuia neapărat să se întoarcă la acel „musafir", dacă nu voia să riște ca el să-i intre în sufragerie și să rămînă acolo pînă la venirea oaspeților. Își șterse repede lacrimile și merse la bucătărie ; cînd deschise ușa, fu gata să leșine, deoarece tatăl ei ședea încă la masă, beat criță, ținînd servitoarea pe după mijloc.

Tot respectul pe care îl avea fiica față de părintele ei se stinse subit și o repulsie fără margini o cuprinse. Nici nu apucă să scoată o vorbă, că gardianul începu să se bîlbîie.

— Eh, Thekla, tu mergi pe drumul tău și nu mă rogi să-ți vin mai aproape ? Aș avea și eu să-ți spun ceva. Vezi tu, eu mi-am dat demisia și m-am gîndit să-l întreb pe Clement dacă n-are ceva scriptologie și pentru mine.

— Știu precis că nu are ce să-ți dea, răspunse Thekla, fericită că a putut să reteze fără ocolișuri o cerere a cărei aprobare nu depindea de ea.

Bătrînul bătea cu degetele darabana pe tăblia mesei și ochii-i rămaseră zgîiți spre cuptor, unde un porc mistreț își scotea urechile afară din oală.

— Așa, spuse bătrînul și se cufundă în tăcere, să audă, ce mai avea de spus acum fiica lui.

Thekla se gîndea că masa trebuia întinsă și că musafirii trebuiau să sosească într-o jumătate de oră. Atunci luă o hotărîre rapidă.

— Ia tată aici un taler, să te-nfunzi într-o cîrciumă și să bei în sănătatea mea. Și dacă vii mîine din nou poți să-ți aranjezi treburile cu Clement.

Bătrînul pipăi talerul ca și cînd ar fi stat la tocmeală, cît de departe să-l arunce în cameră. Apoi scuipă pe el, îl băgă în buzunar, își luă șapca și se ridică.

— Îmi interzici să-ți calc casa, Thekla. Bine faci, pentru că vezi tu, copiii de-o seamă se joacă cel mai bine, și — ah, ce să mai vorbim —, dar tu ai fost cîndva Thekla mea, copilul meu, vezi tu, și asta nu pot să-mi scot din cap. Nu pot. Îți vin musafiri la prînz, văd doar, de-asta plec — da, da, plec !

Thekla, căreia îi pieri răsuflarea, scoase un oftat de ușurare, ceea ce nu-i scapă bețivului, care își schimbă brusc hotărîrea și se apropie cu pași legănați de ușa sufrageriei.

— Așa, îi aruncă el acum în obraz vorbele cu un zîmbet răutăcios, crezi că scapi de mine în schimbul unui taler ? Să merg singur la cîrciuma din piață cînd mă pot bucura aici de așa o societate aleasă.

Dădu buzna în sufragerie și se trînti în cel mai încăpător fotoliu.

— Pune masa să ne bucurăm ! Doar ai în oală mistreț cu fasole la tavă.

— Tată, îl întrerupse Thekla ieșită din minți. Te-ai îmbătat și te-ai purtat necuviincios la bucătărie cu servitoarea. Acum te rog să pleci înainte de a veni Clement ! Gîndește-te că nu este casa mea ci a lui, și că nu ai nici un drept să-i tulburi liniștea căminului ! Vino mîine din nou, și îți promit să fac tot ce-mi stă în putință să te ajut.

— Așa fata mea, vrei să mă îmbunezi. Vorbește, sluga ta te ascultă.

Văzînd că nu găsește nici o ieșire din situația penibilă și simțindu-se incapabilă să suporte o rușine atît de mare sau să primească cu indiferență un asemenea afront, părăsi fără să spună o vorbă locul înfrîngerii sale, își asvîrli mantoul pe umeri și coborî în stradă, abia ținîndu-și plînsul.

Un singur lucru îi era limpede : dacă nu-l putea alunga pe insul acela turbulent din casă, cel puțin să nu-i dea prilejul să-și savureze victoria. Uită toate celelalte și aproape inconștientă se lăsă purtată pe străzi, de parcă ar fi fugit de un destin ostil, care o urmărea, tocmai acum, de ziua ei, cînd reușise să se smulgă din sărăcie

și mizerie, vrînd cu tot dinadinsul s-o tragă din nou la fund.

Traversă podul de nord, piața de la barieră și pătrunse în grădina palatului regal, ale cărui porți erau deschise. Se grăbi să străbată tufele de arbuști, unde se jucau copiii în soarele orbitor al amiezii de primăvară, și căzu, în sfîrșit, obosită pe o bancă sub tei. Întîi urmări mișcările grădinarilor care așezau florile în ronduri și oale de lut. Totul îi capta atenția și fiecare nimic i se fixa în memorie ca și cînd ar fi vrut să-și alunge acel rău care-i sta înainte.

Clopotele de la biserica Sf. Iacob începură să bată, vestind cu dangătul lor o înmormîntare ; ea era acolo de față și numără fiecare cădere a bulgărilor și fiecare zgomot de pămînt lovind capacul sicriului, îi înfiora trupul, îi predispunea spiritul la presimțiri întunecate și o făcea să se autocompătimească.

Cîțiva valeți apărură pe alee ducînd o masă pe care o acoperiră cu o față de masă, iar alții aduseră castroane și farfurii, căni de vin și pahare. Thekla privea plină de curiozitate pregătirile prînzului regal și-și aminti deodată de casa ei, unde prînzul aștepta ; își vedea bărbatul venind acasă, musafirii adunați, masa nepusă, incidentul cu tatăl beat, auzea întrebările lor îngrijorate cu privire la dispariția neașteptată a stăpînei casei. Voia să se ridice și să alerge acasă, dar nu îndrăznea să se miște. Gîndul la ceea ce o aștepta acolo o paraliza ; spaima de un incident, pe care nu l-ar fi putut evita, o țintuia de bancă. Sfîșiată între datorie și lașitate, rămase pe loc, privind cînd în dreapta, cînd în stînga, neputînd să se hotărască în ce parte s-o apuce.

Fu trezită brusc din amorțire de un paznic, care o întrebă răstit ce căuta în grădina regelui. La răspunsul ei, că porțile erau deschise, fu somată să părăsească imediat locul acela. Supusă se grăbi spre ieșire ; dar cînd văzu alte femei, nu cu mult mai bine îmbrăcate ca ea, plimbîndu-se nestingherite pe aleile parcului, mirosind florile, și călcînd pe peluzele de iarbă, simți o împunsătură în inimă, ca și cum un destin anume îi hărăzea numai ei această excludere rușinoasă ; observă privirile batjocoritoare ale celorlalte, și în ea se trezi mînia, ura, invidia, împotriva celor ce

posedau acele privilegii pe care ea nu le avea, fără să-şi poată explica de ce.

Cînd porţile se închiseră în urma ei cu zgomot, coborî pe Blasieholm, neştiind încotro merge, avînd grijă doar ca drumul să o poarte în locuri nepopulate, unde privirile oamenilor să n-o rănească. Ajunse în spatele palatelor Tungel şi Bååth, dincolo de cotul în care se varsă rîul, cînd zări o grămadă de oameni înghesuindu-se spre podul Holm. Fericită că aflase ceva care îi sustrăgea atenţia, urmă mulţimea. Aceasta era oprită la capul podului, unde paza forma un cordon.

Reuşind să se strecoare pînă la malul mării, observă că acolo pe pod se petrecea ceva, greu de deslușit din cauza înghesuielii. În interiorul cercului făcut de paznici se afla un grup de preoţi şi oameni ai legii care păreau a ţine un consiliu. Cînd masa de oameni începu să se mişte din nou, smulgînd-o din locul acela, văzu că atenţia tuturor era îndreptată asupra unei femei îmbrăcată în alb, cu mîinile legate la spate de o funie pe care călăul oraşului o trăgea cu brutalitate, în timp ce doi tîmplari desfăceau parmalicul podului în faţa ei.

— Thekla, vezi vrăjitoarea, acolo, aproape de tine, te implor, ajută-mă să ajung pînă la ea — se auzi o voce în spatele tinerei femei.

Cînd se întoarse o recunoscu pe fata contelui, Ebba, cu care fusese un timp prietenă pe vremea confirmării. Măgulită de faptul că o recunoscuse şi încurajată de apelativul familiar al numelui mic, se simţi cuprinsă brusc de o poftă nebună de a fi ocrotitoarea acestei fiinţe suspuse. Cînd Weibel, din paza oraşului, trecu din nou pe acolo, îl trase uşor de mînecă, şi îl salută, rugîndu-l s-o lase să se strecoare împreună cu prietena ei în rîndul oamenilor de ordine. Treaba se aranjă uşor, mai ales că mulţi dintre aceia o cunoşteau de pe vremea cînd venea la cazarmă.

Consiliul părea că luase sfîrşit şi legiuitorul citi un act.

Deşi nu auzea nimic, Thekla nu-şi putea dezlipi privirile de tînăra femeie care urma acum să treacă proba apei. Cămaşa albă de in în care era îmbrăcată aceasta, trăda o siluetă desăvîrşită, iar părul lung, negru, despletit, îi curgea pe umeri şi pe spate, lăsîndu-i descoperit doar

obrazul palid, dar frumos, din care doi ochi aprinși de îndrăzneală priveau mulțimea, măsurînd-o cu un zîmbet superior, plin de dispreț. Părea că voia să le spună că era totuși cu un cap deasupra lor, că spiritul ei poseda virtuți mai înalte decît ale lor, că proba la care urma să fie supusă era o competiție între ea și atotputernicul ; și chiar dacă pierdea, avea totuși satisfacția de-a se fi măsurat cu el.

Thekla simți un fel de invidie față de această femeie, care avea ceva de cabotină, cum văzuse ea una la ultimul marș alegoric, sub arcul de triumf, reprezentînd-o pe zeița victoriei. Soarele de primăvară lumina obrazul vrăjitoarei, veșmintele albe, și chiar în acel moment călăul o tîrî spre marginea podului și o asvîrli în valuri. În cercuri mici, apa se strînse peste părul ei negru, care mai pluti un timp ca iarba de mare la suprafață, în timp ce făptura ei albă dispărea în adîncuri.

Un murmur se iscă în mulțime crescînd ca un torent de forțe dezlănțuite, împingînd oamenii de pază inevitabil înainte, înspre parapetul care cedă. În clipa următoare Thekla văzu cum domnișoara Ebba, care fusese asvîrlită din rînd, se prăbuși cu un țipăt sfîșietor în apă. Fără să stea pe gînduri, cuprinsă de un fel de nebunie, de a juca și ea un rol în acea bizară pantomimă, se coborî, cu abilitate dar riscînd imens, pe piciorul podului, o cuprinse pe fața aproape înecată de rochie și o trase pe ponton, sub arcada podului mare, unde ea însăși se prăbuși fără vlagă în genunchi, amețită de tot efortul făcut și de vacarmul mulțimii, de căderea în apă, de strigătele și zăngănitul armelor oamenilor de pază, lîngă corpul inert al prietenei salvate.

Cînd Thekla se trezi din leșin și deschise ochii, descoperi că se afla într-un pat, într-o cameră străină.

La picioarele ei deslușî două capete de îngeri, purtînd baldachinul ; acesta era din catifea albastră cu broderie de fir. Prin perdelele trase lateral, amintind de o cortină de teatru, zări speteaza unui scaun cu o stemă nobiliară sculptată în lemn de nuc. Mai în spate un dulap negru cu sertare din fildeș și cu mînerele din aur, argint și sidef, cum nu mai văzuse niciodată.

În cameră bătea o lumină caldă, portocalie de la draperiile de mătase grea, iar pe tapetul de culoare deschisă se proiecta o pată în cele șapte culori ale curcubeului, răsfrînte de un pocal de cristal șlefuit, ce se afla pe canatul ferestrei.

Cînd Thekla își veni în simțiri, retrăi evenimentele covîrșitoare ale ultimelor ore : incidentul cu tatăl ei, fuga de acasă, izgonirea din grădina regelui, prezența neașteptată a domnișoarei Ebba, vrăjitoarea, îmbulzeala poporului, căderea în apă și propria ei nebunie de a interveni, cînd viața tinerei domnișoare se aflase în pericol. Dar gîndul la oaspeții care o așteptau și la neliniștea soțului ei crescu deodată atît de puternic în ea, încît sări imediat din pat. Observînd că purta veșminte străine se privi în oglindă și văzu că avea pe ea o fustă de mătase cu un corsaj de catifea și pantofi mici din piele de căprioară cu broderii colorate. Întîrzie în fața oglinzii, spre a-și admira făptura adolescentină, care nu îi apăruse niciodată atît de grațioasă ca acum ; mîngîie cu mîinile imaginea aceea, albă, își lăsă piciorul să se scufunde în papucul moale pe netezimea catifelată a covorului, își aranjă părul despletit, cînd auzi deodată un rîs scurt cristalin în spatele ei, simți două mîini cuprinzînd-o, și un sărut îi gîdilă urechea.

— Vezi, afurisită mică, tot trebuia să te trezești, strigă domnișoara Ebba, dacă nu te trezeai aș fi murit de plîns, că n-am putut să-ți mulțumesc pentru că m-ai salvat.

— Scumpă doamnă, se auzi vocea contelui, din spatele celor două tinere care se țineau îmbrățișate, îngăduiți-mi să vă exprim din inimă mulțumirea unui tată pentru fapta temerară, prin care i-ați salvat unui văduv, unicul copil, singura bucurie ce i-a mai rămas în viață.

Cu sinceră emoție bătrînul impozant se aplecă și-i sărută mîna Theklei, care uluită, de înalta onoare ce i se făcea, își pierdu graiul.

— Trebuie să vă anunț cu regret, adaugă contele, că poziția mea în armată mă obligă să părăsesc mîine dimineață orașul, împreună cu fiica mea, care mă conduce pînă la Elfsnabben ; cînd se va întoarce însă, și se va muta la Sandemar, sper că îi veți face onoarea să aibe ca oaspete o femeie atît de extraordinară.

Thekla mulţumi cu o plecăciune murmurînd cîteva cuvinte nedesluşite.

— Şi deoarece vă văd restabilită, conchise contele, şi bănuiesc că soţul vostru îşi aşteaptă cu nerăbdare soţia, am pus să înhame caii la trăsura care vă va duce acasă.

Îi oferi braţul Theklei, care nu se desmeticise încă, şi o conduse printr-un şir de încăperi, una mai strălucitoare decît alta. Cînd ajunseră în holul cel mare îi aşeză un mantou de blană pe umeri. Apoi rugînd-o să-i îngăduie, să i se trimită hainele în dimineaţa următoare, îi făcu majordomului semn s-o conducă pe scări pînă la ieşire.

După ce domnişoara Ebba, îmbrăţişînd-o, o rugase cu insistenţă s-o viziteze cît de curînd, Thekla se trezi într-un cupeu închis, purtată uşor peste pietrele pavajului, tolănită între perne moi, care o fereau de orice zdruncinătură. Lăuda în tăcere incredibila generozitate a aceluiaşi destin, care cu cîteva ore în urmă îi stricase sărbătoarea şi o alungase din paradis, ca acum s-o înalţe pe ea, cea înjosită, apărînd-o de umilinţa şi reproşurile ce i s-ar fi adus datorită neglijării îndatoririlor sale, cînd trăsura opri la poartă. Temătoare totuşi că primirea ar fi putut fi plină de reproşuri îşi trimise servitorul, care îi deschise portiera cupeului, la bărbatul ei, ca să-l prevină de tot ceea ce se petrecuse şi să-l roage s-o ajute să urce, întrucît nu se simţea bine.

Cîteva clipe mai tîrziu domnul Clement se năpusti pe scări în jos, îşi îmbrăţişă soţia, îi sărută mîinile, mulţumind lui Dumnezeu că i-a redat-o pe cea a cărei dispariţie — deşi nu o credea moartă, — îl scosese din minţi.

Îi povesti, cum a pregătit masa împreună cu oaspeţii, sperînd tot timpul că stăpîna casei se va întoarce dintr-o clipă în alta, închipuindu-şi că este dusă pe undeva pe aproape după cumpărături. Aflînd apoi de presupunerea pe care o făcuse servitoarea, că ea probabil plecase de acasă, împreună cu tatăl ei, Thekla se linişti şi în privinţa chestiunii de care se temuse cel mai mult.

Se încinse un chef, cum nu-şi visase niciodată pînă atunci. Ea era centrul atracţiei şi sufletul ei atît de vulnerabil se simţea cocoloşit în vată, în timp ce toasturile şi urările de sănătate nu mai conteneau să-i învăluie într-o căldură binefăcătoare făptura fragilă.

Cînd începu să povestească despre conte și despre palat, despre toate promisiunile pe care i le făcuseră el și domnișoara Ebba, toți cei de la masă o ascultau cu evlavie, iar corsajul de catifea înflorată și fusta de mătase albastră erau, pentru acești negustori, mărturii palpabile, vii, din lumea nobilimii. Un tînăr negustor de vinuri își aminti cum îi vînduse cîndva vin contelui von Schlippenbach și fusese personal la acesta cu nota de plată ; și deodată începu un adevărat duet între Thekla și el, care mai de care străduindu-se să vorbească cît mai mult și mai interesant despre palat, despre poarta cu gratii de fier, terminate în vîrfuri de lancii, despre scara de marmoră, și sfeșnicele ce străjuiau pereții, despre tablourile strămoșilor atîrnate în holul mare și de blazonul așezat deasupra portalului. Insistau atît de mult asupra amănuntelor, reluîndu-le mereu cu voluptate, încît domnul Clement începu de la o vreme să caște. Umplu paharele și vru să cînte un cîntec vechi care-i plăcea foarte mult „Bătrînul merse-n aluniș", dar Thekla îl rugă să înceteze cu asta, pentru că se simțea obosită.

Domnul Clement dădea semne vizibile de indispoziție ; închină un pahar cu meșterul aurar pentru „frăția breslașilor", cînd se auzi clopotul de la poartă și valetul contelui își făcu apariția în salon. În numele contelui și al domnișoarei von Schlippenbach ceru îngăduință să-i dăruiască doamnei Clement, în cinstea aniversării, un suvenir neînsemnat. Așeză în mijlocul mesei o tipsie cu flori și fructe, se înclină și plecă.

Acum, emoția se reaprinse la vederea acestui dar neobișnuit. Mesenii se întreceau, care mai de care, să rostească numele acelor minunății ce alcătuiau o adevărată piesă de artă. În mijlocul buchetului se afla un crin înconjurat de frunze de un verde întunecat, printre care se iveau flori albe plăcut mirositoare pe care spițerul le declară cu competență flori de portocal. Împletite în coroană, lalele olandeze, narcise și liliac încununau o movilită de portocale, vîsc, rodii, gutui, fructe ciudate, care dezlănțuiră discuții aprinse cu privire la numele lor, pe care doar meșterul constructor reuși să le identifice, pentru că văzuse ornamentațiile murale de la Palatul De la Gardie.

În cele din urmă domnul Clement descoperi în mijlocul crinului un inel de diamant, legat cu un fir de argint de pistilul florii și aurarul îl prețui la două sute de ducați.

Contele deveni din nou obiectul discuției și domnul Clement trebui să se lase iar purtat prin palatul acestuia, să asculte încă odată poveștile despre poarta de fier cu vîrfuri de lăncii, despre blazon și sfeșnice, în timp ce negustorul de vinuri repeta într-una aceeași placă.

O nouă încercare de a scăpa, cu un cîntec, de această discuție insuportabilă, îi eșuă, la fel ca prima dată. Nemaiputînd tolera ideea că devenise o cantitate neglijabilă în ochii soției sale, își vărsă tot veninul în toasturi înțepătoare îndreptate împotriva burghezilor sau a celor de proveniență umilă.

Thekla însă era mult prea fericită și plutea acum prea sus spre a putea fi readusă din nou pe pămînt ; ea încerca dimpotrivă să-și înalțe bărbatul. Îi dădu acestuia iluzia că ar putea deveni furnizorul contelui, iar domnul Clement se și văzu introdus la palat. Închină din proprie inițiativă în cinstea nobilului și cînd auzi despre Sandemar și despre invitația promisă, — el, care dintre toți oaspeții, era singurul care văzuse domeniul senioral — povesti toată seara despre acesta, pînă ce oaspeții se retraseră și Thekla se duse la culcare, să viseze la paradisul pierdut și regăsit.

VIII

Într-o dimineață însorită de mai caleașca contelui opri în fața unei porți în portul pescarilor. Domnul Clement nu prea avusese liniște în ultimile zile, deoarece tînăra sa soție dăduse toată casa peste cap. Își făcea o mulțime de rochii noi, și printre picături izbuti chiar să se repeadă pînă la Blasieholm. Domnișoara Ebba îi întoarse vizita, dar deoarece domnul Clement lipsi cu această ocazie de acasă, trebui să se mulțumească cu relatările soției sale despre cinstea care li se făcuse. În ultima vreme auzise

atîtea despre casa contelui, dimineața, la prînz și seara, încît mărunta sa persoană nu își mai găsea tihna în căminul său modest. De aceea, de data aceasta, își lăsă nevasta să plece, respirînd ușurat, și totuși oarecum neliniștit. Norocul lor durase atît de puțin, încît i se făcu rușine de acele clipe în care trăise din plin iluzia liniștii regăsite. De aceea, dar și pentru a evita durerea despărțirii, își luă scurt rămas bun înainte de sosirea trăsurii și o porni de-a lungul străzii negustorilor, spre magazinul său ; de altfel nici nu voia să-i fie prezentat domnișoarei Ebba, deoarece se simțea prea umil pentru o asemenea cunoștință.

Doamna Thekla trăise în ultimele săptămîni o stare de perpetuă agitație sufletească și de aceea nu-i putuse acorda soțului, vădit nemulțumit, prea multă atenție. Cînd lacheul îi aduse vestea, că trăsura așteaptă la scară, își părăsi casa, în grabă, lăsînd în urmă toată dezordinea pregătirilor de călătorie. Se simțea liberă și ușoară. În timp ce caleașca gonea de-a lungul cheiului, unde acostau sute de vapoare, împodobite cu steaguri și asaltate de pescărușii și rîndunele, o cuprinse deodată senzația că pentru ea începea acum o viață nouă, plină de strălucire.

Trecură peste podul de nord, traversară piața de la barieră, Blasieholmul, spre a ajunge dincolo de insula Walmund la clădirea Vămii, unde o aștepta galera contelui să o ducă la Sandemar.

După ce străbătură grădina zoologică regală și poposiră la vamă, acolo unde se deschidea marele fiord, Thekla izbucni în plîns, tulburată de imensitatea mării. Vîntul de nord-vest era prielnic și pînzele mari asemenea unor aripi desfăcute fură ridicate. Trompetul sună semnalul ; de la punctul vamal i se răspunse printr-o petardă. Ambarcațiunea se desprinse de țărm, înaintînd printre iahturi, vase comerciale sau de război, care se îndreptau spre oraș.

Tinerele femei luaseră loc pe punte sub un baldachin în compania agreabilă a unui tînăr baronet de nouăsprezece ani, orfan, care își primea educația în casa contelui von Schlippenbach.

În timp ce vîntul de primăvară umfla ușor pînzele, aducînd din pajiștile de lucernă miresme amețitoare, tînărul le spunea celor două femei cuvinte curfenitoare,

strecurînd în conversaţie şi versuri din poeţii italieni, pe care Thekla neînţelegîndu-le, le primea în auz ca o muzică. Niciodată nu văzuse asemenea maniere, niciodată o siluetă atît de delicată la un tînăr. Şi cînd pe punte fură aduse fructe şi vin — acesta îşi luă lăuta şi începu să cînte ; Thekla se simţi deodată plutind departe de pămînt, pe care de fapt nici nu-l cunoştea decît după poteca întunecată, plină de şobolani, a copilăriei ei, şi după marinarii de la han.

Thekla observă că tînărul nobil se bucura de graţiile domnişoarei Ebba şi de aceea le urmărea vorbele tandre cu privirile pline de înţelegere ale unuia care trecuse prin asta, prefăcîndu-se totodată că nu vede şi nu aude nimic.

Baronul Magnus, căci aşa se numea tînărul, lăudă eroismul Theklei, spunînd că lumea ar trebui să-i fie recunoscătoare, pentru că numai datorită ei domnişoara Ebba mai putea azi să-i fericească pe muritori cu frumuseţea şi tinereţea sa. Aceste cuvinte o făcură pe doamna Clement să se simtă ocrotitoarea celor doi tineri. În acelaşi timp îşi dădea seama cu durere că ea trecuse de acum în rîndul celor bătrîni, care trebuiau să renunţe la speranţa de a mai trăi fericirea unei iubiri. Începu să vorbească despre vîrsta şi despre experienţa ei, şi tinerii hotărîră să-i spună „socriţă", ceea ce o flată pe Thekla făcînd-o să se comporte în aşa fel, încît îndrăgostiţii îşi dădură curînd sentimentele pe faţă, fără nici o reţinere.

Galera străbătea fiordurile îndreptîndu-se spre Waxholm, unde urma să-şi schimbe direcţia. La Djurhamn întîlniră o escadrilă a flotei regale care tocmai ridicase ancora şi se îndrepta spre Stockholm. Către seară lăsaseră deja în urmă Oficiul vamal din Dalarö şi Sandemarul începea să se contureze în zare.

În lumina amurgului această apariţie îi dădea Theklei iluzia că se află în faţa unui castel din basme. Puţin mai jos de plaja albă, unde se aflau debarcaderele şi pontoanele, clădirea băii şi pavilionul maritim, se întindea un parc cu tufe întunecate de cornişor şi arbori de tisă în forme piramidale, printre care erau risipite statuete de zeităţi antice, nimfe, figuri de monştri şi balauri. Răsaduri de flori acopereau terenul cu narcise, zambile şi lalele într-o beţie de culoare. În spatele acestui paradis se înălţa faţada

castelului străjuit de clopotniță, cu drapelul arborat; turnurile crenelate și cocoșul de vînt dădeau întregii construcții un aer de legendă. Ceva mai departe se întindeau grădinile, învecinîndu-se, în spatele clădirii intendentului cu grajdurile. Țărmul era împrejmuit de păduri de pini crescînd pe falezele acoperite cu mușchi, care își iveau siluetele colțuroase din mare. Afară, în fiord, se ridica fortăreața de la Dalarö cu postul de strajă și cu tunurile portului Elfsnabben unde se aduna flota înainte de a porni la război.

Thekla nu putu să contemple prea mult priveliștea; o trompetă de la castel spintecă aerul cu un sunet strident, cîinii se porniră să latre, funiile se desfășurară cu zgomot și galera acostă lîngă ponton. Baronul Magnus o conduse pe tînăra musafiră cîțiva pași, iar în minutul următor aceasta se trezi îmbrățișată cu căldură de intendenta moșiei. Trebuiră să treacă trei zile și trei nopți, ca Thekla să-și dea seama într-o dimineață, trezindu-se la răsăritul soarelui, că se afla aievea în odaia ei la Sandemar. Visase urît, o terorizase imaginea tatălui ei și a vrăjitoarei din Blasieholm, așa că sări brusc din pat să își alunge gîndurile negre. Abia după ce deschise fereastra și văzu fiordul, parcul în verdele proaspăt al frunzișului de vară, florile încărcate de rouă, după ce auzi păsările cîntînd, se liniști din nou, și strecurîndu-se în patul ei se gîndi la cele trei zile fericite, care trecuseră pe negîndite. Mergea la masa pusă, fără să-și facă griji, așa cum mergi la o petrecere, fusese cu barca în larg și contemplase marea cu ochii dilatați de extaz; își simțea inima proaspătă, fusese călare la vînătoare de iepuri și potîrnichi în pădure, vizitase grajdul și cotețele, ograda și cuștile cîinilor, jucase în parc *badminton* și culesese flori în grădină, dar cel mai mult petrecuse în cabana albă din trunchiuri de mesteceni de la iazul cu lebede, ascultînd cum se tachinau cei doi tineri, cum cîntau, se jucau si iar se tachinau. Viața i se înfățișa atît de luminoasă, încît aștepta parcă în fiecare clipă să audă clopotul bisericii — o atmosferă de duminică domnea peste tot. Ea însăși purta ca și ceilalți, haine de duminică, odăile erau împodobite ca în zilele de duminică, drumurile curățate la fel ca duminica, și bucate de duminică se serveau zil-

nic la masă ; nu exista zgomot pe stradă, tropăituri prin ganguri, uşi de magazine trîntite, nu exista scandal, pază, nu existau hoţi.

Dar ieri seară apăruse un nor mic în dreptul soarelui. Domnişoara Ebba, vizibil atrasă de tînărul baron, avea capriciile ei ; cînd reuşea să fie crudă cu el se bucura ca de o victorie, făcîndu-l să sufere, fără nici un motiv, aşa cum chinuieşti o muscă, doar din plăcerea de-a chinui. În seara precedentă aruncase în iaz un mic dar pe care acesta i-l făcuse cu mari sacrificii. După un schimb de cuvinte domnişoara se îndepărtase şi Thekla îl văzu pe tînăr plîngînd. Plină de compătimire îl întrebă care era cauza amărăciunii sale şi atunci baronul căzu în genunchi, şi lăsîndu-şi capul în poala ei, i se destăinui.

Nu credea că domnişoara Ebba, ar fi putut fi în stare să-l iubească cu adevărat, întrucît mama sa, o străină, nu era de rang nobil.

Dintr-odată găsiseră ceva care să-i unească : tocmai absenţa rangului.

Soţia comerciantului şi fiica gardianului l-a consolat pe fiul unei femei fără rang, i-a mîngîiat capul frumos împodobit de bucle negre, iar cel nedreptăţit i-a sărutat mîinile, a numit-o soră şi a rugat-o să accepte să-i fie prietenă. Apoi se plimbară prin parc, pînă răsări luna. Tîrziu fură chemaţi în casă de domnişoara Ebba, care se arătă plină de atenţie toată seara.

Thekla simţea că ajunsese cineva, ceva mai mult decît o salvatoare pe care vrei s-o răsplăteşti cît mai bine cu putinţă. Fusese aruncată, printr-o întîmplare, în viaţa acestor oameni, devenind o rotiţă în angrenajul uriaş care le acţiona destinele ; în acelaşi timp observa cum se înstrăina tot mai mult de propria ei condiţie. Acest lucru îi fusese revelat cu brutalitate cînd, camerista, intrînd cu o scrisoare, sosită tocmai atunci cu iachtul poştal, recunoscu după scris că era de la bărbatul ei.

De cînd părăsise casa nu se gîndise o singură dată la el, nu simţise nici urmă de dor după căminul ei. De aceea poate, acum, cînd citea implorările lui drăgăstoase să se întoarcă, interpreta totul ca pe un reproş, iar rugăminţile lui deveneau porunci. Era ca şi cînd o mînă străină, tiranică ar fi vrut s-o smulgă din cerul ei şi s-o arunce din

nou în pulbere și-n gunoi. Era uluită că putea simți în felul acesta, atît de curînd după nuntă, iar cînd se întrebă, dacă de fapt îl iubea pe acest bărbat, așa cum crezuse la început, trebui să-și mărturisească în sinea ei că nu. Și totuși atunci, în vara aceea, cînd el plecase și ea voia să moară, îl iubise.

Spre a se elibera de îndoială și reproșuri se grăbi să răspundă la scrisoarea primită.

Cu blîndețe, dar foarte categoric, respinse rugămintea bărbatului ei de a se întoarce înainte de încheierea celor opt zile fixate dinainte, pretextînd că nu putea să-și calce cuvîntul, cu atît mai mult cu cît asemenea ocazii erau atît de rare și de imprevizibile.

Trimise scrisoarea și se simți din nou cu conștiința împăcată. Se îmbrăcă și coborî aproape voioasă în parc.

Dimineața era răcoroasă și florile încă umede de rouă ; fiordul, de un albastru închis își lovea valurile de ponton, pescărușii făceau cercuri deasupra bărcilor plate ale pescarilor, în care zăceau grămezi de pești argintii.

Fu cuprinsă de o dorință irezistibilă să iasă din izolarea ei calmă, dar nu îndrăznea să se aventureze singură în larg, și nu găsea nici un servitor liber, care ar fi putut-o însoți. Trebuia totuși să iasă neapărat și întrucît poarta era deschisă, o porni în jos pe țărm.

Deodată avu impresia că respiră mai liber și nisipul scîrțîia tandru sub picioarele ei ; pe grămezile întunecate de iarbă de mare mergea ca pe covoare moi de lînă și pădurea de molid de la marginea mării răspîndea un parfum puternic și o ascundea de privirile curioase ale celor aflați dincolo de lizieră. De aceea își desfăcu corsetul prea strîmt, ale cărei balene o chinuiau, își luă pălăria în mînă și o porni de-a lungul țărmului cîntînd încet. Plaja se sfîrși și solul deveni stîncos, format din dale de gresie bine șlefuite, atît de netede, încît nu se putu abține să meargă mai departe. Apoi apărură blocuri colțuroase, tăioase peste care sărea cu greutate. Nu voia să meargă prin pădure, deoarece cum pierdea marea imensă și strălucitoare din ochi i se făcea urît. Cînd țărmul devenise tot numai o aglomerare de bolovani ascuțiți și, pe deasupra, mai observă și coada unui șarpe, apărînd dintre pietre, făcu un efort să-și țină nervii în frîu.

Drumul ducea la început printre bolovăniș și o pășune cu iarba înaltă pînă mai sus de genunchi, așa încît tresărea la fiecare pas, gîndindu-se la șerpi.

Oriunde punea piciorul, terenul moale se scufunda și de aceea era obligată să sară ca un iepure, din piatră în piatră. Sîngele îi pulsa în tîmple și pieptul i se zbătea precipitat ; gîfîind și tremurînd ajunse în sfîrșit la un drumeag unde își simți pasul sigur, încerca sentimentul că se salvase de la înnec.

După poziția soarelui putea să aproximeze direcția în care se afla castelul și văzînd că poteca o cotește la dreapta, își dădu seama că ducea într-acolo. Se întreba doar cît aveau s-o mai țină puterile. Pădurea începea acum să se mai lumineze și printre trunchiurile subțiratice ale copacilor se zărea urcînd un fir de fum albăstriu. O ciocănitoare neagră cu gît roșu bătea de zor în scoarța unui pin și tînăra femeie o luă la fugă, năpădită de gînduri îngrozitoare.

Poteca se lăți devenind un drum de care. În curînd Thekla ajunse la o colibă lipită de o movilă stîncoasă, în așa fel încît peretele din spate al cocioabei era însăși coasta dealului. Ușa scundă și șubredă, alcătuită din scîndurile unei bărci vechi, era întărită pe dinafară cu vîsle prinse diagonal în cuie. După cîrligul, care era vîrît în inelul de metal, bănui că nu era nimeni în casă. Examină cu atenție maghernița și observă un corn de țap fixat deasupra ușii și o potcoavă în mijlocul pragului. Într-un vas creștea un soi de leuștean, a cărei duhoare scîrboasă o făcu să se scuture cînd se aplecă s-o miroasă ; în dosul acelei buruieni respingătoare dormea ghemuit un arici.

Aspectul ciudat al locului începu să-i insufle groază Theklei, dar tocmai cînd voia să-și continue drumul, auzi glasuri venind dinăuntrul colibei. Curiozitatea fu pentru o clipă mai puternică decît frica și ea își lipi obrazul de ușă spre a putea vedea printr-o crăpătură ceea ce se petrecea înăuntru, dar deodată scoase un țipăt și se ascunse imediat după colțul casei.

În vîrful picioarelor, Thekla se afundă din nou în pădure, spre a căuta cărarea ce ducea spre casă. Ceea ce zărise în colibă o zguduise profund ; nu-și putea explica prezența domnișoarei Ebba în cocioaba acelei bătrîne, care

nu putea fi decît vrăjitoare, judecînd după semnele din jur.

Urmînd firul obişnuit al gîndurilor, cînd fiecare în tîmplare îşi caută echivalenţe, îşi aminti tocmai acum de incidentul de pe podul Blasieholm, participarea domnişoarei Ebba la destinul vrăjitoarei şi se miră abia acum că nu-şi pusese niciodată întrebarea, cum de putuse o domnişoară atît de nobilă să ia parte, în mijlocul unei gloate brutale, la un spectacol atît de fioros.

Ambele evenimente se legau acum în mintea ei şi unul i se revela ca o cauză certă a celuilalt. Ele se contopeau născînd un monstru care creştea rapid întreţinut de forţa generativă a bănuielii, atingînd acea certitudine cumplită a lipsei de dovezi : domnişoara Ebba era o vrăjitoare.

Un lanţ de consecinţe începu să i se deruleze în minte ; prevedea întîmplările ce s-ar fi iscat de aici.

Cu cît raporta cele întîmplate mai mult la persoana ei simţea că ceva nefast o ameninţa. Dacă s-ar fi aflat ceea ce descoperise — lucru foarte posibil de altfel — Thekla ar fi fost alungată din paradis, înapoi în văgăuna pe care, în disperarea ei, o vedea ca o grotă colcăind de balauri. Cuvintele pline de vanitate, scrise în aceeaşi dimineaţă bărbatului ei, o străfulgerară deodată ; tonul cu care încerca să-l convingă, că dincolo de concepţia sa există şi alte puncte de vedere superioare asupra relaţiilor în această lume, şi că părerile pe care le avea despre ceea ce se cuvine, despre promisiuni şi menaj în doi, erau depăşite în raport cu cele ale altora de rang mai înalt.

Neliniştită de toate aceste cuvinte, care îi sunau în urechi, se grăbea acum spre casă, sperînd să mai poată opri scrisoarea, înainte de a fi fost prea tîrziu.

Pădurea se luminase din nou, cîmpurile se întindeau, cît vedeai cu ochii, înaintea ei ; ajunse la poarta castelului fără să o fi văzut cineva. Îşi aranjă puţin ţinuta, îşi curăţă pantofii şi se strecură cu paşi grăbiţi înăuntru.

Primul om pe care îl căută fu camerista, căreia îi încredinţase scrisoarea. Dar află de la aceasta că paginile acelea regretabile fuseseră expediate cu primul iaht.

Cu o îngrijorare crescîndă străbătu Thekla încăperile, ale căror uşi îi stăteau deschise ; cameriste şi lachei se în-

clinau la trecerea ei, și cînd zări din nou peretele solid, care o izola de răceala de afară, scrinurile masive cu castronașe și căni de porțelan sau argint, care cu siguranță că nu se goleau niciodată, o cuprinse o liniște pe care nu o puteau simți decît cei bogați ; toate gîndurile unei apropiate izgoniri din această cetate se spulberau ca prin farmec.

Fără să-și dea seama ajunse în bibliotecă. Manuscrise pe pergament, in folio, sau volume in quarto, legate în marochin negru, efemeride minuscule, și disertații pe hîrtie de Turcia, topuri întregi de manuscrise, pe foi Olifant sau Kardus, capitonau pereții încăperii boltite. În mijloc, pe masa grea de stejar, se afla un horoscop urias și un glob.

Thekla se învîrtea printre obiecte, lua în mînă cărți și instrumente, distrată, absentă, parcă adîncită în întrebări cărora nu le afla răspuns. Deodată se opri în fața unui raft, scoase la întîmplare un volum legat în piele maro, a cărui copertă solidă era prevăzută cu peceți metalice și lacăt, și observă că în spatele acestei piese masive se află o cărticică pătrată, semănînd cu un almanah.

Nu-și putu înfrînge curiozitatea și scoase volumașul care, după toate aparențele fusese ascuns anume. Privi mai întîi cu atenție coperta cu simbolurile fecioarei Maria : două triunghiuri încrucișate și cuiele din crucea lui Cristos sau trei linii drepte tăiate de alte trei linii. Deschise cartea și citi pe prima pagină a manuscrisului :

„Cartea ocultismului sau Cyprianus, cuprinzînd arta secretă a tălmăcirilor, a prezicerilor, a vrăjitoriei împreună cu descrierea adevărată a călătoriei în Blocksberg și pe culmile Troll-ului, în care se arată amănunțit, cum Botil din Lindenberg a fost călăuzit de forțe nevăzute în noaptea joii verzi în Blocksberg, ce a aflat și ce a văzut el acolo".

Thekla rămase locului împietrită, nemaifiind în stare decît să pună volumul maro la loc în timp ce privirile ei parcurgeau înfrigurate paginile scrierii magice. Dar tulburarea ei nervoasă era atît de mare, încît tot sîngele îi năvălise în cap și nu putea înțelege nici un cuvînt. Cu cartea în mînă se așeză în jilțul masiv încercînd să-și

revină ; trebuia să-şi odihnească ochii, de aceea îşi trecu în fugă privirile peste şirurile lungi de cărţi aşezate în rafturi. Căuta să nu se gîndească la nimic spre a se putea dezmetici.

Dar un singur gînd ieşea mereu la suprafaţă, cu neputinţă de stăpînit, acoperindu-le pe toate celelalte. De unde ştiuse că acest manuscris se afla exact în spatele acelui volum îmbrăcat în piele cafenie ?

De ce mîna ei fusese purtată dintre atîtea zeci şi sute de cărţi tocmai acolo ?

Începu jocul imaginaţiei, şi îşi spuse că i-a fost dat harul previziunii, pe care nu-l au oamenii de rînd. Îşi refăcu în memorie toate chipurile schimbate în anii adolescenţei, adăugă la acestea forţa aceea ciudată prin care reuşise să-şi cucerească bărbatul dorit, îşi aminti de dorinţa aceea cumplită de a scăpa de propria ei mamă, devenită incomodă, dorinţă împlinită, prin nu ştia ce forţă, exact la momentul oportun, şi pasul acela predestinat, pe podul Blasieholm, la sacrificarea vrăjitoarei, cînd a salvat-o pe tînăra domnişoară — fără îndoială că aparţinea unei categorii de aleşi, oameni cu un destin dublu ; se afla sub înrîurirea unei forţe superioare. Dar ce fel de forţă ?

Lăsă privirile să-i cadă pe carte, dar fu cuprinsă din nou de panică, sări în picioare brusc, vrînd să pună scrierea aceea blestemată la locul ei. Dar volumul acela cafeniu cu închizătoare metalică nu mai era nicăieri. Era sigură că fusese acolo, în raft, acum însă se afla alt volum în locul lui. Poate nu era raftul acela ? Ba da, poliţa era aceeaşi, numai cartea nu mai era nicăieri.

Afară pe sală se auziră paşi şi incapabilă să se hotărască unde să pună manuscrisul, şi-l vîrî în buzunarul fustei. Chiar în aceeaşi clipă domnişoara Ebba intră în bibliotecă.

Cu priviri strălucitoare şi obrajii îmbujoraţi aceasta se apropie de prietena ei, o sărută pe frunte întrebînd-o cum se mai simte. Observînd paloarea acesteia şi tulburarea ei generală, propuse să meargă împreună la baie, să se mai învioreze. Thekla o urmă.

După ce își luară costumele de baie, piepteni și bureți, cele două prietene coborîră, prin parcul înmiresmat, la plajă. Theklei îi venea greu să vorbească de teamă să nu se trădeze ; cartea aceea cumplită era în buzunarul ei ca o bucată de jăratec. Simțind tăcerea apăsătoare, domnișoara Ebba se opri deodată, puse mîinile pe umerii prietenei sale, și cu mina cea mai senină din lume întrebă :

— Ghici unde am fost azi dimineață ?

Thekla îngheță ; neștiind dacă fusese descoperită sau nu, răspunse :

— Nu, draga mea, de unde să știu ?

— Bine, atunci nu-ți mai spun, se răzgîndi domnișoara Ebba.

— Dar, te rog, spune, o imploră Thekla.

Domnișoara Ebba se codi o clipă, după care vorbi ca pentru sine :

— Și-așa nu am decît neplăceri de pe urma asta.

Apoi o porni cu pași săltați pe pod spre pavilionul de baie. Aici, în acest hol, mobilat cu scaune și măsuțe ușoare din trestie de India, începură să se dezbrace.

Deși femeie, Thekla nu putea să nu observe statura minunată care ieșea la iveală sub ochii ei. Vedea un picior mic, trandafiriu, moale și atît de armonios plăsmuit, ca o mînă de copil, cu toate unghiile rotunde, de un alb sidefiu, fără o cută, fără o umflătură ; nerezistînd privelиștii unei asemenea perfecțiuni umane, se aplecă într-un impuls de umilință, silită să recunoască rasa inferioară, căreia îi aparținea, și sărută piciorul delicat.

— Pentru Dumnezeu, ce faci, ești nebună ? strigă domnișoara Ebba cu o indignare prefăcută.

— Sărut piciorul îngerului meu, răspunse Thekla cu adorație și începu să se îmbrace.

— Și nu vrei să faci baie ? întrebă domnișoara care-și scotea pe rînd veșmintele.

— Nu, mie mi-e foarte frig.

Adevărul însă era altul. Nu voia să-și descopere trupul în fața prietenei, deoarece știa că ar fi avut de ce să se rușineze cu picioarele ei deformate de muncă, încălțăminte proastă și neîngrijire.

Domnișoara Ebba stătea acum goală pe scara bazinului și își acoperea cu mîinile sînii tineri, înfiorați de aerul răcoros.

Deodată, amintindu-și de o imagine asemănătoare, trăită împreună, strigă, aruncîndu-se în apă.

— Vreau să văd dacă sînt o vrăjitoare și dacă pot înota.

Apa transparentă se despărți și se uni din nou peste trupul de un alb strălucitor, ale cărui curbe arcuite păreau a se contopi perfect cu unduirile valurilor, părul ruginiu, de culoarea tutunului se împrăștie pe apă ca un mănunchi de iarbă de mare. Fata se răsturnă pe spate și deodată pluti la suprafața apei ca o așchie.

Thekla simți o strîngere de inimă retrăind parcă spectacolul îngrozitor de pe podul Blasieholm, și imaginea proaspătă veni să se adauge la bănuielile din dimineața aceleiași zile.

Dar văzînd această fecioară înfloritoare în frumusețea întregii ei goliciuni, acest zîmbet liniștit, acești ochi senini, ridicați spre cerul albastru, privindu-l parcă pe Dumnezeu fără să clipească, nu putea să nu se întrebe dacă era posibil ca un ticălos, dominat de forțe necurate să arate astfel.

— Vezi, că sînt o vrăjitoare ! strigă fata de cîteva ori din apă, plutind cu membrele nemișcate, agitînd doar ușor palmele ca aripioarele peștilor, atunci cînd încearcă să se mențină împotriva curentului.

Un nor trecu în acel moment prin fața soarelui și făptura albă, delicată, din bazin căpătă dintr-odată o paloare cadaverică în apa ce se-nverzise brusc. Un pescăruș, deranjat din pescuit de umbra norului, țipă deodată în înălțimi, pierzîndu-se dincolo de pavilionul băii. În aceeași clipă, clopotul sună de prînz și Thekla, pradă unei spaime cumplite, la care se mai adăugau și aceste fapte aparent fără însemnătate, dar care pentru ea reprezentau tot atîtea prevestiri nefaste, își pierdu orice control și începu să rostească, aproape țipînd, o rugăciune către bunul Dumnezeu.

Speriată de această izbucnire neașteptată domnișoara Ebba ieși din apă imediat, să-și ajute prietena, pe care o bănuia amenințată de o boală gravă.

IX

Dis-de-dimineață, domnul Clement a pus un vînzător să afișeze în vitrina magazinului un anunț scris cu caractere latine, prin care clienții erau încunoștințați că pot găsi aici toate sorturile de vinuri, de la cele de Rin și Alicante pînă la Mumme și șampanie. Paisprezece zile trecuseră de cînd îi plecase nevasta și burlăcia asta începuse să-l irite, mai ales că în urmă cu o săptămînă primise ca răspuns la scrisoarea lui tandră cîteva rînduri ceremonioase și aproape mustrătoare care de-a dreptul îl înfuriaseră. După ce mînia i se mai domoli, îl cuprinse un dor imens, făcîndu-l să-i piară orice speranță și orice chef de viață. Aci scrîșnea din dinți și înjura din orice, aci plîngea și se văicărea ca o femeie. Sfîrși prin a pune la poștă în fiecare zi cîte o scrisoare de dragoste. Primi un singur răspuns, care-l făcu, contrar obiceiului, să dea peste cap pe stomacul gol un pahar mare de șampanie, ceea ce îi creă o stare agasantă de melancolie amestecată cu revoltă.

Domnul Clement era fără îndoială un bărbat tînăr, atrăgător și chiar distins pentru o fată de portăreasă ; dar el mai era și negustor, și asta în primul rînd. Dacă se căsătorise și-și aranjase o locuință confortabilă, nu o făcuse fără speranța secretă că va obține pentru investițiile sale și răsplata cuvenită : o soție și un cămin. Dar iată că numai după cîteva luni de fericire, casa îi era din nou pustie și viața își recăpătase aceeași culoare, ștearsă pe care o avusese pe vremea cînd era celibatar. Singur la masă, cînd venea de la slujbă, singur în pat, singur în plimbările de duminică. Indispoziția sa era îndreptățită. Și acum, cînd obosit de atîtea rugăminți luase hotărîrea să-i ceară ferm nevestei sale să se întoarcă acasă, primise acel răspuns. Scrisoarea pe care o avea în buzunar sosise ieri. Era foarte lungă și suna de parcă ar fi fost scrisă de altă femeie, nu cea pe care o cunoștea, și începu să se teamă că în momentul în care se vor reîntîlni vor fi doi străini. Thekla invoca în răspunsul ei niște motive superioare, care ar trebui să ne călăuzească în judecarea tutu-

ror faptelor ; amintea de acea legătură spirituală predicată de biserică, după care toți oamenii ar fi egali în fața lui Dumnezeu, dar nu și în fața lumii ; pomenea de logodna sufletelor în cer și a trupurilor pe pămînt și, în sfîrșit, dedica patru pagini iubirii pe care o nutrea domnișoara Ebba pentru pajul ei, baronul Magnus, al cărui irezistibil farmec fizic și psihic îl descria cu o îngrijorătoare minuție de cunoscător, neomițînd, bineînțeles, rolul uriaș ce-i revenea ei personal în dragostea celor doi.

Acest ultim amănunt îl iritase pe domnul Clement cel mai mult. Simțindu-și fericirea conjugală în primejdie se hotărî să încerce o soluție spre a se elibera de apăsarea acestei bănuieli insuportabile. Deși, încă din primele zile ale căsniciei, îi arătase socrului său că el se căsătorise doar cu fiica lui, motiv pentru care bătrînul nici nu-i călcase pragul decît în orele în care lipsea de acasă, acum, cînd Thekla era plecată de două săptămîni și gardianul nu se mai arătase deloc, domnul Clement făcu totul să-l găsească pentru a sta de vorbă cu el. Băiatul de prăvălie reuși să-l întîlnească, și-l convinse după multe insistențe să vină la depozit, unde îl aștepta ginerele său.

Pe fața bătrînului, care tocmai intrase pe ușă, se ghicea oboseala în spatele unei expresii voit trufașe. După ce rosti un salut scurt se așeză la o masă.

— Da, tată socrule — începu domnul Clement, după ce umplu un pahar de Alicante și-l oferi oaspetelui —, chestia e, că Thekla...

— Ce-am eu cu Thekla ? mormăi gardianul. Tu te-ai căsătorit cu ea, nu eu... știi bine cum ai convenit.

— Sigur că știu, dar de data asta este vorba de ceva cu totul special, aici numai autoritatea paternă ar putea s-o convingă pe o soție, care și-a uitat de îndatoririle conjugale, să se întoarcă la casa ei. — Noroc, tată socrule!

Bătrînul sorbi o înghițitură zdravănă de vin, își șterse gura cu dosul palmei și deveni mai condescendent.

— Și zi așa, nu mai vrea să se întoarcă. S-a făcut nobilă, ai ? Eh hei, așa a fost mereu. Las că ți-o aduc.

— Faci asta, tată-socrule ?... să știi că n-am să te uit.

— Plec imediat, spuse bătrînul, dacă îmi dai bani de drum. Două mile și jumătate le-am parcurs într-o singură

zi... și de nu ți-o aranjez poți să-mi spui cum vrei. Strașnic vin !

Domnul Clement se temea să mai lungească vorba ca să nu stingă elanul socrului său. De aceea preferă să-i mai toarne un pahar și să-i dea cîțiva taleri, urîndu-i totodată să reușească.

Bătrînul își luă bastonul, dădu paharul peste cap, îi scuturâ mîna și plecă.

Doamna Thekla stătea într-o zi, către seară, cînd soarele aluneca domol în mare, lîngă grota ce străjuia iazul lebedelor și privea alunecarea imperceptibilă a acestor păsări albe, celeste, pe oglinda rotundă a apei, în care se răsfrîngeau culorile trandafirii ale amurgului.

Gînduri apăsătoare o frămîntau și piciorul ei, care ștergea nervos nisipul, ca și cum ar fi vrut să strivească un gîndac sau să netezească o pată, trăda o neliniște interioară, ce simțea nevoia să se elibereze.

În ultimele zile nu se întîmplase nimic deosebit la curte, dar lipsa de preocupări îi dădu Theklei prilejul să mediteze îndelung la situația ei. După ce entuziasmul începutului trecuse, ea putu să observe unele lucruri care îi scăpaseră înainte. Așa constată că domnișoara Ebba o întîmpina în ultima vreme mai rece, că baronul Magnus devenea, dimpotrivă, mai stăruitor în atenții, că servitorii îi arătau o vădită antipatie, aruncîndu-i uneori chiar vorbe în doi peri. Dacă punea toate aceste amănunte cap la cap, ajungea la concluzia că șederea ei la castel depășise limitele buneicuviințe ; dar cînd îi împărtășise chiar în ajun domnișoarei Ebba hotărîrea ei de a pleca, aceasta o asigurase că poate să mai rămînă.

Reflectînd acum la ceea ce simțise în momentul în care luase decizia să plece, imaginea baronului Magnus îi apărea tot mai insistent în minte. O privea cu niște ochi din care parcă țîșneau raze nevăzute ce o pătrundeau, răsfirîndu-se în toate fibrele trupului ei, încît se simțea crescută parcă din aceeași rădăcină cu acest tînăr, al cărui spirit o umplea cu totul. Știa acum că în ziua în care nu avea să-l mai vadă, va muri. Toate celelalte gînduri la urmările dragostei lor — în cazul cînd ar fi continuat să-l întîlnească —, la deznodămîntul fatal, la disperarea domnișoarei Ebba, la răzbunarea propriului ei bărbat și la con-

damnarea prin lege, nu aveau nici o putere în fața unicului sentiment total : îl iubea.

Nu-l văzuse toată ziua și acum fu cuprinsă de o asemenea dorință să-l aibe alături, încît crezînd cu adevărat că este în stare prin voința ei să-l cheme de la distanță, își fixă privirile asupra unui punct, undeva, în spatele aleii de tei. Avea ochii dilatați, pleoapele încremenite ; pupilele pulsau mărindu-se și micșorîndu-se ritmic, ca și cînd ar fi supt o arătare de undeva din zare, așa cum fac moluștele marine cînd își îngurgitează prada prin contracțiile trupului lor circular. Obrazul îi deveni alb, golit de sînge, și rămase așa vreme îndelungată pînă ce trupul începu să-i tremure convulsiv. Într-un tîrziu ridică un braț și începu încet să facă semn nevăzutului, ridică și celălalt braț și ambele membre porniră să se miște egal părînd a trage spre ele o sfoară, iar buzele fremătau îngînînd o rugăciune sau un descîntec. Și deodată ceva licări în depărtare, în razele asfințitului, irizînd verdele frunzelor de tei ; statura zveltă a tînărului apăru pe alee. Un surîs triumfător se așternu pe obrazul femeii și ea fu convinsă în acel moment că ivirea omului drag în acea clipă, acolo, nu putea fi decît rezultatul voinței și a harului supranatural cu care era dăruită.

În clipa următoare tînărul se afla în brațele Theklei, care acoperindu-l cu sărutări, pradă unei dorințe cu neputință de stăvilit, îl trase aproape cu forța în grotă.

Deodată se auziră pași pe alee. Domnișoara Ebba în rochie de călărie și cu o biciușcă în mînă apăru în deschizătura peșterii.

— Tîrfa, tîrîtura ! strigă ea, vărsîndu-și toată furia orgoliului călcat în picioare. Na, și na și na !

Biciul cădea pe obrazul aprins al Theklei, iar domnișoara lovea cu o sete nebănuită la o făptură atît de delicată.

— Mi-ai salvat viața dintr-o primejdie care nu te obliga la fapte eroice și ți-am mulțumit, ți-am făcut loc în inima mea și în casa mea, și tu îmi răpești singurul bun, cel mai de preț, deși ai un soț și un cămin ! Dar așa cum l-ai izgonit odinioară pe tatăl tău căruia îi datorezi viața, așa te alung eu acum cu biciul de la ușa mea.

— Cară-te, cară-te, lepădătură ! Pentru serviciul adus ai să primești bani ; poate asta știi să prețuiești mai mult decît un gest prietenesc.

Gonind-o pe Thekla prin parc, tîrînd-o prin toată curtea, unde lacheii aliniați în rînd priveau spectacolul neobișnuit, domnișoara arunca sudalme înspăimîntătoare, încărcate de ură și gelozie, pe care cea lovită și umilită le primea cu capul plecat, ca și cum toată această ocară i-ar fi alinat conștiința bolnavă.

Abia cînd fu împinsă afară din curte și poarta cea grea se trînti în urma ei, demnitatea i se trezi brusc ; tot ce pierduse i se lumină dintr-odată, iar gîndul întoarcerii acasă cu neputință de suportat.

Își ridică pumnul amenințător împotriva dușmanului și strigă cu o voce ce nu mai avea în ea nimic omenesc, venind parcă dintr-o temniță cumplită :

— Blestemată să fie casa asta ! Urgia să cadă pe capul tău, cățea de lux ce ești !

De la o fereastră de pod, de deasupra porții, fu deșertată o găleată de lături asupra femeii care își pierduse mințile în turbarea ei. Batjocorită și alungată o apucă peste arătură și se pierdu în pădure. Îi căzuse pălăria dar nu se mai aplecă s-o ridice, își rănea picioarele călcînd peste bulgării uscați de pămînt și peste mușuroaiele cîrtițelor și cum sărea peste șanțurile pline de apă de la ultima ploaie, aluneca încercînd să se sprijine cu mîinile de pămîntul clisos. În sfîrșit ajunse la gard. Ținîndu-și fusta cu o mînă, se cățără pînă sus. Tocmai voia să coboare de partea cealaltă, cînd auzi o voce venind din pîlcul de molizi, o voce care-i părea cunoscută, dar pe care n-o putu identifica imediat, deoarece n-o mai auzise de mult.

— Cam tîrziu, cam tîrziu pentru plimbare.

Nimic nu ar fi putut fi în acea clipă mai nepotrivit decît acest tată, pe care îl alungase de curînd din casa ei, așteptînd-o acum acolo în spatele gardului, cu brațele deschise. Avea impresia că din nou era lucrătura unei forțe necurate la mijloc — destinul ei sau dracul însuși — care i-l trimise pe bătrîn s-o prindă, s-o tîrască înapoi în trecutul ei tenebros, s-o umilească și să-și bată joc de nenorocirea ei ca să se răzbune. Îi simți brațele osoase, în jurul trupului ei zguduit de dezgust și revoltă ; un miros

iute de tutun și rachiu îi pătrunse în nări cînd el își apropie gura de obrazul ei.

Fără să spună o vorbă se smulse din brațele lui și dispăru ca o nălucă într-o stivă de bușteni.

Se lăsase seara și o ceață deasă înainta dinspre mare, acoperind arătura, strecurîndu-se în pădurea de molizi, ștergînd tot ce era formă, culoare sau lumină.

Totuși Thekla mergea mai departe, se zgîria de tufele de ienupăr, se lovea de trunchiurile molizilor, crengile îi smulgeau părul despletit, își tăia picioarele în pietrișul ascuțit al morenelor.

Înainta aproape alergînd ; un foc lăuntric o păzea de răceala nopții, o patimă nemărginită îi dădea putere : gîndul răzbunării împotriva celei ce o alungase din paradis aruncînd-o înapoi în rușine și umilință.

Întunericul se făcea tot mai gros, păsările amuțiră în pădure și drumul devenea din ce în ce mai anevoios.

Începu să simtă pămîntul afînat și picioarele i se scufundau în mîlul vîscos ; se poticnea la fiecare pas pînă fu silită să se oprească lîngă un trunchi de copac. Își auzea pulsul bătînd în tîmple, își simțea creierul parcă umflîndu-se și presîndu-i țeasta într-o dorință turbată de a se elibera de toate gîndurile rele adunate acolo. Îl blestemă pe Dumnezeu, pe maică-sa și pe taică-su, îl invocă pe Necuratul s-o sprijine el împotriva acestui cerc, care îi refuza lumina lui, anume s-o lase să rătăcească prin noapte. Întărită în credința de a avea totuși pe cineva căruia i se putea ruga, pe care îl putea chema în ajutor, unul, ca și ea, alungat cîndva, la începutul tuturor lucrurilor, din paradis, își continuă drumul și deodată simți cum calcă pe o potecă uscată, ce o tăia direct peste pășune. Fusese auzită — își spunea — primise acest semn, era limpede că se afla în slujba unei puteri superioare, indiferent a cui ; o mînă nevăzută parcă o conducea, mergea pe drumul acela, fără să se lovească de nimic, și deodată, după ce sări peste un șanț, se văzu pe un drum pietruit care lumina în întuneric ca un preș de pînză albită.

Merse toată noaptea, urmînd firul drumului, fără să știe încotro ducea. Cînd se făcu ziuă și stelele păliră văzu în dreapta un luminiș tăiat în crîngul de molizi, unde era un fel de scenă improvizată, asemănătoare acelora

amenajate anume pentru reprezentațiile saltimbancilor.

Era un podium pe care se ridicau niște postamente de lemn cu funii groase, probabil folosite la manevrarea cortinei și în mijlocul scenei se afla un altar asemănător celui pe care Ifigenia fusese jertfită zeilor. În fața altarului era o trapă, prin care se putea coborî sub pămînt.

Urcase treptele pe scenă vrînd să se odihnească și să-și usuce hainele și pantofii la soare.

Cum stătea așa în acest teatru de vară și-și imagina sute de capete, sute de spectatori, pe peluza de iarbă, încercă un fel de invidie, un sentiment pe care îl avusese ea totdeauna față de actori. Să te poți arăta, să ieși din gloată, să te înalți deasupra ei, să simți toate privirile, toți ochii ațintiți asupră-ți, în timp ce toți ceilalți uitau de tot și de toate, urmărindu-te doar pe tine ; asta însemna viață ! Ce imensă plăcere, să le împărtășești altora forța ta, să-i lași să plece cu senzații noi, pe care tu le-ai aprins în ei.

Mergea pe podium încoace și încolo, înălța brațele în gesturi ciudate, rostea fraze din amintire, dialoguri improvizate, în sfîrșit se așeză pe altar. Cînd puse mîna din întîmplare pe marginea de lemn, simți ceva alunecos, observă ceva vîscos, brun-roșcat, și în substanța aceea cleioasă erau lipite fire lungi de păr de femeie, galben-aurii.

Un fior de groază îi străbătu trupul ; sări în sus și-și auzi propria voce sugrumată strigînd : Isuse Cristoase !

În aceeași clipă își dădu seama că acolo era dealul ghilotinei, și că ea se afla chiar pe locul execuției. Senzația de spaimă odată trecută, o ciudată curiozitate îi luă locul. Evenimentul nefiresc, evenimentul cumplit o ispitea reținînd-o acolo.

Începu să cerceteze cu un fel de plăcere toate acele obiecte îngrozitoare. Coborî, frînghiile cu care fuseseră spînzurați cîțiva tîlhari, își potrivi latul pe după gît și cînd trase de funie, atît cît putu să suporte simți în picioare furnicături însoțite de un fel de voluptate. Își îndreptă privirile spre cîmpia verde și-și închipui mulțimea imensă de spectatori. Fără să vrea, gîndurile i se întorceau la ziua, cînd acolo pe pod o invidiase pentru o clipă pe vrăjitoare.

Ce minunat, gîndi ea, să termini așa, mai ales acum, cînd viața nu-i mai oferea nimic. Nu era cu mult mai

înălțător, decît chinuită lent, ținută în cușcă, păzită de un bărbat, pe care îl dăduse la o parte, și care acum i-ar fi pîndit și tusea, pînă ar fi căzut la pat și s-ar fi sfîrșit fără martori, poate fără doctor, între cearșafurile reci și triste. Da, voia să moară, dar mai întîi să se răzbune și s-o tîrască în moarte pe aceea pe care o ura cu toată umilința originii ei. Cu toată perspicacitatea și jocul combinatoriu al urii revăzu întregul plan, urzit de fapt din împrejurări, coincidențe și din propriile sale fapte, așa încît nu-i mai rămînea decît să scoată lucrătura din războiul de țesut și s-o desăvîrșească.

Sigură pe sine, ca una ce s-a salvat de ceva mult mai rău decît moartea — de o viață de mizerie —, coborî de pe eșafod și o porni din nou pe șosea. Cu capul sus, cu privirile arzînd de patimă, cu mersul sigur, se îndrepta spre poarta orașului.

Soarele răsărea deasupra turlelor de la bisericile Maria și Katharina, care străjuiau periferia. Un singur gînd, acela că în curînd acest oraș, de la palat și pînă la ultima cocioabă, avea să-i cunoască numele, avea să afle că ea era prietena fiicei Contelui von Schlippenbach, și că avea legături cu acel spirit, a cărui putere nu putea fi contestată sau înfrîntă nici de Atotputernicul, nici de slujitorii acestuia, o umplea de bucurie.

X

Într-o casă veche din Ritterholm, care aparținuse mai de mult mănăstirii franciscanilor, s-a întrunit din nou ședința Comisiei de judecare a vrăjitoarelor după o pauză de aproape doi ani. Jumătate din cei doisprezece reprezentanți erau preoți, jumătate doctori. O ceartă se iscase între adepții superstițiilor religioase și cei ai științelor moderne. Discipoli ai celui mai mare gînditor al epocii, Cartesius, aceștia din urmă învățaseră să se îndoiască de tot ceea ce era preluat prin tradiție de la cei vechi ; așa ajunseră să caute certitudini, verificînd înșeși fundamen-

tele dovezilor. Cete întregi de așa-zise vrăjitoare au fost mînate vreme îndelungată la rug sau la secure, sub acuzația că ar fi avut legături cu diavolul, pînă cînd s-a căzut în unanimitate de acord că în spatele acestor întîmplări neobișnuite se ascundea ceva. Faptul că vinovatele se predau cu zecile, aducîndu-și singure cele mai grave învinuiri, deși cunoșteau perfect la ce se expuneau, devenise suspect. Mai ales că cele ce se autoacuzau, de cele mai multe ori tîrau după ele în judecată, o așa-zisă complice, care în urma cercetărilor se dovedea a fi, în majoritatea cazurilor, în relații nu tocmai bune cu acuzata. Simptomatic era și faptul că aceste „complice" nu își recunoșteau niciodată vina, pe cîtă vreme autodenunțătoarele mergeau în întîmpinarea morții cu o bucurie înverșunată.

Chiar în primăvară fusese descoperită o vrăjitoare care recunoscu pînă la urmă că mințise ca să se răzbune. Făcînd bilanțul tuturor denunțurilor din ultimii doi ani se constată că toate probele corespundeau unui model similar ; era evident deci că „epidemia" care bîntuia în ultima vreme, nu se putuse răspîndi decît printr-o molipsire și că vrăjitoarele folosiseră în scopuri similare cam aceeași metodă.

— Cred că am dezlegat secretul, luă cuvîntul Dr. Hjärne după dispute interminabile. Așa-zisele vrăjitoare aparțin categoriilor : mincinoase conștiente, mincinoase inconștiente și...

— Tertium non datur ! îl întrerupse Capelanul Noraeus de la marea catedrală.

— Ba da, domnule Capelan, există și a treia și a patra și a cincea și așa mai departe. Noua logică ne învață că această urzeală nu trebuie să fie verde sau roșie ; ea poate fi albastră, galbenă, albă, neagră, și mai poate fi și verde și roșie în același timp, galben-albastră sau roșu-albastră etc ! În ce privește cazul acuzatei Thekla Clement, acesta conține o serie de motive pe care cred — după verificările făcute la fața locului, în ultimele opt zile — să le pot explica. De-aceea v-aș ruga să-mi permiteți să dăm citire procesului verbal la prima anchetă, pe care îl vom expune punct cu punct.

Secretarul Coyet fu rugat să citească documentul și acesta se conformă :

„Marți, 23 ale lunii curente, doamna Thekla Clement, născută Degener, s-a prezentat în fața comisiei într-o stare de depresiune psihică și a depus următoarea plingere:

Se făcea că în timpul somnului ar fi fost tîrîtă la Blocksberg de către Înălțimea sa domnișoara Ebba von Schlippenbach, pe care o considera o vrăjitoare înveterată și despre care era convinsă că avea legături cu diavolul din următoarele motive :

1. Cu ani în urmă, cu ocazia pregătirii copiilor pentru „Cina sfîntă", în timpul slujbei de la biserica germană, la care participaseră și cele două fetițe, se arată în declarație, că numita domnișoară von Schlippenbach ar fi vrăjit-o cu privirile pe Thekla Degener în asemenea măsură, încît aceasta umblînd de atunci ca posedată de ființa celeilalte, putea să o vadă ori de cîte ori voia, ba o dată se întîmplase chiar s-o zărească pe strada Själagård, deși aceea nu era în realitate acolo.

2. Aceeași domnișoară Ebba ar fi ispitit-o pe acuzată mai tîrziu să privească o vrăjitoare care fusese supusă probei apei pe podul de la Blasieholm. Domnișoara, cuprinsă de o criză de orgoliu, vrînd să-și demonstreze sieși forțele ei vrăjitorești, se aruncase singură în apă și rămase la suprafață, reușind să înoate. Atunci acuzata ca s-o scape de cei care ar fi putut-o declara suspectă, o trase din apă, pierzîndu-și ea însăși cunoștința, în mod cu totul miraculos, așa încît nu și-a mai revenit decît în patul domnișoarei Ebba în palatul princiar de la Blasieholm.

3. Domnișoara ar fi trimis în seara aceleiași zile în casa acuzatei un coș cu fructe. După ce a gustat din ele această declară că s-ar fi simțit vrăjită, lăsîndu-se orbește și fără putință de apărare dusă în arhipelag unde a fost ținută ascunsă de aceeași domnișoară care trăia în concubinaj cu un anume baron Magnus. În absența contelui, acesta umbla tot timpul travestit în paj.

4. Urmărind-o pe domnișoara Ebba în peregrinările ei tainice prin pădure, se pare că acuzata ar fi surprins-o în casa unei vrăjitoare, unde l-a văzut la un moment dat pe diavol luînd înfățișarea unei pisici negre.

5. Acuzata mai declară că la puțin timp de la întîmplarea din pădure, ar fi observat că domnișoara Ebba aruncîndu-se în apă, spre a-și dovedi identitatea, a reușit să

se ţină la suprafaţă, deşi sînii îi erau încinşi cu o legătură. Chiar în acel moment un nor a trecut prin dreptul soarelui şi o cioară albă a zburat cu un croncănit jalnic.

6. Deşi acuzata a cerut în repetate rînduri permisiunea de a se întoarce acasă la soţul ei, a fost reţinută cu forţa. Indignată şi scîrbită de relaţiile nerușinate pe care le întreţinea domnişoara Ebba cu baronul Magnus, aceasta s-a văzut nevoită să forţeze poarta şi să fugă.

7. După o noapte petrecută în pădure, ar fi fost purtată de domnişoara Ebba, prin forţe magice, la Blocksberg, unde l-ar fi văzut pe însuşi necuratul pe tronul său. Domnişoara a căzut în genunchi înaintea acestuia, apoi s-a ridicat să pregătească mîncare, să îndoape cîrnaţi, să fiarbă rachiu, şi în sfîrşit a dansat complect dezbrăcată, în timp ce diavolul se juca pe sub masă cu coada.

8. Trezindu-se pe Dealul Ghilotinei, acuzata a avut impresia că recunoaşte părul domnişoarei Ebba lipit de butuc, cu alifie ca acelea pe care le ţin vrăjitoarele în coarne de animale.

Datum at supra.

Andreas Coyet
Secretarul Comisiei de judecare
a vrăjitoarelor."

În urma lecturii se lăsă o linişte grea, deoarece nimeni nu avea vreun interes să susţină eliberarea acuzatei, ci dimpotrivă, toţi se voiau mai repede eliberaţi de povara acestei incertitudini apăsătoare, poate cea mai complicată din cîte frămîntau lumea contemporană. Atunci Dr. Hjärne luă cuvîntul :

— Stimaţi Preşedinte şi Comisar ! Vă cer permisiunea să încerc să tălmăcesc textul prezentat de secretar.

Faptele, aşa cum au fost ele relatate de acuzată, sînt rodul unui creier bolnav — mă tem că aş greşi numindu-l criminal. Aş propune o reformulare care, după părerea mea, va scoate la lumină vina pe care o are societatea faţă de această categorie de bolnavi. Deci !

După toate datele culese de mine cu privire la trecutul Theklei Clement, aceasta a fost (conform relatărilor a opt martori) un copil debil, apatic, răutăcios, nestatornic, şi mai ales invidios pe toţi cei ce se bucurau de o situ-

ație mai bună, fără a fi avut ea însăși niște calități deosebite a căror reprimare să-i fi îndreptățit nemulțumirea. După cele expuse de soțul ei, venit aici să ceară divorțul, reiese că acesta, cunoscînd-o la confirmare, a fost urmărit de privirile ei provocatoare, deși n-ar putea să afirme că ar fi fost vrăjit sau legat prin cine știe ce practici magice. Bărbatul declară că numai insistențele ei, urmăririle sistematice pe stradă, l-au determinat în cele din urmă să o ia de nevastă. Această mărturie nu o aduc ca argument în pledoaria mea, ci o menționez doar pentru a sublinia excepționala capacitate a acuzatei de a transfigura realitatea, supunînd-o scopurilor urmărite de ea.

În procesul verbal se arată, cum a atras-o domnișoara Ebba pe acuzată să privească o vrăjitoare.

În realitate faptele (după relatările a șase martori și după o mărturisire mai veche a acuzatei) s-au petrecut astfel : pe domnișoara Ebba a dus-o Thekla Clement în cercul gardienilor, deoarece numai ea cunoștea, prin tatăl ei, oamenii din echipa de pază a orașului. Cînd s-a produs apoi busculada și domnișoara a fost împinsă în apă (după cum declară douăzeci de martori, ale căror nume pot fi verificate ulterior), aceasta s-ar fi înecat, dacă Thekla Clement nu ar fi salvat-o, faptă de pe urma căreia acuzata a știut să profite mai tîrziu. Din cauza șocului, aceasta și-a pierdut cunoștința, trezindu-se în casa contelui. Drept mulțumire contele i-a trimis fără știrea domnișoarei Ebba în seara aceleiași zile un coș cu fructe, din care au gustat toți cei invitați la aniversarea Theklei Clement în afară de sărbătorită, deoarece aceasta avea o indigestie. Întrucît nici unul dintre comeseni nu s-a simțit vrăjit, cu atît mai puțin putea să acuze doamna Clement acest lucru, care nu se atinsese de fructe.

Tot drept recunoștință generalul însuși a invitat-o pe acuzată la moșia sa, spre a-i ține de urît domnișoarei Ebba, vizită pe care doamna Clement și-a prelungit-o necuviincios la mai mult de o săptămînă.

Din capul locului domnișoara Ebba nu s-a arătat prea entuziasmată de această vizită, deoarece voia să fie mai mult în compania logodnicului ei, care nu era travestit, așa cum afirmă acuzata. Doamna Clement l-a sedus, în

cele din urmă, pe acesta ; și chiar dacă nu s-a ajuns la legături vinovate, totuși a fost destul ca să pericliteze fericirea tinerei perechi.

Apăsată de bănuieli, domnișoara Ebba și-a vizitat bătrîna doică în coliba din pădure, spre a-și mai ușura sufletul. Amănuntul cu pisica neagră prezentat în procesul verbal este de-a dreptul ridicol și nu are decît scuza acelor superstiții neîntemeiate după care diavolul însuși s-ar putea întruchipa în asemenea animale.

Întîmplarea din pavilionul de baie, trebuie s-o recunosc, nu-și are justificare decît în însăși tinerețea și ușurătatea domnișoarei Ebba, care a lăsat impresia că înoată plutind cu partea superioară a corpului la suprafața apei, în timp ce cu picioarele se sprijinea de fundul bazinului. Trebuie să menționez aici că femeile cu un bun echilibru nervos și cu toracele bine dezvoltat, reușesc atunci cînd trag aer în piept să se mențină pentru scurtă vreme pe spate deasupra apei, fapt care nu poate fi răstălmăcit de un nor rătăcitor pe cer sau de un pescăruș confundat de spiritele incompetente sau răuvoitoare cu o cioară albă.

În scrisorile trimise soțului ei, doamna Clement și-a exprimat refuzul de a se întoarce acasă, și dorința de a mai rămîne, neamintind în acest context niciodată numele domnișoarei Ebba, dar pe cel al baronului Magnus de opt ori.

Ultimul incident ne-a fost relatat de lacheii și servitoarele de la moșie : Domnișoara Ebba a surprins-o pe acuzată îmbrățișîndu-l cu forța pe baronul Magnus, în timp ce acesta se zbătea zadarnic să se smulgă din brațele ei.

În urma acestei întîmplări doamna Clement a fost izgonită cu lovituri de cravașă de la moșie.

Ce a făcut aceasta toată noaptea în pădure, unde susține că ar fi fost condusă de voința diabolică a domnișoarei Ebba, rămîne învăluit în mister. În schimb se știe exact ce s-a întîmplat cu domnișoara Ebba, la căpătîiul căreia au vegheat toată noaptea doctorul, preotul și camerista ; tînără nobilă a căzut la pat pradă unei teribile disperări, văzînd atîta ticăloșie la un suflet omenesc.

Cum s-a comportat doamna Clement pe Dealul Ghilotinei, ne-au povestit două femei care culegeau vreascuri prin preajmă ; considerăm aceste amănunte fără importanţă, ca şi smocul de păr al Bengtei Boge, rămas acolo de la ultima execuţie.

Un alt detaliu ni se pare însă a fi de cea mai mare importanţă — fapt trecut de doamna Clement sub tăcere — prin aceea că va face lumină în această problemă obscură, şi anume, de ce toate relatările vrăjitoarelor coincid atunci cînd descriu întîmplările la care ar fi asistat în întunecata împărăţie a diavolului. Doamna Clement a pierdut pe Dealul Ghilotinei o carte de magie neagră, pe care o furase din biblioteca de la Sandemar şi în care era evocată toată aventura la Blocksberg, cuvînt cu cuvînt, aşa cum ne-a povestit-o ea.

Asesorul scoase o carte din servietă, pe care Thekla Clement o recunoscuse ca fiind a ei.

— Luaţi aminte la cuvintele : „a îndopat cîrnaţi", „a fiert rachiu", „necuratul se juca pe sub masă cu coada". Credeţi că mai avem nevoie de alte dovezi ? Întreb comisia, mai avem nevoie de alte dovezi ?

Comisia începu verificarea martorilor.

După ce i se aduseră Doctorului Hjärne mulţumirile de rigoare, pentru că datorită perspicacităţii şi perseverenţei sale neobosite se pusese capăt celui mai trist flagel, se trecu la stabilirea sentinţei.

Capelanul de la marea catedrală propuse tortura, ca singurul mijloc eficient, prin care acuzata ar fi putut fi silită să recunoască adevărul. Doctorul Hjärne se opuse ; o mărturisire smulsă cu forţa nu este altceva decît o evadare de la durere. S-au văzut persoane care, dorindu-şi o moarte publică, îşi luau asupra lor toate păcatele posibile, în timp ce alţii — aceştia constituind de altfel majoritatea — perseverau pînă în ultima clipă în minciună, fie că o făceau deoarece aveau mintea bolnavă şi nu puteau distinge între adevăr şi închipuire, fie că mînţiseră atît de mult, încît începuseră să creadă ei înşişi că rostesc adevărul.

Judecătorul suprem Chronander propuse să fie urmată litera legii, conform căreia acuzata ar fi trebuit să suporte pedeapsa la care ar fi fost supusă cea denunțată pe nedrept, dacă procesul ar fi continuat pînă la capăt în acest sens.

La această propunere judecătorul districtului, Canterhjelm, aduse contraargumentul că, întrucît domnișoara Ebba von Schlippenbach era acuzată de vrăjitorie și cum vrăjitoria nu mai putea fi considerată vrăjitorie, și cu atît mai puțin o crimă abominabilă, doamna Clement trebuia în concluzise să fie achitată.

O lungă dezbatere se iscă atunci asupra factorului care determina pedeapsa, și anume, intenția criminală sau urmările acțiunii, respectiv faptele propriu-zise. Nu se ajunse la nici o concluzie.

Secretarul Austrelius fu de părere că doamna Clement trebuia să fie internată într-un ospiciu.

Împotriva acestei soluții se ridică Dr. Hjärne și atrase atenția comisiei asupra faptului că în cazul acuzatei nu era vorba numai de o rătăcire a minții dar și de o pornire sufletească plină de răutate, de aceea ceru o pedeapsă pe măsura relei intenții, care să acționeze în același timp și ca măsură de înfricoșare împotriva tuturor acelora care ar fi fost tentați să folosească legea în ducerea la îndeplinire a unei uri personale.

Sentința nu trebuia să ceară pedeapsa cu moartea, deoarece doamna Clement și mulți alții ca ea doreau aceasta ; ei voiau să iasă din anonimat într-un mod care îi încununa cu strălucirea falsă a martiriului. Doar închisoarea cu „exilul" ei, cu renunțările și durerile ei, era indicată în asemenea cazuri, și nici aceasta pe viață, căci dacă i se lua speranța de a se putea cîndva reabilita, orice rezultat educativ era anulat. Se pronunță deci pentru zece ani de detenție, la țesut și rașpăluit.

Propunerea Doctorului Hjärne fu votată în unanimitate, după care acuzata fu scoasă din închisoare.

Thekla Clement zăcuse opt zile într-o celulă din turnul de pe dealul Ritterholm-ului, în spatele palatului Wrangel, vreme suficientă să poată reflecta în liniște la depoziția ei. Era convinsă că făcuse o impresie puternică

asupra judecătorilor, mai ales prin istorisirea atît de coherentă şi plină de amănunte pitoreşti a aventurilor pe care le trăise. Acum, în singurătate, îşi repetase adesea în minte toate cele declarate, deoarece învăţase de la tatăl ei, jandarmul, că un acuzat trebuia să ştie, înainte de toate, pe de rost prima lui mărturisire, spre a nu se încurca mai tîrziu în propriile sale contraziceri.

După ce îşi reluă povestea de mai multe ori în gînd, întîmplările îi apărură atît de vii în faţa ochilor, de parcă le-ar fi trăit aevea. Singurătatea şi lipsa impresiilor pe care cei patru pereţi goi nu i le puteau procura, începură să urzească imagini acolo unde nu era nimic, iluzii auditive, acolo unde nu se auzea nici un sunet. Întregul trecut se dizolvă şi dispăru ; doar viitorul, acel timp infim, ce avea să pună capăt, odată cu moartea, tuturor chinurilor, şi mormîntul — locul tuturor iertărilor —, i se arătau tot mai deslușit.

Nu se îndoia nici o clipă că duşmanca ei era închisă, şi că urma să fie condamnată la moarte, îşi imagina scena cînd aceasta va fi fost supusă la proba apei.

În această dimineaţă paznicul o anunţase din timp că va fi dusă în faţa judecătorului, fapt pentru care îi adusese un lighean cu apă şi un prosop.

După ce se spălă şi îşi aranjă părul, folosi ligheanul de aramă ca oglindă. Îmbrăcată doar cu o fustă şi o cămaşă — restul veşmintelor zdrenţuite şi murdare în urma rătăcirilor ei prin pădure îi fuseseră aruncate — descoperi că seamănă izbitor cu vrăjitoarea de pe podul Blasieholm.

Un zîmbet de satisfacţie îi flutură pe buze, cînd se privi în oglinda aurie, care răspîndea în jurul chipului ei palid şi a părului despletit o aură strălucitoare, aşa cum văzuse pe vechile picturi de altar.

Cînd îşi ridică privirile spre tavan, unde era un geam mic, observă că soarele strălucea şi deodată o străfulgeră gîndul că atîţia oameni ieşiseră cu siguranţă într-o zi ca aceea pe stradă.

Îşi mai netezi o dată părul şi auzi pe coridor un zgomot. Uşa cea grea fu deschisă de temnicer, care îi întinse fără o vorbă o pereche de cătuşe. Thekla le luă fără să se opună şi-şi suflecă mînecile cămăşii, ca inelele de fier

să nu-i ascundă de tot încheieturile fine ale braţelor. Mîngîie apoi cătuşele, ca pe nişte brăţări de preţ.

Fu condusă afară pe coridor ; urcă o scară întunecoasă care dădea într-o sală largă.

Lumina prea intensă cădea brutal pe o mulţime de obiecte cu aspect ciudat, cum nu mai văzuse Thekla niciodată pînă atunci. O păpuşă din lemn de stejar întindea braţe de fier ; un păianjen uriaş, tot de fier, atîrna de tavan deasupra unui calapod din tablă, făcut parcă anume pe măsura unei cizme de călăreţ. Alături, lîngă perete, se putea vedea un pat, care nu era de fapt un pat, ci semăna mai degrabă cu un măngălău din acela cu suprafaţa ondulată pe care se frecau rufele...

În aceeaşi clipă îşi dădu seama că se afla în camera de tortură şi, fiind convinsă că fusese condamnată să suporte toate aceste chinuri, o cuprinse dintr-odată o durere totală.

Simţi sufocarea în braţele de fier ale „fecioarei" ; „păianjenul" ce i se lăsa pe creştet şi-i scurma creierul ; auzea „cizmele spaniole" cum îi zdrobeau picioarele ; văzu cleştii şi şuruburile ameninţînd-o cu strivirea, împunsăturile, răsucirea, şi smulgerea membrelor. Cu forţa neobişnuită a închipuirii ei parcurse, în cîteva secunde, toate chinurile cu simţurile încordate la maxim, şi incapabilă să le mai suporte, într-o imperceptibilă răsucire a trupului, căzu la pămînt, de parcă toate legăturile cu viaţa se rupseră în interiorul ei ; căzu aşa, fără să scoată un sunet.

Membrii comisiei fură chemaţi la faţa locului, spre a examina cadavrul şi a constata decesul, pe care nimeni nu-l putea explica îndeajuns de clar, deşi Dr. Bromelius opina că traheea se strangulase în urma şocului, ceea ce a provocat moartea prin asfixiere.

Doctorul Hjärne contemplă în linişte trupul firav, dar bine clădit, sub a cărui piele alb-transparentă se distingeau nervurile capilarelor şi ale venelor. Obrazul său sever se lumină de un sentiment de compasiune, atunci cînd descoperi liniştea fără margini, pe care moartea o aşternuse pe trăsăturile tinerei femei ; chipul ei se netezise şi căpătase o expresie de nevinovăţie, eliberat de orice patimă sau durere.

— Numai Dumnezeu, care priveşte în inima omului, — rosti el pentru sine — ar putea să spună dacă femeia asta a fost o criminală sau o bolnavă. Ea avea chipul unui înger şi o frunte pură ce nu putea gîndi decît adevărul, dar am mai văzut îngeri minţind, iar rostirea adevărului este o artă atît de grea cu care nimeni nu s-a născut şi nici n-a murit învăţat. Pace ţărînii, linişte spiritului ! Judecata lui Dumnezeu — sau a viitorului !

RĂZBUNAREA

(1889)

I

Într-o zi de aprilie, către sfîrşitul secolului al XVII-lea, magistrul Andreas Törner şedea în odaia sa, situată într-un atelier de pe uliţa Graubrüder din Lund, pradă unor gînduri apăsătoare. Studenţii de la universitatea de curînd înfiinţată, în cea mai mare parte danezi, obligaţi să înveţe limba şi obiceiurile suedezilor, tulburaseră ca de obicei liniştea publică şi se dedaseră la acte reprobabile, comportîndu-se însă cu asemenea abilitate încît vinovaţii nu putuseră fi descoperiţi.

Magistrul, care nu urca niciodată la catedră fără să scoată din buzunarul de la spate un pistol încărcat şi să-l aşeze ostentativ alături de paharul cu apă, avusese azi, chiar la începutul orei, ghinionul să cadă, deoarece scaunul fusese rupt şi foarte slab încleiat. Din păcate, acest incident nu stîrni nici un hohot de rîs ; deci nu putea acuza pe nimeni de cele întîmplate, iar dacă ar fi întreprins cercetări pentru aflarea vinovatului ar fi însemnat să caute în gol.

Proasta dispoziţie a magistrului era întreţinută şi de alte întîmplări recente ; semestrul se apropia de sfîrşit şi plănuise să-şi petreacă vara, în ţinutul său natal, la Växjö, dar rectorul îl înştiinţase, printr-o dispoziţie regală, că trebuia să rămînă în comitat, deoarece în provinciile de curînd cucerite domnea neliniştea. Prin prezenţa lui urma să atenueze obtuzitatatea unora şi, în acelaşi timp trebuia să se informeze, din discuţii aparent întîmplătoare, despre felul cum gîndea populaţia, contribuind astfel la apărarea unităţii imperiului.

Funcţia de docent nu era deloc comodă în asemenea vremuri şi pentru a le insufla respect studenţilor, rectorul obişnuia să-şi aleagă oameni energici şi dîrji care ştiau să facă faţă auditoriului.

Aşa şi-a început Andreas Törner cariera academică înarmat cu o nuia şi timp de o oră, o oră jumate, a ţinut piept furtunii, de la catedră, pînă cînd şase studenţi, împreună cu el, au trebuit să fie transportaţi la spital.

Era un om tare ; în tinereţe făcuse războiul, participase la lupta de la Lund şi păstra şi acum urma cîtorva cicatrice pe faţă. Materiile lui de bază erau politica şi economia la care se adăugau zoologia, botanica, contabilitatea şi fizica. Acum, cînd se apropia vara şi dorul după pădurile de molizi ale copilăriei îi chinuia sufletul, neavînd nici o perspectivă să-şi împlinească dorinţa arzătoare, s-a interesat de o locuinţă de vacanţă pe ţărmul mării, în apropierea unei păduri, unde ar fi putut să colecţioneze plante şi insecte. Şi-ar fi luat bineînţeles şi familia ; pe soţia sa şi cei doi copii.

Din capul locului era hotărît să nu locuiască cu chirie la ţărani sau pescari, pentru că aceşti oameni mediocri nutreau o ură neîmpăcată împotriva suedezilor.

De aceea a consultat cîţiva negustori, cărora le era client, dacă nu ştiau cumva o familie respectabilă, care ar fi fost dispusă să închirieze cîteva odăi cu bucătărie şi dependinţe. Tocmai aflase printr-un negustor de mărunţişuri de o locuinţă bună al cărei proprietar trebuia să sosească în oraş chiar a doua zi.

Adîncit în fotoliul de piele şi pufăind din luleaua olandeză, magistrul Andreas îşi savura clipa de linişte, nemaigîndindu-se în acel moment la proiectele sale de vară, cînd cineva bătu la uşă.

Strigă absent „Intră !". Uşa fu deschisă mai întîi cu ezitare, pentru ca după cîteva minute să fie dată de perete de un bărbat de talie mijlocie, cu barbă neagră, arătînd destul de tînăr şi îmbrăcat ca un burghez înstărit.

Cel ce intrase îşi roti privirea iscoditoare prin odaie, ca şi cînd ar fi căutat ceva anume, stărui o clipă cu ochii pe birou şi pe raftul de cărţi şi se înclină surîzînd umil în faţa magistrului, care îl întrebă de scopul acestei vizite. Dar omul nu părea dispus să vorbească aşa, pe nepregătite ; se întoarse spre a-şi aranja ţinuta, aşteptînd parcă de la celălalt un amănunt de care să-şi lege răspunsul.

— Cine sînteţi ? întrebă în sfîrşit magistrul, nerăbdător şi neliniştit deopotrivă.

— Vă rog să mă scuzaţi, dar eu vin în chestiunea locuinţei de vară, pe care o am de închiriat, răspunse necunoscutul, jumătate în daneză, jumătate în suedeză.

— Ce fel de locuință aveți, spuse magistrul într-o daneză stricată, încercînd să-l încurajeze.

Străinul părea să se fi răzgîndit asupra răspunsului ; încerca să se strecoare prudent, căutînd să găsească momentul prielnic.

— Am un castel ! strigă în cele din urmă.

Magistrul strîmbă din nas.

— Asta, în măsura în care mi se cere așa ceva. Permiteți să întreb, ce ar dori domnia-voastră ?

— Nu vreau decît o locuință bună cu grădină...

— Dar, sînt chiar grădinar, interveni necunoscutul.

Magistrul remarcă pentru sine, că albeața pielii nu prea-l arăta să fi lucrat în grădină, dar își alungă repede gîndul.

— D-voastră sînteți proprietarul ? reluă el.

— Nu, eu sînt doar administratorul, dar baroana se află în trăsură, dacă domnul magistru binevoiește să se ostenească să coboare.

Cînd ajunse jos, așa zisa baroană, tolănită într-o șaretă încăpătoare, de pe vremea reginei Christina, se întreținea deja cu nevasta sa. Doi cai caraghioși purtau un atelaj împodobit cu coroana nobiliară. Pe capră un bărbat, îmbrăcat într-o livrea verde ca penele de papagal rînjea disprețuitor ori de cîte ori privea spre stăpîni. Aspectul baroanei era ciudat ; deși de o vulgaritate evidentă, aceasta purta un veșmînt fastuos după moda din timpul ultimei regențe.

Dar cum nu se puteau duce tratative serioase, înainte ca cei interesați să fi văzut locuința, magistrul și soția acestuia fură invitați să urce în trăsură ca să meargă la fața locului, undeva, cam la o milă afară din oraș, pe șoseaua dintre Landskrona și Hälsingborg.

În timpul călătoriei, pe drumul plin de praf, magistrul Törner avu destul răgaz să-și observe viitoarele gazde. Baroana avea un obraz de pisică, rotund și pîrlit de soare, doi ochi de pește și dinții din față cariați. Arăta ca o precupeață, sau ca o grădinăreasă. Nici o singură trăsătură nu trăda cultura. Grădinarul sau administratorul își schimba din cinci în cinci minute expresia. Chipul său era prea palid pentru un nordic, ochii lui mari și negri, cu pu-

pilele dilatate , priveau mai tot timpul în jos sau înlături. Hainele îi şedeau prost.

Jacheta îi ieşea din gulerul paltonului ; în jurul gîtului purta o legătură dintr-o catifea roşie brodată cu fir, semănînd cu o fişie tăiată dintr-un veşmînt bisericesc sau dintr-o pernă. Mănuşile din piele de căprioară, probabil prea mari, şi le tot îmbrăca şi dezbrăca vizibil jenat ; cînd le lasă în fine pe genunchi, magistrul observă un inel masiv cu diamant la o mînă neîngrijită şi murdară. Piatra era mult prea mare ca să fi fost veritabilă, deşi montura părea din aur curat. La pălăria cu boruri largi purta o pană de cocoş, fără nici un rost acolo, şi peruca era din păr de cal.

După ce tăcură o vreme, baroana găsi de cuviinţă că a sosit momentul să se facă agreabilă, dar nimeni nu putu să audă ce spunea, din cauza uruitului asurzitor al trăsurii ; magistrul nu vedea decît zîmbetul ei urît, dezvelind dinţii negri, îi auzea vocea răguşită, de prea multe nopţi de chefuri şi simţea ochii ei apoşi şi reci aţintindu-l. S-ar fi uitat cu plăcere pe fereastră, dar aceasta era prea joasă şi el, ţintuit în scaunul trăsurii, vizavi de cucoana aceea de patruzeci de ani, era silit să o privească în faţă şi, printr-o mimică amabilă, s-o convingă că-i ascultă pălăvrăgeala. De ambele părţi ale drumului peisajul arăta pustiit şi arid ; treceau pe lîngă castele în ruină şi mori de vînt devastate de incendii, arătîndu-şi în limpezimea aerului primăvăratec mecanismul impudic al roţilor. Temele de discuţie la-ndemînă puteau aluneca pe pante periculoase şi din nou se recurgea la tăcere, ca la singura soluţie prudentă.

După o oră de mers, trăsura se apropie de o pădure deasă de fagi, care acoperea fişia de pămînt neroditor, întinsă între Landskrona şi Hälsingborg. Peste încă un sfert de oră trăsura opri în faţa unei porţi înalte de fier, străjuită de două socluri masive pe care se aflau două obeliscuri împodobite cu sfere.

Mica societate coborî şi baroana sună cu un clopot vechi de masă. Îi răspunse un lătrat răguşit, părînd a ieşi din adîncul pămîntului, un lătrat înfundat, multiplicat ciudat, venind parcă dintr-o vînătoare, de undeva de departe, din pădure. Administratorul îşi întoarse faţa

încurcat, dar vizitiul rînji din nou, ca și cînd ar fi săvîrșit ceva rău, de care se bucura. Baroana sună încă odată și un băiețaș caraghios cu o înfățișare dezmățată ieși din casă ; arăta ca un arap, care abia putea să-și stăpînească rîsul.

Auzind din nou urletele misterioase, magistrul se hotărî să întrebe dacă aveau mulți cîini. Potrivit obiceiului casei, baroana îi răspunse la rîndul ei printr-o întrebare :

— Nu vă plac ?

— Mi-e scîrbă de cîini, răspunse magistrul.

— O, dar se potrivește de minune ; că noi nici nu avem decît unul, și-l ținem tot timpul în lanț ; iar celălalt mic doarme în pat toată ziua, răspunse baroana, în timp ce vizitiul se hlizea fără să-i pese și dracul acela de arap arăta de parcă l-ar fi apucat burta. Între timp poarta fu deschisă și noii sosiți fură conduși pînă la castel printr-o alee întunecoasă de molizi. Clădirea era o construcție simplă cu mai multe corpuri, putînd fi luata drept proprietatea unui guvernator de provincie sau cam așa ceva. La colțuri fuseseră adăugate patru încăperi de pod, care țineau loc de turnuri și în fața scării gata să se prăbușească era un portal clădit într-un stil necunoscut. Totul părea insalubru. Jgheaburile acoperișului erau rare, varul se jupuia de pe pereți.

Tocurile geamurilor erau vopsite unele în verde, altele în alb, ca și cînd nu ar fi ajuns vopseaua ; la subsol, fereastra din centru fusese scoasă, așa încît se putea vedea înăuntru o masă de tîmplărie cu uneltele necesare. Cît era aleea de lungă înnotaseră prin murdărie, și murdăria zăcea grămezi și în fața ușii. Murdare erau canaturile, murdare geamurile, murdară clanța — atît de murdară încît magistrul îi dădu de înțeles nevestei sale că ar trebui să se întoarcă. Dar acum era prea tîrziu și n-ar fi vrut să-i jignească pe oamenii aceia.

După ce căutară cheia o jumătate de oră, ușa fu în sfîrșit descuiată. Pătrunseră într-un gang urît din care te izbea o duhoare de carne putredă sau de cîine jilav. O scară de lemn îngustă, nemăturată de ani de zile, ducea la locuința de sus. Balustrada, deși desprinsă, era îmbrăcată

în catifea roșie, fixată în piroane de alamă ; numai pînă la jumătatea scării, pentru că în partea de sus lemnul era descoperit, lăsînd să se vadă o vopsea, de un brun spălăcit, preparată în casă, pe care se deslușeau urme de mîini murdare.

Cînd ajunseră în coridorul catului de sus fură nevoiți să se cațere pe cutii de lacuri, sticle de bere, mistrii și fiare vechi. Magistrul se înfurie și voi să facă cale întoarsă, dar fu asaltat de un potop de scuze, promițîndu-i-se că totul se va aranja. În clipa următoare se aflau deja într-o sală imensă, strălucitoare, inundată de soare. Chipul magistrului se lumină deodată cînd văzu o ușă ce dădea în balconul de deasupra intrării principale. Sala era capitonată cam pînă la înălțimea unui stat de om cu furnir de stejar ; plafonul decorat cu arabescuri de gips și picturi. Prismele șlefuite ale unei coroane de sticlă, pulverizau razele de soare în toate culorile curcubeului, răsfrîngîndu-le pe căminul uriaș împodobit cu o stemă spartă. Mobilierul, constînd aproape numai din instrumente muzicale într-o stare deplorabilă, nu corespundea defel cu eleganța acestei încăperi pretențioase ; un pian șchiop cu corzi rare, o harfă cu strune din fire de cînepă, o alăută, o vioară, un trombon, zăceau împrăștiate prin cameră.

Pe o masă părăginită erau două pahare pe jumătate golite cu marginea ciobită, alături de ele coji de pîine și o bucată de șorici ; resturile unei cine luate la repezeală pe un colț de masă slinos. Pe dușumeaua spoită cu var și humă, se vedeau urme de pămînt clisos de pe tălpile saboților de lemn. Ceea ce făcea însă șederea în cameră de nesuportat era o duhoare sufocantă ; același amestec scîrbos de lături, rufe murdare, haine vechi, carne stricată, și cîini uzi, pe care magistrul o simțise încă de pe scară.

Aproape înecat de aerul închis, deschise larg ușa balconului și lăsă liberă năvala vîntului de primăvară. Baroana observă ce impresie neplăcută le făcuse oaspeților casa, și se depărtă să aducă un pahar cu vin. De îndată ce se văzu fără martori, administratorul își dete drumul la gură.

Povesti că acest castel ar fi fost clădit de regele Christian al IV-lea, și că în această sală ar fi locuit însuși monarhul, de unde sălii i se spune și azi „sala regelui". Se pare că bunicul baroanei ar fi fost curtean sub regele Christian, care i-ar fi încredințat acest castel cu toate fortificațiile lui, dar după ce țara fusese cucerită, bătrînul ar fi fost nevoit să predea fortificațiile. Acum baroana nu mai posedă decît această curte, care-i aduce încă venituri mari. Trăiește retrasă și nu întreține relații cu vecinii, deoarece nu-i poate suferi pe danezi ; mama ei fusese pesemne rusoaică, sau poate vor fi fost și alte motive pe care administratorul oricum nu le putea explica. În orice caz în această casă suedezii nu puteau fi urîți, dimpotrivă. Administratorul spunea că niciodată nu s-a simțit mai bine decît sub dominație suedeză și că danezii din partea locului îl tratau cu ură și-l disprețuiau, fără ca el să le fi dat vreun prilej pentru aceasta.

După ce oaspeții au trecut în revistă și celelalte camere, se întoarseră cu toții în „sala regelui", unde baroana îi aștepta deja cu o carafă și cîteva pahare. În timp ce vinul era turnat în cupe, administratorul merse, fără să fie observat, pînă la ceasul mare de pe perete și trase de un șnur, după care pendula începu să cînte un menuet italienesc. Apoi băură, dar magistrul se întoarse și scuipă vinul peste balcon, deși administratorul nu mai contenea să-i laude puritatea, asigurîndu-i pe toți că l-ar procura direct din Franța ; afirmație greu de contrazis, chiar dacă magistrul își spunea în sinea lui că are gust de mere putrede.

Cînd fu pus în discuție costul locuinței, chiria fixată fu atît de mică, încît nu putea isca nici o discuție. Deci urcară cu un etaj mai sus să vadă și viitoarea odaie de studiu a magistrului. Surpriza fu mare cînd traversară un pod încărcat cu fel de fel de ustensile casnice, lăzi, mobile, unelte de fier, obiecte de lemn, vase de pămînt, haine, zdrențe, pahare sparte, tocuri de ferestre și uși, scule, totul atît de amestecat și în cea mai mare parte distrus. Uimirea nu le scăzu nici cînd pătrunseră în camera din turn. Aici erau garderobe întregi de costume

din vremea lui Gustav I și a urmașilor săi, pălării, peruci, umbrele de soare, lăzi, scrinuri, cărți și hîrtii. După ce vizitase deja trei încăperi, cerînd să o vadă pe a patra, magistrului i se răspunse că acolo ar locui administratorul, și că nu s-ar ști exact unde este cheia. Trebuia deci să opteze pentru una din cele trei camere, în cazul cînd ar fi căzut de acord.

Coborîră în grădină. Aceasta era o suprafață mare de teren cu mulți pomi fructiferi și tufe de căpșuni. Răsadurile zăceau înecate de buruiană. Mai erau și pajiști verzi cu cîteva chioșcuri răzlețe. În mijlocul parcului se afla un iaz cu felurite specii de pești, printre care și știuci; ceea ce îi părea de necrezut magistrului, devreme ce în aceeași apă convițuiau crapi și raci. Pe lac era un templu la care ajungeai trecînd un podeț. Aici străjuia o jumătate de fîntînă arteziană din marmoră, soclul unei statui, un vas spart, o bucată dintr-un indicator solar. Totul părea părăginit. Copacii crescuseră unul în altul și aruncau umbre mari deși nu le dăduse încă frunza.

Pe poteci crescuse iarbă, spalierele putreziseră, totul era năpădit de buruieni; întregul peisaj se sălbăticise. Dar administratorul se pricepea să găsească răspuns la toate: observa cu competență că o grădină nu devine rentabilă decît dacă este săpată și amenajată; zăpada făcuse cele mai multe stricăciuni, dar acum, primăvara, urmau să vină trei grădinari, și atunci avea să arate altfel. Magistrul îl lăsă să vorbească, dar cînd văzu sera, unde harbujii se lăfăiau într-o atît de mirifică aglomerare de plante înflorite, și în care asmățuchiul crescuse înalt de-un țol, începu să se simtă atras de această așezare.

După ce vizitară grădina, urcară iar în sala regelui, unde doamnele se întrețineau despre treburile gospodăriei. Administratorul umplu din nou paharele; baroana luă o casetă din care scoase o flașnetă, îngenunche și cîntă o gavotă din celebrul balet „Regina Christina".

În toiul acestui divertisment, administratorul dispăru.

Magistrul și soția sa schimbară între ei priviri nedumerite, uimiți de ciudățeniile acestor oameni, și-și împărtășiră în șoaptă impresii cu privire la atmosfera plină de mister ce învăluia tot ce văzuseră și auziseră.

O baroană care îngenunchea în murdărie, şi cînta la flaşnetă, îmbrăcată ca o ţigancă, nespălată şi nepieptănată, fără să-i pese de oaspeţi şi de scopul cu care veniseră, golind paharul ca un beţiv, asta era — puţin spus — o ciudăţenie.

În timp ce ei reflectau asupra acestor întîmplări, micul harap intră în odaie aducînd o masă acoperită cu o învelitoare murdară. El aşeză masa în mijlocul camerii şi puse pe ea nişte obiecte ciudate. Imediat după acea apăru administratorul îmbrăcat într-un costum de scamator cu o baghetă vrăjită în mînă.

Magistrul avea acum impresia că a ajuns într-un ospiciu, dar administratorul îl trezi repede din bănuiala sa, anunţîndu-i cu vorbe umflate că el nu se ocupă doar de supravegherea curţii, ci este şi magician, ca atare a vizitat cele mai mari oraşe din Europa obţinînd un succes cu totul neobişnuit.

Baroana îşi învîrtea neobosită flaşneta; administratorul cînta, acompaniat de ea, cîntecul contelui de Luxemburg, cel ce întreţine legături cu diavolul şi cu femeile pricepute în prepararea otrăvurilor. Umilul grădinar avea acum cu totul altă expresie, îşi agita mîinile ca un sălbatic, şi rotindu-şi ochii în cap îşi arăta dinţii lui mari şi albi.

— Parcă e dracul gol, îi şopti doamna Törner magistrului şi vru să plece, dar acesta, deşi nu era temător de felul său, o sfătui să nu întrerupă gazdele, atîta timp cît nu puteau şti în ce casă au intrat şi dacă aveau de-a face cu nebuni sau cu bandiţi. Administratorul îşi schimbă din nou înfăţişarea mimînd cu gesturi grosolane manierele scamatorului amabil. Ar fi pus prinsoare pe orice că poate să scoată din pălăria sa o sticlă de vin roşu. Magistrul, care cunoştea acest truc şi multe altele mai complicate, se prefăcu plin de uimire şi acceptă pariul. Şi iată că vinul apăru într-adevăr şi administratorul mîndru de îndemînarea lui fu răsplătit de aplauzele pline de admiraţie ale baroanei.

Între timp soarele apusese, lăsînd umbrele serii să coboare. Magistrul ceru permisiunea să plece ca să poată

ajunge acasă înainte de-a se înnopta. Administratorul porunci să se înhame caii. Dar cît aşteptară oaspeţii trăsura, saltimbancul prezentă tot soiul de scamatorii, executîndu-le în cea mai penibilă manieră, aşa cum se obişnuieşte la bîlciuri şi iarmaroace.

Trecu o oră şi trăsura nu sosise încă. Magistrul se enervă şi spuse, că vrea să plece chiar de-ar trebui să tocmească o birjă la prima cîrciumă apropiată. Înghe-ţată şi pe deasupra şi bolnavă, soţia lui crezu că au fost atraşi într-o cursă. Administratorul făcînd pe cavalerul, îi ajută doamnei să-şi pună paltonul şi umplu din nou paharele. În treacăt cuprinse — aparent fără intenţie — mijlocul baroanei, care părea ameţită. Seara se lăsă domoală şi oaspeţii se despărţiră fără să fi stabilit nimic sigur privitor la locuinţă ; totuşi magistrul a promis să dea în opt zile răspunsul.

Pe scară răsună din nou lătratul venit din adîncuri. Oprindu-se să asculte, magistrul se dădu speriat înapoi, pentru că un strigăt izbucni afară în curte, un strigăt parcă de copil îngrozit, de vulpe ce trage să moară, sau de femeie în durerile facerii.

— Ce e asta ? îl întrebă pe administrator.

— Ce ? întrebă acesta credincios obiceiului casei de a nu răspunde niciodată.

— N-aţi auzit strigătul ?

— Nu.

Magistrul apucă bastonul său mai temeinic şi-şi fixă omul să vadă dacă mintea. Apoi coborî. Trăsura trase la scară şi vizitiul care se hlizea neîntrerupt aştepta alături. Cu greu îşi stăpînea rîsul prefăcîndu-se că şterge caii cu mîneca hainei. Şi acum magistrul văzu că bietele animale erau numai piele şi os, că blana care fusese odinioară albă se făcuse acum aproape galbenă cu pete mari, negre, brune şi roşiatice pe care murdăria atîrna ca o coajă de plagă.

După ce administratorul îi asigurase de zeci de ori că această curte era cea mai bună, cea mai liniştită, cea mai ieftină pe care puteau s-o găsească, magistrul şi soţia sa plecară hotărîţi să nu mai pună piciorul în această casă.

II

Întors la Lund, dimineața următoare, magistrul Törner își făcu drum la negustor să se intereseze de Curtea Bögely, pe care i-o recomandase acesta. Negustorul zîmbi și încuviință că aceia erau oameni cam ciudați și „aparte", susținu însă că nimeni n-a auzit vreodată ceva rău despre ei. Bărbatul se trăgea din țigani și se angajase la baroană ca vizitiu, fusese apoi avansat în funcția de administrator și în sfîrșit, pînă la urmă ajunsese amantul ei. Și tatăl acesteia fusese un om curios despre care se spune că ar fi umblat în zdrențe și ar fi purtat saboți de lemn ; mama ei era pe vremea aceea bolnavă de nervi. Această căsnicie fusese atît de nefericită, încît părinții trecuseră în testament o clauză, conform căreia fiica lor nu avea voie să se căsătorească, dacă nu voia să-și piardă moștenirea.

Considerînd că aflase destul, magistrul vru să lase baltă această afacere care nu-l privea. Dar ca o forță ocultă, misterioasă și stranie, imaginea casei întunecate i se arătă din nou. Primăvara sosi cu primele zile de mai, fără ca magistrul să-și fi făcut rost de o locuință potrivită pentru vară ; atunci se hotărî pe loc să închirieze Bögely. Cel mai mult îl atrăgea acolo amintirea grădinii întinse, unde spera să găsească plante rare pentru cercetările sale, pentru gospodărie și pentru tămăduirea bolilor.

Cînd sosiră berzele și privighetoarea își începu trilul, magistrul adună tot ce avea și împreună cu ai săi, părăsi orașul și se mută în casa misterioasă.

Aceasta arăta la fel ca la început și opt zile nu ajunseră pentru măturat, frecat și dereticat. Totul era în paragină. Ferestrele nu aveau cîrlige și cîteva geamuri fuseseră înlocuite cu tablă. Ușile abia se mai țineau în țîțîni, toate broaștele erau sparte, așa încît magistrul fu silit să doarmă cu ușile deschise.

Dar pentru că știa că locatarii erau oameni cu totul inofensivi, nu avu nici o bănuială și după ce insistase zadarnic să fie chemat un lăcătuș, renunță la orice intervenție.

În plimbările pe care le făcea în zilele însorite de primăvară prin grădină descoperea mereu ciudățenii noi care îi întăreau convingerea că avea de-aface cu un om pe jumătate nebun și pe de-asupra și mitoman. Pe zi ce trecea, numărul cîinilor crescu ; și după ce se scurseră opt zile, opt cîini mai mari sau mai mici se-nvîrteau de colo pînă colo, moțăiau pe trepte, lătrau la soare și la vînt, se dădeau la tot ce le ieșea în cale. Arătau hămesiți ca niște animale prost împăiate dintr-un muzeu zoologic. Locatarii minților deci cu nerușinare și magistrul s-ar fi înfuriat de-a binelea dacă Jensen nu și-ar fi luat o înfățișare atît de umilă, străduindu-se în același timp din răsputeri să fie cît mai amabil.

O curte interioară despărțea staulul de casă : aceasta întruchipa culmea dezordinii. Înăuntru animalele se amestecau, ca în arca lui Noe : două juninci jigărite ca pisicile de mare, o vacă fără uger, trei mîrțoage, găini, rațe, curcani. Pe acoperișul grajdului care mărginea curtea pe una din laturi era o cușcă de iepuri prevăzută cu gratii pentru a feri animalele de cîini.

Deși Jensen și baroana nu vorbeau decît despre imensa lor dragoste pentru animale, acestea nu primeau aproape nimic de mîncare. Caii rumegau șișcă fără ovăz, vacile lingeau mușchiul verde și mucegaiul de pe pereți sau smulgeau fire de pai din acoperișul putred al grajdului. Păsăretul se bătea pe bălegar. În grajd nu exista fîn și animalele dormeau în propria lor murdărie. În mijlocul acestei mizerii se plimbau doi păuni arătîndu-și statura măreață curcanilor invidioși, cărora nu le lipsea mult să le sară în creștet.

Continuîndu-și cercetările magistrul ajunse la fereastra pivniței de la fațadă, unde zărise bancul de tîmplărie. Înăuntru observă chipul rînjit al vizitiului și în spatele acestuia, răsărind din semiobscuritate, un altul cu o bărbuță roșcovană.

— La naiba, aici aveți și un atelier de tîmplărie ? întrebă magistrul Andreas uimit, văzîndu-l pe vizitiul în livrea cu rindeaua în mînă.

— Ehe, ce nu găsești în casa mea ! răspunse Madsen, făcînd o strîmbătură obraznică, strict confidențială.

— Cine se îngrijește de fapt de agricultură și animale ?

— Asta e treaba lui Ivan, presupun.
— Şi cine e Ivan ?
— Fratele administratorului, după cîte ştiu.
— Ăla micu ?
— Îhî.
— Dar administratorul..., nu e agricultor ? se interesă din nou magistrul din ce în ce mai uluit de această gospodărie, plină de surprize la tot pasul.
— Administratorul se pare c-ar fi tîmplar, răspunse Madsen şi un hohot de rîs izbucni din pivniţă.

Nevrînd să se facă confesorul şi complicele servitorului, magistrul întrerupse interogatoriul şi se îndreptă spre grădină. Deşi luna mai se apropia de sfîrşit, nici o urmă de sapă nu brăzdă faţa pămîntului. Buruiana crescuse înaltă şi podbalul îşi scuturase petalele arătîndu-şi sămînţa. Cînd ajunse la seră, văzu că pepenii erau uscaţi şi bălăriile, mari cît cotul, năpădiseră floarea. Părîndu-i rău de atîta muncă risipită-n van, magistrul deschise uşa şi intră înăuntru să mai salveze ce se mai putea salva. Abia acum descoperi că nu se afla într-o seră zidită, ci într-o baracă de scînduri, înjghebată în pripă peste o groapă acoperită cu paie şi pămînt. Vîntul şi ploaia băteau aici în voie. Oricum, existau sobe şi instalaţii termice, dar totul avea un aer fantomatic. Ferestrele erau înghiţite de grămezile de gunoi lăsate în paragină, care se căscau dezgustător, fără ca vreo sămînţă să fi căzut pe ele.

Magistrul începu să smulgă buruienile ; dar nici nu apucă să înainteze prea mult, că simţi o atingere rece şi neplăcută pe gît. Se întoarse brusc, trăgîndu-se într-o parte şi descoperi o viperă neagră, mare, atîrnată de acoperiş, care îşi agita limba în mişcări jucăuşe. Cît ai clipi magistrul ridică lopata să omoare năpîrca, dar în aceeaşi secundă auzi o voce speriată implorînd în faţa uşii : „Pentru dumnezeu, nu-mi omorîţi vipera !"

Era administratorul.

— De ce să n-o omor ? întrebă magistrul stupefiat.
— Pentru că vipera este o vietate sfîntă şi aduce noroc.
— Nu mai există vietăţi sfinte, răspunse magistrul, care era pe ascuns adeptul filosofiei carteziene. Şi dacă

ar fi să aducă noroc, n-aș putea spune că a demonstrat-o aici. De ce n-ați udat pepenii ?

Administratorul cumpăni o clipă răspunsul, apoi zise :

— Știți, aceasta este o specie care n-are nevoie de apă.

— Ce fel de specie ?

— Ăștia sînt pepeni de Haarlem, explică administratorul, cîștigînd timpul necesar pentru găsirea pretextului.

Magistrul fu nevoit să-și recunoască ignoranța și fu silit să-și amîne replica.

Abia după ce ieșiră din seră, observă că administratorul își răsese barba, descoperind astfel două buze groase de o mobilitate derutantă. Purta o jachetă de catifea galbenă și o cravată albastră, o tichie ciudată ca de geambaș împodobită cu o pană de păun. La această ținută se mai adăugau ciorapi roșii și o perucă blondă. Era greu să-l poți recunoaște. Magistrul îl conduse prin grădină, îi arătă paragina și-l întrebă, dacă răzoarele nu trebuiau săpate imediat.

— Bineînțeles, și ar fi minunat, să pot pune mîna pe grădinarul acela grozav de la Rosenberg de lîngă Copenhaga, dar din păcate, momentan nu este liber. Tocmai traversară două răzoare lungi din care țîșneau în sus, pe sub tufele de brusturi și laptele cucului, niște tulpini înalte și verzi.

— Cum ? lăsați sparanghelul să crească de capul lui ? exclamă intrigat. De ce nu întreprindeți nimic ?

Administratorul se lovi cu degetele peste bărbie, își împinse buza superioară înainte cu un aer important și răspunse :

— Nu, anul acesta nu-l recoltăm, pentru că se face mai bun dacă mai stă o vară.

— Da, dar am auzit că devine lemnos, dacă nu este îngrijit, îl contrazise magistrul Andreas.

— O fi, acolo mai departe în nord, își dădu părerea administratorul, dar în acest pămînt afînat este probabil mai altfel, continuă acesta nescăpînd nici o replică.

Merseră mai departe. După ce străbătură grădina și ajunseră în cîmp, o nouă surpriză îl lăsă perplex pe magistru. Cît vedeai cu ochii se întindea o frumusețe de ogor neted din care patru cincimi erau nedesțelenite și năpădite de buruieni ; o parte din ceea ce rămase era

loc de pășune înierbată, altă parte avea ceva semănături amestecate și în sfîrșit, pe ultima bucată de teren se afla Ivan care-și făcea de lucru cu o grapă.

— Nici n-ați semănat ? îndrăzni să mai întrebe magistrul, atenuînd tonul de reproș.

— Nu, răspunse administratorul laconic, cum îi era obiceiul, fără să mai găsească vreun pretext. Noi semănăm totdeauna tîrziu ; asta ne garantează că recolta nu putrezește.

— Foarte ciudat ! probabil că ați găsit o nouă metodă ?

— Da, da, una foarte nouă.

Merseră mai departe peste cîmpuri și se opriră la nutrețul verde : amestec de secară și orz, ciulini și cicoare, morcovi și mazăre ; pînă și praz se putea găsi acolo. Magistrul rîse pe-nfundate, fără să mai spună nimic.

— Unde ați învățat agronomia ? întrebă ca să se afle în treabă.

O tăcere penibilă se lasă.

— La contele Bille-Brahe, la Fünen.

— Și vă ocupați singur de întreaga gospodărie ?

— Da, singur ; se mai ocupă și Ivan, și muncește zdravăn, cît e de mic.

— Cine e Ivan ? întrebă magistrul, curios să vadă pînă unde merge obrăznicia prostească a administratorului.

— Un pîrlit de băiat de țăran de prin părțile Landskronei, pe care l-am ajutat, răspunde țiganul.

În aceeași clipă grapa trecu hurducîndu-se peste pămîntul neplivit. Pe ea se afla Ivan cu hățurile pe după ceafă, cîntînd cît îl ținea gura.

Magistrul văzuse destul ; și totuși nu reușea să înțeleagă cu ce fel de oameni avea de-a face ; erau nebuni, erau bandiți sau și una și alta.

Baroana nu se arătă cîteva săptămîni. Unii spuneau că e bolnavă ; cu toate acestea din camera ei se auzeau cîntece și muzică pînă tîrziu după miezul nopții. Și magistrul își aminti cu surprindere că nu-l auzise niciodată pe administrator urcînd scara la mansarda lui. Cînd îl întrebă întîmplător pe Ivan unde locuia acesta, băiatul îi arătă o fereastră de la etajul întîi, tocmai acolo unde se afla camera baroanei ; ușa acesteia dădea în același

coridor care ducea sus la locuința magistrului. Odaia era tot timpul încuiată, și dacă magistrul sau cineva dintre ai săi băteau la ușă să se intereseze de vreunul de-ai casei, li se deschidea abia după lungi insistențe și atunci primeau lămuriri doar prin deschizătura îngustă, în timp ce o hărmălaie asurzitoare de ciini răzbătea dinăuntru. Cine avea prilejul să-și arunce întîmplător privirile în cameră, nu putea să distingă decît o grămadă neagră ca de cărbune și pe dată era izbit de o duhoare insuportabilă.

Odată, pe cînd stătea în sala mare, magistrul auzi, de dincolo de ușa încuiată, care dădea în odaia baroanei, cîrîitul unui cocoș. Servitoarea afirmă că ea auzise și behăit de iezi sau porumbei gungurind. Dar de vreme ce erau acolo și contractul expira la 1 octombrie, se hotărîră să nu se amestece în problemele altora, pentru a nu provoca prin întrebări insistente, suspiciuni și conflicte.

În ciuda acestor principii sănătoase, magistrul Törner avea de dus o luptă aprigă cu nestăpînita sa curiozitate. Educat pentru cercetare, nu abandona niciodată o investigație pînă nu ajungea la miezul problemei, și tot ceea ce îi apărea inexplicabil la prima vedere, îi aținea voluptatea cercetării pînă la paroxism. Așa i se întîmpla acum cu această casă misterioasă și cu locatarii ei ciudați. O baroană care poseda o avere complăcîndu-se în murdărie și mizerie ; un mare iubitor de animale, care le lăsa să flămînzească, un țigan, în același timp tîmplar și saltimbanc, grădinar și agricultor, fără să știe să facă măcar un cîrlig la o fereastră, nepricepîndu-se la sparanghel, neștiind nici măcar cînd trebuia semănată secara ; unul care mințea de cum deschidea gura și se deghiza schimbîndu-și înfățișarea de două ori pe zi ; în această afacere era mult de scormonit pînă să faci lumină. Putînd să cuprindă cu privirea de la geamul său din turn, situat deasupra ferestrelor baroanei, întreaga curte, grădina și cîmpurile, avea o ocazie minunată să observe și să tragă cu urechea. Nu era scutit de remușcări pentru că își vîra nasul în treburile altora, dar în definitiv era însărcinat oficial să aducă la cunoștință forurilor superioare, ce gîndea poporul. De altfel nu voia să-și fructifice eventualele descoperiri decît pentru satisfacția sa personală.

III

Într-o zi de iunie, cam pe la orele unsprezece, cînd soarele se înălțase deja binișor pe cer, magistrul se odihnea în camera sa din turn, fumîndu-și tihnit luleaua. Jos, la baroană, fusese o noapte agitată, deoarece administratorul, care se întrecuse cu băutura, își făcuse de cap, ținînd-o într-un cîntec pînă la ziuă. Tîrziu, cînd se făcu liniște în casă, hărmălaia se dezlănțui în curte. În grajd caii înfometați loveau din copite, mușcînd ieslea, vaca mugea, caprele behăiau, cocoșii cîrîiau, curcanii și păunii făceau o larmă infernală. Așa o țineau de șase ore într-una, de pe la răsăritul soarelui. În sfîrșit, iată că se deschide o fereastră la care se ivește peruca neagră de borfaș a administratorului; cîteva minute mai tîrziu în curte își face apariția și jacheta galbenă.

Deschide mai întîi o ușiță pentru găini și acestea, năvălind besmetice la soare, rămîn cîte două prinse în deschizătura îngustă. De îndată ce reușesc să scape iau cu asalt grămada de bălegar. Apar și rațele legănîndu-se, și după ce își clătesc gîtlejul cu o zeamă maronie care s-a strîns în făgașele săpate de roți în noroi, sparg încercuirea movilei de scîrnă, mușcînd găinile și alungîndu-le.

Păunii privesc cîteva secunde plini de mîndrie cum rațele curăță locul, apoi se reped glonț la grămadă, șterg cu coada trufașă ciocurile rațelor și le apucă de unde pot cu clonțul puternic de păsări de pradă. De cum și-au cucerit poziția sus pe movilă își desfășoară coada ca un steag, și rotindu-și-o triumfal, bat din aripile ciocolatii și trîmbițează ascuțit să provoace curcanii la luptă.

Aceștia nu se lasă mult așteptați și cei doi luptători își trag gîturile înapoi, pompează sîngele aprins în mărgelele gușii, își înfoaie aripile ca niște scuturi și sar sus pe mormanul moale. Neputînd ataca din față se reped lateral folosind aripile și ghearele. Păunii care nu le pot ține piept fac salturi și zboară scurt fără să-și cedeze totuși poziția.

Administratorul, care a dat drumul cailor, ia un bici și cu cîteva sfichiuiri bine țintite peste gușile roșii reușește să aducă curcanii la tăcere.

Caii se agită încoace și încolo și adulmecă după fîn fără să găsească un singur pai. Vaca abia ieșită din staul se culcă la pămînt. Caprele zgîrie la ușa improvizată din scînduri de fag negeluite.

Întreaga curte este acum un balamuc de animale.

Administratorul ia o coasă pe umăr și iese la cîmp. Magistrul îl poate urmări cum taie secara nu prea înaltă pînă ce adună o moviliță pe care o încarcă într-o roabă. Ivan vine și el să-l ajute să-mpingă tărăboanța la conac. Acolo se-ncinge acum ospățul. Caii se lovesc cu copitele și mușcă pe unde apucă, vaca se scoală, caprele ridicate pe picioarele dinapoi smulg din roabă cît pot cuprinde. În acest timp administratorul urcă pe acoperișul staulului și le dă iepurașilor un braț plin de verdeață. Apoi se întinde la soare, fără să lase biciușca din mînă. Cînd animalele se bat prea întărîtate pe mîncare, pocnește din bici.

Apoi apare și baroana, într-o rochie albastră ca cerul cu un colier de chihlimbar în jurul gîtului și saboți de lemn în picioare ; ea poartă un lighean în care vrea să mulgă. Nepieptănată și nespălată se scarpină din cînd în cînd în cap preocupată parcă de gînduri importante. Vaca este agitată și nu dă lapte, cu toate acestea femeia nu renunță la muls. Cînd își exprimă într-un tîrziu stupefacția, că toate insistențele ei sînt zadarnice, administratorul îi răspunde morocănos din culcușul său că vaca este desigur borțoasă așa că degeaba mulge. Baroana consultă superficial animalul, dar nu ajunge la nici o concluzie. Tîrziu cînd liniștea se așterne din nou peste întreaga curte, sus pe acoperiș administratorul se cufundă în somn, ținînd biciușca strîns în mînă.

De la fereastră magistrul putea urmări în voie obrazul adormitului, acum necontrolat de o voință lucidă. Chipul dezvăluia trăsături livide, cadaverice, linii sălbatice ce păreau că se-ncaieră, brazde adînci, săpate de vicii și patimi ; sub pleoape se bolteau globii mari ai ochilor silindu-se parcă să-și ascundă și în somn neliniștea privirii. Iepurașii îl împresurară pe cel culcat, îi adulmecară trupul

inert și țopăiră apoi îndărăt la adăpostul cîtorva scînduri, se arătară din nou, îi mirosiră hainele, mișcîndu-și nasurile, își ascuțiră urechile, strîngîndu-le brusc pe spate, cînd îl auziră gemînd în somn, toropit de beție.

Investigațiile magistrului asupra acestui subiect ajunseseră atît de departe, încît considera că are destule motive să-l bănuiască mincinos și hoț. Administratorul folosise fiecare îndrumare pe care magistrul i-o dăduse în domeniul agriculturii și grădinăritului, dar, fără să recunoască cui îi datora aceasta, și fără să mulțumească.

Așa se întîmplă că la sfatul magistrului udă pepenii și tăie buruiana, împăunîndu-se apoi cu știința sa. Tot așa într-o bună zi a săpat sparanghelul, spunînd apoi la toată lumea cu o față triumfătoare că se pricepe ca nimeni altul să cultive sparanghelul. Magistrul l-a ascultat ca de obicei cu bunăvoință, întrebîndu-se totodată, cum putea un țigan atît de sigur pe viclenia lui să fie de fapt atît de prost, încît să-și închipuie că ceilalți nu văd și nu înțeleg nimic. Pe de altă parte însă administratorul îi arăta magistrului un devotament de cîine, așa cum te porți față de unul care te-a copleșit cu daruri, unul pe care îl poți duce de nas fără să te sinchisești, fiind încredințat că este absolut sincer și dezinteresat. Chiar îl iubea, dîndu-i și asigurări în această privință, și îl respecta ca pe o ființă înzestrată cu cunoștințe superioare, care împărțea cu brațele-ncărcate sfaturi deosebit de folositoare în gospodărie. Crescut între țigani, se pleca în fața unui om care nu era capabil de nici o minciună, dar în admirația sa era și puțină compătimire pentru acest bărbat care nu avea nici atîta minte cît să pătrundă viclenia altuia. Credincios firii sale necinstite, el nu-și putea îngădui să piardă ocazia să-l înșele pe dezinteresatul său prieten și binefăcător. Așa descoperi magistrul că vinul prezentat de administrator drept franțuzesc era un cidru prăpădit, pe care acesta îl pregătea singur din mere putrede, pentru că lăsau un suc gros, maroniu, asemănător spaniolului Alicante, confundat de țigan cu vinul franțuzesc. Cînd magistrul l-a rugat să-i procure alimente acesta i-a adus numai marfă stricată și scandalos de scumpă. Permisiunea de a culege cîteva frunze de pătrunjel, crescut la întîmplare printre buruieni, în grădina conacului, l-a costat de trei ori

mai mult decît la piața din Lund. Adăugînd la acestea micile obligații contractuale, de la care administratorul se sustrăgea sistematic, magistrul considera că are suficiente date pentru a-și judeca omul. Totuși nu se putea mînia pe păcătosul ăsta. Știind prea bine cît de sever este determinată natura umană de conjunctură și educație, de națiune și rasă, i se părea interesant mai ales acest tip de paria, care își cucerise o anumită poziție în societate, ridicat din mizerie la bunăstare și întreținînd legături cu descendența unei presupuse familii vechi nobiliare.

După ce magistrul își luă prînzul și urcă din nou în camera sa din turn, administratorul dormea încă dus, jos, la iepurii săi. Trezit de scîrțîitul ferestrei pe care locatarul curios se grăbi s-o deschidă, acesta se frecă la ochi, îl strigă pe Ivan și-i porunci să înhame toți caii la tăvălug. Apoi sări de pe acoperiș și plecă la cîmp cu un sac încărcat cu semințe.

Magistrul asistă o vreme la acest spectacol caraghios, urmărindu-l pe țigan în jacheta lui galbenă, cum semăna cîmpul necules încă, pe care Ivan îl săpase lăsînd ciulinii răsturnați cu rădăcinile în sus. Împrăștia sămînța, pășind cu gravitate, făcînd cu mîinile gesturi largi de scamator, în timp ce buzele i se mișcau ca și cînd ar fi declamat ceva tainic. După ce se plimbă astfel cu mișcări de dansator vreo jumătate de oră, se opri, lăsînd impresia că a obosit. Îl fluieră pe Ivan care sosi cu trei cai înhămați. Administratorul se urcă pe tăvălug, apucă hățurile și biciul și pocni cu șfichiul ascuțit.

Era într-adevăr un spectacol unic. Țiganul cu pălăria lui pompoasă împodobită cu o pană de păun, cocoțat pe tăvălug și caii aceia jigăriți ca niște schelete într-un harnașament strălucitor cu aceeași ciucuri și coroane scînteietoare din ajun, deoarece nu exista decît o singură garnitură. În plin galop cei trei cai trăgeau tăvălugul după ei ca pe un tun gata de tragere și într-un sfert de oră treaba era gata. Mai era puțin pînă la mijlocul verii cînd administratorul se hotărîse să semene două baniță de ovăz în țarina neculeasă. După un asemenea efort, intră în cabana de pe malul iazului și ceru o halbă cu bere. Șezu aici vreo trei ore urmărind jocul crapilor în apă.

Apoi ordonă să i se aducă un cal şi o porni gloanţ de-a lungul ţărmului.

Seara cînd soarele era aproape de scăpătat, după ce îşi isprăvea cina, magistrul cobora de obicei singur în grădină, pentru că soţia sa era mai tot timpul suferindă, iar copiii mergeau devreme la culcare. Plimbarea în grădina invadată de gunoaie era un supliciu, de aceea singurul colţ curat şi uscat unde se putea refugia, era cîrciuma de pe malul iazului. Acolo a încercat o lună încheiată să pescuiască ştiuci cu lingura, pînă cînd pe Ivan l-a luat gura pe dinainte şi a povestit că în lacul acela nu fuseseră niciodată ştiuci şi nici raci. Această veste nu-i mai făcu nici o impresie ; ştia acum la ce se putea aştepta de la administrator.

Cum sta aşa copleşit de atîta paragină, indolenţă şi murdărie, ascultînd trilul privighetorii suind din tufele de pomuşoară, auzi deodată un cîntec strident care venea din întunecimea aleii de arţari şi jacheta galbenă a administratorului apăru în lumina de purpură a amurgului.

„Sînt contele de Luxemburg tra-la-la-la-la-la-la-la- !“ striga acesta cît îl ţinea gura salutînd cu maniere graţioase de curtean afectat şi dîndu-şi la iveală vulgaritatea. Era alb ca varul de parcă ar fi fost eroul unei încăierări violente, ochii îi ardeau în orbite şi buzele îi erau vineţii. În urma lui păşea Ivan costumat în paj, cu un paloş la şold, purtînd pe o tavă o carafă de vin şi cîteva pahare de-o culoare incertă.

Magistrul privi îngrozit vinul scîrbos şi paharele murdare, dar nu voia şi nici nu-şi îngăduia să refuze invitaţia. Administratorul părea tulburat şi îndeajuns de ameţit. Prinse a vorbi cu emfază, rostind cuvintele rar şi apăsat.

— Vă plictisiţi, domnule magistru ! Ei bine, grădinarul din Christiansborg o să vină neîntîrziat şi atunci totul va fi altfel. E cel mai nobil grădinar din cele trei regate de nord şi se spune că ar cîştiga o sută de taleri pe lună în afară de ciubucuri.

— Dar spuneţi-mi, îi luă magistrul vorba din gură, pe aici nu există nici un om cu care s-ar putea sta de vorbă ?

— Nici unul, îl asigură ţiganul. Aştia sînt o adunătură de lepădături, şi pe deasupra cei mai turbaţi duşmani

ai suedezilor ! Nu, pentru nimic în lume nu trebuie să vă înhăitaţi cu de-alde ăştia. Credeţi-mă, pe cinstea mea, eu vă sînt prieten ; nu sînt şi eu într-o oarecare măsură suedez după bunică ? Bunicul a fost francez ; există oare vreo naţiune mai nobilă ? Eu o simt, simt profund descendenţa mea franceză şi sîngele suedez, care-mi curge în vine şi-i urăsc pe danezi, îi urăsc ! urlă el şi se ridică cu ochii injectaţi şi sălbatici. Dar, şi ei mă urăsc. Asta voiam să spun ! adăugă cu o voce şuierătoare, plin de convingere.

Ivan, care venise din nou, de astă dată cu o tipsie de argint, pe care o puse pe masă, se aşeză şi el lîngă cei doi. Văzîndu-l, administratorul îi dădu o asemenea palmă încît băiatul zbură de pe bancă.

— Să încremeneşti acolo, cîine ! răcni el, cînd acesta se ridică să plece. Acolo să stai să ţii cana.

Hotărît să-l lase pe ţigan să sporovăiască ca să-şi dea în vileag toate secretele, magistrul îşi luă o mină aprobatoare şi plină de interes. Ca să-i adoarmă neîncrederea, arunca la întîmplare vorbe fără importanţă ticluite anume să-l stimuleze, mima rolul conlocutorului atent, al şcolarului îndatoritor, care asculta pios înţelepciunea inegalabilă a celui învăţat.

— *Maxima debetur pueris reverentia*, ceea ce înseamnă: „Copiii ne datorează nouă celor adulţi respectul maxim", cită el, dîndu-i să înţeleagă că era de acord cu tratamentul umilitor aplicat de ţigan fratelui său.

Ţiganul căzu în cursă ; după ce mai goli un pahar, deveni foarte slobod la gură.

— Vedeţi dumneavoastră, domnule magistru, eu sînt de familie modestă, dar am nenumărate talente, şi pe astea oamenii nu mi le pot ierta. Am fost calfă de dulgher la Copenhaga ; la şaptesprezece ani eram cel mai îndemînatic în meseria mea. Totuşi n-am putut să-mi obţin cetăţenia pentru că eram prea tînăr. Cînd mi-am deschis în cele din urmă un atelier, m-am pomenit cu poliţia care venise să mi-l închidă. Atunci nu m-am mai putut abţine şi ca un sălbatic i-am dat pe toţi afară. Turbat de furie i-am bușit unul într-altul, pînă m-au băgat la zdup. Proştii, credeau că m-au înfundat, dar eu am fost mai şmecher. M-am adresat Consiliului regal, regelui

însuși, și poliția a rămas cu buza umflată. Am fost eliberat ! Din ziua aceea poliția mă urăște, dar nu-mi poate face nimic. Nici un om pe lumea asta nu-mi poate atinge un fir de păr din cap, și cel ce s-ar încumeta să o facă este un om mort. Am stat în închisoare, o recunosc, dar nu am fost niciodată pedepsit. Dumneavoastră sînteți un om de onoare, și veți da crezare vorbelor mele, pentru că eu vă iubesc ca pe un frate, ca pe un prieten. Vă iubesc, fiindcă sînteți primul om care m-a tratat ca pe egalul său. Nici nu vă puteți închipui ce urît s-au purtat vecinii mei cu mine, de cînd am venit aici. Cînd mă batjocoresc, cînd îmi caută gîlceavă ; aci rup zăplazul și dau drumul vitelor lor în ograda noastră, aci mă pradă ca ciorile. Îmi pun pietre în drum să-și rupă caii mei picioarele. Și la toate astea eu le răspund numai cu bine. Cîte mii de taleri n-au împrumutat ei de la mine fără dobîndă, o adevărată avere pe care n-am s-o mai văd înapoi. Și baroana, care e bună ca pîinea caldă (aici strigă cît putu să poată fi auzit în casă) a hrănit și îmbrăcat ani în șir pe toți sărăntocii ținutului, dar ăștia nu se rușinează s-o fure.

Ea e un înger, o femeie cinstită și dreaptă, la care nu poți găsi nici o pată, chiar dacă este calomniată atît de josnic. Dar astea toate i se trag numai din invidie, domnule magistru, numai invidia e de vină, pentru că ea nu vrea să aibă relații cu nimeni, preferînd să se dedice animalelor, pe care le iubește mai presus de orice. Ele sînt mai bune ca oamenii — mult mai bune. Sînt recunoscătoare și știu să prețuiască o faptă nobilă, ceea ce oamenii nu fac niciodată.

De atîta patimă i se adunase spuma în colțurile gurii. Omul i se deslușea tot mai mult magistrului, care reușea acum să-i tălmăcească cu ușurință discursurile mincinoase.

La un semn al țiganului, Ivan luă flașneta și o așează pe banca de piatră. Crezînd că a reușit să-i alunge magistrului toate gîndurile dubioase, pe care acesta și le-ar fi făcut în legătură cu el, administratorul se simțea ușurat, și nerăbdător să dea glas acestei bucurii. Totodată voia să-i arate magistrului superioritatea sa în muzică,

folosind astfel prilejul să-i dezvăluie o taină care îi era străină acestuia sau, în cel mai bun caz, foarte puțin cunoscută.

Cu o voce stridentă însoțită de o expresie care voia să atingă transfigurarea sacră, dar care nu izbutea să depășească strîmbăturile unui șarlatan, își începu cîntecul preferat, acompaniat de Ivan la flașnetă.

Sînt contele de Luxemburg
tra-lala-lala-la-la-la
prin zi și noapte hoinărind
în mine patimi negre curg
Mă cheamă codrul în adînc.

De piscuri cîntecul mi-l prind
Dar cine cornul mi-l va ști
În veci de veci va amuți
Căci eu sînt duhul blestemat
Sînt diavolul și vin din iad.

Urmară apoi mai multe strofe despre viața misterioasă pe care o ducea în acele vremi faimosul conte de Luxemburg, în compania bandiților și a vrăjitoarelor. Cîntecul se sfîrșea cu salvarea miraculoasă a eroului din mîinile poliției și cu un consiliu al acestor făpturi blestemate.

Amețit de vin și cîntec, țiganul începu să se moaie și într-un acces de generozitate îi întinse lui Ivan paharul său. Acesta îl goli descoperindu-și capul și îngenunchind așa cum se cuvenea să facă un paj. Cu toate că arăta jalnic și hămesit, îndeplinea acest ritual cu atîta grație încît magistrul nu se putu abține să-l răsplătească cu o privire încurajatoare. Atunci țiganul își ieși din piele de mîndrie și entuziasm, și uitînd de minciunile sale mai vechi, izbucni :

— Domnul magistru să știe că ăsta e fratele meu. Îl cresc cu asprime, să ajungă un bărbat de seamă — poate amiral imperial.

Deodată magistrul începu să discute plin de zel despre progresul rapid al navigației în nord și despre cariera strălucită pe care o oferă azi această profesie nobilă ; dădu sfaturi competente referitoare la comportarea unui

tînăr, arătînd ce căi are de urmat, şi ce cunoştinţe trebuie să dobîndească spre a deveni ofiţer de marină.

Noaptea venise pe nesimţite, dar cerul luminos de vară reflecta încă destulă lumină încît magistrul putu deslusi silueta baroanei furişîndu-se pe aleea de arţari.

Administratorul o zărise imediat ; cu pălăria în mînă îi ieşi în întîmpinare pe pod, urîndu-i bun venit şi întrebînd-o dacă nu ar dori să bea un pahar împreună cu ei. Mulţumind, baroana se aşeză, şi sorbi din paharul bărbatului după obiceiul ţărăncilor ; părea uşor ameţită. Ţiganul nu prea ştia ce tactică să adopte ; pe de-o parte ar fi vrut să-şi accentueze noblefea firii, arătîndu-i iubitei un respect deosebit, pe de altă parte îl tenta să se laude cu relaţiile foarte intime pe care le avea cu distinsa doamnă. Dar acestea nu se puteau sugera decît printr-o insistenţă, care devenea, uneori necuviincioasă. Îi întinse mai întîi paharul, lăsîndu-se pe un genunchi şi descoperindu-şi capul, apoi o cuprinse de mijloc, prefăcîndu-se că s-a întîmplat din neatenţie ; îşi spuneau cînd „tu", cînd „domnia voastră", ceea ce le făcea replicile de-a dreptul prosteşti.

După ce baroana povesti, o vreme, plină de importanţă, despre înaltele sale neamuri, care slujiseră sub Christian al IV-lea, — singurul rege de altfel de care auzise şi administratorul, îl rugă pe ţigan, numindu-l Jensen, să cînte balada contelui de Luxemburg.

Vestitul erou părea să stăpînească într-atît spiritele celor doi încît magistrul se nelinişti. Cînd administratorul reluă cîntecul cerut, aruncîndu-i baroanei ocheade pline de subînţeles, aceasta rîse tare, ca şi cum el ar fi prezentat ceva cu totul neobişnuit. Apoi, după ce cîntecul se sfîrşi, ea îl întrebă pe magistru dacă i-a plăcut. Acesta răspunse că Jensen era un cîntăreţ eminent, care ar fi meritat să facă parte din celebra orchestră a regelui. Aceste cuvinte îl înnebuniră de fericire pe ţigan, care mai cîntă un cîntec despre Eulenspiegel, apoi fără să întrebe pe nimeni declamă întreaga legendă despre Fortunatus şi scufia fermecată.

Reprezentaţia îi părea magistrului de nesuportat, şi se întreba cum era în stare să stea aici şi să asculte liniştit un saltimbanc înfumurat şi lipsit de talent. În sfîrşit,

se ridică și spuse „noapte bună". Mica societate se ridică și o porniră împreună prin grădină. După mișcările nesigure ale administratorului și ale baroanei, magistrul putu să observe că erau foarte amețiți, și cum trebuiau să care o mulțime de lucruri, magistrul se oferi să ducă cana. Cînd ajunseră în hol, baroana, uitîndu-și toate măsurile de precauție, deschise larg ușa bucătăriei și-l pofti politicoasă pe magistru să intre.

— Aici este atîta dezordine, se scuză ea, dar dumneavoastră sînteți un om atît de drăguț domnule magistru ; și apoi cu ocazia asta puteți să-mi vedeți și animalele.

Privelișteа care i se oferea acum vizitatorului nepregătit, depășea tot ceea ce ar fi putut să-și imagineze un om în cele mai teribile visuri ale sale. Era o autentică bucătărie de vrăjitoare. Pereții, podeaua și plafonul, străluceau negre de funingine. Pe plită se aflau, între oale și resturi de mîncare, sticle, baloane și retorte folosite în alchimie. Podeaua era presărată cu grămezi de morcovi, varză și ceapă ; un piept de berbec era agățat în perete la o înălțime destul de mare să nu poată ajunge cîinii pînă la el.

Aceștia săreau pe noii veniți, dădeau vesel din coadă și adulmecau ciorapii străinului. Pe o sofa era lungit trupul unei fete acoperit pînă peste cap cu o pătură, numai ceafa pletoasă i se vedea de sub învelitoare. Un cocoș zbură pe spetează și începu să cînte, cînd țiganul aprinse feștila.

— Ăsta e bătrînul meu îngeraș, își alintă baroana dobitocul bălțat pe care-l ținea acum în brațe. Ați mai văzut vreodată pînă acum un cocoș de douăzeci de ani și orb pe deasupra.

Animalul răutăcios dădu s-apuce degetul magistrului, cu care acesta încerca să-l gîdile pe gît.

A doua ușă fu deschisă și intrară într-o încăpere mai mică ; ceea ce sărea aici în ochi de la început era un pat imens cu baldachin și draperii. În culcușul larg doi seteri danezi de un galben roșcat se împerecheau în voie. Singura fereastră a camerei era blocată cu colivii pentru scatii și turturele.

De tavan era montată o barză împăiată cu aripile desfăcute, ținînd în cioc o viperă uscată. Într-un colț

zăceau doi cîini mari, jigăriți, lîngă o colivie cu puișori galbeni ; o pisică dormea încolăcită în coș cu cei șase pisoi abia fătați, și dintr-un cufăr vechi baroana scoase un braț plin de pui de rață.

Toate aceste orătănii răspîndeau un miros insuportabil. Și podeaua era îmbibată de găinat și murdărie de cîine.

După ce toți favoriții baroanei fură prezentați, aceasta deschise ușa celei de-a treia încăperi și-l pofti pe magistru înăuntru, deși țiganul îi dăduse a înțelege prin fel de fel de grimase că nu ar fi trebuit să o facă. Era o sală mare, atît de înțesată cu tot felul de obiecte, că nu mai rămînea nici un colțișor liber. Pe dușumea nu se putea pune piciorul fără să calci pe ceva. Aici zăceau de-a valma grămezi de haine și podoabe, cărți, tablouri și hărți, în firidele geamurilor se aflau pahare, vaze, vase de gătit, la perete se înghesuiau unele peste altele șifoniere, scaune, măsuțe de scris. Întreaga odaie arăta ca o dugheană de vechituri, în care n-ar fi putut locui o ființă omenească.

După ce magistrul vizită toate încăperile, fu invitat în dormitor să servească un pahar cu vin de soi superior. Și cum noaptea și-așa era pierdută și în curînd zorile trebuiau să mijească, acesta se simți irezistibil atras de ocazia ce i se oferea de la sine, de a pătrunde taina acestor oameni.

Țiganul umplu paharele și începu din nou să se laude, sporovăind într-una despre averea sa, despre gospodărie și animale. După ce o ținu așa un timp, demonul îngîmfării puse din nou stăpînire pe el și ceru să cînte. Obosind să tot facă pe caraghiosul unor pîrliți de vagabonzi, magistrul luă lăuta care stătea nefolosită, o acordă și i-o întinse țiganului. Cu o expresie de nemulțumire acesta o dădu la o parte explicînd umil că nu știe să cînte pe ea. Magistrul încercă atunci să-i ofere vioara și harfa ; rezultatul fu același.

— Dar doamna baroană o să ne cînte, nu-i așa ? întrebă întorcîndu-se spre ea.

Dar nici ea nu știa.

Ca să se răzbune, administratorul întrebă batjocoritor dacă nu cumva dorea chiar domnul magistru să încerce. Acesta răspunse imediat că este gata să cînte o gavotă.

Administratorul ascultă cu evlavie ; înfățișarea lui însă era a unui înfrînt. Faptul că era silit să se recunoască păcălit îl rodea. Magistrul cînta acompaniindu-se la harpă, apoi execută dansuri la vioară, și în sfîrșit, povesti un basm.

Baroana era fascinată, dar țiganul ședea ca un cățel plouat, arzînd în sinea lui de nerăbdare să răspundă provocării la întrecere.

Cum făcu magistrul o pauză, sări în sus, tuși semnificativ și, strigă :

— Acum aș dori și eu să prezint un număr !

— Termină Jensen cu Luxemburgul tău, îl întrerupse baroana.

Țiganul spumega de invidie și turbare gata să se răzbune.

— Magistrul Andreas este un adevărat vrăjitor, dar să scoată puișori dintr-o pălărie nu este în stare !

— Nu sînt în stare ? Ba sînt, dragă Jensen, eu cunosc toate magiile și încă multe altele, răspunse magistrul cu amabilitate.

— Să vedem ! Să vedem ! strigă baroana bătînd din palme.

Magistrul se lăsă o clipă rugat, apoi scoase din buzunar o sticluță și o pană și ceru puțină hîrtie. Lichidul din sticlă era incolor și după ce termină de scris nu se vedea nici urmă de text pe foaia albă.

Pecetlui scrisoarea cu ceară și apoi îl rugă pe țigan s-o deschidă și să citească. Jensen, care știa să citească, se îngălbeni la față, cînd văzu cuvîntul acela, conturîndu-se atît de clar și de pregnant din scrisul albastru ; și în timp ce baroana încerca zadarnic să-i ghicească sensul, între cei doi bărbați se schimbară priviri care nu anunțau nimic bun.

— Nu se poate, ce e asta ? întrebă baroana, devenind din ce în ce mai curioasă.

— Nu este decît un cuvînt latinesc, „Romani", care înseamnă „rom", răspunse magistrul în timp ce din ochi îi dădea a înțelege administratorului că știe foarte bine că „rom" este și numele pe care și-l dau țiganii înșiși.

O luptă cumplită se dădea în cel provocat, neștiind în acel moment dacă trebuia să se predea sau să opună re-

zistență. În fond magistrul îi anulase atuu-rile de care se bucura în fața baroanei, dar o sete sălbatecă de a intra în posesia acestor taine îl făcu pînă la urmă să cedeze.

— Trebuie să coste o avere această cerneală, spuse el cu un glas morocănos și umil în același timp.

— O nimica toată, răspunse magistrul. Puteți să mergeți oricînd în grădină să culegeți singur filimică și să-i stoarceți seva.

— Filimică, repetă țiganul. Dar formula, care trebuie rostită cînd faci asta ?

— Formula ? Credeți cu adevărat că mă ocup cu descîntece și vrăji ? Vreau să vă spun un singur lucru, Jensen ! Dacă aș fi vrut să las impresia că posed cheia unor forțe ascunse, nu v-aș fi arătat niciodată sticla, ci aș fi avut la îndemînă o bucată de hîrtie scrisă mai demult. Atunci v-aș fi mințit și spunîndu-vă că nu scrie nimic, v-aș fi arătat hîrtia albă și apoi aș fi rostit : pax-max-nis-skaris. Dar așa, iată că vă arăt sucul de filimică și spun : așa și așa se procură acesta, cînd fac să acționeze căldura cerii asupra lui, acesta devine albastru. De ce devine albastru, nu mai știu, știu doar că devine albastru. Țiganul nu putea înțelege cum poate cineva să dea în vileag asemenea cunoștințe prețioase, care după toate prescripțiile magice trebuiau folosite în cea mai mare taină. Dar îl durea sufletul că din această întrecere a ieșit bătut, după ce s-a crezut tot timpul cel mai tare. Scoase brusc din buzunar un pachet de cărți soioase și strigă :

— Atenție, magistre, am să-ți ghicesc !

— Nu sînteți în stare, răspunse magistrul cu o nobilă superioritate.

— Nu sînt ? șuieră țiganul, care se ținea neîntrecut în arta ghicitului în cărți.

— Nu, nu sînteți în stare, îl asigură magistrul. Nu, pentru că nu mă cunoașteți, nici pe mine, nici pe nevasta mea, nici copiii, nici superiorii mei, de toți aceștia atîrnă o parte din destinul meu. Nu puteți să-mi ghiciți pentru că nu bănuiți ce știu și ce pot ; nu aveți nici o idee despre ceea ce se întîmplă în lumea largă : nici cum se cîrmuiește destinul oamenilor, dar eu pot să vă ghicesc, fără cărți, fără descîntece. Nu credeți ? Țiganul se prăbuși pe un

scaun zvîrcolindu-se ca un şarpe sub călcătura unei cizme.

— Aşa, puteţi să-mi ghiciţi ? se-aprinse din nou.

— Da, pentru că vă cunosc, răspunse magistrul liniştit şi sigur pe sine.

— Dumneata, dumneata nu ştii nimic despre mine, nici cît negru sub unghie ! strigă ţiganul făcînd o ultimă tentativă de apărare.

— Bine, nu ştiu, încheie magistrul schimbul de cuvinte lăsînd să se-nţeleagă după modulaţia vocii că ştie mai mult decît ştia de fapt. Apoi se ridică.

Soarele răsărise şi razele se filtrau prin draperii în odaie. Turturelele gîngureau şi scatii cîntau. Baroana aţipise în scaunul ei şi Ivan zăcea în patul uriaş între cei doi cîini bruni şi sforăia.

Administratorul vru să mai toarne vin, dar magistrul refuză şi gazda îl conduse în bucătărie.

Acolo şedea pe marginea patului o fată tînără pe jumătate goală şi îşi punea ciorapii ; uimită îl fixă pe străin uitînd să-şi acopere farmecele.

— Nu ţi-e ruşine, tîrfă ordinară ! strigă ţiganul şi îi scăpă o palmă, după care zvîrli o pătură pe ea.

Magistrul se grăbi să-şi ia rămas bun, şi urcă în odaia lui, să se odihnească după această noapte albă.

IV

După întîmplările ciudate petrecute jos, la baroană, magistrul Törner nu mai putu să adoarmă. Se tot întreba cum a fost cu putinţă ca sufletul său să se atingă de un om atît de josnic şi de primitiv, ca gîndurile să-i fie preocupate tot timpul în veghe şi în somn de o asemenea făptură. Să fi fost aceasta consecinţa legii atracţiei universale, conform căreia fluidele ascunse în trupurile celor mai neasemănătoare animale se atrag ? Oare această lege îi mînă pe oameni să se caute unii pe alţii ; ea să fie cea care conduce şi crează legăturile între toţi indivizii ? Singurătatea, obişnuinţa de a întîlni de mai multe ori pe

zi mereu una şi aceeaşi persoană, capacitatea de-a te adapta care facilitează comunicarea între oameni, interesul de a privi în dosarele secrete ale sufletului, şi mai ales într-un suflet de o alcătuire atît de ciudată, aflat pe treapta cea mai de jos, un caz pe care un magistru de la Universitate nu are des ocazia să-l studieze.

Toate acestea au făcut ca ţiganul să se infiltreze în gîndurile magistrului, implantîndu-se acolo ca un nou organ de care nu se mai putea elibera.

Pentru a-şi asigura liniştea, acesta ar fi vrut să menţină relaţii cît de cît indiferente, dar astă noapte sufletele lor s-au atins pentru o clipă, o scînteie a sărit de la unul la celălalt, interesele s-au încrucişat, cearta plutea în aer. Obosind pînă la urmă să-l tot admire pe prostănac, magistrul şi-a arătat superioritatea fără să-l strivească de tot. A fost totuşi atît de neprevăzător încît l-a lăsat să înţeleagă că s-a ocupat de persoana şi de îndeletnicirile lui. Ţiganul, care se credea protejat de minciunile sale, şi-a văzut eroarea, a simţit veghea unui ochi asupra lui, şi un deget scormonindu-i în măruntaie ; aşa s-a trezit brusc dintr-o siguranţă iluzorie. Magistrul îi observase reacţia. Pentru a nu pierde timp şi energie într-un conflict zadarnic cu un om meschin şi necinstit, acesta se hotărî să-l adoarmă din nou, învăluind comunicarea inevitabilă în forme prietenoase şi dezinteresate, ba chiar se decise să se retragă el însuşi în sine, şi să închidă ochii la tot ceea ce i-ar fi fost dat să audă sau să vadă de-acum înainte.

Cu această hotărîre coborî duminică dimineaţă să facă o plimbare în grădină. Venise şi luna iunie, dar pămîntul nu fusese încă săpat, şi de-aceea renunţase la orice speranţă de a vedea vreun răsad.

Cai, juninci, capre şi oi legate de pomi fructiferi păşteau buruiana. Caprele se ridicaseră pe picioarele din spate şi zmulgeau frunze de pe rugii de mure şi lăstarii tineri. Potecile erau pline de bălegar, crengile de fag călcate în picioare ; găinile ciuguleau agrişele încă verzi şi în cireşi îşi făceau de lucru, coţofanele şi graurii. Era un desfrîu al distrugerii. Magistrul nu era capabil să înţeleagă cum puteau aceşti oameni care posedau bani să asiste calmi la acest dezastru. Chiar dacă nu aveau neapă-

rată nevoie de venituri, trebuiau măcar să savureze plăcerea de-a se plimba din cînd în cînd în grădină. Şi aceste buruieni grase, de un verde atît de întunecat şi otrăvitor, accentuau şi mai mult murdăria făcută de animale, răzoarele călcate în picioare, movilele cîrtiţelor, crengile uscate şi frunzişul veşted, rămas de anul trecut.

Scaieţii şi urzicile, care se îmbulzeau de obicei pe grămezile scîrnave lăsate de oameni în locuri ascunse, creşteau aici înalte de cîţiva coţi, trădînd ceea ce de obicei se ascunde. Ciulinii alungaţi din cîmp se aciuaseră aici. Podbalul, numit prin partea locului cornul abundenţei, pentru că este neobişnuit de fecund, se răspîndise în fîşii largi de un verde cenuşiu. În ungherele cele mai întunecate se ascundea ca o plăsmuire a tenebrelor măselariţa cea hidă, cu florile ei de un galben cadaveric amintind de hoituri stătute şi de sînge scurs. Gîndindu-se cît de periculoase ar putea fi aceste ierburi otrăvitoare pentru copiii lui, magistrul ridică bastonul şi porni o luptă sîngeroasă împotriva făpturii diabolice. Deodată vocea tînguitoare a ţiganului se auzi din spatele tufişului. Magistrul nu fu prea surprins : se obişnuise de-acum să vadă această umbră şerpuitoare apărînd de după frunzare şi garduri şi dispărînd în aceeaşi clipă — pretutindeni, unde se găsea ceva după care te puteai ascunde.

— Nu-mi distrugeţi măselariţa, magistre, imploră ţiganul.

— Şi asta este sacră ? răspunse acesta, făcînd cu un ton glumeţ aluzie la uciderea viperii.

— Nu, sigur că nu, dar eu strîng sămînţa.

— Şi ce faceţi cu ea ? întrebă magistrul.

— Oho, e bună la multe, răspunse ţiganul cu o privire vicleană, care spunea că ştie el ceva, ce nu vrea să spună.

Magistrul îşi aminti mai tîrziu incidentul cu măselariţa fiind convins că acesta i-a confirmat prima impresie şi anume că ceva dubios învăluia locatarii acestei case şi faptele lor.

Pînă una alta vorbele ţiganului fuseseră doar o introducere la ceea ce ar fi vrut să spună de fapt, deoarece el profită imediat de ocazie şi făcu o asociaţie între buruienile veninoase şi altceva ce îi stătea pe suflet.

— Se află pe aici unul, începu cu o mină de om care cugetă profund, împingîndu-şi buzele înainte într-un fel misterios şi superior, aşa cum făcea de obicei cînd minţea : se află unul pe aici, care s-ar putea să aibă nevoie de măselariţă.

— Ce vreţi să spuneţi cu asta ? strigă magistrul, care se simţi stînjenit ca unul bănuit şi ameninţat pe nedrept. Ce s-a întîmplat ?

— S-a întîmplat, că cineva a furat azi dimineaţă un păun, spuse ţiganul accentuînd cuvintele atît de puternic încît vinovatul trebuia să se simtă vizat.

Magistrul surîse la gîndul că ar fi putut să fie bănuit ; se lăsă însă pe dată ispitit să clarifice situaţia deşi nu-l privea absolut deloc. Tocmai încerca să-i explice neverosimilul întîmplării, că un păun nu prea putea fi furat ziua-n amiaza mare, atît de aproape de ferestrele casei, dintr-o curte îngrădită în care locatarii mişunau de colo pînă colo — cînd baroana, Ivan şi fata ciufulită le ieşiră în cale văicărindu-se de dispariţia păsării.

Bănuiala căzu cînd pe unul cînd pe altul ; locul fu cercetat, şi se găsi o pană din coada lungă a păunului.

— Cu siguranţă c-a fost vulpea, ea jumuleşte totdeauna cozile găinilor.

Ţiganul parcă ar fi acceptat această părere, totuşi nu era încă hotărît ce concluzie să tragă, de aceea îi lăsă pe ceilalţi să vorbească. Oricum magistrului nu-i venea a crede că vulpea s-ar fi încumetat ziua-n amiaza mare pînă în curte, cînd avea toată noaptea la-ndemînă ; mai ales că păunii dormeau afară.

După ce problema fu dezbătută pe toate feţele, magistrul rămase din nou singur cu ţiganul.

Primul era de părere că numai unul de-al casei comisese furtul. Trecînd în revistă tot personalul, bănuiala avea să cadă bineînţeles, pe cei doi tîmplari care nu se arătau niciodată. De îndată însă ce presupunerile luară această întorsătură, ţiganul îşi schimbă imediat părerea.

— Nu, nici vorbă de aşa ceva ; tîmplarii sînt cinstiţi ; altul este cu siguranţă vinovatul, şi anume paznicul, care locuieşte în casa vecină.

Magistrul nu-şi putea închipui că un străin ar fi putut în plină zi să se cateze pe zidul de piatră şi să fure

un păun, dar nevrînd să facă printr-o opinie separată situaţia şi mai încîlcită, lăsă discuţia baltă şi urcă în camera sa, neplăcut impresionat de întreaga peripeţie pe care nu şi-o putea explica.

Cînd coborî din nou seara în grădină, dădu iar peste ţigan, care se-nvîrtea fără rost de colo pînă colo. Fiindcă nu ştia ce să vorbească cu el, fu silit să-l întrebe din nou de păun. Tocmai ajunseseră în apropierea coteţului de cloşti ; cocoşul intrase deja înăuntru în timp ce găinile cloceau sub un obroc mic de paie. Magistrul scăpă remarca de bun simţ că nimeni n-ar putea prinde un păun cu mîinile goale.

— Cum să nu se poată ? răspunse ţiganul al cărui spirit de contradicţie se trezi imediat.

Dacă se poate pune mîna pe o cloşcă, atunci sigur că se poate prinde şi un păun. Şi spunînd acestea îşi şi aruncă braţele în jurul păsării agresive, strîngînd-o strîns la piept ca pe o pisicuţă. Spre a fi şi mai convingător în acuzaţia pe care i-o aducea pazniculuí, el îl asigură că ar fi văzut oameni care puteau prinde chiar şi un porumbel pe pămînt.

Dar mai există şi unii care se pricep la tot felul de ciudăţenii : spunea că el ar cunoaşte — adică ar fi auzit — de oameni care atrăgeau găini şi raţe împrăştiind orz în şiruri lungi pe jos. Dar cei mai blestemaţi dintre toţi se zice că erau geambaşii.

Anul trecut spun unii că s-ar fi furat un cal roşu, la vecina din răspîntie şi nu i s-a mai aflat urma. Dar el ştia foarte bine cum procedau ăştia. Reuşeau să schimbe culoarea unui cal, ungîndu-l cu o substanţă care-i provoca căderea părului. Perii noi care-i creşteau nu mai aveau aceeaşi culoare cu cei căzuţi ; de asemenea, i se putea face calului o crestătură cu un cuţit, deoarece locurile unde pielea a fost tăiată, se fac întotdeauna albe.

Aceste lucruri erau atît de noi şi necunoscute pentru magistru, încît în uimirea sa acesta uită să întrebe de unde ştia administratorul atîtea amănunte. Merseră mai departe şi se cufundară într-o discuţie care părea să-l intereseze grozav pe ţigan. Vorbeau despre furturi în general şi ţiganul spuse atunci că-i disprefuieşte pe hoţi pentru că nu ştiu

care sînt cele două măsuri esențiale de care trebuie să ții cont cînd furi.

— Ce fel de măsuri ? întrebă magistrul pe tonul cel mai nevinovat cu putință. Ajunși la banca de piatră de la marginea iazului se așezară.

— Da, spuse țiganul, după ce reflectă o clipă, prima măsură este să nu ai niciodată complici și cea de-a doua să ai întotdeauna l-a-ndemînă doi martori.

— Adică să-ți asiguri alibiul ? Știți ce înseamnă acest cuvînt ?

Țiganul rămase cîteva secunde descumpănit părînd a nu fi auzit niciodată de așa ceva, totuși nevoind ca de obicei să-și arate neștiința, răspunse :

— Spuneți întîi dv. ce părere aveți în legătură cu... hm,... apoi am să vă spun ce cred eu.

— Alibiul, îi explică magistrul, este cel mai important element în orice apărare. Dacă poți dovedi că într-o perioadă anume ai fost în altă parte, trebuie să fii eliberat.

— Tocmai asta voiam să spun, îl întrerupse țiganul, pîndindu-i expresia, în timp ce obrazul lui palid exprima o bucurie tainică. Dar, prima regulă într-un furt, continuă el, este aceea de a acționa singur.

— Se poate, răspunse magistrul, dar mai important este totuși să nu se găsească nici un corp delict la fața locului. Știți cumva, ce înseamnă un corp delict ?

Da, acest lucru îi era aproximativ cunoscut, dar nu putea să îl explice cum trebuie, de aceea ar fi preferat să audă mai întîi opinia magistrului ; apoi era gata să spună și el dacă îi împărtășea părerea.

— Corpul delict, răspunse magistrul, care studiase de curînd dreptul, poate fi un obiect care se află asupra acuzatului, sau pe care acesta l-a uitat la locul infracțiunii. Corpul delict mai poate fi — o armă, cînd este vorba de crimă, continuă el. La asta v-ați gîndit ?

— Da oarecum, răspunse țiganul repede, cu fața unuia prins pe picior greșit.

Apoi, magistrul continuă să peroreze ca de la catedră — un obicei care îi aducea multe neajunsuri —, acuzatul trebuie să recunoască o serie de amănunte dar să nege

esențialul. Ucigașul trebuie să recunoască, în cazul în care a fost văzut de cineva că a trecut pe la locul crimei, dar trebuie să poată oricînd afirma cu un aer convingător că avea acolo o treabă fără legătură cu crima. Este o prostie să negi totul ; în felul acesta te încurci într-o plasă de contradicții. Dar și mai mare este timpenia celui care, neputîndu-se stăpîni, încearcă să scape de apăsarea emoției prin amenințări și alte manifestări zgomotoase ; în felul acesta poți ajunge, chiar nevinovat fiind, să fii acuzat de lucruri pe care nu le-ai săvîrșit. Nu sînteți prudent Jensen ! Recent v-ați exprimat dorința de-a vă vedea grajdul lovit de trăznet pentru a vă putea construi unul nou cu banii de asigurare. Și dacă în noaptea asta grajdul ar arde din temelii ? Aș fi îndreptățit să vă bănuiesc, nu, de vreme ce v-ați exprimat dorința ? Totul ar putea fi pură întîmplare, dar pentru că focul v-ar fi avantajos ați trezi suspiciuni chiar dacă nu purtați vina acestui incendiu.

— M-ați denunța ? întrebă administratorul nerăbdător.

Magistrul făcu o pauză în care își cîntări argumentele.

— Vedeți, spuse acesta, una este să faci o aluzie și alta să denunți. A face o aluzie înseamnă a avea o bănuială pe care o comunici intenționat autorităților ca ele să cerceteze cazul ; abia în urma cercetărilor vor avea dreptul să treacă la acuzarea propriu-zisă. Dar, continuă el, în jurisprudență sînt atîtea forme depășite și eronate mai ales în procedură, încît din punctul meu de vedere aș fi fericit să văd că se mai schimbă cîte ceva. Ia spuneți-mi, nu ați vrea să faceți undeva o aluzie, cum că paznicul ar fi furat pasărea ?

Țiganul răspunse pripit :

— Nu, nu îndrăznesc, se are prea bine cu autoritățile.

— Dar și dumneata ar trebui să te ai bine, răspunse magistrul, încercînd să-l amenințe. Și nu înțeleg cum poți să-l urăști pe omul care îți păzește avutul, pe omul fără de care nu ai putea să dormi liniștit o singură noapte.

Țiganul se porni să blesteme, lăsînd să se înțeleagă că paznicul ar fi fost cel mai mare golan din cîți există. Se încălzise atît de tare încît lasă să-i scape dorința de a-l vedea pe individul acela zăcînd cu beregata tăiată pe marginea unui șanț. Apoi se opri brusc ca să reia de astă dată

discuția despre crime și ucigași în general. Aflat în fața unei noi perspective de investigații, magistrul era surprins că țiganul, deși îl bănuia pe paznic, nu-l denunță și se hotărî să cerceteze, dacă nu cumva era la mijloc vreun motiv secret, pentru care administratorul nu îndrăznea să se-atingă de vecinul său. Își luă din nou tonul academic ca și cînd ar fi ținut o prelegere despre drept și jurisprudență, în limbajul cel mai filosofic cu putință.

— Sînt cazuri frecvente, cînd criminali odioși implică în cazul penal tocmai acea persoană, care le-ar putea fi martorul cel mai primejdios.

— Ce înseamnă „implică" ? întrebă țiganul, arzînd de curiozitate.

— Există mai multe forme de a „implica" pe cineva. Una din ele este aceea de a-l lăsa pe martorul de care te temi să cunoască atît de mult din pregătirile crimei, încît făptașul să poată spune despre acesta că i-ar fi complice și tăinuitor ; în același timp însă martorul nu trebuie lăsat să știe prea mult, ca să nu fie tentat să denunțe cazul autorităților. Înțelegeți dilema, sesizați cursa ? Fie că recunoaște sau nu, martorul este amestecat în infracțiune, este implicat în ea.

— Nemaipomenit ! strigă țiganul ca scos din minți. Nemaipomenit ! Obrazul îi strălucea de satisfacție.

— O altă formă, continuă magistrul, pe care o cultivă și criminalii de înaltă clasă, este aceea de a-și face martorii incapabili. Știți ce este de fapt „incapabil" ? Incapabil este acela care se află în relații de rudenie, de logodnă, sau de orice fel cu inculpatul. De asemenea, poate fi considerat incapabil un martor care îi este dușman declarat sau ponegritor victimei. În acest sens dulgherii dumitale ar fi martori incapabili împotriva paznicului, dacă s-ar dovedi că au trăit în dușmănie cu el.

— Chiar așa ? strigă țiganul și se repezi să-i apuce mîna magistrului. Ce de cărți trebuie să fi citit ca să ajungeți să știți atîtea lucruri.

Dar imediat se căi de entuziasmul arătat și demonul trufiei puse iar stăpînire pe el.

— Da, trebuie să vă mai spun, că am citit și eu o grămadă de cărți, explică el, probabil că nu ați citit Istoria Contelui de Luxemburg.

— Nu, nu am citit-o, răspunse magistrul onest. Dar am auzit vorbindu-se de ea şi am ascultat cîntecul dumitale.

— Asta-i o carte pe cinste ! spuse ţiganul dîndu-şi aere şi vrînd să sublinieze neştiinţa celuilalt, asta-i o carte din care are fiecare cîte ceva de învăţat, şi apoi mai este şi foarte amuzantă. Închipuiţi-vă, un conte care fură şi omoară şi poliţia nu-l poate prinde, orice ar face. Ăsta era dat dracului, pe onoarea mea. Se strecura prin cimitire şi pe colinele cu spînzurători — unde se găsesc cadavre —, otrăvea ace cu veninul morţilor şi le fixa în scaunele acelora pe care intenţiona să-i ucidă. Dacă lua ceva, lua numai bani, pentru că banii nu puteau fi recunoscuţi, aşa cum veneau, aşa se duceau ; giuvaeruri şi pietre scumpe nu fura niciodată. Cînd poliţia îi percheziţiona casa, nu găsea nici un capăt de aţă care l-ar fi putut trăda.

Se înfierbîntase, dar se opri deodată, parcă regretînd cele spuse.

Că să-şi ascundă greşeala se întoarse spre casa paznicului, ale cărei lumini se zăreau din frunziş, şi ridică pumnul ameninţător.

— Da, da... mulţi netrebnici sînt pe lumea asta şi paznicul ăsta e un ticălos.

Această discuţie îl indispuse pe magistru. Trecînd în revistă tot ce debitase în cursul serii, regreta mai mult de jumătate.

Ros de nelinişte se duse la culcare.

V

Opt zile mai tîrziu, magistrul Törner, apăsat de gînduri îşi făcea obişnuita plimbare de dimineaţă. Ultima săptămînă, atît de bogată în evenimente, ar fi putut zdruncina şi echilibrul unui temperament mai calm. În ziua următoare discuţiei sale despre crime şi ucigaşi, zări în drumul său prin pădure cîteva pene albastre de la păunul furat, pe care le aduse acasă. Era convins că ară-

tîndu-le l-ar fi absolvit pe paznic de bănuială, întrucît trofeul demonstra indubitabil că vinovatul nu putea fi decît vulpea. Argumentele sale fură primite cu suspiciune şi ţiganul aduse chiar obiecţia că haimanalele se pricep întotdeauna să abată atenţia prin găsirea unui fals „corp delict". Astfel magistrului îi fu dat pentru prima oară să-şi audă propriile învăţături în gura altuia.

A doua zi dimineaţa magistrul găsi cîteva pene de la aripă, tăiate cu un cuţit ascuţit. Cînd le aduse acasă, ţiganul declară triumfător că vulpea nu poartă cuţit la chimir. În aceeaşi noapte dispăru curcanul fără să se fi descoperit vreo urmă, iar în seara zilei următoare, pe cînd magistrul stătea împreună cu ţiganul în faţa porţii de fier trecu pe acolo fiul judecătorului, care era moşier. Acesta opri calul şi întrebă politicos dacă ar putea cumpăra răţoiul pe care-l văzuse clătinîndu-se încoace şi încolo pe pajişte. Ţiganul îi răspunse la rîndu-i respectuos că nu îl vinde.

Peste noapte răţoiul dispăru.

Unele împrejurări ciudate făceau evenimentele de neînţeles.

Dacă vulpea a luat curcanul care stătea într-o magazie pe locul său şi se putea apăra, de ce nu a luat cloşca care stătea afară în curte pe paie şi clocea ? Mai ales că oameni cu experienţă asigurau că vulpea nu ar fi putut răpi un curcan, dar o cloşcă mai lesne. De ce fusese răţoiul răpit tocmai în noaptea imediat următoare trecerii fiului judecătorului pe acolo ? Un bărbat atît de bogat şi distins nu putea stîrni vreo bănuială şi nimeni n-ar fi îndrăznit să facă vreo aluzie la aceasta. Oare se ascundea ceva în spatele acestor întîmplări sau era totul o pură coincidenţă ? Dar penele care îi fuseseră presărate magistrului în drum, cu intenţia să le găsească ? Ce scop urmăreau oare ? Dacă paznicul ar fi furat, nu era tocmai el să aducă dovezi că vulpea nu putea fi hoţul. Cu atît mai puţin ar fi făcut-o dulgherii dacă erau ei vinovaţi. Cine pusese deci penele în drum şi cu ce intenţie ? Numai enigme !

În aceste zile sosiseră la Bögely guvernatorul şi apoi jandarmul să cerceteze locul unde se săvîrşiseră furturile.

Baroana şi ţiganul i-au pregătit guvernatorului o primire sărbătorească, oferindu-i vin, la care l-au invitat şi pe magistru.

Prezentîndu-l ca pe un neobosit prieten al danezilor, îl lăudară ridicîndu-l în slăvi, ca şi cum ar fi vrut să se poleiască ei înşişi cu meritele lui. Ţiganul l-a numit chiar prieten intim, învăţător şi confesor. Magistrul se simţea stingherit şi respinse aceste linguşeli cu discreţie, fără să jignească pe nimeni.

Culmea ciudăţeniei fu însă faptul că o reprezentaţie identică avu loc la scurt timp după aceea, cînd fură vizitaţi de jandarm.

Imediat după aceasta paznicul fu chemat în faţa judecătorului din Hälsingborg, nu pentru dispariţia păsărilor ci, pentru că ar fi furat cîteva scînduri. Urma să fie arestat, cînd deodată ţiganul care îl denunţase, se arătă generos şi renunţă la orice pedeapsă. Acuzatul îi mulţumi cu lacrimi în ochi binefăcătorului său, care fu lăudat şi de judecător pentru fapta lui nobilă.

Dar cu o zi înainte ca părţile să fi apărut în faţa instanţei, cei doi dulgheri dispărură fiind înlocuiţi cu alţii cărora li se porunci să nu calce în coliba paznicului deoarece acesta vindea rachiu pe sub mînă.

Evenimentele se precipitară într-atît, încît magistrul Törner nu le mai putea face faţă, neprididing să cerceteze nici importanţa faptelor, nici relaţiile dintre ele, mai ales după ultimul incident, care îl surprinse mai mult decît toate celelalte la un loc. Într-o dimineaţă intrînd în camera sa dădu peste fata aceea creaţă, care-i făcea patul. Întrebîndu-şi nevasta află că o luase în serviciul ei, la recomandarea administratorului. Cînd vorbeau între ei dulgherii îi spuneau „sora ţiganului" ; dar acesta nici nu voia s-audă de aşa ceva, ba mai mult, ea trebuia să i se adreseze fratelui, ca şi Ivan de altfel, cu titlul de „Monsieur".

Abia după ce străbătu pădurea de fagi şi păşi în parcul străjuit de molizi, pe poteca plantată cu arbori tineri ce ducea sus pe colină — acolo unde găsise penele de păun — magistrul reuşi să-şi mai limpezească impresiile. În primul rînd era clar că în această casă se petreceau lucruri

ciudate, că se urzea un năvod în jurul lui, și că el însuși oferise firul acestei plase odioase fără să știe.

Nu putea să stabilească ce intenții se urmăreau, deoarece țiganul făcea tot timpul zig-zaguri derutante ca iepurele în zăpadă, iar magistrul nu era în stare să urmărească capriciile acestui creier confuz. Împotriva bănuielilor sale nu avea decît o singură obiecție : alesele relații ale acestui om, care erau de natură să-l împiedice să devină hoț.

Între țigan și magistru se stabilise în ultimele zile o legătură ciudată, plină de amabilități, mai ales din partea celui dintîi, dar tonul sigur de sine, pe care îl afișase țiganul în primele zile ale cunoștinței lor, se făcea acum din nou simțit, deoarece magistrul nu îl mai copleșea cu superioritatea sa agasantă, în muzică, agricultură sau magie.

Baroana nu se arăta deloc ; cîntecele și muzica amuțiseră în catul de jos. Magistrul trase concluzia că țiganul nu-i mai făcea ca artist nici o impresie iubitei sale. Această situație însă îl duse la niște deducții neplăcute chiar și pentru el, și anume că din acea seară în care-l eclipsase pe șarlatan, țiganul nutrea împotriva lui o ură reținută.

Razele soarelui se irizau prin desișul verde al molizilor tineri, luminînd tainic poteca crîngului și magistrul observă urme proaspete de pași conturîndu-se clar în cetina groasă care acoperea drumul. Tocmai se convingea din ce în ce mai mult că nu erau ale sale, cînd o coțofană țîșni cu un țipăt din tufiș, pierzîndu-se pe după vîrfurile țepoase ale arborilor. Magistrul avu o tresărire și se opri. Prin întuneric deslușì cuibul plămădit cu grijă în scocul făcut acolo unde creanga iese din tulpină. Un snop de soare bătea tocmai în locul acela, aruncînd o lumină galben-verzuie pe trunchiuri. Privirea magistrului se opri deodată asupra unui copac, în scoarța căruia erau crestate diferite semne cu un cuțit ascuțit. Atît de adîncă era tăietura, încît se vedea albeața crudă a lemnului și rășina se prelingea în dîre lucitoare ca lacrima pînă la rădăcina molidului.

Magistrul cercetă semnele făcute cu precizie de o mînă sigură ce trăda un exercițiu îndelungat. Ceea ce îi

sări în ochi era o anumită asemănare cu simbolurile folosite de triburile sălbatice ale indienilor din vest pe care le văzuse reproduse într-o descriere de călătorie făcută de suedezi la fluviul Delaware. Totuși nu-i trecu prin minte să stabilească o relație între cele două tipuri de scriere. Doar își dădea seama că scrierea pictografică sau hieroglifică prezenta afinități indiferent de popoarele la care fusese semnalată.

Privind semnele ce întruchipau o mînă, o cheie și un ochi, conchise că prin comparație și raportare i-ar fi fost ușor să le explice.

Așa ar fi putut să pătrundă în miezul unor mistere, care-l priveau mai mult, decît vroia el să-și mărturisească. Își scoase carnetul de însemnări și desenă hieroglifele cît putu de exact. Dar în loc să meargă acasă, după ce străbătu poteca înapoi pînă la poartă, își continuă drumul, hotărît să ducă la capăt un proiect care-l frămînta de multă vreme. Voia să-i facă o vizită vecinului, spre a afla unele relații în legătură cu omul la care locuia. Gazdele lui îi lăsau impresia că ar avea planuri secrete în legătură cu persoana sa și că urmăreau să-l atragă în afacerile lor suspecte.

Cînd păși, peste vreo jumătate de oră, pragul proprietarului Virup, magistrul era decis să nu rostească nici un cuvînt rău împotriva gazdei sale, nearuncînd nici cea mai mică umbră de bănuială asupra administratorului.

Întîlnind o slujnică o rugă să-i anunțe vizita.

Cînd pătrunse în cameră, îl zări pe proprietar stînd pe laviță, și măsurîndu-l cu ochii lui cenușii, severi. Acesta nu se ridică în picioare, scuzîndu-se că îl chinuiește guta.

Magistrul înțelese îndată cam cum trebuia tălmăcită această gută, în spatele căreia se ascundea impolitețea. De aceea luă fără a sta pe gînduri, loc în cel mai confortabil fotoliu, și păstrîndu-și pălăria pe cap, se scuză că suferă de migrenă.

Apoi explică motivul vizitei.

— Am venit să-mi salut vecinul, declară el, și să-i cer un serviciu. Presupun că știți cine sînt, dar cu siguranță nu bănuiți ce m-a atras în această regiune. Printre altele sînt botanist și colecționar de specii rare, de aceea sînt silit uneori să sar garduri și să calc pămînturi străine ; Îmi veți permite să intru în cîmpurile dumneavoastră, dacă

promit să nu vă calc semănăturile ?

Proprietarul se învoi fără multă vorbă, neputînd crede că un dușman ar putea fi atît de politicos. Magistrul îi făcuse o impresie atît de bună, încît el însuși încerca acum în fel și chip să prelungească discuția, care la început nu-l amuzase de loc.

— Va să zică, locuiți la Bögely ; cam ce părere aveți despre administrator ?

Tocmai această întrebare o așteptase magistrul, de aceea se grăbi să profite de ea :

— Descurcăreț individ, după cîte-mi dau seama.

— Cam vagabond, nu-i așa ? rînji proprietarul.

— N-am observat, răspunse magistrul.

— Îi papă banii baroanei și-i duce de rîpă moșia.

— Serios ? întrebă magistrul ferm hotărît să-i smulgă adevărul, contrazicîndu-l. Doar este administrator, și nu pretinde leafă, împinge ca o slugă la coarnele plugului, cosește iarba și adapă vitele, cred că își cîștigă pîinea cinstit; nu ?

— Da, da, știu că sînteți prieteni, răspunse țăranul, de-aceea mă silesc să nu spun nimic rău despre el.

Asta nu-i prea plăcu magistrului. Prieteni ! Oricum era mult prea devreme să dea lucrurile în vileag.

— Prieteni ? Ce vreți să spuneți ? Prietenie nu poate exista decît între persoane cu același grad de cultură, cită el din lucrarea lui Cicero *De Amicitia*, și să știți că nu i-am făcut administratorului cinstea să-i încredințez vreodată ceva.

— De fapt nici nu știu decît ceea ce se vorbește, răspunse țăranul cu o expresie plină de subînțeles ! Prin partea locului, toată lumea îl știe ca o pușlama patentă. Îmi tai capul că pînă la Sîn Mihai o bagă pe baroană în azil.

— Ce spuneți ? Să fie cu putință ? strigă magistrul. Cum, baroana nu este foarte bogată ?

— Ehe, pe vremuri a avut ea cîte ceva, dar tovarășul ăsta al ei i-a prăpădit tot ; a ajuns pînă acolo încît să-și amaneteze avutul. Dar el este omul dracului. Cînd vine guvernatorul să-i ia vitele, face el ce face și le scoate ale lui.

Magistrul își văzu bănuielile confirmate, și anume că baroana era scăpătată.

Acum înțelegea de ce curtea era în paragină, de ce se găteau alimente alterate, de ce... Aici se opri, ca să nu fie ispitit să-și depene gîndurile cu glas tare. Nu mai întrebă nimic ; se ridică, mulțumi pentru ospitalitate și-și luă rămas bun.

Surprins că discuția fu întreruptă atît de brusc, proprietarul se ridică și uitînd de gută își conduse oaspetele.

În tindă magistrul se gîndi o clipă că trebuie neapărat să dea cărțile pe față și să alunge orice bănuială că ar fi prietenul țiganului. Oamenii ar fi putut crede asta, dacă nu curma odată pentru totdeauna presupunerea, pe care țăranul i-o împărtășise animat de cele mai bune intenții. Dar un gînd se bătea cap în cap cu celălalt, și mai era și chipul omului de lîngă el, care exprima atîta răceală, încît nu mai putu scoate o vorbă și plecă salutînd respectuos.

Cînd ieși pe poartă și o luă peste cîmp spre casă, încercă sentimentul penibil că a procedat prosteste. Acum era prea tîrziu să mai dea înapoi, mai ales că țiganul îl aștepta în fața grădinii, fiind probabil la curent cu tot ce se întîmplase.

Ce n-ar fi dat să poată evita întîlnirea cu Jensen. Tocmai acum, cînd se întorcea de la vecin și acesta-l avertizase. N-avea însă încotro, nu mai putea să scape. Era nevoit deci să meargă drept în întîmpinarea dușmanului.

Jensen pășea cu capul plecat, încercînd, chipurile, să măsoare cu un băț terenul, în așa fel să nu se observe că-l zărise pe magistru venind.

Acesta rosti un „bună dimineața" răspicat. Țiganul se prefăcu surprins, dar nu zise nimic, ceea ce îl făcu pe magistru să intre direct în subiect și să spună tot ce se putea spune, fără ca adevărul să fie dat în întregime în vileag.

— Am fost la vecinul nostru să-i cer permisiunea să trec prin ogorul lui, explică magistrul.

Țiganul schiță în silă un zîmbet prietenos dar și indiferent totodată și tăcu.

Magistrul nu mai putea să bată în retragere ; trebuia să meargă înainte, cu riscul de a greși ; ceea ce și făcu, pentru că simțea o irezistibilă nevoie de a se scuza.

— Nu ai prieteni pe-aici prin împrejurimi, Jensen. Proprietarul nu te-a vorbit de bine.

— Mi-nchipui ! răspunse țiganul. Ăsta s-a lăcomit pe vremuri la baroană și la banii ei ; dar de cînd a fost refuzat își varsă tot veninul pe mine.

Minte de stinge, gîndi magistrul, care știa bine că țiganul obișnuia să iasă basma curată împroșcîndu-i pe ceilalți. Cu toate acestea se prefăcu că îl crede.

— I-am spus-o și eu pentru că am văzut că-l rodea invidia. Ba mai mult, te-am lăudat, Jensen, că ești un băiat isteț și dezinteresat, care nu se dă în lături să lucreze singur ogorul, cu toate că este administrator, și asta n-ar face-o nimeni ca el în tot ținutul. I-am dat de înțeles că baroana nu te prea are la inimă, de vreme ce te lasă să-i robotești pe degeaba.

Țiganul se lasă dus, deoarece era convins că magistrul nu era omul să mintă, dacă nu mințise niciodată pînă acum. Fericit că a reușit să-l convingă cu balivernele lui, i-a luat mîna și i-a strîns-o sincer emoționat, binecuvîntînd norocul de-a fi întîlnit un om cinstit, care l-a vorbit de bine. Dînd frîu liber patetismului, își deschise sufletul, povesti despre recoltele proaste din ultimii ani, care i-a ruinat, despre oamenii răuvoitori care, dîndu-le împrumuturi, i-au escrocat, de grijile pe care și le făcea în fiecare săptămînă în procurarea hranei pentru oameni și animale, zbătîndu-se să trezească compătimirea.

Profitînd de această ocazie, în care țiganul era maleabil și docil, magistrul îi reproșă prostia de a nu lucra pămîntul care îl hrănea. Încercă să-l convingă cît de economicos ar fi să angajeze oameni la cîmp, în loc să-și piardă singur timpul cu această muncă.

— Dacă te-ai așeza pe o bancă și ai trage din pipă, în timp ce ți-ai supraveghea oamenii, ar fi de-o mie de ori mai util, decît așa, dumneata, orășan cu obiceiuri distinse, să muncești pe brînci — își încheie magistrul observația.

Această propunere, cu banca și cu pipa, trebuie să-i fi plăcut nespus de mult țiganului ; pentru prima dată

recunoscu că magistrul era un om cult, plin de sfaturi bune, pe care era gata să le urmeze îndatoritor.

Magistrul își părăsi discipolul cu compătimirea pe care o încerci față de un nefericit și cu satisfacția de a fi ajutat un om. Se simțea mai în siguranță în fața țiganului, și pentru că acum nu se mai temea de el îi dispăruse și revolta stîrnită altădată de micile lui grosolănii și impertinențe. Uită chiar bănuiala care îi fusese confirmată de curînd cu privire la veniturile materiale precare ale acestuia.

Străbătea grădina într-o dispoziție generoasă, cînd zări pe cineva culcat cu fața la pămînt lîngă cadranul solar ; era slujnica cea creață.

— Ce cauți aici Magelone ? întrebă el, mirat s-o găsească în grădină, la ora la care obișnuia să deretice prin odaie.

Fata se ridică cu mișcări încete și acoperindu-și cu mîinile obrajii, mînjiți de dîrele lacrimilor, și ochii înroșiți, suspină :

— Doamna m-a izgonit.

— Dar ce s-a întîmplat ? întrebă magistrul.

Slujnica tăcu un timp, apoi răspunse înecată de suspine :

— Doamna a spus că nu sînt destul de delicată, de fină, dar ce sînt eu de vină, dacă n-am decît o singură rochie pe care n-o scot niciodată ?

Magistrul privi descumpănit fata ciufulită și atît de murdară, care purta două șiraguri de mărgele la gît și cercei în urechi. Deși își dădea seama exact cum se petrecuseră lucrurile în realitate, nu-l lăsa inima să-i spună ce-i trecea prin minte. De aceea o rugă să nu i-o ia în nume de rău nevesti-si, care era foarte bolnavă și cu siguranță că nu o făcuse din răutate.

Continuînd să-și țină mîinile la ochi, servitoarea îl scrută pe magistru printre degetele desfăcute, și întrebă cu voce rugătoare :

— Dar, domnul magistru mă primește din nou, nu ?

— Vezi, asta-i mai greu, în treburile astea nu mă prea amestec. Aici hotărăște nevastă-mea ! răspunse acesta văzîndu-și de drum. Întîmplarea îl indispunea, pentru că îl arunca într-un conflict care nu-l privea.

Ajuns acasă, în faţa scării îl întîmpină bona, ocupată cu scuturatul aşternutului.

— Ce-a fost cu Magelone ? întrebă el.

— Drăguţă fată, n-am ce zice. A adus insecte în pat şi aia mică s-a umplut de bube. Doamna i-a interzis să mai sărute copiii, dar ea tot o face pe ascuns. Cînd i s-a spus să plece, s-a zbîrlit ca o pisică, a înjurat, a blestemat, ameninţînd că tagma suedeză o s-o plătească.

În timp ce bona îşi descărca năduful, magistrul observă în camera baroanei o mişcare imperceptibilă după perdea. Cineva stătea la pîndă.

„Ce istorie neplăcută", îşi spuse magistrul în sine, urcînd scările spre odaia sa. Presimţiri neliniştitoare îi dădeau tîrcoale ; ştia prea bine că ţiganii se răzbună cînd îi jigneşti, totuşi discuţia prietenească pe care tocmai o avusese cu fratele slujnicei îi mai îmbuna cugetul..

Dar gîndurile îl trăgeau fără să vrea înapoi, la vizita de dimineaţă, pe care i-o făcuse vecinului, la inscripţia misterioasă pe care o descoperise din întîmplare. Şi tot ce era obscur şi apăsător, tot ce se petrecea pe ascuns în această casă, i se derulă deodată în faţa ochilor.

Îl cuprinse o dorinţă nebună să scape cît mai curînd de acolo, şi luă hotărîrea să plece, oriunde, cît mai repede cu putinţă.

Aici simţea cum se urzeşte ceva urît care-l înlănţuie cu-ncetul, ameninţînd să-l distrugă.

VI

În timpul celor opt zile în care magistrul urma să primească răspuns la cererea sa de a părăsi ţinutul, la curte avură loc evenimente noi şi neaşteptate.

Un grădinar şi un servitor sosiră peste noapte. Servitorul, care îşi dădu repede seama că administratorul nu se pricepea la gospodărie, se lăsă pe tînjeală, drăgostindu-se cît era ziua de mare cu fata cea zburlită. Pe de altă

parte grădinarul văzînd că vremea săpatului era depășită și, considerînd că nici nu merita osteneala, își pierdea timpul cocoțat în cireș, culegînd fructele care începeau să putrezească.

Țiganul zăcea pe o bancă și trăgea din lulea, credincios sfatului pe care i-l dăduse magistrul. Cînd nu dormea sau nu fuma bea pe rupte sau încăleca un cal și pleca în toiul nopții. Față de magistru se purta cu superioritate și plin de orgoliu, desfășura planuri mărețe de amenajare a moșiei, dădea sugestii de lărgire a grădinii. Nu pomenea nimic despre concedierea surorii sale, dar o furie sălbatecă i se aprindea în ochi ori de cîte ori întîlnea pe cineva din familia magistrului. Copiii și guvernanta trebuiau să se ferească de cîinii pe care Ivan și Magelone îi asmuțeau din toate colțurile moșiei asupra lor. Pînă la urmă cei mici nu mai fură lăsați singuri în grădină, trebuind să rămînă în casă cînd bona nu putea să iasă cu ei.

Aflînd că magistrul vrea să plece, țiganul nici nu avu răbdare să-l asculte pînă la capăt și se trădă printr-un rînjet amintindu-i de clauzele contractului. Magistrul îi replică imediat că nici un contract nu-l putea sili să rămînă pînă în octombrie, ci cel mult să-și plătească chiria la termen. Anunțarea plecării făcu relațiile dintre cei doi și mai încordate, cu toate că țiganul nu putea să nu-l admire pe acest om care nu încerca să se sustragă de la achitarea obligațiilor sale pecuniare.

Dorința de a pleca deveni și mai acută după ce magistrul făcu o descoperire deosebit de îngrijorătoare. Deși se rugase luni în șir să i se dea un lacăt pentru camera sa, nu a fost chip să-l obțină, fiind silit să stea ziua și noaptea cu ușa descuiată.

Într-o după-amiază a observat că cineva i-a intrat în odaie și i-a umblat prin cărți în timp ce lipsea de acasă.

Descoperi că tratatul lui despre *arta probelor* era pus la loc cu susul în jos și că păstra pe copertă urmele unor degete slinoase. Deci țiganul fusese acolo. În loc să-i ceară cartea, o rugăminte care nu i-ar fi fost refuzată, din pura plăcere de a fura, acesta preferase să fure pînă și lectura. Supărat, magistrul chemă pînă la urmă un lă-

cătuș pe care îl trimise apoi la baroană să-l plătească, ceea ce aceasta făcu fără să riposteze. Cînd îi povesti țiganului pe un ton indiferent toată întîmplarea, acesta nu fu în stare să-și ascundă încurcătura, deoarece era limpede că fusese descoperit.

Atmosfera era atît de încărcată, încît în fiecare clipă te puteai aștepta la o explozie ; de amîndouă părțile se încerca să se evite izbucnirea scandalului, acum cînd despărțirea era atît de aproape. Dorul magistrului după clipa plecării se înteți și mai mult în urma unor incidente noi, care îl impresionară cu atît mai neplăcut cu cît cunoștea îndeaproape ruina în care se afla casa.

Într-o dimineață coborînd în grădină îi văzu pe cei doi tîmplari construind în grabă mare un car pentru îngrășăminte în forma unui sicriu cu capac. Ca să spună ceva, magistrul glumi : Ce-aveți de gînd cu coșciugul ăsta ?

Unul dintre dulgheri, care avea limba mai ascuțită, răspunse tot în glumă :

— Că n-o fi întîia oară cînd cărăm un hoit într-un car de bălegar.

— La ce vă referiți ? întrebă magistrul, care sesiză în dosul răspunsului o nuanță gravă.

— Ziceam așa că în căruța cu bălegar mai dai uneori peste un copil mort, răspunse dulgherul. Tatăl meu a fost paznic la pîrnaie, și atunci ai ce auzi.

Țiganul asculta tăcut cu ochii în pămînt. Deodată ridică privirile și întrerupse discuția care începea să-l irite.

— Trebuie să facem ordine în grădină. Vreau să aducem îngrășăminte de la grajdurile din Landskrona, unde am și vorbit.

Magistrul ar fi trecut cu vederea incidentul lipsit de importanță, dacă nu l-ar fi întîlnit pe grădinar în plimbarea sa la cabană.

— Aveți de gînd să îngrășați pămîntul în toiul verii ? întrebă așa ca să se afle în treabă.

— Da, nici n-am mai văzut așa o agricultură, dar administratorul spune că a aranjat cu grajdurile regale de la Hälsingborg și nu mai poate să aștepte.

— Ce ? izbucni magistrul, dar se întrerupse imediat, ferm hotărît să nu mai spună nimic din ceea ce ar fi putut da în vileag minciunile ţiganului.

Noaptea următoare, cînd căruţa era gata, magistrul Törner fu trezit de un zgomot care venea din pod.

Se ridică în capul oaselor şi ascultă atent, să vadă dacă nu cumva se înşelase ; se convinse însă imediat că cineva se foia prin pod, vrînd parcă să ascundă ceva. Ideea că poate unul de-al casei se străduia să meargă încet ca să nu-i trezească pe cei ce dormeau, era exclusă.

Zgomotul semăna cu tîrîtul unui corp greu care se lovea de multe obiecte, înghesuite acolo.

Nici o clipă nu se gîndi la hoţi, deoarece toţi cîinii fuseseră lăsaţi liberi de cu seară şi scotociseră întregul domeniu în lung şi-n lat ; ţiganul însuşi descărcase cîteva focuri de armă în jurul casei, ca să-i ameninţe pe eventualii hoinari rătăciţi prin întuneric, care s-ar fi aflat prin preajmă.

Dornic să afle dacă erau de-ai casei şi dacă voiau să-şi tăinuiască prezenţa sau nu, se sculă şi întrebă dindărătul uşii dacă era cineva afară. Nu voia să-i sperie, ca să nu-i silească să se apere, ceea ce ar fi putut deveni periculos. De îndată ce auzi că zgomotul s-a liniştit, spuse tare, ca pentru sine : „Trebuie că am visat !“ ca cei de-afară să creadă că s-a lăsat indus în eroare.

Apoi se culcă din nou, prefăcîndu-se că doarme şi sforăi zgomotos.

După un timp zgomotul din pod se auzi din nou şi paşi tîrşiţi coborîră scara.

Gîndurile magistrului săreau de la una la alta ca să se întoarcă mereu la carul de bălegar, care fusese construit într-o grabă inexplicabilă ; se învîrteau în jurul camerei din turn, unde nu pătrunsese niciodată şi unde presupunea că ar fi locuit administratorul, trecură pentru o clipă la datele false şi contradictorii asupra provenienţei îngrăşămintelor ca să se oprească în fine, la faptul că în seara precedentă cîinii fuseseră lăsaţi în curte.

Febra somnului îi înfierbîntă fantezia : legende vechi, cu moştenitori încarceraţi şi lăsaţi să moară de foame îi jucau fantomatic în creierul încins. Istorii tîlhăreşti şi poveşti cu hoţi din timpuri mai vechi sau mai noi îi apă-

reau în memorie, dar el le alunga în aceeași clipă în care începeau să se-nfiripe.

Nu știa ce să facă. Să deschidă fereastra și să-și continue cercetările ? Nu avea curajul să întreprindă nimic, pentru că dacă-i descoperea primejdia devenea și mai mare.

Se întoarse cu fața la perete și adormi imediat. Cînd se trezi, soarele era deja sus pe cer.

Întîmplările de peste noapte îi stăruiau atît de viu și limpede în minte, încît nici măcar nu trebuia să se gîndească la ele ; tăcerea lui ar fi trezit mai multe suspiciuni decît dacă ar fi vorbit. Cînd o întîlni pe baroană, o salută cu amabilitate și o întrebă dacă a auzit noaptea trecută zgomotul din pod.

— Nu, nu am auzit nimic.

— O, mi-a fost așa de frică, spuse magistrul cu cea mai nevinovată expresie. Am crezut că au venit hoții.

— Cum ați putut crede una ca asta ? Cum să fi intrat în casă ? întrebă baroana cu o frică afectată.

— Ar fi putut să se cațere în cireș și de-acolo...

— Imposibil, nu e de crezut. Probabil că au fost mîțele, răspunse baroana. Dealtfel, ieri am lăsat ușa deschisă la pod. Sînt așa de mulți șobolani acolo, că ne rod toate proviziile.

Magistrul nu mai vru să avanseze nimic ; prefăcîndu-se că povestea cu pisicile l-a convins, începu el însuși să caute argumente care pledau pentru aceasta.

În sinea lui însă nutrea convingerea că cineva era interesat ca vizita nocturnă să rămînă tăinuită.

Și chiar de-ar fi fost așa, logica lui severă îi spunea că dacă se tăinuiește ceva de ochii străini, nu înseamnă că trebuie neapărat să fie vorba de o crimă. Oamenii obișnuiesc să-și ascundă relațiile, sărăcia, secretele familiale, grijile : de ce neapărat o crimă ?

Cînd coborî în grădină, carul de bălegar dispăruse. Grădinarul îi spuse că administratorul plecase în Danemarca să cumpere găini. Nu întrebă mai mult, dar un lucru era cert. Carul dispăruse, însă nu ca să ajungă în Danemarca. Deci, să fi plecat oare țiganul într-acolo ?

După un timp caii fură înhămați la șareta de gală și baroana însoțită de Magelone și Ivan plecă la Landskrona

să vadă un îmblînzitor de animale ; după spusele unora ar fi serbat aniversarea Magelonei.

Abia noaptea se-ntoarseră atît de osteniți și amețiți de băutură, încît rămaseră în cupeu, adormiți într-o rînă pînă se făcu ziuă de-a binelea.

Cînd magistrul ieși la plimbare, văzu ciudata societate sforăind la soare. Prima își reveni baroana, auzi vacile mugind și-și aminti că nu fuseseră mulse de douăzeci și patru de ore. Își sumese fusta pînă la genunchi și se apucă, în ținută de gală, să le mulgă.

Între timp se trezi și Magelone. Frecîndu-și ochii să-și alunge somnul, se apropie de magistru cu o expresie misterioasă și începu cu vocea ușor tărăgănată, privirea nesigură și trupul neliniștit să povestească.

— Închipuiți-vă, domnule magistru, am văzut păunul la îmblînzitor.

— Nu zău ?

— Da, a recunoscut-o imediat pe doamna baroană și a venit la ea ca să-i dea pîine.

— Nemaipomenit, dar după ce l-ați recunoscut ? întrebă magistrul, care credea povestea adevărată.

— Nu avea coadă și baroana își cunoaște perfect animalele. Dar, adaugă ea, nu cumva să-i spuneți ceva lui Jensen.

Baroana o strigă punînd astfel capăt discuției.

Analizînd mai atent lucrurile magistrul începu să se întrebe : Cum putea pasărea să fie acolo cînd penajul de pe piept cu piele cu tot fusese găsit în pădure ? Și apoi de ce nu trebuia Jensen să afle ?

Oare totul nu era decît o minciună grosolană și prost ticluită ? Sau credeau cu adevărat că fusese păunul lor și sora își bănuia fratele de furt ?

Gîndurile acestor oameni făceau asemenea salturi, încît era foarte greu să le urmărești. Și pentru că ceasul eliberării era atît de aproape, magistrul nu mai voia să-și bată capul să facă lumină într-o chestiune care nu-l privea. Dar ideea aceasta revenea obsesiv, cerînd un răspuns, pînă ce deveni furios că inteligența lui era silită pe această cale să se coboare la nimicurile unor oameni de rînd. Ce-l privea pe el cine furase pasărea ? pentru viața lui nu avea nici o importanță cum stăteau lucrurile

în acest caz, şi totuşi îşi pierdu acuitatea judecăţii spre a putea lămuri această situaţie. Aceste trei luni în care trăise despărţit de oamenii cultivaţi convieţuind în cîrdăşie cu nişte făpturi josnice, îl transformaseră, fără să-şi dea seama. Mintea lui, care altădată se preocupase de cele mai înalte probleme ale vieţii, încercînd să pătrundă enigmele existenţei şi ale universului, acaparată acum de fleacuri făcea fel de fel de supoziţii ca să clarifice cine furase pasărea. Micile griji ale celorlalţi îi puseseră stăpînire pe suflet ; nu mai putea să audă vaca mugind fără să se întrebe, dacă nu cumva au uitat s-o mulgă, nu putea vedea un cîmp năpădit de urzici, fără să vrea să-l plivească. Cînd îl auzea pe ţigan plecînd se întreba ce punea la cale, dacă-l zărea pe dulgher, începînd să construiască ceva, scormonea imediat să afle ce se ascundea în dosul lucrului. Cea mai nevinovată frază a ţiganului o analiza atent ca să poată stabili exact ce voia acela de fapt să spună şi cîtă minciună era în spatele vorbelor lui.

Cînd se observa pe sine descoperea că împrumutase unele gesturi de-ale ţiganului ; o anumită cadenţă a vocii şi ceea ce era şi mai rău era faptul că descoperea tot mai multe cuvinte şi expresii daneze în limbajul său.

Sporovăise atît de mult cu oamenii aceştia, încît nu mai putea să vorbească curat, se plecase atît de mult în faţa lor, încît căpătase un spate îndoit ; ascultase atîta vreme discursuri mincinoase, încît îi considera pe toţi mincinoşi. Şi el, bărbatul puternic, care niciodată nu se temuse de conflictele deschise, observa dintr-odată cum îl părăsea curajul, cum îl năpădeau laşitatea şi teama, deoarece lupta cu forţe şi adversari invizibili care îi erau superiori, nesfiindu-se să folosească arme pe care el nu le poseda.

Şi atunci apărea din nou povestea fetii şi-i dădea dureri de cap. Oare mintea ? — Cu siguranţă ! Un îmblînzitor nu cumpără un păun fără coadă, iar păunului îi cade coada abia toamna. De ce mintea ? Avea vreun interes ca magistrul să-l creadă vinovat pe paznic ? Sau ce altceva ? Şi de ce să nu-i povestească lui Jensen ?

Poate credea că rugîndu-l să ţină secretul îl ispitea să povestească întîmplarea ? Proceda aşa pornind de la propriile ei deprinderi, ştiind că ispita de a bîrfi creşte atunci cînd îţi este interzis să vorbeşti despre acel lucru.

Îi era imposibil să găsească un sens în toate acestea, și de aceea întreaga întîmplare îl apăsa ca un coșmar.

Seara, țiganul se întoarse acasă cărînd în roabă șaptezeci și cinci de pui. Magistrul se afla în curte cînd acesta își făcu apariția și fu obligat să asculte o istorie lungă și plină de peripeții. Pe vapor între Helsingör și Hälsingborg, povestea țiganul, că i-ar fi scăpat douăzeci și cinci de păsări care i-au zburat în mare. Deși acest fapt ar fi trebuit să-l coste și la propriu și la figurat, nu părea cîtuși de puțin amărît din pricina asta. După ce recunoscuse deunăzi că este complet ruinat, apărea acum din nou ca un bogătaș, căruia nici o sumă nu i se părea prea mare. De altfel Ivan i-a povestit bonei, care la rîndul ei a transmis mai departe minciuna, că administratorul ar fi cîștigat o sumă uriașă la o loterie din Amsterdam.

Cînd țiganul se depărtă pentru o clipă, magistrul fu tentat — deși își exprimase regretul, — să cerceteze spărtura prin care se presupunea că zburaseră găinile. Dar unul dintre tîmplari făcu îndată o față neîncrezătoare și lăsă să-i scape următoarea părere rostită cu glas scăzut.

— Ehe, păsările au zburat drept în buzunarul lui.

Deci, proprii săi oameni îl bănuiau pe „țigan" că ar fura-o pe baroană.

De aici se putea deduce că și dispariția păunului era tot opera lui. Să fi fost oare chiar atît de lipsit de scrupule încît să nu se sfiască să dea vina pe alții ? Magistrului i se făcu silă și plecă. Își îndreptă pașii spre șosea, singurul loc curat și uscat.

Cum era aproape de asfințit și poștașul putea să treacă dintr-o clipă în alta călare, se hotărî să-i iasă înainte. Strada străbătea în linie dreaptă șirurile de copaci care mărgineau pășunea, urcînd pe dealurile din Lund și magistrul putu să observe cu ușurință de la o distanță de o jumătate de milă un călăreț care înainta spre el. Distingea ori numai capul și umerii, cînd poștașul se afla într-o vale, ori întreaga lui făptură pe calul greoi, cînd mergea pe drum neted.

Soarele roșu îi cădea călărețului în față și magistrul se mira că nu-i vedea coiful strălucind. Peste puțin timp

însă observă că omul purta pălărie, deci nu putea fi poștașul. După o atît de îndelungă și încordată așteptare, această decepție îl indispuse profund. Se întoarse urmărind cu indiferență zgomotul făcut de apropierea călărețului.

— Hei, bătrîne ! răsună o voce puternică, în timp ce calul scoase un fornăit prietenos în semn de salut.

— Nu se poate, tu ești, venerabile Bureus ? strigă magistrul și apucă mîna prietenului, copleșit de bucuria de-a întîlni în sfîrșit, un om cu care era înrudit spiritual. Ca un naufragiat care își întîlnește compatrioții, sau ca un cîine rătăcit la vederea stăpînului pierdut, așa își asalta oaspetele cu expresii pline de entuziasm, izbucnind într-un torent de cuvinte incoerente, înecîndu-se aproape de emoție.

— Aduci vești bune de la Consistorium Academicum ? întrebă într-un tîrziu, cînd se mai liniști.

— Din păcate nu, bătrîne ! răspunse adjunctul Bureus și îi întinse un plic. Am misiunea să te inspectez și să-ți cer un raport amănunțit despre ceea ce gîndesc și vorbesc țăranii din districtul acesta.

Magistrul Törner lăsă capul în pămînt, ca și cînd ar fi primit o măciucă în creștet ; își reluă apoi ținuta firească, prinse calul de căpăstru și intră cu el pe poartă în hărmălaia cîinilor asmuțiți asupra lor. Acum își vărsă mînia din plin dînd cu picioarele în dreapta și-n stînga la întîmplare.

Deoarece copiii și soția sa bolnavă se duseseră la culcare, se văzu silit să-și invite prietenul la cină jos, în cîrciumă. Acolo aprinseră felinarele și începură să sporovăiască în voie așteptînd să li se servească masa.

Magistrul Törner își depănă interminabila poveste a suferințelor sale, împărtășindu-i prietenului toate neajunsurile întîmpinate, și toată spaima care-l chinuia. Dar cînd începu să-i explice temeiurile bănuielilor sale, acesta îl întrerupse brusc :

— Andreas, ești bolnav.

— Cum ? strigă magistrul uluit.

— Așa cum ai auzit. Singurătatea și mediul grobian te-au înnebunit, iar frica de necunoscut ți-a anihilat orice putere de rezistență. Locuiești la o bandă de hoți asta este tot ce-ți pot spune.

— Crezi ? Crezi cu adevărat ? exclamă magistrul. Mulțumesc lui Dumnezeu ! atunci nu mă mai tem. Ce mă speria de fapt cel mai mult era ideea că aș putea, pradă unei imaginații bolnave, să nedreptățesc oameni nevinovați. Domnul fie lăudat ! Dar ia spune-mi, tu, care ai studiat filologia, mi-ai putea descifra aceste semne pe care le-am găsit pe un trunchi de copac în pădure ?

Își scoase carnetul de însemnări și îi arătă figurile. Adjunctul aruncă o privire fugară asupra desenelor.

— Este curios, spuse el, că toate ființele primitive, indiferent de naționalitate, ajung la aceleași descoperiri. Dacă această mînă, această cheie, sau acest ochi ar fi fost desenate de un indian din Vestul sălbatec, de un egiptean sau de un chinez, aș fi putut să le tălmăcesc cu aceeași ușurință cu care o fac acum. Mîna are aici un sens verbal și semnifică : „a lua", cheia, presupun : „deschide", și pentru că este vorba de hoți : „a deschide lacăte străine", și în sfîrșit, ochiul nu poate să însemne decît „a vedea". Stai puțin.

Adjunctul își puse mîna pe ochi, ca și cînd ar fi vrut să lege undeva în adîncul spiritului său semnificațiile celor trei însemne ; după cîteva minute explică :

— Înseamnă : Furtul s-a săvîrșit și sîntem luați la ochi. Cu alte cuvinte, ei n-au încredere în tine. — Știi ce ai de făcut ca să le adormi neliniștea, și redîndu-le siguranța, să-i intimidezi din nou ?

Magistrul răspunse negativ și așteptă cu atenția încordată explicația.

— Presupun că ai să mergi în pădure și ai să crestezi cu briceagul tău o săgeată de-a curmezișul ochiului. Chiar dacă semnul nu este propriu limbajului hoților, ei tot vor pricepe imediat sensul lui : ochiul este anulat. Tradus altfel asta ar însemna : nu mai văd nimic, am cedat. Procedînd așa vei avea mînă liberă să-i observi pînă cînd vei putea aduce pe cel în drept să aresteze întreaga bandă.

Tocmai cînd adjunctul își termina explicația, slujnicele veniră să pună masa și să aducă bucatele. Din spatele lor răsări ca din pămînt figura țiganului cu jacheta lui galbenă și cu pălăria cu pană de păun. Părea că a arborat ținuta de seară din anumite motive ; se îndreptă spre masa celor doi și-l salută pe adjunct cu un aer confiden-

ţia fără să-şi scoată pălăria. Acela izbucni în hohote de rîs. Ţiganul era beat turtă şi ochii i se roteau în cap. Cu o mînă se sprijini de masă, îşi împletici picioarele şi începu din senin să spună vrute şi nevrute fără să-l fi invitat nimeni.

— Frumoasă vreme în seara asta ! începu el.

— Te rog nu-l lua în seamă ! îl întrerupse magistrul Andreas şi îşi invită prietenul să se ospăteze fără să ţină seama de ţiganul ai cărui ochi scăpărau.

Domnii cinară, dar derbedeul nu dădea semne de plecare.

— Noroc, bătrîne şi bine-ai venit ! închină magistrul şi turnă bere în pahare.

— Noroc, amice ! răspunse adjunctul.

Umilit ţiganul se retrase pînă la zid, fără să renunţe încă la speranţa de a fi invitat.

— Aţi călătorit mult, domnule ? încercă din nou să intervină.

— Tacă-ţi gura, şi mai du-te dracului ! îl apostrofă furios adjunctul, dar imediat se gîndi că este mai bine să-l ia în glumă şi ridicîndu-şi piciorul, săltă picioarele încrucişate ale ţiganului, încît acesta căzu la podea lovindu-se cu capul de o piatră.

Magistrul Andreas se temu să nu se întîmple o nenorocire şi se grăbi să-i dea celui căzut o mînă de ajutor ; acesta se ridică mai curînd umilit decît supărat, îşi scoase pălăria, ceru scuze că a deranjat şi dispăru.

— Vezi, asta-i limba pe care o pricepe, adăugă rîzînd adjunctul, după ce ţiganul se îndepărtă.

— Da, numai că eu nu pot să mă-nvăţ să tratez astfel oamenii, replică magistrul.

— Ştiu, şi de-aceea îşi permit atîtea obrăznicii faţă de tine. Cîinii şi plebea cer lovituri. Dacă l-ai fi bătut pe neprocopsitul ăsta ţi-ar fi fost mai bine.

— Dar şi el e om.

— *De omnibus est dubitandum.* Te îndoieşti de tot, *nisi de plebe* — numai de plebe nu ; în aceasta ai o încredere sacră.

— N-ai vrea să lăsăm politica ? îl întrerupse magistrul. Lasă-mi bucuria de a privi în ochii unui om cinstit, la-

să-mă să simt plăcerea de a asculta vorbele unui om care nu minte.

— Vezi, interveni adjunctul replicînd prompt, îmi spui că nu găseşti aceeaşi satisfacţie în discuţiile pe care le porţi cu diverşi oameni, în concluzie nu toţi oamenii sînt egali.

— Se prea poate, dar viaţa nu ar trebui să fie astfel orînduită ca cei mai mulţi s-o ducă mizerabil şi numai o minoritate să aibă parte de un trai bun.

— Fiecare are locul pe care-l merită ! Slavă domnului, că cei de jos nu ajung sus ! Uită-te la vagabondul ăsta, care s-a lansat mai sus de locul ce i se cuvenea. Nu vezi cum se poartă cu oamenii şi cu animalele, cum o fură fără scrupul pe bătrîna doamnă ? Dacă ar avea puterea să proclame legi, ar face-o numai în folosul hoţilor şi a derbedeilor. Dar vei vedea, că nu rămîne sus, ci vine de-a rostogolul curînd, curînd, înapoi pe locul ce i-a fost hărăzit prin natură şi condiţie socială.

— Vrei să spui că sus stau numai cei mai buni ? replică magistrul care era în sinea lui un adversar al absolutismului.

— Nu întotdeauna, dar destul de des ; şi dacă ajunge cel mai bun la putere, polarizează de regulă elemente bune în jurul său şi atunci absolutismul este bun.

— Absolutismul este bun numai atunci cînd uzurpatorul e-n stare să cucerească puterea, declară magistrul ; şi însuşi faptul că izbuteşte să depăşească toate piedicile şi pericolele, demonstrează calităţile sale.

— Te referi la Cromwel, lordul protector ?

— Da, la el ! Şi la miniştrii şi generalii săi. La cîrciumarul Venner, la zidarul Tuffnell, la puştiul de Okey. La argatul-amiral Deane, la bărbierul-colonel Goffe, la soldatul-general-maior şi guvernator Skippon, la negustorul de pînză-regent Tickborne.

— Vezi că numai capacitatea îşi obţine locul ce se cuvine ?

— Da, în urma revoluţiilor ! Dar l-am văzut pe Erik al XIV-lea succesor al lui Gustav Wasa, şi pe Christina, urmaşa lui Gustav Adolf.

— Și pe Carol al XI-lea după Carol al X-lea, și l-am văzut și pe Cromwell junior dispărînd ca un fir de fum după Cromwell senior.

Deci revoluție ? Tot timpul revoluție ? Asta vrei ?

— Sau un dictator ales !

— Poate să ne creștem un conducător, cum era pe vremuri boul Apis ; să-l educăm spre a deveni un înțelept, să-l ținem cît mai departe de interesele meschine ale vieții, să-l izolăm de toate ca pe Mikadoul Japoniei. Nu, dragul meu, viața în omnipotența ei naște și cultivă singură oamenii de care are nevoie istoria. După îndelungi conflicte politice și perioade de epuizare generală se instalează absolutismul, confirmat de toți ca cea mai necesară formă de guvernămînt. Autocratul Cromwell a fost un despot mai mare, fără parlament, decît Carol I ; iar Frederik al III-lea al Danemarcei a condus el însuși revoluția împotriva nobilimii, așa cum a făcut Carol al XI-lea la noi în Suedia.

— Dar regele nostru este un naiv, un ignorant, care crede în popi și-n vrăjitoare ! izbucni magistrul Andreas, care simțea nevoia să dea drumul la tot ce-l apăsa de multă vreme.

— Sst, pentru Dumnezu ! îl preveni adjunctul, uitîndu-se cu atenție în jur, căutînd înspre boschetele cufundate în beznă, luminate doar ici și colo de felinare palide. Dar Cromwell, care a violentat parlamentul, nu credea în popi ? Ba da ! Și încă mult mai mult decît monarhul constituțional executat !

Magistrul Andreas pîndi un zgomot care venea dinspre aleea de arțari, îl neliniștea ceva ce se mișcase acolo. Dar cum orice zgomot se stinse, își ridică din nou glasul, hotărît să folosească această ocazie spre a vorbi. Trîntind paharul de bere pe masă, repetă fraza lui preferată din filosofia lui Cartesius, care își făcuse de curînd intrarea triumfală în lumea culturală europeană.

— *De omnibus est dubitandum* ! Jos cu absolutismul, jos cu Cromwell, jos cu preotul-demon Carol...

Adjunctul îi puse mîna grea peste gură, deoarece în aceeași clipă apăru pe pod Magelone, îndreptîndu-se spre cîrciumă.

Purta un costum verde de vînătoare cu fustă scurtă brodat cu paiete și mărgele. Părul îi cădea sălbatec în jurul capului, care deși lipsit de frumusețe, exprima totuși în cîteva trăsături grația tinereții ; maxilarul puternic de animal de pradă, nasul butucănos și ochii ca doi nasturi grei de plumb, trezeau însă un sentiment respingător de spaimă. Aducea un ulcior cu vin și pahare, scuzînd-o pe d-na Törner, care fusese silită să rămînă acasă în locul bonei, de care nu se putea lipsi nici o clipă.

Totul suna credibil și nu stîrnea nici o obiecție, dar magistrul Andreas nu putea să-și ascundă mirarea față de găteala ei, de aceea o întrebă de ce se împopoțonase așa.

Fata stătu o clipă pe gînduri, neștiind ce să spună, se codi, îl cîntări pe adjunct din ochi și în sfîrșit, răspunse cinstit, vizibil împotriva voinței ei.

— Jensen mi-a spus să fac așa !

Deci fratele o gătise așa ! Poate că numai din vanitate.

După ce puse carafa pe masă vru să plece ; adjunctul însă, glumeț din fire, o prinse de părul zburlit și o sili să se-așeze, îi întinse paharul lui ca să bea, întrebînd-o ce știe să facă.

Magistrul, de obicei stînjenit și iritat de prezența ei, răspunse în locul celei întrebate, că știe să gătească bine ; cunoștea acest lucru din proprie experiență de cînd ea slujise în casa lor.

— Da, dar baroana nu-mi dă să gătesc nimic, ripostă fata. Dacă trebuie să pregătești doar nutrețul pentru orătănii și porci, nu ajungi niciodată mai departe.

Spunea asta pe un ton copilăresc și îndurerat ca și cînd visul vieții ei ar fi fost să pregătească mîncare bună. Fiind lesne impresionabil, mai ales cînd bea cîteva pahare, magistrul găsi repede modalitatea să o ajute pe fată să scape din mizeria în care trăia și totodată să se elibereze pe sine de prezența acesteia, care îl deranja peste măsură.

— Ia ascultă, Bureus, n-ai putea să-i faci rost de un post de bucătăreasă la regență ? Doar ești ditamai decanul.

— Să mai vedem, răspunse adjunctul dînd drumul fetei.

— Ce-i aia, „regență" ? întrebă Magelone, arzînd de curiozitate.

— Casa unde stau studenţii la masa regelui, răspunse magistrul.

— Eh, acolo ai să te poţi bucura din plin de aşternutul tinerilor domni, glumi adjunctul.

Această perspectivă departe de a o speria, o făcu pe Mageione să rîdă din toată inima.

— Hai, şterge-o acum, mîţo, strigă magistrul şi o împinse în lături, dar îţi atrag atenţia că dacă vrei să intri în bucătăria regelui, trebuie mai întîi să-nveţi să-ţi dai jos jegul ăsta după tine. Ce mai stai, ia-o din loc.

Rămaşi singuri, cei doi domni se porniră să discute în voie vrute şi nevrute, dar mai cu seamă despre chestiunile lor personale.

Magistrul Andreas revenea mereu la mînia lui, înnebunit la gîndul că va trebui să trăiască în continuare în casa murdăriei şi a crimei.

Dar adjunctul îi predica răbdare şi curaj, şi îl îndemna să lege prietenie cu vecinii pentru a cunoaşte mai bine ţinutul şi oamenii din partea locului.

Pînă la 1 octombrie nu mai erau decît două luni şi pe urmă avea să fie liber. Îl sfătui mai ales cum să se poarte cu ţiganul ; era de dorit să fie mai prudent în discuţii, îndeosebi în ceea ce priveşte politica şi atît de delicata problemă a absolutismului.

În sfîrşit, veni vremea să pună capăt discuţiei şi să meargă la culcare.

Ajunşi la curte, îl întîlniră pe Ivan, care se chinuia să bandajeze piciorul murgului.

— Ce dracu aţi mai făcut cu mîrţoaga asta ? explodă adjunctul..

Ivan răspunse fără să stea pe gînduri — ca unul ce învăţase bine lecţia — că Jensen plecase călare şi calul speriat de cine ştie ce, i-a scăpat din mînă şi l-a trîntit, călcîndu-l peste ochi. A fost chiar nevoie să trimită imediat după felcer.

— În casa asta totul pare a fi curată comedie, îi şopti adjunctul prietenului său, peste cîteva clipe, cînd urcau scările la catul de sus. Ce pălăvrăgea puştiul acela, era cu siguranţă minciună sfruntată. Dar asta nu ne priveşte.

Intrară în casă să mai prindă cîteva ore de somn ; a doua zi adjunctul trebuia să se-ntoarcă la Lund.

VII

Veniră zilele de arşiţă şi dogoarea insuportabilă putrezea totul. Întreaga casă răspîndea o duhoare pestilenţială ; roiuri de muşte se prăseau în bălegar, în rigole, în coteţul porcilor. Grădina devenise atît de respingătoare, încît magistrul prefera să rămînă în balcon ca un ostatec. Dacă ieşea la plimbare cu copiii, o apuca pe şosea, singurul drum curat de altfel. Dar aceasta era atît de monotonă, uscată şi plină de praf, încît nu-ţi putea oferi nici cea mai mică încîntare. În pădure nu îndrăznea să meargă de frica banditilor care îşi făceau de lucru pe acolo.

Încercările lui de-a se apropia de vecini rămaseră fără rezultat. Era primit, ce-i drept, politicos, pentru că aşa se cădea, dar oamenii tăceau, şi după ce era silit să vorbească de unul singur cîteva minute, nemaiavînd ce face, se ridica şi pleca. Doar nu le putea spune că voia să afle ce gîndeau ei despre Suedia şi unitatea regatului şi apoi nici ei nu aveau chef să îşi mărturisească opiniile. Totuşi în spatele răcelii şi a antipatiei cu care era întîmpinat străinul, parcă se mai ascundea şi altceva, care îi scăpa de fiecare dată.

Se vedea din nou silit să îşi ţină singur de urît şi la curte se simţea acum ca la închisoare. Dacă era nevoit să coboare cu treburi, devenea deodată neliniştit. Nevoia de a vorbi cu cineva îl ispitea să caute din nou compania administratorului, dar, convins acum că acesta avea îndeletniciri suspecte, nu mai voia nici în ruptul capului să se lase atras în cursă.

După ce adjunctul părăsi curtea, ţiganul îl rugă plin de umilinţă pe magistru să-i facă o vizită la etajul de dedesubt, unde se refugiase ca să-şi ferească ochiul de lumina prea puternică din încăperea lui de lîngă pod.

Zăcea pe pat cu o legătură la ochi. Pe o măsuţă erau o mulţime de sticle. Se văita cu disperare de pierderea ochiului pe care i-l strivise calul. Îi povesti că felcerul tocmai trecuse să-l vadă, îi făcuse o incizie la ochi şi-i recomandase să stea în casă şapte săptămîni. Magistrul

fu sincer impresionat de bietul om și promise să-l viziteze mai des.

Țiganul îi mulțumi pentru tot ce făcuse pentru el, lăsîndu-l să înțeleagă la ce se referea.

Magistrul rămase convins că toată recunoștința care i se acorda se datora ajutorului pe care i-l dase nenorocitului cu o seară în urmă la cabană, de aceea nu ceru lămuriri suplimentare.

Țiganul ieși chiar a doua zi ; avu o întîlnire ciudată cu un bărbat mai în vîrstă care arăta dezagrabil. Luaseră împreună masa la cabană, ocazie de la care nu au lipsit bineînțeles nici băutura, nici cîntecele.

Povestea cu ochiul fusese deci tot o farsă.

Ce intenție se ascundea însă în spatele acesteia nu putea să înțeleagă magistrul, cu atît mai mult cu cît întreaga comedie era jucată atît de stîngaci, că nici măcar un copil nu s-ar fi lăsat dus de nas.

Oare voia să scape de baroană și să aibă camera sa proprie ? Sau poate avea nevoie de o încăpere întunecoasă, unde să poată primi vizite misterioase ? Oricum era foarte greu să deduci care era adevărul.

Un lucru era sigur ; țiganul primea vizite în noua sa locuință. Mai întîi individul acela trecut, cu înfățișare și maniere dubioase, semănînd atît de bine cu un ocnaș. Magistrul, care nu mai voia să afle nimic, obținu explicații de la țigan împotriva voinței sale. Și anume că omul acela ar fi fost un grădinar renumit care urma să supravegheze grădinăritul fără să participe personal la munca propriu-zisă. Dar avînd în vedere că toată treaba nu consta decît în culesul cireșilor, nu era absolut necesar să angajezi un grădinar cu o leafă de cinci sute de mărci pe lună ca să-l supravegheze pe tînărul grădinar la mîncatul fructelor.

Deci și asta era o minciună sfruntată. Scopul țiganului nu putea fi, fără îndoială, decît unul singur ; individul dubios trebuia să rămînă o vreme la curte sub pretextul că era grădinar.

Între timp mai avu loc un incident și mai greu de explicat decît acesta. Paznicul fu concediat peste noapte, fără să se știe care era motivul acestei hotărîri pripite. În seara din ajunul plecării, acesta făcu un întreg circ, cîntînd cuplete batjocoritoare la adresa țiganului, trîmbi-

ţîndu-şi convingerea că numai administratorul ar fi pus la cale concedierea lui pentru că îl duşmănea.

La numai trei zile de la plecare, acesta apăru la Bögely îmbrăcat deosebit de îngrijit şi se întreţinu ore în şir cu baroana şi cu Jensen. Ţiganul îi mărturisi din proprie iniţiativă magistrului că paznicul încercase să-l atragă într-un complot împotriva autorităţilor, afacere foarte periculoasă ale cărei amănunte nu le erau necunoscute celor doi.

Negocierile încetară după cîteva zile şi ţiganul povesti că nu mai are nici un chef să se amestece în treburile altora.

Toate acestea îl făcură pe magistru să tragă concluzia că ceva neobişnuit se punea la cale. Ca să dezlege misterul se hotărî să urmeze sfatul prietenului, dîndu-le derbedeilor iluzia siguranţei.

În acest scop merse dis-de-dimineaţă la molidul cu pricina, unde găsi inscripţia neatinsă, şi crestă cît putu de exact o săgeată care tăia ochiul transversal, acoperi apoi urmele cu cetină şi se-ntoarse acasă aşteptînd nerăbdător ceea ce avea să se întîmple.

Peste două zile, cînd baroana plecase împreună cu administratorul şi cu toate rubedeniile la o petrecere cîmpenească, cineva bătu la uşa magistrului.

Acesta strigă „intră" şi în prag apăru un bărbat bătrîn cu obrazul spîn, alb ca de gips şi cu puzderie de riduri şi cute în toate colţurile feţii.

Buzele îi erau căzute înăuntru, pentru că îi lipseau dinţii din faţă, astfel încît bătrînul lăsa impresia că-şi mestecă şi-şi suge propriile buze. Tot chipul lui avea o înfăţişare fioroasă de cap de mort. În ciuda faptului că era prost îmbrăcat, purta nişte amulete de aur la lanţul de la ceas şi nasturi de argint la jachetă.

După ce îşi compuse o expresie de uimire, exersată dinainte, pentru faptul că fusese întîmpinat de un necunoscut, bătrînul se interesă de administrator.

Magistrul îi răspunse că tocmai plecase.

— Ciudat, ştia doar că urma să vin, mormăi supărat omul.

Apoi se plînse de ghinionul pe care-l avea de-a nu putea să viziteze moşia.

Bănuind imediat că este vorba de o nouă mascaradă, magistrul se oferi să-l conducă să vadă întreaga curte. Amabilitatea aceasta nesperată îl bucură mult pe bătrîn. Coborîră împreună. Törner era hotărît să nu spună nimic în dezavantajul ţiganului ; avea impresia că cineva intenţiona să-i cunoască opiniile prin intermediul individului cu cap de mort. Cu toate acestea îl ducea pe vizitator, aparent fără nici o intenţie, prin locurile cele mai compromiţătoare, pe unde mizeria şi gunoiul erau de nesuportat, lăsînd impresia că nici nu le observă. Şi cînd bătrînul clătina din cap nemulţumit de proasta îngrijire a pămîntului, magistrul găsea de fiecare dată o scuză, ba mai mult, avea mereu la-ndemînă un cuvînt de laudă.

Intenţia bătrînului părea a avea un dublu scop. Pe de o parte urmărea să afle părerea magistrului, pe de alta să cunoască starea şi valoarea moşiei, deoarece îşi ieşi de cîteva ori din fire văzînd că întreaga gospodărie se degradează. Datorită acestui fapt puteai trage concluzia că omul trebuia să fi fost un cămătar, care deţinea ipoteci asupra moşiei.

În sfîrşit, străinul se interesă dacă existau tîmplari la curte şi cam care le erau atribuţiile. Magistrul nu putea să dea un răspuns precis la ultima întrebare, îl asigură însă că lucrau cît era ziua de lungă.

Cînd necunoscutul îşi luă rămas bun, îl rugă pe magistru să nu spună nimic despre vizita lui. La rîndul său, acesta îi ceru să nu transmită mai departe ce a auzit de la el.

Ţiganul se lăsă prostit şi a doua zi, strălucind de bună dispoziţie, dar uşor umilit, şi zîmbind încurcat, îl invită prietenește pe magistru la cîrciumă. Invitaţie pe care acesta nu putea s-o refuze.

Discuţia începu la un pahar cu vin. Deodată apăru Magelone cu o tavă plină de pateuri, pe care le recomanda ca fiind făcute de mîna ei. Purta o rochie albastră foarte decoltată, şi un sorţ alb în faţă. După ce magistrul gustă din bunătăţile aduse, preţuindu-le în cuvinte de laudă, ţiganul profită de ocazie şi-i spuse fetei :

— Mulţumeşte-i domnului magistru, el are să te facă fericită.

Magelone se grăbi să-i sărute mîna. acesta însă și-o retrase violent întrebînd uluit ce rost avea această mulțumire.

— Știți, fata a povestit tot ; așa trăncănește ea toată ziua, ca o coțofană, spuse țiganul.

— Ce-a povestit ? întrebă magistrul, trăind aproape fizic senzația că cineva îl țintuiește pe o nicovală.

— Firește, povestea cu masa regelui ! rîse țiganul.

— A, da, regența ! Asta n-a fost decît o sugestie, dar dacă fata vrea, am s-o recomand cu plăcere.

— Vezi, domnul magistru a promis ! sublinie țiganul nuanțele ca un judecător de instrucție.

Magistrul avea sentimentul neplăcut că fusese înșelat. De aceea, pentru a-și argumenta mai precis promisiunea în prezența martorilor, adăugă :

— Totuși, aș vrea să nu uiți, că nu am calitatea decît să-ți dau o recomandație ; să nu-ți închipui că pot să-ți promit chiar postul. Nu intră în atribuțiile mele. De asta se ocupă Consistoriul și doar cu condiția să treci un examen sever.

Dacă Magelone nu trece acest examen, domnii nu o vor primi, deci nu are de ce să-mi mulțumească, cu atît mai mult cu cît eu nu i-aș crea în acest caz decît un efort inutil.

— Se-nțelege, îl asigură țiganul, dar dacă se ajunge la examen, atunci situația este ca și rezolvată, pentru că Magelone este cea mai pricepută bucătăreasă din lume. Se știe doar că ea a învățat să gătească la Mareșalul Curții.

Magelone se retrase făcînd plecăciuni și cei doi bărbați rămaseră singuri.

Acum țiganul abordă o nouă temă de discuție, care nu-l interesase niciodată pînă acum : politica. Îi amesteca în aceeași oală pe Cromwell, Frederik al III-lea și Carol al XI-lea, iar pentru regele Suediei nu găsea destule cuvinte de laudă.

Magistrul înțelese imediat că acesta ascultase pitit în tufiș, întreaga discuție din seara cînd adjunctul venise să-l viziteze. Toată întîmplarea îi apăru imediat în adevărata ei lumină ; bazîndu-se pe faptul că țiganul era prea amețit și lovit să mai vadă ceva, el dădu frîu liber unor injurii,

și încă în prezența unor martori care pîndeau în tufiș. Așa se explică faptul că s-a apucat să țină un discurs despre avantajele absolutismului, despre meritele de necontestat pe care și le-a cucerit Carol al XI-lea cîrmuind regatul, despre îndatoririle sacre pe care le-ar avea cetățenii față de Dumnezeu, rege și patrie.

Pesemne că Jensen sau nu auzise tot ce se vorbise în seara cu pricina sau nu pricepuse nimic, fiindcă acum o întoarse brusc, acuzînd orice formă de guvernămînt, orice autoritate, orice instituție polițienească. Magistrul se amuză, contrazicîndu-l total și sfătuindu-l mai ales să facă o deosebire între autoritatea statală și jurisprudență.

Explicîndu-i se lansa în argumentații erudite, înșirînd numeroase surse bibliografice, și presărîndu-și pledoaria cu citate latinești și grecești.

Țiganul care îl lua în serios, ameți pînă la urmă de efortul făcut vrînd să înțeleagă ceea ce nu era de înțeles. Dar magistrul nu-l slăbi, apelînd acum la toată știința sa, îi vorbi despre dreptul de război și de pace al lui Grotius, despre dreptul național al lui Pufendorf, îi expuse, tot conținutul celebrului tratat al lui Hobbes cu privire la dreptul cetățenesc, lucrare în al cărei sistem era încadrat absolutismul.

Vorbi o oră întreagă cu voce de stentor, reducînd la tăcere orice încercare a adversarului de a-l întrerupe.

Pînă la urmă țiganul se gălbeji de tot. Efortul supraomenesc de a urmări înlănțuirea logică a ideilor și mai ales de a dovedi că înțelege toată desfășurarea expunerii, îl distruse.

Cînd magistrul își încheie recitalul, administratorul zîmbi aprobator, simțindu-se atît de epuizat, încît nu mai fu în stare să rostească decît „extraordinar".

Apoi își turnă un pahar mare cu vin, încercă să se adune și să riposteze. Singura temă însă pe care o stăpînea bine, era cea mai la-ndemînă și anume povestea cu baroana, cinstea și virtuțiile acesteia, calomniile murdare ce se țesuseră în jurul ei. Se agăța de atîtea amănunte încît pînă la urmă, încurcîndu-se în ele, începu să se laude cu nerușinare cu aventurile lui amoroase, meschine, una mai incredibilă decît alta.

Magistrul care era foarte atent să observe cînd discuţia îşi schimbă cursul, se convinse acum că interlocutorul său nu urmărise toată noaptea decît o singură problemă. De aceea îşi ascuţi bine urechile pînă ce punctul nevralgic fu atins.

— Fete pe toate drumurile, numai bani să fie, îşi încheie ţiganul explicaţia.

Zicînd acestea îşi luă mina atotştiutoare pe care obişnuia să o abordeze ori de cîte ori voia să-i smulgă celuilalt secretele, lăsînd să-i scape cuvintele :

— Cu o sută de taleri îmi cumpăr orice fată !

Cu aceste cuvinte se lăsă o linişte mormîntală. Mai departe nu mai putea merge.

O clipă magistrul fu tentat să-l demaşte pe loc, să-l lovească peste obraz pe acest mizerabil care îşi oferea propria soră în modul cel mai grosolan. Trebuia însă mai întîi să aibă deplina convingere că bănuielile îi erau justificate, de aceea aruncă momeala :

— Apropo de fete, Jensen, ţi-aş spune ceva, ar trebui să fii mai atent cu Magelone, să nu ţi-o seducă Mats.

Ţiganul se-nnegri de mînie.

— Nemernicul, să-ndrăznească numai haimanaua !

Magistrul îi văzuse de la fereastra sa pe Magelone şi pe servitor jucîndu-se împreună în camera acestuia. E drept că nu depăşeau limita jocului, dar chiar aşa, ceea ce făceau nu era complet nevinovat. Jocul consta în a se împinge reciproc pe pat. Nu trebuia neapărat să spună tot şi nici nu voia să facă aluzii la ceea ce nu ştia.

— Eu nu spun decît că se joacă, dar joaca poate deveni un lucru serios şi Mats nu este decît un prăpădit de servitor.

— Mama ei de fată ! Şi dacă o fi să-o nenorocească careva, cum li se întîmplă odată şi-o dată fetelor, atunci măcar să aibă de-a face cu un domn.

Nu mai exista nici un dubiu ; voia să-şi vîndă sora unui domn distins şi nici mai mult, nici mai puţin, decît pentru o sută de taleri.

Magistrul pretextă oboseala şi se ridică să meargă la culcare, mulţumi pentru găzduire şi spuse : „Noapte bună".

Reîntors în camera sa, îl cuprinse o silă de el însuşi ; cum se putuse preta să stea la aceeaşi masă cu un hoţ şi

cu un codoș. Cum de fusese în stare să decadă într-un asemenea hal ? Ce se întîmplase cu el de s-a lăsat atras într-o sferă cu mult inferioară mediului său. De ce se preocupa de oameni și situații care nu-l priveau ? Să fi fost acel soi de inerție care ți se așază pe suflet, de îndată ce acesta se izolează de ambianța obișnuită, și după lupte îndelungi, complet vlăguit, își blochează dorința și voința.

Tot reflectînd așa asupra celor ce i se întîmplaseră în ultima vreme, se simți epuizat de efortul uriaș și parcă din atomii ființei lui aproape destrămată, începea să se ridice glasul unei naturi teribile. Instincte pe care fusese silit să și le înfrîneze o jumătate de an, se trezeau învigorate de speranța de-a obține acel ceva la care trebuise să renunțe vreme atît de îndelungată, toate simțurile se răzvrăteau cu o forță teribilă. Imaginea fetei în costum albastru țîșni, ca dintr-o lanternă magică, arătîndu-și umerii dezgoliți, unduirile lascive ale șoldurilor și ale spatelui. Alungă cu furie tot ce-i urîțea chipul, cuta răutăcioasă a gurii, și mai ales murdăria acestei făpturi.

O poftă telurică, să cuprindă crud, animalic, precum un cîine cățeaua rîvnită, se trezea în el, însoțită ciudat de un resentiment — inexplicabil — acela de-a nu o săruta. Fantezia însufleța plastic întreaga scenă, așa cum visa și dorea să se întîmple.

Simțea că n-ar putea să-i spună vorbe de dragoste, că n-ar putea de fapt să-i spună nimic, nici să-și unească sufletul cu al ei, sau să-și făurească perspective de viitor ; ca un sultan ar fi vrut, dacă ea consimțea, să-i arunce batista, și făcîndu-i un semn de chemare, să se furișeze împreună într-un ascunziș întunecos, unde să nu poată vedea nimeni, nici chiar el însuși ceea ce se întîmpla. Ochiul său nu voia să rămînă tributar nici unei imagini, gîndurile sale nu trebuiau să fie împovărate de nici o amintire.

Nu, ei doi aveau să se afle, așa cum se aflau fiarele, ca apoi să plece unul de lîngă celălalt fără remușcare !

Așa gîndea că se va întîmpla și așa visă totul în noaptea aceea !

A doua zi, cînd se trezi, era ferm hotărît să nu aibă de-a face cu Magelone. Nu atît din virtute — soția lui firavă îi acordase de mult această libertate, și apoi de

curînd asistase la un caz, frecvent de altfel, cînd un preot căsătorit, care ceruse episcopului să fie dezlegat de jurămîntul conjugal, obținuse permisiunea cerută, dar îi era scîrbă să se combine cu o familie de criminali. De asemenea, îl respingea ideea de-a avea relații cu o femeie străină chiar în casa în care locuia și familia sa ; în sfîrșit, se temea că fata l-ar fi folosit ca să-și mascheze aventurile cu alți bărbați.

Dar simpla convingere că putea să-și satisfacă poftele animalice, motiv care îi preocupa obsedant gîndurile, îl mîna spre ceea ce era inevitabil, iar faptul că peste zi trebuia să lupte spre a rezista ispitei, dădea acestei tentații dimensiuni fabuloase.

Gîndul la fată îi alungă toate celelalte idei, îi înceţoşă puterea de judecată, îi stinse bănuielile împotriva țiganului, îi slăbi vigilența împotriva dușmanului viclean, îl adormi fără a observa, în iluzia siguranței.

Auzind o gălăgie cumplită jos în grajd și grăbindu-se la fereastră, privi cu indiferență cum țiganul îl amenința pe servitorul Mats, și cum acesta, în legitimă apărare, puse mîna pe lopată și îi dădu țiganului o lovitură zdravănă peste braț. Țiganul fugi din grajd și-i porunci slugii să părăsească casa.

Cu aceeași liniște văzu cum Mats își legă traista și plecă, fără să știe de fapt de ce pleacă. Tot ceea ce se întîmplă în această zi, îl lăsă pe magistru la fel de indiferent ca orice lucru lipsit de importanță.

Cînd coborî la cîrciumă, văzu carul cu bălegar acolo. Roțile din față erau împotmolite în noroi și încărcătura zăcea alături. Dacă ar fi avut mintea limpede l-ar fi pus pe gînduri foșnetul suspect care venea dinspre pămînt și ar fi cercetat dacă sub grămada de bălegar nu erau ascunse obiecte care trebuiau tăinuite.

Dar el nu avea ochi decît pentru Magelone. O vedea peste tot pe unde trecea ; o întîlnea pe scări, în pod și observă cu încîntare că era mai îngrijită.

După-amiază magistrul vru să iasă cu copiii, dar trăsura reținută la han nu se arăta. Țiganul înhămase între timp caii la șareta lui, și cum copiii erau triști că distracția promisă le fusese luată, îi invită pe oaspeți să meargă împreună cu baroana în pădure. Magistrul nu refuză și

nici nu fu surprins cînd, o oră mai tîrziu, se pomeni în trăsură cu întreaga societate, avînd-o pe Magelone pe bancheta chiar vizavi de el. Nu îl deranjă nici faptul că pălăvrăgeala baroanei urmărea intenţionat să-i atragă atenţia asupra fetei. Magelone se holba cu ochii ei ca doi nasturi de plumb şi făcea graţii, nereuşind decît un fel de rînjet, care-i descoperea caninii proeminenţi.

Cînd îşi văzu copiii în această adunătură murdară, care cără după ea pînă în pădure mirosurile de carne alterată şi cîine ud, se trezi la realitate. Văzînd cum rîdeau cei pe care îi întîlneau în cale de această adunătură, deveni conştient de cumplita sa decădere.

Abia acum observă că baroana purta un guler alb din blană de pisică la o pelerină de mătase verde şi pe cap o pălărie din vremea lui Gustav I, o adevărată monstruozitate, semănînd cu o umbrelă garnisită cu o coadă de marmotă. Ţiganul în ţinută de rigoare cu jacheta cea galbenă, avea pe spate cinci degete slinoase, probabil în semn de amintire de la incidentul cu Mats. Gloabele arătau ca ieşite direct din *Dansul Morţii* de la Domul din Lund, iar roţile erau complet murdare, deşi vremea era uscată şi soarele strălucea.

O clipă avu intenţia să coboare, apoi se linişti iar ; privindu-şi copiii, uita societatea care-l înconjura şi hotărî să rămînă surd la tot ce povestea ţiganul.

Nu mai auzea decît rîsul proaspăt al celor mici, urmărea joaca lor vioaie, cînd încercau să apuce o creangă de fag care apărea o clipă deasupra trăsurii în mişcare. Apoi îşi aminti de nevasta lui care rămăsese acasă, încuiată în cameră, paralizată ; o fiinţă pentru care vara trecea fără nici o zi scutită de durere. Atunci simţi deodată ruşinea şi amărăciunea şi revolta pentru suferinţele nemeritate la care îl supunea soarta, obligîndu-l să-i facă şi pe alţii să sufere. Era atît de copleşit de aceste sentimente, încît nu observă cum trăsura o coti spre han, unde un scamator adunase o mulţime de oameni în jurul său. Sub un fag ţăranii stăteau la mese şi beau, iar cei mai tineri dansau.

Brusc fu trezit de atenţia gălăgioasă pe care apariţia trăsurii o stîrni în mulţime ; sosirea îi fu întîmpinată cu rîsete şi chiote.

Ieșindu-și din fire de indignare puse mîna pe hățuri și mînă caii din nou înspre șosea.

O clipă se făcu liniște. Se așternuse o tăcere amenințătoare. Se simți obligat să-i ceară scuze baroanei pretextînd că i-a promis soției sale să nu-i ducă pe copii în aglomerație.

Cu o abilitate incredibilă baroana se prefăcu a înțelege și a aproba pe deplin purtarea magistrului, ba chiar nu mai găsea cuvinte să laude îndeajuns devotamentul acestuia.

Plecară deci spre casă.

Törner nu bănui nici o clipă că totul nu era de fapt decît o mascaradă premeditată ; atît de urîtă și meschină îi păru întreaga întîmplare încît își refuză cu violență orice reflecție devenind orb, surd și impasibil la toate impresiile neplăcute.

Cînd începu să se întunece, pe la șapte, după ce copiii se duseseră la culcare, se retrase în odaia sa ca să fie singur și mai ales ca să nu fie nevoit să dea ochi cu ăi casei. Seara de august era caldă, dar întunecată ; aprinse lumina, își scoase haina, și se așeză la masă să citească o carte.

În timp ce sta aplecat asupra tratatului despre viața plantelor, întorcînd paginile, nu observă cum îi alergau gîndurile de la o filă la alta, căutînd zadarnic ceva care să le rețină, ca bondarii rătăcind de la floare la floare și căutînd cu trompa un loc prielnic, pînă cînd în sfîrșit, ochii descoperiră capitolul despre fecundarea florilor. Abia acum începu să înțeleagă ce citea și totul prinse deodată formă și culoare.

Secretele fecundării îl ispiteau ca pe un liceean ; tot ceea ce știa începu să prezinte un interes reînnoit, să ofere nenumărate sensuri și puncte de vedere.

Și în timp ce citea simțea cum sevele puterii aproape lîncede i se umflau în țesuturi, cum sîngele i se făcea cald și duhul păgîn al naturii începea să vorbească irezistibila-i limbă. Patima creștea în el, instinctul îl făcea să trăiască — fie și pentru cîteva secunde — dedublarea propriei sale persoane, evadarea trupului și a sufletului din carcera strîmtă a individului, viața pulsînd în semințiа viitoare.

Simți o prezență străină în odaie, fără să-și fi ridicat ochii de pe carte, o suflare ușoară venind de la cineva care se mișca și respira în atmosfera încăperii lui ; o fierbințeală îi cuprinse partea trupului dinspre locul de unde se auzea sunetul înfundat al pașilor moi. Cînd se întoarse o văzu pe Magelone în plină lumină cu ochii ei răi de un albastru-cenușiu neobișnuit de bulbucați, și atît de opaci și inerți încît păreau să respingă razele luminoase.

— Ce vrei ? întrebă magistrul cu glasul sugrumat.

Fata era din nou gătită ; purta o rochie stridentă, din acelea cu care se-mbracă de obicei tîrfele.

— Jensen vă roagă mult să-l scuzați, bîigui ea. Tutunul i s-a terminat și m-a trimis să întreb dacă n-ar voi magistrul să-i împrumute puțin.

— Ține ! răspunse magistrul scurt, se ridică și-i întinse un pachet pe jumătate plin.

Apoi reflectă o clipă, văzînd că fata nu se grăbește să plece ; luă o hotărîre pripită dar renunță imediat la ea în timp ce vorbea.

— Salută-l pe Jensen și spune-i că este nepotrivit — își întoarse privirea în altă parte — pentru o fată să intre în camera unui bărbat la o oră atît de tîrzie.

Apoi o prinse de braț, o împinse spre ușă, dar ezită de vreo două ori înainte de-a o scoate afară. Rămas singur regretă că o lăsase să plece. Dar acum era prea tîrziu.

Tîrfa e tîrfă ! gîndi. Dacă nu este asta o să fie alta și dacă n-o să fiu eu, o să fie Mats ! Fratele ei este un hoț, probabil că așa sînt frații tuturor tîrfelor și cine poate să le cunoască pînă în cele mai mici amănunte arborele genealogic.

Cu aceasta fu pecetluită hotărîrea lui pentru seara următoare.

Totul se întîmplă așa cum și-a imaginat. Dar nici nu-și consumă bine senzația aceea de forță descătușată, plină de voluptate, că îl și năpădi frica și greața. Frica — deoarece de afară, dinspre pod auzise ceva mișcîndu-se și îndepărtîndu-se cu pași tîrșiți. Aceasta îi întări convingerea că era spionat. Apoi scîrba, insuportabila senzație pe care ți-o dă murdăria și pe care simțurile sale o cunoscură total abia după ce amețeala trecuse ; o senzație atotcuprinză-

toare ca și cînd totul, odaia, trupul și sufletul, i-ar fi fost imund și rău mirositor.

Dar ce trebuia să se întîmple se întîmplase și nimic nu se mai putea schimba. Îmbrățișase un animal și animalul îl sărutase ca o pisică sălbatică ; și-a întors atunci fața cuprins de o frică inexplicabilă că ar putea inhala o răsuflare murdară.

Dimineața următoare o întîlni pe Magelone pe scară. Trecură unul pe lîngă altul indiferenți ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat.

El era bucuros că întîmplarea nu lăsase în urma ei amintiri neliniștitoare, dorințe reînnoite, regrete sau reproșuri.

Dar după-amiază, Magelone veni din nou și bătu la ușa magistrului.

Acesta deschise și o rugă în numele lui Dumnezeu să plece, spunîndu-i că Jensen ar putea să afle și atunci ar fi pierdută.

— Dar Jensen știe tot, răspunse fata și vru să intre cu de-a sila în odaie.

— N-ai ce căuta aici ! Soția mea cheamă poliția și ne nenorocește pe-amîndoi, spuse magistrul neștiind cum să iasă din încurcătură.

Cuvîntul „poliție“ avu un efect senzațional și fata dispăru.

Seara magistrul lua masa în familie. Ușile și ferestrele erau deschise ca să intre ultima lumină a amurgului în casă. Se mînca tăcut așa cum se obișnuiește cînd te afli în prezența unui bolnav. Doar în răstimpuri se rostea cîte un cuvînt aproape șoptit. Din grădină suiau pînă la ei cîntece, muzică și strigăte : erau oaspeții baroanei, cîteva persoane care veniseră dis-de-dimineață în vizită se puseseră imediat pe băutură și nu conteniseră pînă la amiază. Apoi dormiseră bine cîteva ore prin boschete ca să ia desfrîul de la capăt. De la fereastra sa, magistrul văzuse musafirii și rămase uluit de înfățișarea lor neobișnuită. Un domn, mare cît o casă, cu nasul roșu și ochii injectați și cîteva doamne care păreau mai degrabă tîrfe sau cămătărese. Totuși fusese informat că era de fapt un cărăuș cu soția și cumnată-sa, vechi prieteni cu părinții baroanei. Se hotărîseră acum să cumpere moșia.

Banuielile magistrului se treziră din nou. Originea şi rangul baroanei nu puteau fi autentice; în orice caz un baron cu asemenea relaţii trebuia să fi fost sărac lipit, ceea ce nu se putea spune despre părinţii baroanei.

Peste zi magistrul fusese invitat să ciocnească un pahar cu invitaţii, dar acesta se scuză cînd văzu că toată lumea, inclusiv femeile şi copiii, se-ntrecuse cu băutura.

Chiar de la prima impresie observă o reavoinţă, ceva ostil în comportarea acestora şi dacă nu s-a ajuns la un conflict deschis, aceasta s-a datorat faptului că magistrul prudent a ştiut să se retragă la timp. Dar tocmai cînd se afla în sînul familiei, unde se credea în deplină securitate, departe de barbarii aceia dezlănţuiţi, văzu deodată capul zburlit al Magelonei apărînd în deschizătura uşii. Ochii ei erau mai bulbucaţi ca de obicei şi rîdea într-una prosteşte cum fac beţivii.

— Ce cauţi ? întrebă scurt, spre a evita scandalul.

Fata se ţinea de mobile cu un amestec de nesiguranţă şi impertinenţă în toată comportarea ei, ceea ce îi făcu pe d-na Törner şi pe copii să se sperie.

— Ce cauţi ? repetă magistrul întrebarea cu vocea ridicată.

Fata ajunse pînă la masă, unde se afla soţia magistrului înconjurată de perne ; se sprijini de fotoliul acesteia, aruncă o privire batjocoritor provocatoare bietei bolnave şi rînji nerușinat, voind parcă să-şi savureze în voie răzbunarea împotriva acestei femei, care nu de mult îi dăduse o lovitură binemeritată.

Doamna Törner se feri în lături, păli şi leşină, dar în aceeaşi clipă magistrul apucînd-o pe Magelone de braţ, deschise uşa şi o asvîrli pe coridor. Fata căzu acolo pe o grămadă de vase rămasă acolo de la hrana cîinilor. Apoi magistrul închise uşa.

Abia apucase s-o readucă în simţiri pe nevastă-sa şi s-o ducă în odaia ei, că se şi auziră bătăi în uşă. Copiii ţipară de frică, sensibilizaţi de toate întîmplările neobişnuite, pe care nu le puteau înţelege. Cum bătăile nu aveau de gînd să înceteze, magistrul întrebă, fără să deschidă, cine era.

De dincolo de uşă îi răspunse administratorul cu o voce placidă că îl roagă să-l scuze, dar oaspeţii săi ar dori

mult să vadă locuința și, cum așa se obișnuiește, nu poate să-i refuze.

Observă o licărire răutăcioasă și răzbunătoare în ochii țiganului cînd acesta introduse în casă patru indivizi beți, care plini de impertinență abuzau de un drept legal, ca să-i murdărească pardoseala și să deranjeze liniștea unei femei bolnave.

Magistrul fierbea de furie văzînd cum banditii aceia ordinari adulmecă peste tot prefăcîndu-se chipurile că apreciază dimensiunile ușilor și ale ferestrelor, reușind cu greutate să-și ascundă rînjetul și să îngăime cîteva vorbe ca să lase impresia că veniseră într-adevăr în scopul acela.

Această vizită neînsemnată în aparență, ascundea de fapt o provocare și o sfidare, încît magistrul fu obligat să-și ia copiii și să iasă cu ei pe balcon, spre a evita izbucnirea unui scandal.

Războiul fusese declarat, ba mai mult, dușmanul își anunța victoria cu surle și tobe ; țiganul îi arătase celui înfrînt și captiv, că știa prea bine că mîinile și picioarele îi erau legate și acum își punea talpa murdară pe grumazul celui înșelat. Acesta se chircea de durere dar jura în sinea lui să-și distrugă dușmanul, înainte ca acesta să-l fi anihilat definitiv, să-l desființeze odată pentru totdeauna : nu să-l rănească, să-l ucidă, spre a nu fi el însuși ucis.

VIII

Magistrul Andreas își petrecu noaptea următoare chibzuind în fel și chip cum să-l distrugă pe monstrul care, lipsit de orice scrupule, își manifesta vădit plăcerea de a face rău, fără să trebuiască să suporte consecințele și pedeapsa.

Să-l mai legene în iluzia siguranței nu se putea, deoarece administratorul nu-și mai permitea nici un răgaz de oboseală după muncă, în care ar fi putut fi surprins,

și relația dintre ei devenise prea încordată ca să mai poată obține un armistițiu. Dar ca să poți să pornești o bătălie împotriva unui asemenea adversar, trebuia să procedezi față de el identic, fără finețe, să nu eviți mijloacele reprobabile, să-i adulmeci secretele, fără rușine, ascultînd pe la uși, și smulgînd prin vicleșug confidența celor ce-i erau apropiați.

Magistrul nu se simțea în stare de așa ceva.

Era împotriva firii lui să întreprindă acțiuni josnice, prin care își jignea conștiința de sine și-și umilea demnitatea. Nu putea duce această luptă fără să se degradeze ; nu putea să fugă și să renunțe la luptă. Nu îndrăznea, deoarece atunci ar fi fost imediat înfrînt.

El era elenul care lupta împotriva barbarului ; în această luptă trebuia să învingă barbarul, pentru că era mai crud. El era Arhimede, care căzuse de mîna unui soldat, deși prin calcule ar fi putut inventa o mașină care putea arunca în aer mii de soldați.

Și în timp ce puse cap la cap însușirile lui Jensen făcîndu-i un fel de inventar al instinctelor, descoperi două puncte, care făceau posibilă o luptă suflet la suflet, inteligență la inteligență, fără ca inteligența superioară să fie silită să capituleze. Jensen împărtășea groaza sălbaticului în fața nepătrunsului și împotriva acestei spaime își făcea o pavăză din credința în forțe necunoscute. Dacă i s-ar smulge acest scut, reflectă magistrul, spaima i s-ar redeștepta, credința-n noroc i-ar fi răpită și el s-ar prăbuși definitiv. Încrederea pe care o avea acest om în bunăvoința soartei, părea de neclintit.

Deși știa că de Sfinții Arhangheli îl aștepta ruina economică, nu-și lucrase pămîntul, nu făcuse nimic, ci stătea mai departe cu brațele încrucișate așteptînd să-i pice porumbeii gata fripți în gură. Magistrul nu știa dacă adversarul său credea într-un dumnezeu creștin, nici nu-l văzuse vreodată la biserică, în schimb avusese prilejul să constate că acesta își hrănea viperele, pe care le considera sfinte, cu lapte. Deci viperele trebuiau stîrpite, credința în puterea lor ocrotitoare trebuia știrbită, pentru ca teama de un destin ostil să-l facă pe omul acela un infirm spiritual.

Rezolvarea celui de-al doilea punct era mai dificilă, dar dacă o realiza, aceasta însemna pentru țigan moartea. Amestecîndu-și sîngele cu o familie nobilă acest paria își dublase vitalitatea, sentimentul înrudirii cu clasele superioare îi treziră gînduri pline de respect față de propria sa persoană. Cît timp credea că această femeie era cu adevărat ceea ce pretindea că este, putea să-și țină capul drept.

Magistrul însă era acum ferm convins că aici se afla un secret pe care el însuși nu-l cunoștea, era sigur că baroana își mințise iubitul și că era departe de a fi de origine nobilă.

Ca să cerceteze aceasta avea nevoie doar de timp și de perspicacitate. Din registrele parohiei se putea afla care era de fapt realitatea. Dacă bănuiala magistrului s-ar confirma, țiganul s-ar simți înșelat, și-ar pierde controlul și ar săvîrși ușor fapte necugetate. Cine ar putea ști ce ar ieși la lumină atunci, cînd două creaturi ca acestea ar începe să-și trădeze reciproc secretele, nemaivorbind de pierderea pe care Jensen ar suferi-o dacă ar afla că a fost înșelat de singurul om în care crezuse. Întreaga sa vitalitate ar scădea dacă speranța, pe care și-a clădit puterea și bucuria, s-ar stinge.

Deși nu făcuse altceva decît să toarne mercur în laptele viperelor spre a stîrpi niște animale dăunătoare, magistrul Andreas avea conștiința încărcată, de parcă ar fi ucis sau ar fi furat. Și cum stătea la fereastră așteptînd efectul, deveni neliniștit.

De trei ore se apucase de lucru cînd auzi, în sfîrșit, un țipăt la cabană. Ivan descoperise primul nenorocirea și făcu atîta scandal, încît țiganul care adormise beat într-un boschet se grăbi într-acolo.

Mai întîi fu luat la întrebări grădinarul care jura și se blestema că era nevinovat. Baroana care veni într-un suflet plîngea frîngîndu-și mîinile. Dar cum nu se vedea nici o urmă de violență la animalele ucise, ce fuseseră pe cale să năpîrlească, și pentru că nimeni nu putea crede că viperele, care pot fi atît de lesne omorîte cu un baston, fuseseră otrăvite, oamenii creduli începură să presupună că izbucnise o ciumă șerpească. Tot ce privea

această boală intra deja în domeniul destinului şi deci a unor forţe necunoscute.

Hoiturile fură adunate cu grijă, învelite într-o împletitură de lînă şi duse în casă. Prin fereastra deschisă magistrul putu auzi cum se făcea focul în sobă, ca prin căldură viaţa să poată fi readusă în trupurile moarte.

Totul arăta de parcă trăznetul ar fi lovit casa. Oamenii alergau speriaţi care încotro, orice treabă încetase, dulgherii căscau ochii prin ferăstruica pivniţei şi cîinii care rîvneau la o gustare de vipere fură alungaţi cu un zgomot asurzitor şi închişi în cămări.

Jos în locuinţă se discuta aprins, aşa încît prînzul nu fu servit şi totul intră într-o debandadă nemaipomenită.

— A căzut nenorocirea pe capul nostru ! Cu aceste cuvinte îşi încheie ţiganul opiniile sumbre. Apoi îşi turnă un pahar de rachiu şi se puse pe băut şi pe cîntat cîntece de jale. Pînă la urmă întreaga familie se aşează la fereastră cu paharele în mînă. Magistrul observă chiar din seara următoare, din comportarea politicioasă, umilă şi supusă a ţiganului că lovitura avusese efectul scontat. Ura părea să se fi destrămat odată cu credinţa în noroc. Cu toate acestea nu vorbi despre vipere ; se ruşina să-şi dezvăluie slăbiciunile şi ştia că magistrul ar fi rîs de superstiţiile lui. Vorbi numai evaziv despre nefericirea lui nemeritată şi despre apropiata sa decădere.

Apoi schimbă brusc discuţia şi începu să povestească istorioare picante improvizînd chiar o farsă cu un domn care neputînd să-şi satisfacă drăguţa fu încornorat de aceasta.

Magistrul se prefăcu că nu înţelege sensul anecdotei dar continuă în acelaşi stil, servindu-i o poveste despre un domn care crezuse că i se oferă o fecioară dar se pomeni în schimb cu o lepră.

Ţiganul pară lovitura şi îi spuse că obţinuse de la cărăuşul care-l vizitase de curînd şaizeci de mii de taleri pe moşie.

— Da, adăugă el dispreţuitor, pentru un geambaş moşia asta este chiar prea nobilă.

Magistrul înghiţi minciuna, dar cuvîntul „geambaş“ îi rămase înfipt în creier spre a-i putea fi de folos mai tîrziu.

Peste opt zile magistru, cercetînd în mare taină registrele parohiei, constată că baroana Ivanoff se născuse dintr-o familie de jos, pe numele adevărat Ivarsson, că tatăl ei fusese un cămătar ordinar şi patron a două case de plăceri din Copenhaga, iar mama o tîrfă în toată regula.

Avea senzaţia că nu aflase de fapt nimic nou, cînd preotul şi judecătorul îi confirmară aceste date. Doar nu putea fi altfel, reflecta acum, deşi el era omul care se îndoia de toate, exceptînd caracterul sacru al poporului. O asemenea atracţie pentru murdărie, minciună, superstiţie nu putea să existe într-o familie care generaţie de generaţie cunoscuse educaţia. Un nume celebru îndemna de obicei la acţiuni măreţe sau înnobila gînduri şi sentimente ; ar fi trebuit măcar să constituie un imbold la îngrijirea propriei persoane. Şi dacă un neam nobil decădea moral, aceasta se-ntîmpla de obicei cînd toată stirpea era deja complet distrusă economic, ceea ce nu se putea spune în cazul de faţă.

În timp ce magistrul Andreas se ocupa cu cercetările putu să observe, în cele opt zile care se scurseră, că ţiganul îşi pierduse siguranţa de sine şi dinamismul caracteristic. Zăcea mai tot timpul printre iepuri pe acoperişul grajdului la soare, fuma sau dormea. De ce îşi alesese tocmai acest loc era greu de explicat, poate din cauza sîngelui său meridional care era atras de dogoarea tablei, sau poate firea lui de paria avea voluptatea mirosului greu care-i trezea amintiri vechi de putreziciune, scîrnă şi gunoaie. În timp ce-i creştea apatia, pe moşie toate erau alandala. Păsările mureau pe capete de foame şi din lipsă de îngrijire, putrezind în mijlocul ogrăzii.

Cîinii goneau găinile, şi raţele furau pe apucate ceva de mîncare. Oile se îmbolnăviseră pentru că zăceau în propria lor murdărie care se aduna stivă sub ele. Nimeni nu le adăpa şi nu le mîna la păscut.

Grădinarul, argatul şi dulgherul stăteau în cireşi şi mestecau ; culegeau cîte-un coş plin, care trebuia dus la piaţă, dar rămînea acolo pînă putrezeau toate poamele.

În acest timp în grădină buruiana creştea în legea ei şi-şi risipea pretutindeni sămînţa, muştele se înmulţeau, casa întreagă desfăcută din balamale se năruia. În răstimpuri ţiganul se trezea doar să pună la cale vreo ticăloşie

ca să-i necăjească pe chiriaşi ; de pildă gonea cîinii murdari pe scări în sus şi-n jos, exact după ce se frecau duşumelele, arunca oase şi resturi de mîncare pe coridor, lăsa găinile în casă, făcea zgomot noaptea şi-şi atîţa dulăii împotriva lăptarului şi a poştaşului.

Toate acestea îl făcură pe magistrul Andreas atît de dur încît se hotărî cu premeditare să dea curs ultimei sale decizii de a-şi distruge definitiv duşmanul.

Pentru a-şi putea duce planul la îndeplinire, a ales-o pe Magelone, căreia reuşi să-i atenueze pornirile duşmănoase prin cuvinte blînde. Acest lucru i-a fost cu atît mai uşor cu cît fata, care era persecutată de fratele ei şi de baroană, nutrea împotriva acestora o ură sălbatecă.

După ce fusese bine învăţată ce avea de făcut, fata era fericită ; acum i se oferea în sfîrşit ocazia să-şi ducă la îndeplinire răzbunarea pe care o dospea de mult împotriva baroanei, acum înjosită, precum şi împotriva fratelui său, care îşi pierduse pare-se strălucirea de altădată. De aceste elemente se folosi magistrul ca să le arate celor doi superioritatea sa.

Explozia se declanşă într-o vineri seară.

Magistrul stătea la fereastră şi asculta cum scandalul începu întîi timid, ca mai apoi să izbucnească într-o vilvătaie violentă. Baroana, alias domnişoara Ivarsson, stătea la fereastră cînd Jensen intră pe uşă.

Cîteva minute fu linişte, apoi domnişoara spuse :

— Mîine te duci la oraş. Peter, după tîrguieli.

— Nu, răspunse ţiganul, ai să te duci tu.

— Cu ce bani mă rog frumos ? Tu mi i-ai luat pe toţi.

— Eu ? Ce-am luat eu, ce ? că am lucrat zi de zi după socoteala ta ? Ce-au primit fraţii mei că ţi-am fost argat şi servitoare pe daiboj.

Apoi veni rîndul domnişoarei. Vorbi o jumătate de oră ; cînd ţipa, cînd plîngea, cînd înjura.

Administratorul făcea eforturi disperate să apuce să spună ceva, dar zadarnic.

Atunci se-nfurie şi se năpusti afară trîntind uşa în urma sa. Reveni izbucnind într-un torent de vorbe din care nu se desluşeau clar decît „codoaşă", „tîrfă", „cămătăreasă".

Din nou domnișoara tună și fulgeră o jumătate de oră fără ca magistrul să poată auzi altceva decît trîntitul ușii, care de la distanță răsuna ca bubuitul unui tun, de cîte ori administratorul ieșea turbat din odaie, ca să intre din nou peste cîteva secunde.

Apoi fu chemată Magelone. La început o pălmui domnișoara, apoi Jensen ; dar ea nu se lăsă cu una cu două ci dădu drumul unui adevărat foc de artilerie, care fu auzit în toată casa, cuprinzînd și grădina, unde oamenii ascunși prin tufișuri ascultau.

Pe neașteptate ieșeau la iveală istorii de demult, pe cînd părinții țiganului lucrau încă la curte. Administratorul și domnișoara se învinuiau reciproc de furturi de cai, spargeri de scrinuri, sustrageri de bani, pe scurt de cele mai odioase ticăloșii.

Vocea administratorului nu se mai auzea ; părea că intrase în pămînt.

Incidentul se încheie cu izgonirea Magelonei, care fu învinuită că s-ar fi întins cu toți bărbații de la curte, cu excepția magistrului. Aceasta își împachetă lucrurile și plecă. Piatra fusese aruncată și efectul fu cel așteptat.

Satisfăcut că treaba îi ieșise din plin, magistrul se duse la culcare, adormind liniștit pentru prima oară după foarte multă vreme. Zgîndărită, partida adversă era acum atît de preocupată de propriile ei ticăloșii încît știa că va fi lăsat în pace.

Fără să știe, pornise la atac într-o perioadă deosebit de propice pentru a provoca dezastru în tabăra dușmanului. A doua zi era sîmbătă, cînd se plătea leafa și se făcea aprovizionarea pentru săptămîna următoare. Lovitura căzu drept pe capul lui Jensen, al cărui creier înfierbîntat nu ar mai fi putut suporta și alte lovituri colaterale. Era tocmai pe punctul de a se pierde cu totul dacă nu i-ar fi venit în ajutor puteri inexplicabile pe care oricum n-ar fi putut să le invoce singur.

În dimineața următoare incidentului, cînd magistrul coborî în curte, îl întîlni pe grădinar, deosebit de tulburat și gata să i se confeseze.

Curios de efectul acțiunii sale și sigur că se afla în afara oricărui pericol, îl întrebă pe acesta dacă auzise scandalul din seara precedentă.

Da, sigur că-l auzise, și voia să-i atragă atenția asupra administratorului și a baroanei. Acum, cînd totul fusese dat pe față nu-l mai oprea nimic să-i mărturisească domnului magistru că, pe cînd lipsea de-acasă, cei doi se strecuraseră cu ajutorul unui șperaclu în locuința sa și-i cotrobăiseră în scrin.

Magistrul se înfurie și vru să meargă imediat la judecător, dar fu oprit de întrebarea grădinarului, dacă nu ar fi auzit că în noaptea precedentă fusese furat calul unui vecin.

Sigur că nu auzise nimic, dar acum avea prilejul să obțină unele relații mai strînse.

Cînd Magelone se duse la han să-și angajeze o trăsură ca să poată pleca la părinți, fu însoțită pînă acolo de grădinar și de argat, deoarece afară era foarte întuneric.

Merseră deci împreună pe șosea și tocmai cînd se aflau în dreptul gospodăriei căreia îi aparținea calul, ce fusese furat direct din cîmp, auziră pași prudenți în spatele lor și-l zăriră pe țigan în șanțul de la marginea drumului. Era deghizat, purta pălăria trasă pe ochi și în mînă avea un obiect care de la distanță părea un pantof.

Îi întoarseră imediat spatele prefăcîndu-se că nu l-au observat. Totuși continuară să-l audă pînă ajunseră la han. Acolo dispăru.

Grădinarul, care nu dormise toată noaptea, a auzit între timp, cam pe la ora unu, că țiganul s-a întors și a poruncit să se înhame doi cai, unul pentru el și altul pentru argat, care urma să-l însoțească.

Ceasul arăta ora trei, cînd administratorul își făcu din nou apariția ; fusese cu argatul la Widala, locul de baștină al părinților, să ducă niște mărunțișuri pe care le uitase sora lui. La întoarcere îi porunci argatului să treacă sub tăcere escapada nocturnă, bineînțeles cu intenția de a-l provoca să vorbească, ceea ce acesta și făcu.

La auzul acestei povești, magistru nu se pronunță în nici un fel și se-ndreptă îngîndurat spre camera lui ; dar la jumătatea drumului se-ntoarse și o porni direct spre gospodăria de unde fusese furat calul. Pe drum își aminti de unele comportări ciudate ale țiganului și toate îi întăreau credința că nimeni altul decît Jensen nu putea fi hoțul.

La începutul verii acesta povestise cu deosebit interes întîmplări cu cai furaţi, insistînd mai ales cu lux de amănunte asupra dispariţiei unui cal murg din ograda aceluiaşi ţăran.

Ţiganul pomenise atunci de diverse trucuri folosite spre a face caii furaţi imposibil de recunoscut ; li se făcea o tăietură pe frunte şi apoi le apărea o pată albă.

Magistrul îşi aminti că exact cu o lună în urmă şargului îi apăruse o tăietură în frunte, fără ca cineva să poată înţelege cine i-o făcuse şi cu ce intenţie. Apoi îi veni în minte vizita geambaşului într-o zi de duminică : întîmplarea îi apăru acum deosebit de concludentă.

Totul se potrivea, raportat la incidentul recent, totul, înafară de tăietura de pe fruntea şargului care nu părea să aibă legătură cu restul. Era oare şi calul acesta de furat şi i se făcuse tăietura ca să nu fie recunoscut spre a-l putea vinde ? Acest cal avea o particularitate : nu putea alerga la pas ci numai în galop. Nici magistrului nu-i scăpase acest amănunt, cînd făcuse odată un drum împreună cu Jensen pînă la Landskrona. Jensen a încercat să-i explice atunci prostul obicei al dobitocului, aducînd argumentul că lăptarul era odată să dea peste el cu faetonul şi-l speriase foarte rău.

Magistrului i se păru mai plauzibilă explicaţia pe care şi-o dădu sigur ; cum că această rapiditate exagerată i-ar fi impus-o chiar vizitiul care se temea că la un trap lent animalul ar fi putut fi supus unor cercetări mai amănunţite.

În sfîrşit, oricum ar fi fost, situaţia devenea din ce în ce mai încîlcită. În primul rînd trebuia să găsească dovezi. Pentru aceasta magistrul se apucă să caute pe cîmp locul exact de unde se furase calul.

Găsi curînd şanţul peste care fusese trecut animalul ca apoi să fie mînat în direcţia opusă spre Bögely. Magistrul nu acordă prea multă semnificaţie acestei împrejurări, deoarece trucul i se păru prea meschin.

Apoi găsi mai încolo în cîmpul de lucernă gaura lăsată de parul de care fusese legat dobitocul ; putea chiar să distingă urma calului furat dintre celelalte urme şi descoperi chiar conturul tălpilor hoţului în pămîntul reavăn.

Un picior obişnuit cu talpa lată. Dar în jurul acestei urme se amestecau altele mai adînci, imprimate mult prea regulat spre a fi putut fi lăsate de picioarele unui bărbat care trăgea după el un cal. Totul fusese ticluit prosteşte deoarece aceste urme erau făcute de acelaşi pantof de la piciorul drept, bineînţeles cu intenţia de a-l induce pe urmăritor în eroare. Pantoful fusese adus anume, şi cu siguranţă că perechea lui nu se va găsi în casa hoţului, la o eventuală percheziţie. Dar iată că pe un smoc de lucernă se afla chiar pantoful cu pricina, un corp delict lăsat anume acolo spre a încurca şi mai mult lucrurile.

Hoţul îşi aranjase în aşa fel lucrurile încît oricine ar fi putut fi uşor indus în eroare, dar nu magistrul, care auzise că ţiganul se furişase în seara trecută de-a lungul şanţului cu un obiect în mînă, ce părea a fi fost un pantof.

Ca alţii să nu cadă în cursă, magistrul azvîrli corpul delict, apoi, cu ajutorul pucioasei pe care o aduse cu el făcu un mulaj al urmei adevărate, acest mulaj îl băgă în buzunar şi se îndreptă spre casă.

Cum ajunse se prefăcu că îşi caută briceagul pe potecile grădinii, pînă cînd descoperi urma de care avea nevoie. Luă şi după aceasta un mulaj. Cele două forme erau identice pînă la sîrma care se desprinsese în partea stîngă a pantofului şi se întipărise în talpă în forma unui laţ.

Deci nu mai încăpea nici o îndoială că urma din cîmpul de lucernă, de unde se furase calul, fusese lăsată de piciorul lui Jensen.

Dar dovedea asta că Jensen ar fi furat calul ? Nu, deoarece şi el ar fi putut — la fel ca magistrul — să fi fost acolo spre a cerceta locul, puţin mai devreme ; în definitiv şi urma magistrului putea fi văzută acum în cîmpul de lucernă, şi cu toate acestea nu era el hoţul.

Cum să-i vină de hac ?

Singura dovadă convingătoare pentru poliţie ar fi fost însuşi calul dacă el s-ar fi găsit în ograda hoţului. Dar şi la aceasta hoţul ar fi găsit o ieşire, explicînd că a prins un cal rătăcit prin împrejurimi. Oricum un lucru era cert, că nu în grajdul ţiganului trebuia căutat calul, ci mai degrabă la cărăuşul din Hälsingborg sau poate nici acolo.

Magistrul Andreas se hotărî să mai aştepte trei zile, să rumege toată întîmplarea în tihna celor două nopţi şi apoi să treacă la acţiune.

A doua zi nu dădu cu ochii de Jensen ; i se spuse că era plecat. Abia în dimineaţa zilei următoare îşi făcu apariţia, sus pe acoperişul coteţului, pocnind furios din bici, vrînd parcă să-şi arate toată puterea în faţa animalelor ce se mişcau prin curte. Iritat şi băut cum era, arunca vorbe grele, întunecate, provocatoare spre ferestrele baroanei şi ale magistrului. Spunea despre vulpea care merge să vîneze găini, dar cade în cursă, despre domnii cei învăţaţi care nu văd mai departe de lungul nasului şi-şi închipuie totuşi că ştiu tot, neştiind de fapt nici cît negru sub unghie ; spunea apoi despre curve şi cămătărese devenite peste noapte contese şi baroane, sau mai spunea şi de oamenii mărunţi care puteau deveni mari dacă voiau.

Apoi mai trase o duşcă şi începu să cînte cît îl ţinea gura. „Sînt Contele de Luxemburg", cîntec pe care magistrul nu-l mai auzise de luni de zile. La fiecare vers pocnea din bici şi dansa pe acoperişul de tablă, care scîrţîia şi se clătina sub greutatea paşilor săi.

Magistrul încercă să afle secretul acestei comportări. În cîntecul ţiganului era triumf şi orgoliu de învingător şi provocarea lui plină de impertinenţă părea să spună că-şi învinsese duşmanul.

Mai tîrziu, către amiază, fu văzut la cabană cu opt cîini în jurul lui, cărora le cînta la flaşnetă. Seara îi făcu domnişoarei Ivarsson o scenă furtunoasă. Zbieră minute în şir cît îl ţinea gura, trînti uşi, sparse sticlărie şi porţelan, şi cînd se lăsă noaptea, dădu sus în pod o reprezentaţie de toată frumuseţea, trase focuri de revolver, dansă pe nişte grinzi de fier, sparse nişte vechituri de mobile uitate de mult acolo ; făcea toate astea să-l irite pe magistru şi să provoace sandalul mult aşteptat.

Într-un tîrziu, sleit de puteri, ieşi afară în cîmp, dădu foc la grămezile de buruieni şi se culcă în iarba umedă de rouă, adormind în voie, păzit de haita lui de cîini.

În vremea aceasta magistrul Andreas nu-şi găsea somnul ; cu cît lupta mai aprig cu insomnia cu atît îi creştea hotărîrea de-a deschide ofensiva împotriva vicleanului

inamic. Cînd se făcu ziuă, se îmbrăcă şi ieşi cu gîndul să treacă pe la judecător ca să-i denunţe pe ai casei pentru folosire de chei false.

O luă prin pădurea de fag şi ajunse pe aleea de molizi, cînd ţipătul coţofenei îi aminti de copacul în coaja căruia erau gravate semnele acelea ciudate. Se strecură în tufiş şi descoperi deîndată trunchiul ; pe scoarţa lui apăruse desenul unei figuri noi. Semnificaţia ei era limpede. Toate desenele anterioare fuseseră şterse şi în locul lor apăruse scrijelit chipul unei vulpi care avea gîtul aproape sugrumat într-un laţ, în aşa fel încît limba îi atîrna afară de un cot.

Ţinînd cont de dansul victorios şi de discursurile impertinente ale ţiganului, vulpea îl reprezenta fără îndoială pe magistru.

Curiozitatea îl împingea acum şi mai mult la judecător, să afle care era de fapt situaţia. Pe măsură ce se apropia simţea o oarecare nelinişte, deoarece toţi judecătorii erau prin partea locului danezi. Aceasta era o măsură luată de guvern ca populaţia ocupată să nu trăiască permanent cu spaima unei justiţii tiranice şi nedrepte, şi apoi mai era şi faptul că judecătorul trebuia să cunoască perfect limba de baştină spre a putea înţelege şi judeca fiecare nuanţă, cît de subtilă, rostită în timpul procesului.

Tocmai ieşise din pădure şi se îndrepta spre casa judecătorului, cînd îi apăru în cale Jensen, călare pe şargul său, salutîndu-l cu un zîmbet victorios, dar pentru că nu reuşi să se dea la timp la o parte, îl împroşcă pe magistru de sus pînă jos cu noroi. Aşteptînd la poarta judecătorului să i se deschidă îl năpădiră presimţiri negre. Indispoziţia lui se accentuă cînd văzu stupefacţia şi neîncrederea cu care fu întîmpinat de omul legii spre a fi introdus într-o sală scundă, ocupată în întregime de două mese mari negre.

Înăuntru era o căldură sufocantă. Vrînd parcă să aerisească puţin, judecătorul deschise uşa de la camera vecină unde dispăru pentru o clipă ; apoi reveni.

Îl invită să ia loc, măsurîndu-l din cap pînă-n picioare, cu interesul cu care încerci să identifici o persoană după o descriere pe care i-a făcut-o cineva în prealabil. Tăcea, aşteptînd liniştit ca magistrul să vorbească primul. În sfîrşit, acesta fu silit să înceapă plin de ezitări, temîndu-se

să nu se încurce în propriile-i argumente şi să nu spună mai mult decît trebuia. Fusese sigur din capul locului că judecătorul îi va pune întrebări ; răspunsurile ar fi venit atunci de la sine.

— Vin să depun plîngere împotriva gazdei mele, administratorul Jensen de la Bögely, care s-a purtat necinstit faţă de mine.

Tăcu, aşteptînd să fie întrebat. Dar nimic ; doar un zîmbet pe faţa judecătorului care îl încuraja să continuie.

— Mi s-a adus la cunoştinţă că cei la care locuiesc mi-au pătruns cu forţa în locuinţă şi mi-au deschis scrinul folosindu-se de chei false.

Tăcu din nou. Expresia judecătorului era neschimbată, indiferentă, ca şi cînd ar fi auzit ceva, ce ştia de mult.

— Şi acum, intenţionez să-l denunţ pentru spargerea comisă, conchise magistrul.

Judecătorul rămase o clipă pe gînduri, apoi întrebă :

— Ce vi s-a furat ?

— Nimic, trebui să recunoască magistrul ; nu putea să spună că era vorba de nişte secrete personale, deoarece atunci s-ar fi acuzat singur de a fi posesorul unor documente periculoase.

— Aveţi martori ? întrebă judecătorul.

— Grădinarul susţine că i-ar fi spus fratele şi sora lui Jensen.

— Deci bîrfă ; fraţii şi surorile nu sînt martori. Nimic nu s-a furat, martori nu există, nici o broască spartă ! Deci nimic, şi pe nimic nu se poate clădi nici o acuzaţie.

Magistrul rămase perplex ; plîngerea se volatilizase sub ochii lui ca un balon de săpun.

Îşi reveni imediat. Se afla desigur într-o lumină defavorabilă, devreme ce plîngerea lui fusese considerată ca nefondată, dar spre a nu pleca umilit şi ca un cîine alungat, se hotărî să intre mai adînc în miezul chestiunii.

— Dumneavoastră credeţi Domnule judecător, că acest Jensen este un om de nădejde, care poate fi absolvit de orice bănuială ?

— O, Jensen a fost adesea suspectat, dar a ieşit totdeauna basma curată răspunse judecătorul cu subînţeles. Aşa de pildă a fost denunţat drept autorul ultimului furt de cai. Dar corpul delict, un pantof pierdut de hoţ nu se

potrivea deloc pe piciorul lui. În afară de aceasta putea să-şi dovedească alibiul, deoarece la ora la care avusese loc furtul el se afla pe drum cu argatul său ; chiar în aceeaşi noapte îşi vizitase părinţii. Faptul că se strecurase seara travestit, de-a lungul şanţului, avea cu totul alte motive.

— Ce fel de motive ? dacă-mi permiteţi.

Judecătorul îl fixă pe magistru, iscoditor, şi răspunse pe un ton sever :

— Voia să se convingă dacă o persoană foarte apropiată lui fusese sedusă prin mijloace necinstite. Asta voia.

Se lăsă o tăcere groasă, încărcată de ameninţări.

Totul prinse să se clatine şi pătratele ferestrelor se micşorau treptat pînă deveneau o plasă ce se strîngea tot mai mult în jurul magistrului. De mult avusese revelaţia că el singur îşi ţesuse plasa, că hrănise cu bună ştiinţă un şarpe, care acum îl muşca. Se simţea neputincios. Nu putea să povestească că el însuşi îl învăţase pe hoţ, ce este un „alibi" şi un „corp delict", dîndu-i chiar soluţia unei diversiuni prin recunoaşterea unui incident auxiliar care îl scotea din problema principală. Iar povestea cu fata, chiar dacă nu era pasibilă de pedeapsă penală, oricum îl anula ca martor ; îl făcea suspect, aşa încît orice încercare de a explica faptele reale i-ar fi agravat situaţia, complicînd şi mai mult lucrurile.

Văzînd că magistrul fusese redus la tăcere, judecătorul profită de ocazie să-i dea lovitura de graţie.

— Pe Jensen, adăugă el, îl ştiu de zăpăcit, dar are inimă bună ; nu păstrează ranchiună. Chiar pentru cel mai înveterat duşman al său care l-a furat, urmînd să facă puşcărie pentru asta, a cerut anularea pedepsei.

Nu, categoric, nu este periculos ; deoarece atît timp cît instinctul răzbunării nu ocupă tot locul în inima unui om, anihilîndu-i raţiunea, lucrurile stau încă bine !

Magistrul simţea că-i ard urechile ; de ani de zile nu i se întîmplase una ca asta, să fie admonestat ca un şcolar ! În mînia sa mocnită uită de forme şi uzanţe şi fără nici o introducere îi aruncă judecătorului vorbele în obraz :

— Dar păunul, dar curcanul ? dar răţoiul ?... şi căruţa cu bălegar şi lucrurile cărate noaptea pe furiş din pod şi

călătoria în Danemarca, chipurile să cumpere găini ? — poate aveți argumente și pentru astea, domnule judecător ?

— Deși nu sînt obligat să mă supun unui asemenea interogatoriu, am să vă răspund totuși. În ce privește păunul, curcanul și rățoiul, există o persoană suspectă, dar ne lipsesc dovezile ! (Spunînd acestea îi aruncă magistrului o privire, încît acesta îngheță).

Hoțul pare a fi un individ expert în treburi din astea, doar a lăsat și un fals „corp delict", înseamnă că știe că „alibi"-ul este singurul element în stabilirea dovezilor. Și mai știe — ceea ce a vrut să-i învețe și pe alții — că o slugă nu poate fi folosită ca martor.

Magistrului Andreas i se ridică părul de indignare, dar cu cît devenea mai mînios totul i se învîrtea în fața ochilor, în sfîrșit, își dete seama de nebunia lui, și se trezi stînd acolo ca un criminal autentic, ce-și simțea conștiința încărcată și se temea să nu fie descoperit.

Judecătorul continuă aproape convins că se afla pe un teren sigur.

— În ce privește călătoria în Danemarca, Jensen a dovedit prin datele trecute în carnetul lui de conturi că a întreprins exact ceea ce a anunțat că va face.

Am văzut scris negru pe alb : Vineri 2 august, plec în Danemarca ; dispun de zece taleri. Mai primesc cinci în Landskrona și cumpăr șaptezeci și cinci de găini.

Magistrul ridică ochii vrînd parcă să spună ceva, dar nodul era deja atît de încîlcit încît îi pieri cheful să-l mai dezlege ; nu mai putea rosti nici un singur cuvînt din toate contraargumentele pregătite. Nu putea spune : Domnule judecător, faptul că individul ăsta scrie, ca un măgar ce e, la prezent „plec", ceea ce orice om normal ar fi scris „ieri, sau în cutare zi, am fost acolo" — este suspect.

Pierduse orice chef să obiecteze că inițial trebuiau să fie o sută de găini, iar în însemnările administratorului nu erau trecute decît șaptezeci și cinci.

Atîta obrăznicie îl lăsă perplex ; că în vis îl auzea pe judecător povestind că țiganul ar fi încărcat în Landskrona

căruța de bălegar cu stomacuri de porc, în timp ce el îl auzise clar pe acela pomenind de grajdurile regale din Hälsingborg și văzuse cu propriii săi ochi grămada de bălegar, ce nu putea avea nici o legătură cu abatorul.

Interogatoriul se sfîrșise și magistrul se ridică să plece. Se simțea suspectat ca un hoț de cea mai josnică speță, ca un denunțător fals, ca o persoană pusă sub interdicție, cînd judecătorul îi dădu o ultimă lovitură.

— În chestiunea Dumneavoastră cu caseța nu pot face nimic, dar vă rog să luați seama în eventualitatea că vor mai surveni situații similare. Dacă deținеți secrete de stat, țineți-le la fel de bine ascunse ; deși sînt danez la origine am devenit cetățean suedez și ca supus credincios al actualului meu rege și stăpîn nu voi scăpa nici un prilej și nu voi cruța nici o persoană, spre a putea veghea la siguranța ordinei statale, căreia i-am jurat credință.

Cînd se văzu afară, magistrul avu senzația că fusese flagelat. Cu mîinile legate, cu onoarea călcată în picioare, nu vedea nici o posibilitate de reabilitare. Fusese pîngărit fără să poată să-și spele ocara. Din contră, cu cît încerca mai mult să o facă, cu atît aceste injurii îl rodeau mai dureros. Chiar dacă ar fi putut găsi dovezi nu mai îndrăznea să se atingă de această problemă de teama de a nu-și expune familia la vreo nenorocire ; de unde putea ști că țiganul nu l-ar fi denunțat și nu l-ar fi dat pe mîna justiției.

Putea fi acuzat de complicitate la furt, de vreme ce l-a învățat pe hoț cum să fure ; putea fi acuzat de viol împotriva unei fecioare neprihănite — martori mincinoși se puteau găsi ușor. Dar cel mai grav din toate era faptul că putea fi acuzat de „les majestate". Conștiința nu l-ar fi lăsat în acest caz să tăgăduiască, deoarece într-adevăr era vinovat.

Fusese învins, și de cine ? De un pigmeu, de un nimic, un vagabond, care nu avea alt ascendent asupra lui decît lipsa sa de scrupule în alegerea mijloacelor.

Înțeleptul, tolerantul, cinstitul căzuse în cursa ignorantului, care nu cunoștea nici măcar filosofia crimei, tehnica furtului, procedeul juridic.

El, prădatul, nedreptățitul, călcatul în picioare, fusese înfierat, iar hoțul, profitorul, spionul, cămătarul, cel care trăia pe spinarea lui ca o tîrfă ordinară, care voia să-și vîndă sora ca pe o prostituată oarecare, era bărbatul nobil cu inimă iertătoare și plină de compasiune, fratele îndoliat de pierderea castității iubitei sale surori.

Magistrul mergea cu capul în pămînt pe șosea, strîngînd mînerul bastonului cu asemenea furie încît unghiile i se albiră. Nu mai avea decît un singur gînd. Fusese învinuit, de a fi încercat să se răzbune. Pentru ce să se fi răzbunat ? Un hoț îi intrase în casă, îl batjocorise, nu-și respectase angajamentele și el îl denunțase, cum era și firesc. Aceasta se numește — după toate normele legale — autoapărare în caz de forță majoră ! Oare nu este o obligație cetățenească să denunți hoții ? Acum avea să se răzbune singur, dacă legea nu-l ajutase, deși legile au misiunea de a substitui și de a face inutil principiul „Îmi fac singur dreptate". Avînd de luptat cu un tip uman aflat în stadiul comunei primitive, trebuia să facă apel la mijloacele comunei primitive.

A face inofensiv un animal periculos, a stîrpi un monstru cu chip omenesc, a împiedeca un bandit să-și săvîrșească în voie fărădelegile, era o faptă demnă de laudă, de care putea oricînd răspunde în fața propriei sale conștiințe. Pentru a trece la acțiune trebuia să-și pună în joc toată știința ; nu voia să-l omoare pe barbar cu un glonte obișnuit, ci cu mijloace mult mai subtile care nu lăsau urmă, punîndu-l la adăpost de orice bănuială.

Simțea că avusese o inspirație genială, insistînd să pătrundă firea ciudată a țiganului și dacă împrejurările nu i-ar fi fost acestuia favorabile, cu siguranță că l-ar fi înfrînt. Oricum, prăbușirea i se apropia, pentru că nu mai avea chef de lucru și nici speranță ; tot ceea ce i-ar fi putut menține moralul îi fusese răpit și nenorocirea îi bătea la ușă. Acest suflet crud, în aparență atît de robust, era alcătuit dintr-un material fragil ; avea să se prăbușească definitiv.

Care urmau să fie loviturile ? La aceasta magistrul trebuia să reflecteze o noapte întreagă.

IX

Ajuns la poarta grădinii fără să-şi ridice capul, se auzi strigat de administrator, care stătea rezemat de gard într-o atitudine arogantă. Surîse doar uşor batjocoritor fără să-şi scoată pălăria cînd observă răceala cu care îi răspunse magistrul la salut. Îl luă apoi de braţ cu o familiaritate pe care nu o afişase în alte ocazii, şi însoţindu-l pe alee începu să-i vorbească despre unele probleme financiare. Trecînd direct la subiect îi ceru acestuia un împrumut de cinci sute de taleri de argint.

Deşi magistrul nu dispunea de nici un şiling în plus peste leafă, nevrînd să piardă această ocazie favorabilă planurilor sale, promise să-i procure pînă în trei zile suma aceea neînsemnată. Apoi căută un pretext să urce în camera sa. Dar Jensen nu-i slăbea braţul din strînsoare ci dimpotrivă îl sili să se aşeze la masa din grădină de unde puteau fi văzuţi de cei ce treceau pe şosea.

— Aşezaţi-vă şi beţi un pahar cu noi, îl invită ţiganul pe un ton care nu îngăduia nici o scuză.

— Mulţumesc, dragă Jensen, spuse magistrul, dar eu nu obişnuiesc să beau înainte de masă.

— Refuzul nu vă foloseşte la nimic, pentru că trebuie să beţi ! Altfel aş putea crede că sînteţi o persoană distinsă, ceea ce nu sînteţi, nu ? aruncă Jensen vorbele, chipurile în glumă.

Domnişoara Ivarsson şi Ivan tocmai aduceau cana şi paharele şi se aşezară nestingheriţi la masă, fără să afişeze nici cel mai mic respect faţă de magistru, aşa cum obişnuiau înainte.

Aveau deci intenţia să-i pună la cale o nouă ticăloşie, poate voiau să-l arate oamenilor care treceau pe şosea, sau doar să-l irite ca să-şi piardă controlul.

Ţiganul turnă în pahare cidrul acela din mere putrede, luă o înghiţitură şi-l degustă ca un cunoscător.

— Este vin de Burgundia veritabil, aşa să ştiţi.

— Da, este un vin bun, răspunse magistrul mecanic, înnăbuşindu-şi mînia spre a-şi putea desfăşura planul în voie.

Domnişoara Ivarsson şi Ivan izbucniră în rîs fără să se jeneze.

În fine, veni rîndul rachiului.

— De ăsta nu mă ating ! spuse magistrul categoric.

— Nu ? Totuşi ! Dacă vă rog ! Dacă vă rog frumos fără să vă silesc sau să vă ameninţ ! Ferească sfîntul, nici nu mă gîndesc să fac una ca asta, aşa ceva nu este înţelept, cînd sînt de faţă martori ale căror mărturii nu ar fi luate în seamă. Nu, serios nu ameninţ, cîtuşi de puţin ! Doar o picătură !

Magistrul îşi împinse la o parte bastonul spre a nu fi tentat să lovească, dar nu bău.

Jensen dădu paharul peste cap ; se ameţi imediat.

— Acum voi cînta numărul meu preferat ! strigă el înfoindu-se.

Şi se porni să răcnească : „Sînt contele de Luxemburg!"

Omul acesta neînsemnat, slab şi laş, parcă înghiţise toată puterea pe care celălalt mult mai puternic o pierduse. Cînd observă că îl are pe magistru la picioare simţi că a crescut cu un cot.

Totuşi mai nutrea un vag sentiment de teamă că cel căzut s-ar mai putea ridica aducîndu-l pe el în situaţia în care se afla acesta acum. În fiecare clipă trebuia să simtă ceafa celui înfrînt sub picioarele sale, spre a nu pierde certitudinea că se afla deasupra lui. Cu cît îi strivea mai mult, cu atît hotărîrea magistrului devenea mai categorică. Fiecare apăsare a acestor tălpi murdare făcea să ţîşnească idei, idei limpezi, curajoase, polarizînd în jurul aceluiaşi punct ; fiecare cuvînt, fiecare mişcare a administratorului devenea un fir împletit în funia de care avea să atîrne.

Liniştea şi siguranţa magistrului sporeau cu fiecare secundă.

Strigătele beţivului i-au făcut pe copiii acestuia să iasă în balcon. Rămaseră consternaţi cînd îşi văzură tatăl bînd înainte de masă cot la cot cu gazdele.

— Ia priviţi îngeraşii Domnului acolo sus ! rosti ţiganul cutremurat de o emoţie sinceră.

Era caracteristic la acest sălbatec, care nu avea nici o idee despre valoarea în sine a copilului sau a femeii,

sau poate tocmai de aceea, să-i transfigureze poetic în făpturi celeste așa cum făcuse și cu viperele pe care le socotea sacre.

Copiii, acești mici sălbateci și criminali în miniatură, pe care îi iubim atît, numai pentru că nu-și ascund greșelile, și ale căror calități nu sînt decît rezultatul situației lor privilegiate, de a nu trebui să lupte pentru existență, reprezentau pentru el prototipul celor mai suave întruchipări, îngerii, pentru că nu îi puteau face rău și în același timp îi arătau încrederea și sinceritatea pe care le acordau oricui.

— Dar, lăsați copiii să coboare ! propuse el, fie din dorința de a-și exterioriza gingășia, fie pentru că simțea nevoia să-și spună, cît de aproape ajunsese el de acești copii ce aparțineau unei clase privilegiate, spre care își ridicase ochii întotdeauna cu o stimă superstițioasă, înclinîndu-se în fața ei pînă la pămînt.

— Nu au voie ! răspunse magistrul.

— Cine nu-i lasă ? întrebă Jensen amenințător.

— Eu, răspunse magistrul Andreas tăios. Dar în clipa următoare regretă tonul provocator al refuzului său și încercă să șteargă impresia printr-o glumă ; o glumă nu greșea niciodată ținta atunci cînd era vorba de Jensen. Mai ales că în felul acesta, fără să-l jignească, îi dădea de înțeles că știa totul despre el.

— Nu e oare destul că tatăl lor se comportă ca un porc ? Vrei să facă și copiii la fel ?

De data aceasta intenția nu-i reuși ; prin autoumilirea magistrului, administratorul se simți vizat direct și calificat ca atare, ceea ce îl făcu să-și amintească de valoarea lui reală.

— Veniți aici copii ! strigă el întorcîndu-i magistrului spatele.

Domnișoara Ivarsson, care tăcuse tot timpul apăsată și umilită de evenimentele ultimelor zile, îl apucă, într-un acces de durere și sinceră îngrijorare, pe administrator de mîneca vestonului :

— Nu, Jensen, lasă copiii ! Copiii sînt făpturi sacre, la fel cu animalele !

Deşi comparaţia nu era dintre cele mai fericite, magistrul înţelesese imediat cît de sinceră era această explozie a sentimentului matern la o domnişoară bătrînă şi-i mulţumi cu privirea ; aceasta nu-i dădu nici o atenţie, considerîndu-l vinovat de faptul că fusese detronată şi umilită.

Administratorul nu se aşteptase ca domnişoara să i se opună. Fierbînd de mînie se întoarse spre ea şi tocmai cînd era gata s-o pălmuiască, ceva cu totul neaşteptat se ivi pe drum şi-i captă toată atenţia. Trecea un cortegiu funebru. Şase oameni duceau sicriul, urmat de o femeie îndoliată şi un băieţaş. Coşciugul era vopsit în alb şi împodobit cu o coroană proaspătă din crengi de molid. Femeia în negru purta un văl lung, alb.

— Dar ăsta e paznicul ! spuse domnişoara.

Cînd văzu funeraliile duşmanului său (imediat după împăcare deveniseră din nou duşmani), în adîncul sufletului, Jensen trebuie să fi scos un chiot de izbîndă, pentru că această întîmplare îl scăpase de un martor periculos. Bucuria sa era atît de mare, încît îi alungă pentru moment frica de moarte ; se întoarse către şosea, izbucni într-un rîs zgomotos şi începu să bată din palme.

Înţelegînd imediat că această ieşire ascundea de fapt o spaimă străveche, magistrul avu o revelaţie pe care şi-o concretiză şi mai bine cînd femeia în doliu se opri implorînd cu mîinile ridicate la cer, ocrotire sau răzbunare.

Domnişoara Ivarsson îşi ascunse faţa în palme de frică şi de ruşine pentru purtarea brutală a administratorului.

Magistrul Andreas se ridică de pe bancă, îşi scoase pălăria şi rămase în picioare în semn de omagiu pînă cînd convoiul mortuar se îndepărtă.

Administratorul se revoltă, că i se dăduse peste nas şi întrebă iritat :

— Ce înseamnă comedia asta ?

— Asta nu e comedie ! răspunse magistrul grav. Eu mă rog întotdeauna pentru morţi. Nimeni nu poate şti ce-l aşteaptă după moarte ; cine a scăpat de pedeapsă în această lume poate să şi-o primească în lumea cealaltă.

Țiganul se temea cu adevărat de o viață viitoare, dar nu voia să-și arate frica : într-o ultimă încercare de a brava, strigă după mort :

— Du-te-n iad, paznicul dracului ! În iad cu tine !

— Ferește-te, Jensen, spuse magistrul, morții se răzbună, dacă le tulburăm liniștea !

Și liniștit ca un învingător sigur, care a atins punctul vulnerabil al adversarului, fericit ca un gînditor care a ajuns, după mari eforturi, la revelație, se ridică, își luă expresia importantă de catedră și-și repetă cu o voce profetică prorocirea pe care voia chiar el s-o ducă la îndeplinire.

— Morții se răzbună !

Cînd intră cu pași repezi în casă, pentru o clipă se lăsă liniștea : cuvintele sale avuseseră efect. Apoi se auzi un rîs batjocoritor căruia îi urmă înștiințarea răutăcioasă — de a nu mai uita să-și achite datoriile ale căror dobînzi se ridicaseră acum la o mie de taleri.

Magistrul se întoarse pe scară și zîmbi aprobator.

După lungi reflexii ajunse la concluzia că mijloacele pe care le folosise pînă acum pentru distrugerea acestui suflet crud fuseseră prea delicate ; se înșelase crezînd că acest paria ar avea o anumită pudoare morală. Se bizuise pe un anume simț al onoarei care nu exista sau era complet adormit, spre a mai putea fi trezit cu niște zgîlțîieli. Acum înțelegea : trebuia să recurgă la mijloace mai brutale și mai simple, mijloace vechi, arhicunoscute, pe care biserica și mai ales papistașii din toate timpurile au știut să le folosească cu succes, spre a dispune de sufletele oamenilor, și anume spaima de viața viitoare. În cazul țiganului superstițios terenul era pregătit. Mulțumită cortegiului funerar și spectacolului care avu loc cu această ocazie, întregul plan i se desluși de la sine.

Printre lucrurile magistrului se afla un instrument care fusese inventat de curînd de părintele Athanasius Kircher în scopuri misterioase, oculte, și care se numea „lanterna vrăjită" sau „lanterna magică". Cu această lanternă se puteau proiecta imagini pe pereți, pe fum, pe orice suprafață de o anumită consistență. Adesea se gîndise să utilizeze acest aparat spre a-l distra pe țigan, dar

a renunțat pentru că simțea că nu merita să-i dăruiască o bucurie unuia care fura și nu spunea niciodată „mulțumesc". Acum ar fi vrut să se folosească de această lanternă spre a-și atinge un scop, în vederea căruia — după patru luni de suferință — considera că are dreptul să folosească orice mijloc, în măsura în care acesta nu l-ar fi trădat. Persoana lui valora oricum mai mult, pentru familia sa și pentru societate, decît acest animal de pradă de care nu depindea nici o ființă omenească, dar a cărui dispariție ar fi însemnat salvarea multora.

Pe cînd desena figuri pe lentilele sale, începu să-l chinuiască un sentiment neplăcut, că s-ar îndeletnici cu lucruri necinstite. Se simțea de parcă ar fi fost călău sau hingher. Jocul măsluit cu cărți murdare, specularea superstițiilor și a naivității adversarului, din partea unui filosof și savant ca el, care combătea ignoranța, îi leza conștiința. Trebuia să se lase înfrînt numai pentru că avea o alcătuire mai fină, sentimente mai nobile ? Trebuia să accepte o datorie de o mie cinci sute de taleri (la atît se ridicase acum suma ce i se imputa), pe care nu ar fi putut s-o plătească niciodată, riscînd să-și piardă onoarea și să-și arunce familia în mizerie. Nu, nu voia să capituleze, plăcerea de a trăi și convingerea că are mai mult drept la viață se opuneau condiției de sclav a unui barbar, care ar fi devorat în chefuri și orgii toată strădania sa spirituală. Trebuia să devină sluga hingherului, ca să-l poată jupui. Într-o singură clipă trebuia să șteargă cu buretele o educație de secole : propriile lui noțiuni despre onoare și conștiință ; era silit să-și jertfească liniștea sufletească și mai ales părerea bună despre sine, fără de care viața i-ar fi devenit imposibilă. Mai mult decît atît, trebuia să poarte cu el un secret : gîndul de a fi ucis, avea să-l urmărească, așa cum îl urmărea pe celălalt frica de viața viitoare.

Probabil că totul venea dintr-o slăbiciune pe care voia să și-o pună la încercare omorînd spre a se elibera de frică ; o slăbiciune a constituției sale sufletești, așa cum era frica de moarte un defect al celuilalt. Dar dacă aceste defecte ale amîndorura aveau o origine comună ? Nu, așa ceva nu putea accepta ; prin comparație era cît se poate

de clar că datele sale psihice fundamentale erau mai utile societății decît cele ale acestui paria.

Fie că venea din Egipt, din Orientul îndepărtat, sau din cine știe ce alt colț de lume din sudul Europei, și-a păstrat treze toate instinctele originare, care contravin oricărei ordini sociale, deoarece atît el, cît și ceilalți de o seamă cu el, nu sînt în stare să muncească, să-și întemeieze o familie, un stat ; pribegind veșnic prin toate țările pămîntului, furînd pe unde pot, obiceiuri pentru care sînt priviți de toate codurile juridice ca hoți înveterați, care supunîndu-se unor legi speciale, stau într-o mare măsură în afara oricărei legi.

Această viață dezordonată, care nu se sinchisea niciodată de ziua de mîine, care nu întemeia nici o proprietate și nici o națiune, hrănea frica țiganului de viața viitoare. Cel ce trăiește doar pentru clipa prezentă nu are un viitor precis, de aici nesiguranța lui, spaima de oameni, de la care nu se putea aștepta la nimic, deoarece nu le dăduse nimic ; aceasta explica și groaza lui de moarte, despre care nu învățase nimic, nu voia să știe nimic și nici nu îndrăznea să afle ceva.

De unde își trăgea rădăcinile frica magistrului de a-și distruge dușmanul ? Din convingerea că viața unui om este prețioasă ; din preceptul creștin că dușmanului trebuie să-i ierți greșeala — de această învățătură a abuzat ticălosul întotdeauna spre a-și doborî învingătorul iertător ; din poveștile, care vorbesc despre harul milosteniei, dar nu din povestea în care șarpele își înfige dintele veninos în sînul care l-a încălzit ; din toate învățăturile frumoase despre valoarea individului, despre prețuirea de sine ; despre răzbunarea pe care nu are dreptul s-o împlinească decît cel de sus. La o parte din aceste vechi precepte morale renunțase de mult, dar în acest moment, în care era gata să-și pună în practică noile sale convingeri despre relativitatea valorilor umane, mîna lui se oprea la jumătatea drumului, ezitînd să lovească în inima dușmanului ; cum s-a putut oare opri spiritul său lucid, după toate rătăcirile îndoielii, în fața acestei dogme ?

Era condamnat deci să piară, pentru că el era omul civilizat, care se ridicase la o concepție superioară despre

viață ; pe el îl ajungea acum destinul care lovise popoarele civilizate ale antichității : acestea căzuseră în fața puhoiului barbar, pentru că nu puteau prăda ca barbarii, nu puteau înșela ca barbarii. Acestea erau deci urmările rațiunii, ale tradiției, ale conștiinței, ale onoarei ; cel care are rațiunea, cinstea, cultura să fie silit să piară pentru că nu posedă cruzimea necesară !

Aceste gînduri îl îndepărtară mult pe magistru de la intențiile sale și el trebuia acum să-și recapituleze toată batjocura, brutalitatea, rușinea, pe care a suportat-o în acest timp. Adunînd totul într-un singur punct, acolo unde își aveau rădăcina instinctele lui cele mai vechi și mai puternice, o forță nemăsurată se trezi în el. Își repeta mereu : E un tiran, care își transformă semenii în sclavi! Distruge-l !

Acest singur cuvînt, „tiran", pe care nu putea să și-l înăbușe nici atunci cînd se cufunda în meditații filosofice înțelegînd că noțiunile „tiran" și „stăpîn", „tiran" și „despot", „tiran" și „dominație" erau coincidente, trezea în el ura cumplită a naturii împotriva subjugării, reaprindea instincte străvechi de sclav, dădeau glas patimilor sîngeroase ale sălbatecului, îl făcea să gîndească și să acționeze ca un barbar. Dezbrăcat de propria sa personalitate, se coborî mai prejos de acel paria josnic, care îl strivea sub călcătura lui murdară, și îl urî atunci cu ura celui înșelat ; încerca să se sugestioneze că Jensen este stăpînul și el însuși un fiu al poporului care slugărește ziua și noaptea un tîlhar, îi dă acestuia sîngele și creierul său, așa cum făcuseră odinioară străbunii săi, și iată că deodată se ridică sălbatec și dezlănțuit, își apucă bîta să-și doboare dușmanul, să-i zdrobească țeasta și să-i arunce hoitul la cîini.

Dar se opri din nou, lăsă bîta să-i cadă și se așeză la masă.

Nu, nu așa trebuia să acționeze și nu în luptă dreaptă ; tocmai acest lucru îl făcea nefericit.

Făcuse războiul, trăsese în dușman fără să tresară, se apărase și la catedră cu biciul și lovise brațe și picioare, pe unde apuca, fără să resimtă altă durere decît pe aceea pricinuită de loviturile pe care le primise el. Aceea fusese

luptă, asta este crimă... şi totuşi tiranii sînt ucişi, pentru că nu se lasă antrenaţi în luptă ! Tiranului îi sunase ceasul!

Trebuia deci să-i insufle groază duşmanului, în cugetul căruia deja se strecurase frica. Ca să-şi atingă scopul trebuia — acest lucru îi era clar — să-i aducă din nou sub ochi imaginea paznicului mort şi a soţiei acestuia. Dacă acest procedeu era suficient pentru a reuşi aceasta era o problemă pe care timpul avea s-o hotărască. Trebuia să se pregătească în toate chipurile şi să înfigă cuţitul pretutindeni, unde duşmanul era vulnerabil.

În starea de surescitare în care se afla îşi aminti că Jensen îi vorbise despre un vis care îl teroriza adesea în timpul somnului : se vedea transformat mai întîi într-o viperă, apoi într-un şobolan şi în sfîrşit, într-un cîine ; se trezea apoi lac de sudoare. Magistrul nu credea în vise, totuşi le atribuia o oarecare semnificaţie încă neverificată : acestea nu ţinteau în viitor, ci erau probabil rememorări dintr-o posibilă viaţă anterioară. De ce se repeta oare acest vis cu atîta consecvenţă în somnul ţiganului şi îl umplea de groază ?

Oare erau acestea reminiscenţele unor vremuri demult apuse, cînd străbunii lui credeau în metempsihoză şi în metamorfozele sufletului, care după moarte s-ar reîncarna în animale ?

Şi de ce oare ţiganul se înspăimînta mai ales de acest vis ?

Poate pentru că elementului motrice al vieţii îi stă la bază un instinct precis de evoluţie în forme de viaţă superioară, ori reprezentarea unei involuţii în forme atît de josnice îl arunca pe acest om, care aspira spre mărire, în ghearele disperării. Magistrul îşi aminti că visele cele mai urîte, care îl bîntuiau frecvent, erau cele în care el era adolescent şi mergea la şcoală. Această nălucire, în care el retrograda în timp şi vîrstă, îl paraliza pur şi simplu ; în zilele care urmau unui asemenea vis, copiii îi păreau de aceeaşi vîrstă cu el, iar el se simţea mai mic decît ei.

Plecînd de la aceste supoziţii încă îndoielnice — simţea aceasta — trebuia neapărat să tragă nişte concluzii, deşi nu avea încă nimic clar în minte. Nu putea să acţioneze împotriva unui creier atît de oscilant şi neliniştit, cu o

consecvență matematică. Un singur lucru îi era limpede ; își dădea seama că o imagine, concretizîndu-se, devenind reală și palpabilă, ar depăși în intensitate visul, acționînd cu mult mai puternic, mai distrugător, mai paralizant decît acesta, mai ales dacă era accentuată de frica provocată prin apariția spectrului celui mort.

Destul ; pictă chipurile care-l interesau în trăsături grosolane și îngroșate, spre a le face cît mai accesibile țiganului și își repară „lanterna magică". Pentru a obține efectul scontat prin proiectarea imaginilor fără ca sursa de lumină să poată fi descoperită, razele trebuiau să vină din spatele privitorului. Pentru eventualitatea că victima s-ar fi întors să cerceteze de unde vin imaginile, magistrul alcătui un triunghi din trei țevi umplute cu fosfor pe care-l aplică peste jetul de lumină al lanternei ; în felul acesta toată mașinăria putea fi luată drept ochiul atotvăzător de pe altarul bisericii, dîndu-i astfel țiganului posibilitatea să aleagă între ochiul orbitor al lui Dumnezeu sau cel scrijelit pe copacul din pădure.

X

Totul era pregătit ; lipsea numai momentul prielnic spre a-și pune planul în aplicare. Trecuse o zi și următoarea se apropia de sfîrșit.

Administratorul începuse să-și tutuiască victima, îi luase cu împrumut o parte din cărți, tutun și băutură ; toată ziua zăcuse bînd și fumînd peste măsură pe acoperișul grajdului, de unde putea pîndi fereastra magistrului.

Dimineața următoare Jensen trebuia să facă niște plăți și de aceea aștepta cu înfrigurare postașul, care urma să-i aducă magistrului suma promisă. Neprimind nici un ban pentru ultima săptămînă muncită, oamenii își luaseră tălpășița și fiecare clipă care trecea putea să aducă cu sine sechestrul. O tăcere rău prevestitoare se lăsase

peste curtea pustie, unde cîinii hămesiți, care abia se mai mișcau, pîndeau un șobolan, o vrabie sau vreun tăun, să-și astîmpere foamea.

Vitele fuseseră tăiate și mîncate ; numai caii mai rămăseseră vii și acum se rezemau afară în grădină de pomii devastați de rod, căutînd parcă odihna veșnică. Găinile scurmau pe sub cireși după sîmburii pe care îi lepădaseră acolo coțofenele.

Totul amintea aici o epavă care se scufunda inevitabil, o casă gata să se prăbușească ; doar pe grămada de bălegar, păunul își desfășura încă strălucirea cozii — ce-i drept, puțin mai jumulită după o vară de foamete — totuși frumoasă și delicată, singurul punct de altfel în toată scîrna aceea, asupra căruia ochiul putea să întîrzie cu plăcere.

Seara, magistrul l-a invitat pe administrator la cină ca să preîntîmpine o invitație din partea acestuia ; știa că l-ar fi așteptat o mîncare alterată, băuturi proaste și un serviciu din cale afară de murdar. Dar cu această ultimă întrevedere urmărea de fapt altceva : pregătirea pe îndelete a victimei spre a o face cît mai receptivă la ceea ce avea să urmeze. Îmbrăcat în uniforma lui de profesor, cu sabie la șold — spuse că fusese în vizită la preot — intră în cîrciuma unde era așteptat.

Ținuta neobișnuită, de ocazie, își făcu efectul scontat. Administratorul își scoase cu un gest reflex pălăria, uită sau nu îndrăzni să-i spună „tu", făcu fel de fel de ploconeli, umilitoare, comportîndu-se cît mai manierat cu putință. Masa era acoperită cu o față de masă albă ca zăpada, farfuriile și paharele străluceau de curățenie și existau și cuțite și furculițe, ceea ce îi da țiganului complexe. Felurile de mîncare nu erau numeroase, dar foarte bine pregătite și un vin vechi de Siracuza lumina galben-auriu într-o cană simplă de argint aurită pe dinăuntru. Voia cu orice preț să-i impună ; iar aparița sobră, măsurată, bunele maniere ale magistrului, făcură imediat o impresie atît de puternică asupra administratorului încît acesta își dădu seama că trebuie să se comporte cum se cuvine.

Magistrul își servi oaspetele în timp ce acesta nu mai contenea cu scuzele, rugîndu-l să nu se deranjeze pentru el, deși ținuta severă a gazdei îi arăta clar, că tot ce făcea se datora stimei și atenției față de propria lui persoană, față de rangul său ; din considerație pentru convențiile sociale.

După ce mîncară și-și umplură paharele, magistrul deschise discuția asupra unor teme, de natură să capteze atenția administratorului, fără să-l ispitească la vorbă. Îi dezvălui unele secrete din viața animalelor și plantelor și insistă mai ales asupra miraculosului din lumea animală. Țiganul asculta cu sfințenie. Cînd acesta încerca să-și strecoare o părere, magistrul tăcea cu o iritare vizibilă, care lăsa să se vadă că de abia aștepta să sfîrșească odată cu sporovăiala prosteasc ă ; apoi continua fără să-i răspundă sau măcar să ia în seamă cele spuse de celălalt. După un timp țiganul obosi și în sfîrșit deveni tăcut ca un ascultător atent.

Magistrul își încordă atenția și trecu la alte subiecte, ajungînd curînd acolo unde voia să ajungă : în domeniul teologiei și a enigmelor vieții și ale morții. Dădea explicații filosofice atît de complicate, încît țiganul, care nu mai putea să intervină, trebuia să facă eforturi disperate să se poată concentra, lucrul cel mai greu pentru sălbateci și pentru copii. Era palid de oboseală și ochii i se făcuseră mici.

În timp ce vorbea, magistrul își îndemna oaspetele să bea, nu ca să-l îmbete, ci să-i aprindă imaginația cu vinul acela aprig.

Țiganul era gata, gata să leșine : din cînd în cînd se ridica să evite privirea acestor ochi arzători care îi pătrundeau în creier amețindu-l. Magistrul însă îl acapara din nou și cînd țiganul voia să spună ceva se răzgîndea imediat, pentru că celălalt privea absent în altă parte. Supliciul dură trei ore în șir pînă cînd Jensen încercă să se smulgă cu forța și întrerupînd discuția îl rugă pe magistru să-i permită să cînte. Magistrul îl invită cu multă amabilitate, dar în timp ce cînta, țiganului îi scă-

dea elanul întîlnind aceeași expresie indiferentă și imobilă: la a doua strofă cîntecul fu întrerupt.

Se făcuse întuneric și se aprinseră felinarele. Seara era înnourată și un vînt subțire adia pe lac.

Creierul țiganului fierbea de efort și băutură, de clocotul imaginației care voia să erupă dar nu putea. Primise atîtea impulsuri care îi biciuiau scoarța, atîta materie explosivă care îl înnebunea. Toată teosofia și cosmogonia, toate problemele esențiale aduse dintr-o dată atît de aproape, îi treziseră curiozitatea, îi născuseră mii de întrebări, îi răsturnară toate reprezentările vechi, tot ce știa despre ființă și neființă, despre existența și viață anterioară — dar mai ales provocară dezordine și confuzie în această sărmană minte, prolifică de altfel, dar limitată din lipsa unor minime cunoștințe științifice.

Cînd, după cinci ore, magistrul se convinse că ia tăiat țiganului orice posibilitate de ripostă și că, în sfîrșit, creierul acestuia era pregătit să-i urmeze orbește porunca, îi dădu drumul continuînd să-i conducă gîndurile de la distanță prin spirit și voință. Deoarece noaptea venise învăluind împrejurimea într-un întuneric dens, și vîntul avea un freamăt straniu, începu să depene povești cu strigoi. Vorbea despre năluciri și stafii, pînă ce țiganul, înfierbîntat la culme, devenise nerăbdător să povestească la rîndul său despre vedeniile pe care le avuse.

Acum putea să vorbească, și magistrul îi atîța imaginația ascultîndu-l cu atenția încordată, fixîndu-și victima, ispitindu-l cu vorbe îmbietoare, atrăgîndu-l pe făgașul periculos al fanteziei, prefăcîndu-se dispus să creadă totul, exagerîndu-și chiar interesul față de cele povestite de țigan.

Acesta din urmă dădu frîu liber imaginației, sugestionîndu-se singur într-un asemenea grad încît își arunca privirea din cînd în cînd înspre tufișuri, stăpînit de o ciudată bănuială că cineva s-ar ascunde acolo. Spre a se simți în siguranță căuta din ochi sabia magistrului. Acesta povestea cele mai fioroase întîmplări pe care le-ar fi putut vreodată inventa o minte omenească. Și tocmai cînd țiganul atinsese culmea extazului, magistrul se ridică, își ceru scuze că trebuie să plece, și spuse noapte bună.

— Sincer, trebuie să vă mărturisesc că mi-e urît acum pe întuneric, încercă să glumească ţiganul.

— Cred, în locul dumitale aş dormi în noaptea aceasta afară, răspunse magistrul, fără să ştie de fapt ce urmărea cu aceste cuvinte.

— Afară ?

— Da, pentru că afară nu apar spiritele cînd se aprinde focul.

De ce pomeni de foc nu putu să-şi explice nici mai tîrziu, dar probabil că o amintire legată de obiceiurile negrilor îi trecuse prin minte, pentru că aceştia dormeau noaptea în jurul focurilor ca să alunge animalele sălbatice.

După ce îl convinse pe administrator să plece de la cîrciumă, chemă servitoarea şi o rugă să aprindă lumina în camera din foişor, dar curînd se întoarse el însuşi înapoi pe furiş şi-şi luă lanterna magică dintr-un coş unde o ţinea ascunsă. Apoi îşi umplu o pipă fără să ştie de fapt ce urma să se întîmple şi nici cum avea să decurgă totul. Era frînt de oboseală şi scadenţa de a doua zi însemna pentru el sfîrşitul, moartea tuturor speranţelor.

Servitoarea, care se întorsese între timp, strînse masa şi duse vesela sus ; cînd termină cu treaba îl întrebă pe magistru dacă voia să stingă singur felinarele. Abia atunci îşi dădu seama că stătea în plină lumină tocmai cînd avea nevoie de un întuneric protector. Dădu afirmativ din cap şi, după ce slujnica se depărtă, stinse lumina.

O adiere uşoară trecu peste cîmp aducînd cu ea o ceaţă groasă, umedă, care se aduna deasupra pădurii, îndesindu-se. Deodată magistrul sări de la locul lui ; prin perdeaua tulbure a ceţii se zărea o lumină din spre pajişte, ţiganul aprinsese un foc de vreascuri.

Se strecură cu lanterna într-un şopron gol, de unde putea cuprinde cu privirea întreaga cîmpie fără a fi văzut. Acolo se afla ţiganul aşezat cu spatele la şopron lîngă focul care ţîţîat de vînt scotea fum şi scîntei. Se înfăşurase într-o pătură de lînă, care fusese albă pe vremuri dar acum în semiobscuritatea nopţii părea doar o pată luminoasă. De cealaltă parte a focului era ceaţa deasă întesată de fum, formînd la marginea pădurii un zid compact cum nici nu îndrăznise să-şi viseze magistrul. Aprinse lan-

terna și în aceeași clipă apăru pe ecranul de fum silueta unei femei îmbrăcată în negru cu un văl alb. Țiganul părea a nu fi observat încă nimic ; dar cînd figura prinse să se miște la adierea vîntului, acesta sări ca ars și încremeni lîngă foc.

Pentru a nu-i lăsa timp să examineze mai îndeaproape imaginea, magistrul făcu să dispară figura proiectînd-o după cîteva clipe din nou. După cum își manevra geamul lanternei, ca impulsionat de un resort nevăzut, Jensen sărea în picioare ca apoi să recadă copleșit de groază.

Totul se petrecea atît de perfect sincronizat de parcă magistrul l-ar fi legat de o sfoară acționîndu-l printr-o singură apăsare de deget. Captînd astfel total atenția țiganului, proiectă pe ecranul de ceață umbra uriașă a paznicului. Era o priveliște fioroasă. Imaginea stranie a mortului în giulgiu, care părea să vină din pădure cu o mînă ridicată amenințător, mare cît un copac îl înfiora pînă și pe magistru. Răsucind încet lentila acesta reușea să apropie imaginea tot mai mult de victimă. Îl auzi acum pe țigan urlînd stins, un urlet continuu, ca de om nebun ; îl văzu cum își trase pătura peste cap, cum se ridică, țopăind ca un urs, căzînd iar în iarbă ca din nou să se scoale și să rămînă pironit ca-n transă, scoțînd fără încetare un urlet surd.

Acum paznicul dispăru și primul act al dramei luă sfîrșit.

Țiganul rămase încremenit ca o stană de piatră ; nici un mușchi nu-i tresărea... cînd deodată în fum apăru o viperă, atît de vie, cu ochi galbeni strălucitori și cu limba despicată. Imaginea era acolo, concretă și desăvîrșită în alcătuirea ei, încît țiganul nu o putea ocoli. O văzu. Odată cu mișcările ondulatorii ale fumului începea să cedeze și neclintirea victimei și trupul acesteia începu să se clatine în același ritm cu unduirile șarpelui, rotindu-și umerii și spatele ca un înnotător în apă.

Socotind că era destul și temîndu-se ca nu cumva din cauza oboselii țiganul să fi fost smuls din vrajă, introduse o lentilă nouă în lanternă. Pe ecran vipera se preschimbă într-un șobolan.

Victima se prăbuși la pămînt, își chirci picioarele și chițăind începu să-și vîre nasul în toate mușuroaiele de cîr-

tiță pe care le găsea împrejur. Își arunca mereu privirea spre imaginea de fum care-l ținea legat ca un lanț fatidic. Creierul lui acționa acum în mod reflex conform unei programări diabolice și drumul pe care trebuia să-l urmeze era dinainte trasat atît de perfect încît victima, fără a aștepta să apară următoarea imagine, se ridică în patru labe păstrîndu-și pătura albă pe spinare. Cînd silueta cîinelui apăru pe ecranul de fum, țiganul izbucni într-un lătrat înspăimîntător, ca la un semnal pe care îl aștepta de mult.

Deodată pe scara de serviciu a casei se dezlănțui un vacarm îngrozitor și ușa din dos se dădu de opt ori de perete în timp ce opt cîini hămesiți se năpustiră afară spre a tăbări asupra cîinelui străin pripășit în ograda lor.

Magistrul bănui sfîrșitul ; spre a-l grăbi își fixă lanterna cît mai jos așa încît imaginea cîinelui să se formeze de astă dată pe pătura albă. Haita nu mai putea fi oprită ; într-o îmbulzeală feroce bestiile se luptau, urlînd, pe trupul sfîșiat al stăpînului lor.

INSULA FERICIŢILOR

(1883)

I

Velierul cu trei catarge „Leul suedez" înălţase pînzele în faţa fortăreţei Elfsborg şi tocmai se pregătea să ridice ancora, cînd una din bărcile oficiului vamal se desprinse de ţărm semnalizînd oprirea imediată a vasului. Vîntul umflase pînzele de la pravă şi nava începea să înainteze smucind parîma ancorei.

Vameşii vîsleau din răsputeri ; un scufundător se aruncă în valuri şi în curînd barca fu acroşată de cei de pe vas. Doi bărbaţi tineri se căţărară pe parîmă în dreptul provei şi fură introduşi în interiorul vaporului printr-o portieră de siguranţă. Cineva aruncă un sac de piele în urma lor, unicul lor bagaj. Apoi barca vămii se întoarse la ţărm.

„Leul suedez", care ridicase ancora pe braţul scripetelui, naviga în larg printre iolele mici, lansînd cîteva salve de tun la care i se răspunse de pe mal.

Încărcătura vasului cuprindea materiale de fierărie, pînzeturi şi mărfuri de consum, avînd pe deasupra şi cinci sute de pasageri la bord, din care marea majoritate o alcătuiau infractori şi fierari de ancore recrutaţi din diverse închisori şi penitenciare. Destinaţia era colonia Noua Suedie din America de Nord.

Abia ieşiţi pe coverta cei doi tineri se întoarseră cu faţa spre ţărm şi, parcă mînaţi de-acelaşi gînd, scoaseră limba. Cui îi era adresată această ocară, fortăreţei sau ţării întregi, ce se pierdea în ceţuri albastre, departe în urma lor, era greu de precizat. După ce se eliberară ast-

fel de ultimele sentimente patriotice căutară cabina căpitanului spre a-i prezenta actele și a da o declarație după cum cerea regulamentul.

Din raportul lor reieșea că se numeau Lasse Hulling și Peter Snagg și erau studenți la Universitatea din Uppsala. Fuseseră acuzați de a fi adus injurii grave, atît în localurile publice cît și în adunările obștei, la adresa Profesorului regal, serenisimul Olaus Rudbeckius și operei capitale a acestuia „Atlantica sau Patria oamenilor", scoasă tocmai atunci, în anul de grație 1679, de sub tipar.

În această operă patria era venerată pînă la sacralizare, sus-numitul serenisim dovedind, cu argumente de nezdruncinat, că Suedia nu era nici mai mult, nici mai puțin decît leagănul omenirii.

Din cauza scepticismului stupid și necuviincios, afișat de cei doi studenți Hulling și Snagg, aceștia fură băgați la carceră, dar, deoarece nici în acest mediu inconfortabil și nesănătos nu dădură dovadă de o comportare corespunzătoare ci, dimpotrivă, se dedară la acte scandaloase, fură condamnați la pedepse corporale și la închisoare.

Prin grația Majestății Sale obținură permisiunea să părăsească regatul și să se îmbarce pe „Leul Suedez" cu destinația Noua Suedie.

Căpitanul primi declarația celor doi cu un zîmbet prietenos. Cartea „Atlantica" nu îi spunea mare lucru, dar cînd află că în această lucrare se emitea teza că scufundata Atlantica sau Insula Fericiților nu era alta decît însăși Suedia, trecu imediat de partea studenților, declarînd că pînă și ultimul marinar știa că Atlantica zace undeva în ocean și că însuși numele „Atlantic" vine de la această insulă. Le ură așadar tinerilor cărturari bun venit și legă pe loc prietenie cu ei.

Călătoria își urma cursul ajutată de vînturi prielnice. Vaporul, lăsînd în urmă Marea Nordului, traversă canalul și ieși în larg îndreptîndu-se spre marea spaniolă.

Deoarece, în eventualitatea unei avarii, nimeni nu-și putea asuma riscul să îi țină pe condamnați în lanțuri, și întrucît aceștia nu aveau nici un motiv să evadeze sau să se răscoale, fiind cu toții fericiți că puteau călători, toată

lumea se plimba liberă pe covertă comportîndu-se cît se poate de pașnic. Cei căsătoriți obținuseră dreptul să plece împreună cu nevestele și copiii lor, de care fuseseră despărțiți ani de zile, și de aceea se simțeau mai bine ca oricînd ; mulțumirea îi făcea pe toți mai buni.

La urma urmei oamenii aceștia nici nu erau niște criminali fioroși. Unii dintre ei scoseseră cuțitul la beție, alții dezertaseră de pe front, și cei mai mulți culeseseră din ograda vecinului, deoarece nu aveau una a lor.

Scăpați din temnițe întunecoase cu aerul muced, savurau cu nesaț priveliștea oceanului inundat de lumină. Totul li se părea nou și minunat, ceea ce îi făcea să se zbenguie ca niște copii. Aci aplaudau dansul unui delfin pe creasta unui val, aci le cereau marinarilor să prindă un rechin sau un pește zburător.

Eliberați de trudă, călătoria aceasta li se părea o sărbătoare continuă și, deși se distrau tot timpul, nu-și făceau griji pentru ziua de mîine pentru că masa îi aștepta de-a gata cu tot ce le cerea inima.

Cei doi studenți, care trăiseră cu știreangul în jurul gîtului, și care acum, reușind să iasă de sub teroarea spaimei, și simțindu-se oarecum complici cu tovarășii lor eliberați, împărțind cu ei destinul comun al unei existențe luată de la capăt într-o țară necunoscută și în condiții cu totul deosebite de cele cu care fuseseră obișnuiți, se hotărîră să-i cunoască mai îndeaproape. Lasse ajunsese, datorită firii lui robuste și a unei educații severe, la concepția că tot ceea ce i se întîmplă omului este spre binele lui ; Peter, dimpotrivă, era de părere că oricum nimic nu se mai putea schimba. Datorită opiniilor lor diferite despre viață, cei doi prieteni se angajau adesea în certuri violente, și de fiecare dată o jumătate din auditoriu împărtășea părerile unuia, cealaltă jumătate pe ale celuilalt. Această permanentă dezbinare îl determină, în cele din urmă, pe medicul vasului să intervină și, dînd dreptate ambelor părți, să atenueze conflictul. Viața este în același timp și neagră și albă, spuse el împăciuitor. Cine vede doar partea ei neagră, crede că totul este negru ; cine vede doar partea ei albă crede că totul este alb. Toți fură

de acord cu această explicație pe cît de simplă pe atît de adevărată.

În curînd ajunseră la cele nouă insule Azore, unde li se dădu permisiunea să coboare pe uscat spre a-și dezmorți picioarele. Paradisul însuși li se arătă aici în toată splendoarea lui.

La tot pasul creșteau sub cerul liber struguri, porumb, portocale, ananas și pepeni.

Un cuțitar de clasă, care își ispășise pedeapsa șase ani într-o fierărie de ancore, fu cuprins de o asemenea frenezie, încît trebuiră să-l lege. Zăcu așa tot timpul pe malul unui rîu și se îndopă cu mandarine pînă i se îngălbeni nasul. Atunci începu să strige cît îl țineau puterile că el este Adam. În această nouă ipostază îi veni ideea să se dezbrace în pielea goală, acoperit doar de o frunză de tutun. Preotul vasului se străduí să-i explice că un om care își arată trupul fără rușine săvîrșește un păcat capital, dar cel în cauză îi demonstră, aducînd ca argument Scriptura și legendele biblice, cum că după căderea în păcat și Adam și-a ascuns părțile rușinoase doar cu o frunză de smochin. De aceea, conchise el, ar avea tot dreptul să recurgă nestingherit la o frunză de tutun. Părintele nu se lăsă convins, cu una cu două, și-i explică la rîndu-i, apelînd la Părinții bisericii și la flora exotică, marea deosebire dintre o frunză de smochin și una de tutun.

Veni timpul ca pasagerii să se întoarcă pe vas ; velele fură din nou ridicate și nava se îndreptă spre Antiguam.

Drumul decursese pînă atunci — în afară de o furtună neînsemnată iscată în Marea Nordului — liniștit și fără nici un risc. Acum însă, tocmai cînd trebuiau să se strecoare prin cordonul arhipelagului, vîntul încetă cu desăvîrșire. Marea se întindea ca o oglindă de mercur, cît vedeai cu ochii, și vaporul se clătina, pe această suprafață neclintită, ca un ac magnetic. Arșița deveni insuportabilă ; din toate proviziile ceaiul se împuținа cel mai repede. De dimineață pînă seara se turnau găleți cu apă pe vas de teamă să nu se aprindă de atîta căldură.

Situația aceasta dură opt zile.

În dimineața celei de-a noua, cel urcat pe catarg la postul de observație anunță că la nord se zăreau pîlcuri

de nori. Știind la ce se putea aștepta, căpitanul dădu ordin să se ancoreze tunurile și toate celelalte obiecte ce se aflau nefixate pe punte, puse de asemenea să se închidă hublourile și își preveni oamenii că se găseau în pragul unei catastrofe.

După cîteva ore, tocmai cînd pasagerii își luau micul dejun, la orizont apăru o dungă neagră ; peste alte cîteva ceasuri se auziră bubuituri înfundate ca cele ale talazurilor izbite de țărm sau ca uruitul traficului intens din marile orașe. Deodată furtuna se dezlănțui pe mare. Înainte ca nava să-și poată stabili un echilibru cu ajutorul velelor, drugii și vîrfurile catargelor fură frînte și măturate de valuri peste bord.

Cu ajutorul velelor inferioare „Leul suedez" era purtat spre sud, mereu spre sud, la voia întîmplării.

Furtuna dură trei zile și cei de pe vas așteptau în fiecare clipă să se întîmple minunea și chila să atingă pămîntul.

Preotul, care se ruga și ținea predici, declară, în cele din urmă, că nici nu te puteai aștepta la ceva mai bun de vreme ce la bord se găseau atîția ticăloși. Îi aminti căpitanului de Iona și-i propuse acestuia — citîndu-i din cartea profetului capitolul I, versetul 12 și urm. —, să-i arunce pe toți tîlharii peste bord spre a-i salva pe cei nevinovați. Căpitanul respinse cu vehemență această sugestie.

Cînd urgia se înteți la culme, Lasse Hulling merse la preot și-i ceru să proclame urgent o zi de căință și penitență generală, deoarece, îi explică el clericului, doar tîlharii nepocăiți atrag după sine mînia cerului pentru păcatele lor. Propunerea fu acceptată și începu spovedania, prin care răufăcătorii erau eliberați de vină.

La sfîrșitul acestei investigații nu se găsi nici un pasager nevinovat. Totuși furtuna nu încetă.

O rumoare începu să se audă în cală și pe la colțuri. Oamenii se tot consultară între ei, pînă cînd unuia mai viclean îi veni ideea că și preotul ar trebui să se spovedească, deoarece el era acum singurul care nu-și recunoscuse greșelile.

Propunerea fu întîmpinată cu aplauze. Totul era să se găsească un duhovnic. Peter Snagg se oferi singur deoarece el dăduse un examen în limba ebraică, nutrind cîndva dorința de a deveni pastor. Preotul protestă zadarnic.

Fu legat de catarg și sub amenințări și preveniri, cînd severe, cînd binevoitoare, fu silit să recunoască printre lacrimi că în tinerețe sedusese o confirmandă. Cazul fu supus unei dezbateri publice, la care participară toți pasagerii și, deoarece preotul fusese cel care ceruse ca cei cinci sute să fie aruncați în mare, sentința, pronunțată în unanimitate, conform capitolului XII, versetul 16 și urm. din cartea profetului Mihail, hotărî ca preotul să fie azvîrlit peste bord. După ce își rosti ultima rugăciune, pedeapsa fu executată. Furtuna se înteți din nou. În ziua a șaptea nava eșuă. Un strigăt infernal se auzi, cînd catargul principal trozni frîngîndu-se. Vasul se lovise de o stîncă aflată sub apă și prova fu înălțată mult deasupra nivelului mării. Tunurile se smulseră din legăturile lor și se rostogoliră pe covertă.

În zorii zilei vasul începu să se scufunde. Tocmai atunci cineva zări o fîșie de pămînt deslușindu-se la orizont.

Cei mai mulți se salvară cu bărcile, dar bineînțeles fără urmă de alimente, haine sau scule cu care ar fi putut repara sau construi ceva.

La răsăritul soarelui se văzură cu toții scăpați : șase sute de oameni care păși din nou pe uscat. Vaporul se scufundă, ca un bolovan, de îndată ce ultimul pasager puse piciorul pe țărm.

II

După șapte zile de spaimă și neodihnă, călătorii erau atît de epuizați încît se culcară îndată pe pămîntul gol, sub copacii ce creșteau chiar pe mal, și adormiră imediat. Lasse Hulling însă și căpitanul se retraseră să discute în liniște.

O țară atît de minunată nu văzuseră încă niciodată ; aceasta fu prima lor constatare, după ce din cauza căldurii foarte mari lepădară cîteva haine de pe ei. Ceea ce nu puteau să-și explice, era faptul că pe această latitudine nordică, deoarece se aflau fără îndoială foarte departe de ecuator, exista o climă atît de fierbinte, tropicală.

Curînd își lămuriră cauza acestei temperaturi ridicate : vulcanul, care se înălța ca un bolid, ținînd piept vînturilor din nord, și prin dogoarea lui subterană încălzea insula ca o instalație termică. Pretutindeni creșteau arbori exotici, încărcați cu curmale și nuci de cocos, arbori de pîine și bananieri sau specii ciudate de portocali, ananas, smochini, căpșuni uriașe și pepeni.

Fructele erau unele coapte, numai bune de cules, iar altele încă verzi pregăteau o nouă recoltă. Nu mai încăpea nici o îndoială că pămîntul pe care-l descoperiseră era o insulă.

Sub boltele umbroase ale tamarinilor, șerpuiau rîuri limpezi și din granitul de un roșu cărămiziu țîșneau izvoare cu apă rece ca gheața. La fiecare pas uimirea le creștea, deoarece știau că se aflau pe un sol vulcanic.

Papagali, tukani cu penaj roșu, verde, albastru, galben și auriu zburau prin copaci și scoteau sunete deosebit de armonioase, nu ca acele exemplare gălăgioase și enervante pe care le văzuseră odinioară închise în colivii. De altfel acestea era și singurele animale întîlnite aici.

Își continuară plimbarea în umbra copacilor peste pajiștile înflorite, ce se întindeau pînă la țărm. Căldura devenea din ce în ce mai apăsătoare și trebuiau să-și scoată un veșmînt după altul.

La amiază urcară vulcanul, ce părea stins, și către seară se putură odihni în liniște la poalele lui, la adăpostul palmierilor, fiind siguri că nu există nici un pericol de a fi atacați de oameni sau de animale, deoarece se convinseseră că se aflau pe o insulă unde nu existau nici animale și nici oameni primejdioși.

Întorcîndu-se ziua următoare din nou la locul de acostare își găsiră tovarășii de călătorie întinși sub copaci, sătui și pe jumătate goi, visînd cu ochii deschiși.

La sfatul, pe care îl ţinură pe loc, Lasse, cel mai îndemînatic şi cel mai instruit dintre toţi, fu propus conducător.

Toţi găsiră insula mai presus de aşteptări, dar trebuiau să se gîndească şi la viitor. Prima problemă şi cea mai urgentă era aceea a locuinţelor, pentru că iarna era aproape. Lasse le dădu imediat răspuns la această întrebare, spunîndu-le că după toate calculele acum trebuia să fi fost miezul iernii. Cine era tentat să locuiască într-o baracă întunecoasă îşi putea face cheful doborînd copaci şi cojindu-i cu unghiile, din lipsă de scule. Cine îndrăgea în schimb mai mult pacea şi liniştea putea să se mulţumească cu un adăpost sub copaci.

A doua grijă esenţială o constituia hrana.

Lasse îi asigură — convins el însuşi de ceea ce văzuse : imensul belşug de plante şi fructe — că aici nu vor duce lipsă de mîncare tot anul, deoarece cum înceta un copac să aibă fructe, găseau alţii, în care fructele se pîrguiau.

A treia obiecţie porni de la femei, care priveau cu îngrijorare perspectiva sumbră de a fi obligate într-o bună zi să umble fără haine. Lasse le atrase atenţia că dacă acum în toiul iernii umblau aproape goale, la venirea primăverii, căldura înteţindu-se, aveau să fie nevoite, vrînd-nevrînd, să renunţe la orice fel de veşmînt.

După ce se văzură în sfîrşit asiguraţi în ce priveşte mîncarea, hainele, locuinţa, încălzirea şi apa, nu le mai rămînea decît să se împace cu noua situaţie şi acest lucru se întîmplă incredibil de repede.

Lasse îi sfătui să nu rămînă cu toţii laolaltă pe acelaşi petec de pămînt, ci să se răspîndească pe tot cuprinsul insulei.

În cazul în care s-ar fi ivit o situaţie, ce trebuia dezbătută în colectiv, el avea să-i anunţe sunînd dintr-un corn, pe care era sigur că va reuşi să şi-l procure.

După ce Lasse fu ales în unanimitate căpetenie, şi în această calitate ţinu un discurs de mulţumire, îi invită pe toţi să mănînce, să bea şi să se veselească, pentru că au ajuns în sfîrşit pe Insula Fericiţilor. În această pri-

vință nu mai avea nici un dubiu și nu-și dorea altceva decît să-l aibă pe profesorul Rudbeck aici în fața lui, ca să-l pună să-și mănînce „Atlantica" cu scoarțele ei din piele cu tot.

Cînd se lăsă noaptea, fiecare își căută un culcuș prin tufișuri sau la adăpostul crengilor încărcate de frunză.

În dimineața următoare Lasse își chemă prietenii apropiați : pe căpitanul vasului, pe Peter Snagg și pe doctor și după ce își luară micul dejun, alcătuit din cîteva curmale, scuturate din pom, Lasse deschise discuția asupra unor probleme vitale, care priveau traiul lor în viitor pe această insulă.

Prima întrebare i-o adresă doctorului : „Ați putea trăi fără carne și sare ?"

Doctorul fu de părere, bazîndu-se mai ales pe întreaga informație pe care o deținea cu privire la condițiile de viață, descrise în jurnalele de călătorii, că in ținuturile cu o climă atît de caldă, consumul cărnii era cu desăvîrșire interzis, iar în ceea ce privește sarea, fructele conțineau o cantitate suficientă pentru a nu mai fi nevoie să fie folosită și în consumul altor alimente.

Discuția era în toi, cînd auziră un țipăt din tufișurile apropiate. Un bărbat fu adus în fața lor, palid ca un cadavru și prezentînd semne vizibile de otrăvire. Fu supus imediat unui interogatoriu, la care mărturisi că dintr-o irezistibilă poftă de carne ucisese cu piatra o pasăre ; încercînd însă s-o mănînce fusese pe loc cuprins de greață și de crampe îngrozitoare. Medicul îi recomandă să nu mai mănînce carne și cu aceasta problema cea mai importantă fu rezolvată.

A doua întrebare o puse Peter Snagg și anume dacă nu era necesar să se instituie o religie oficială, o statistică a populației și o administrație publică. Ticăloșia oamenilor îi era cunoscută și dacă această adunătură de derbedei nu avea nici o ocupație serioasă vreme îndelungată, pacea și înțelegerea nu puteau să dureze mult. De aceea propuse să nu se renunțe la legi, acestea putînd fi adoptate după constituție, pe care reușise s-o salveze.

Lasse îi aduse în schimb contraargumentul că în condiţiile actuale delictele vor înceta, întrucît nu mai exista nici un motiv care să le provoace. Lipsa de hrană, de îmbrăcăminte, de locuinţă, într-un cuvînt, tot ceea ce era legat de proprietate nu mai putea intra în discuţie. Cine ar fi furat, din moment ce găsea totul de-a gata în fiecare zi, nemaifiind nevoit să adune ?

Cine ar fi ucis, de vreme ce nu exista nici un motiv de invidie, toţi fiind aici la fel de bogaţi şi de puternici ?

Cine ar fi violat o casă, din moment ce nu existau case ? Cine ar fi omorît un copil, cînd toţi copiii aveau destulă hrană spre a nu deveni o povară pentru nimeni ?

Ca argument în sprijinul celor afirmate, aduse constituţia propunînd lectura primelor paragrafe. Deschise cartea de legi şi citi :

Paragraful 1 : Dreptul asupra pămîntului ! Pe acesta îl putem anula de la început, de vreme ce nu avem pămînt. De acord ?

— Da, răspunseră participanţii la adunare.

Paragraful 2 : Dreptul la moştenire ! Ce să moştenim aici ? O frunză de smochin şi o coajă de nucă de cocos ? Tragem o linie peste el ? Eh, ce ziceţi ?

— Da, confirmară ceilalţi.

Paragraful 3 : Dreptul de a construi ! Aliniatul 1. — Cum trebuie stabilită suprafaţa construibilă într-un sat şi cum vor fi împărţite parcelele. Aliniatul 2. — În ce condiţii se poate construi. De vreme ce nu se construieşte şi nu se împarte nimic, atunci cred că putem trage o linie şi peste această lege, nu ?

— Sigur, răspunseră cu toţii.

Paragraful 4 : Legea cu privire la respectarea cultelor ! Cum nu avem biserică, putem tăia şi punctul acesta.

— Bineînţeles.

Paragraful 5 : Dreptul penal ! Cade de la sine, după cele discutate cu privire la furt, tîlhărie şi crimă, întrucît nu mai există premizele care să le determine.

— Evident.

Paragraful 6 : Legea căsătoriei ! Această problemă o vom amîna pe altădată, pînă cînd viitorul ne va arăta ce avem de făcut ! Căsătoria este legată de pămînt şi de proprietate, şi dacă aceasta nu există, nu există nici căsătorie.

— Desigur, ţîşni răspunsul.

Doar Peter Snagg se opuse.

— Aşa că, îl întrerupse Lasse, am anulat toată constituţia şi nu ne-au mai rămas decît coperţile, pe care i le vom da lui Peter Snagg, să le păstreze ca suvenir.

— Da, da, da... rîse adunarea, dar Peter nu cedă cu una cu două.

— Veto ! strigă el. Cum să poată exista o societate fără legi ?

— Ascultă, Peter, îi răspunse Lasse, legile sînt făcute să îndrepte lipsurile unei societăţi ; o societate fără lipsuri nu are nevoie de legi ! Nu am dreptate ?

— Chiar aşa, îl susţinură ceilalţi.

— Peter Snagg se pare că preferă o societate cu lipsuri, dar cu legi, uneia perfecte, dar fără legi.

Acum luă şi Peter cuvîntul.

— Nu mă refer acum la legile cetăţeneşti, n-au decît să fie cum or fi, dar o societate fără religie nu poate exista !

— Bine, spuse Lasse, să zicem că ai dreptate ! Trebuie să avem o religie ! Dar să examinăm mai întîi dacă religia noastră veche mai corespunde actualelor condiţii ! Vreţi să-mi mai acordaţi puţină atenţie ?

— Da, răspunse adunarea.

— Încep cu începutul, spuse Lasse, adică de la căderea în păcat. Oamenii umblau dezbrăcaţi în grădina plăcerilor şi nu cunoşteau munca. Bine ! Nerespectînd porunca mîncară din pomul cunoaşterii şi fură alungaţi pe pămînt să muncească. Bine ! Noi am regăsit un paradis fără pomul cunoaşterii. Deci noi nu putem păcătui, chiar dacă am dori-o nespus. Şi admiţînd prin absurd că am face-o, în acest caz nu am putea să fim alungaţi, deoarece nu ştim

unde am putea ajunge de aici ; de asemenea, nu putem fi siliți să muncim, întrucît nu avem nimic cu care s-ar putea munci. Deci căderea în păcat iese din discuție neputînd fi aplicată în actuala noastră conjunctură. Admiteți, nu ?

— Da, confirmară în cor — unii din ei scărpinîndu-se în cap. Căpitanul își zvîrli cămașa de pe el și coborî pe plajă să facă o baie.

— Deci, continuă Lasse, atîta timp cît nu există un pom al cunoașterii, nu există păcat ; neexistînd păcat, nu este nevoie de iertare, și cu aceasta cade întreaga teorie. Cred că e clar.

— Raționamentul este bun, spuse Peter, dar nevoia înnăscută a omului, de a avea o credință, nu poate fi extirpată de la o zi la alta.

— De acord, răspunse Lasse, dacă ar fi într-adevăr o nevoie înnăscută, dacă ar exista un instinct de a merge la biserică, de a cînta la orgă, atunci această necesitate indispensabilă ar trebui să se manifeste la toate popoarele. Dar la popoarele sălbatice ea nu se întîlnește ! Deci nevoia de a dormi în biserică, de a cînta la orgă, de a-ți însemna numerele cîntecelor liturgice în cărțile de rugăciuni, de a strînge colecta, nu este o nevoie înnăscută ci una căpătată. Bine ! Ceea ce se capătă se poate la fel de bine și pierde. Vom vedea cît de greu ne va fi să renunțăm a ne lăsa duși de nas de un preot bețiv, să renunțăm a-i dărui ultima vacă pentru că el, preotul, ne face o slujbă de înmormîntare și așa mai departe. Vom vedea, da, da, vom vedea. Doctorul urmă exemplul căpitanului și coborî pe țărm.

— Este prea cald pentru discuții teologice, spuse el.

— Dar, insistă Peter Snagg, sfintele daruri, acele recompense, sărbătorile, orele minunate ale tihnei sufletului !

— Sfintele daruri nu vor putea fi împărțite, deoarece nu avem nici un cleric printre noi.

— Dar răspunse Peter, am putea unge pe cineva cleric.

— Nu, spuse Lasse, pentru asta ne-ar trebui un episcop şi aşa ceva ne lipseşte. Şi nici vin nu avem ; nu am văzut prin aceste locuri viţă de vie.

— În ce priveşte vinul, sugeră Peter, pe care-l trecuseră toate năduşelile, l-am putea înlocui la nevoie cu lapte de cocos, suc de ananas sau de smochine.

— Imposibil, întrucît atunci — interveni Lasse intransigent — ar trebui să modificăm textul. Imaginează-ţi „Isus le spuse învăţăceilor săi : «Eu sînt butaşul voi sînteţi strugurii»", şi nu : „Eu sînt cocotierul şi voi sînteţi nucile sau eu sînt ananasul şi voi sînteţi ţepii, sau eu sînt smochina şi voi frunzele". Modificînd textul într-un loc trebuie să modificăm totul. Şi cum nu avem pîine, ar trebui să luăm o banană sau un ananas şi să schimbăm formula în : „Luaţi, mîncaţi această banană..."

— Nu, spuse Peter, mi s-a făcut prea cald. Merg să fac o baie. Nu vii cu mine ?

— All right, spuse Lasse ; renunţăm deci la teologie ! Şi se îndreptară spre mare.

III

Trecu un an. Din toate relele la care se aşteptaseră coloniştii insulei nu se întîmplase nimic. Iarna fusese la fel de fierbinte ca vara. Anotimpurile se deosebeau între ele doar prin diversitatea fructelor.

Lasse alcătui un calendar după perioada de pîrg a acestor fructe. Monotonia hranei era astfel evitată şi toţi se aflau în cea mai deplină sănătate.

Aici anul era împărţit în patru anotimpuri a cîte trei luni. Fiecare anotimp luă numele fructului reprezentativ : Banana, Arborele de pîine, Curmala şi Nuca de cocos. În timpul bananei (ianuarie-martie) se mai coceau ananasul şi portocalele ; în cel al arborelui de pîine (aprilie-

iunie) dădeau în pîrg și căpșunile uriașe și smochinele ; la vremea curmalei (iulie-septembrie) apăreau piersicile și cireșile ; și odată cu nuca de cocos (octombrie-decembrie) erau bune de cules caisele și dudele. În mai toate anotimpurile se făceau fie pepeni, rodii, porumb, mazăre, fasole, așa încît lista de bucate era variată și putea fi mereu reînnoită.

Deoarece nimeni nu lucra și arșița era de nesuportat oamenii nu puteau mînca mult. După ce consumaseră pe vas aproape numai alimente sărace, fructele constituiau acum pentru ei o cură prelungită și foarte bine venită împotriva scorbutului. Datorită noului regim alimentar, hrana vegetală deveni cu timpul o adevărată obișnuință. Rarele cazuri în care unii încercaseră să mănînce carne se soldaseră cu indigestii grave. Un bețiv înrăit descoperi că din laptele de cocos se putea prepara prin fermentare o băutură care te amețea, dar i se făcu atît de rău în urma acestei experiențe, încît nu mai încercă a doua oară, nici el și nici ceilalți.

Datorită acestei hrane ușoare patimile slăbiră, și toți își adresau numai cuvinte prietenoase. Invidia nu avea cum să apară devreme ce toți o duceau bine, și ordinea era astfel asigurată. Ura și vrajba dispăruseră definitiv. „E mult prea cald să ne mai complicăm existența cu fleacuri", spunea căpitanul.

După ce se dezvățaseră de haine, care oricum nu mai rămăseseră decît niște zdrențe, oamenii se deprinseră să umble pe jumătate dezbrăcați și pînă la urmă, atît bărbații cît și femeile, se acopereau doar cu împletituri de nuiele. Copiii alergau de colo pînă colo în pielea goală.

Pentru a-și ocupa timpul, inventară jocuri, excursii, exerciții de înot, concursuri de canotaj, iar copiilor le plăcea cel mai mult să se cațere în copaci, sport pentru care demonstrau multă îndemînare.

Lasse institui chiar patru sărbători, una la începutul fiecărui anotimp. Recolta nouă era întîmpinată cu o bucurie sinceră, deoarece variația hranei le prilejuia un entuziasm cît se poate de firesc. La aceste sărbători

oamenii se adunau şi-o ţineau ziua întreagă într-o petrecere.

Bărbaţi, femei şi copii dansau în jurul unei grămezi de fructe proaspăt culese, şi primele le jertfeau Atotdarnicului, aşa cum altădată, încă de pe vremea lui Cain şi Abel, Domnului i se închinau jertfe, un obicei pe care toţi, chiar şi Peter Snagg îl găsea pe cît de ingenios pe atît de biblic.

Peter Snagg încercă să înfiinţeze o biserică liberă şi vru chiar să ţină o predică, dar lucrurile luară o întorsătură amuzantă, mai ales atunci cînd făcu rugăciuni pentru notabilităţi şi armată. Cuvintele sunau ridicol deoarece nimic din cele spuse nu mai putea fi adaptat noilor condiţii. La spovedanie nimeni nu putea fi sincer, întrucît nimeni nu avea de mărturisit nici un păcat.

Înţelegerea, pacea şi mulţumirea domneau în această colectivitate umană. Nu se mai foloseau cuvinte dure şi fiecare i se adresa celuilalt pe numele mic.

Cînd se năştea un copil, bucuria era fără margini ; noul născut era primit de societate ca un dar al naturii, a cărui valoare nu era preţuită la rentabilitatea unui capital aducător de beneficii pentru părinţi, dar nici ca povară sau pedeapsă.

Dacă un tînăr şi o tînără voiau să fie prieteni şi să facă împreună un copil, îl anunţau pe Lasse. Acesta sărbătorea imediat fericitul eveniment printr-o petrecere, fără ca numele celor doi să fie consemnat într-o carte şi fără să fie obligaţi să-şi jure credinţă şi supunere veşnică. Dacă unul voia să mănînce smochine şi celălalt banane, nici o lege nu-i putea obliga să mănînce acelaşi lucru şi, întrucît nu existau odăi care să trebuiască să fie măturate şi nici vase de spălat, nici o femeie nu era obligată să-i fie sclavă bărbatului. Nu exista unirea prin masa comună şi patul comun, deoarece nu erau nici mese şi nici paturi, ci doar un aşternut de frunze sub un copac.

Totul era cît se poate de liber, nesilit, şi în cele din urmă simplu şi firesc. Mamele n-aveau de ce să-şi păzească fiicele, atîta timp cît ginerii nu puteau fi vînători de zestre, pe de-o parte, iar pe de alta naşterea copiilor era

considerată o binecuvîntare ; de aceea fata care aştepta un copil se chema că este „binecuvîntată".

Un singur lucru tulbura pacea acestei insule a fericirii : amintirea trecutului, care se strecura mai ales în visele oamenilor. Adesea unii scoteau în somn strigăte disperate.

Un fierar bătrîn visa mereu că era deţinut şi simţea atunci lovitura dureroasă în şale, cu care paznicul îl trezea din somn. Un dogar, care furase pentru droaia lui de copii, îşi visă noaptea ţîncii strigînd că vor pîine. Cînd se trezi şi văzu soarele peste pomii încărcaţi de roade, plînse de bucurie, căzu în genunchi şi-i mulţumi lui Dumnezeu pentru tot binele cu care îl dăruise.

Uneori, însă, îi tortura ideea viitorului, la care nu găseau nici o consolare ! Gîndul acesta era un adevărat demon al lumii fericite pe care şi-o încropiseră aici. Cînd îşi savurau din plin clipa prezentă nu puteau să nu se cutremure la gîndul că într-o bună zi putea să apară la orizont o navă care i-ar fi putut duce înapoi.

Nimeni nu suferea de dorul patriei, întrucît fiecare lăsase în urmă doar ani grei de închisoare sau de cazarmă ; după un astfel de trecut nu puteau tînji.

Amintirea trecutului şi frica de viitor erau deci imaginile terifiante care le tulburau liniştea sufletească şi atît doctorul cît şi Lasse căutau o rezolvare, dar fără succes.

Şi iată că ceea ce nu puteau găsi ei, le-a adus întîmplarea. Într-o zi fierarul o porni prin pădure să se răcorească după o noapte în care nu putuse închide ochii de căldură. La intrarea unei peşteri văzu o tufă încărcată de poame albastre, cum nu mai văzuse niciodată pînă atunci. Culese cîteva şi le mîncă. Nu erau grozave la gust şi merse mai departe fără să le mai dea importanţă. Apoi se-ntoarse acasă, adică la copacul sub care îşi avea culcuşul de frunze. Acolo îşi găsi femeia. Fierarul avea chef de vorbă şi sporovăia în prostie.

— Pare-mi-se c-ai tras o duşcă zdravănă de rachiu, îi spuse femeia, care nu putea scăpa de imaginile trecutului.

— Ce-i aia ? spuse fierarul mirat.

— Rachiu ! repetă femeia şi plescăi din limbă.

— Rachiu ? Dar n-am auzit niciodată de-aşa ceva ! continuă fierarul să se mire.

— Nu mai ştii ce este rachiul ? dar, că ai stat în închisoare la Karlskrona, sper că n-ai uitat.

— Karlskrona ? Nu te mai înţeleg deloc, femeie.

— Atunci ţi-ai pierdut minţile, şi nu-ţi mai aminteşti nimic ! îl repezi exasperată nevasta.

Într-adevăr, chiar aşa i se întîmplase fierarului. Secretul fusese dezvăluit. Doctorul culese îndată o anumită cantitate de boabe albastre şi le împărţi la toţi membrii comunităţii ca leac împotriva insomniei. Toţi mîncară din ele, chiar şi doctorul.

Lasse însă le aruncă pe ale lui, fără să se observe, deoarece nu poţi şti niciodată ce folos poate să-ţi mai aducă trecutul, atunci cînd viitorul îţi este pe deplin necunoscut.

IV

Trecuseră trei ani de cînd se aflau pe insulă. Lasse pătrunse cît mai adînc în ţinuturile încă necunoscute pentru a se asigura dacă pămîntul pe care-l locuiau avea destule rezerve pentru întreaga populaţie, al cărui număr crescuse considerabil în ultimii doi ani.

Înaintase într-o canoe mică de-a lungul rîului pe sub frunzişul boltit al bananierilor pînă-n inima insulei. Obosit de atîta tras la rame, coborî din barcă, îmbucă repede cîteva fructe sub un cireş şi se culcă. Dar nici nu adormi bine că fu trezit de un foşnet venit de sus, din vîrful unui bananier alăturat.

Privi printre frunze şi observă sus de tot o maimuţă aşezată pe o creangă, descojind cu ghearele bananele pe care şi le vîra apoi cu lăcomie în gura acoperită de o barbă stufoasă.

Lasse deveni neliniştit deoarece individul era oricum un concurent la care nu se aşteptase, cu atît mai mult cu cît, probabil, nu era singur. Se hotărî deci să-i întindă maimuţei o cursă ca s-o prindă sau s-o omoare cu un pietroi. Căută un pepene mare cu miezul galben roşiatic, şi ţinînd într-o mînă fructul îmbietor şi în cealaltă piatra se apropie de copacul în care se afla maimuţa.

Plescăi din limbă să se facă auzit ; maimuţa îl zări imediat şi-i aruncă o banană în cap.

— Koko, continuă să-l aţîţe Lasse şi-i arătă pepenele.

Maimuţa nu răspunse, ci se căţără tot mai sus în vîrful copacului, care se îndoi sub greutatea animalului ca un arc.

— Koko, băiatule, îl ispiti Lasse din nou, vino încoa să-ţi dau ceva bun.

Dar Koko nici nu se gîndea să-l asculte, ci continuînd să-i arate dosul, se comporta atît de necuviincios, încît Lasse îşi ieşi din fire şi răcni :

— Diavol afurisit !

La aceste cuvinte, Koko se aşeză pe o creangă, cuprins parcă de o tulburare adîncă. Îşi frecă nasul de scoarţa copacului şi lacrimile îi şiroiau ca nişte pîrîiaşe prin barbă. Lasse îl auzi suspinînd, dar nu îndrăzni încă să se apropie.

— N-auzi, diavol afurisit, nu vii odată să guşti din pepenele meu ?

Emoţia maimuţei păru să crească şi Lasse la rîndul său fu zguduit cînd auzi o voce omenească venind din bananier.

— Sunete de pe meleagurile natale ! Patria mea şi prietenii mei, ochii mei plîng soarta urmaşilor ! Niciodată limba suedeză nu a mîngîiat mai dulce auzul meu şi inima mi-o simt plină ca un vas, ca o tărtăcuţă ce se umple de lapte şi seminţe sub soarele verii tîrzii.

— Să mă ia dracu, dacă ăsta nu-i pastorul Axonius, strigă Lasse.

— Chiar el în persoană ! şi pastorul se năpusti asupra compatriotului său ; se îmbrăţişară bărbăteşte, îşi striviră piepturile păroase şi obrajii umeziţi de lacrimile părintelui.

— Pentru numele lui Dumnezeu, cum ați ajuns aici ? a fost prima întrebare a lui Lasse. Doar v-am aruncat în mare. V-a înghițit vreo balenă și v-a scuipat pe mal ?

— Nu m-a scuipat nimeni pe mal, am înotat pînă am dat de pămînt.

— Spuneți, spuneți...

Preotul își șterse ochii cu o frunză de bananier și se așeză pe o piatră. Începu să povestească.

— Îmi amintesc ca prin vis, acum, după ce tu mi-ai amintit (îmi permit să te tutuiesc devreme ce ne-am întîlnit în asemenea condiții) că am fost aruncat în mare ; pentru ce anume, nu mai știu.

— O, povestea aceea își avea și ea rosturile ei ! „Ratio sufficiens", cum ar spune Aristotel.

— Cine este Aristotel ? întrebă pastorul.

— Se vede treaba că și el a mîncat din bobbele acelea albastre, gîndi Lasse. Povestește mai departe și lasă-l pe Aristotel.

Povestea pastorului.

Îmi amintesc că am înotat o bună bucată de vreme pînă ce am simțit pămînt sub picioare ; ajunsesem pe o insulă, care semăna cu aceasta.

După ce m-am înfruptat cu poame și mi-am răcorit gîtlejul cu apă proaspătă, m-a invadat o pace și o liniște, cum nu mai cunoscusem pînă atunci. Natura mi se dezvăluia ca o carte deschisă și unitatea dintre creație și creator mi se revela în toată simplitatea ei. Simțeam că lăsasem în urmă un trecut întunecat, dar nu mai știam ce anume. Capul îmi era ușor și nu mă frămînta nici un gînd iscoditor. Senin și bine dispus, cum nu mai fusesem niciodată, am pătruns în interiorul insulei.

Nici nu apucasem să merg prea departe, cînd am văzut un bărbat îngenuncheat în fața unei icoane reprezentînd chipul unui idol.

Ha, ha ! deci am ajuns într-o țară păgînă, mi-am zis, — gîndurile mele erau încă stăpînite de imaginile întunecate ale trecutului.

Scos din minți de o asemenea erezie, prin care omul ajungea să se închine unui chip făcut de mîna omului, am luat o piatră și am spart icoana. Să-l fi văzut atunci pe bărbatul acela. Striga și-și smulgea părul din cap, și mă numea păgîn.

După ce se mai liniști, îl întrebai cărei religii îi aparține ?

Îmi răspunse că este adeptul prea blîndei învățături nicaeene.

Cum nu cunoșteam o asemenea învățătură îl rugai să-mi explice.

Cred că era cea mai idioată dintre toate doctrinele religioase, de care auzisem pînă atunci. De altfel nici nu obținuse decît o majoritate de patru voturi la Sinodul de la Nicaeea.

L-am rugat să mă lămurească la care Dumnezeu se-nchina și dacă existau de fapt mai mulți Dumnezei.

Nu, îmi răspunse el, se-nchinau la singurul Dumnezeu adevărat.

Prea bine, atunci ne-nchinăm și noi la același. Dar ce are asta de-a face cu omul din icoană, care atîrnă în spînzurătoare ?

A, ăsta este fiul lui Dumnezeu !

Doar un Dumnezeu rău își poate lăsa fiul spînzurat, cugetai eu. Dar interlocutorul meu îmi răspunse că nu puteam încă înțelege toate acele adevăruri.

Îi dădui dreptate, iar el își exprimă speranța că dacă Sfîntul Duh ar fi coborît în inima mea, aș fi găsit calea cea adevărată.

Sfîntul Duh ? Aveți deci trei zei ?

Îmi răspunse că diavolul mă stîrnește încă, dar dacă voi reuși să mă smulg din ghearele lui, îmi va fi mai bine.

O, dar iată că aveți patru zei ! și dacă mă stăpînește diavolul, prințul lumii acesteia, atunci am să-l implor să mă lase să-l slujesc. Dacă el a creat toate minunile lumii, dacă el este stăpînul a tot ceea ce este pămîntesc, vreau să-i aparțin lui.

Căzui în genunchi și mă închinai prințului lumii. Omul din fața mea scoase atunci un strigăt îngrozitor și chemă o ceată întreagă de adepți care mă legară fedeleș.

Legat mă duseră într-o casă mică și ciudată, care avea o spînzurătoare pe acoperiș.

Cine locuiește aici ? întrebai.

Dumnezeu, este casa lui Dumnezeu, îmi răspunse un om negru — toți erau de altfel îmbrăcați în veșminte negre.

O, Doamne, Prinț al lumii, strigai eu, trăznește toată obrăznicia lor cu un fulger de-al tău ! Tu care locuiești în ceruri și ai soarele și luna și stelele la picioarele tale, să stai într-o colibă ? !

Cel mai bătrîn dintre cei negri veni atunci spre mine și-mi spuse că credința nicaeeană este credința blîndeții, de aceea voia să mă cîștige prin blîndețe. Mă întrebă dacă eram în stare să iubesc un evreu, care suferise și murise pentru această învățătură.

I-am răspuns simplu : „nu !“ în primul rînd pentru că nu cunoșteam nici un evreu și în al doilea rînd pentru că nu voiam să-l iubesc decît pe Dumnezeu.

Atunci se supără și îmi spuse să mă duc în iad.

Deoarece îmi închipuiam că iadul trebuia să fie, după preceptele sale pline de blîndețe, un loc prielnic îi răspunsei : Cu plăcere !

Cum ? strigă el, vrei să te duci în iad ?

Da, bineînțeles, am insistat în hotărîrea luată.

Mă conduseră în casa lui Dumnezeu ! La ușă se afla un bărbat cu o pușculiță care cerea bani. Îl întrebai dacă mi-l arată pe Dumnezeul lui pentru bani. Un slujitor mă lovi cu un baston în cap. Îl rugai să fie mai blînd cu mine, deoarece mi se promisese că voi învăța doctrina blîndeții. Mă lăsară în fața unui tablou uriaș, care reprezenta iadul. Sus se putea vedea un om mînios cu o barbă mare, deasupra lui un porumbel, la picioarele lui un miel, în jurul său o mulțime de zei mărunți cu aripi. Sub ei se întindea iadul. În orice caz nu părea prea ispititor. Nenumărați

zei negri apucau cu niște cleşti înspăimîntători bărbaţi, femei şi copii de părţile cele mai sensibile şi-i aruncau în flăcări.

Dar asta este odios, le spusei, şi un îndemn nebunesc mă cuprinse să-i pot converti pe aceşti nenorociţi de la religia lor funestă. Dacă asta este blînda învăţătură nicaeeană, şi dacă iadul este aşa, atunci nu vreau să devin adeptul ei.

Şi căzui în genunchi rugîndu-mă pentru ei :

O, Doamne, Creatorule şi Stăpînule al acestei lumi, priveşte în inima acestor nenorociţi şi mişcă-le lor spiritul încremenit în rătăcire...

N-am mai putut continua, deoarece am fost trîntit la pămînt şi dus afară.

A doua zi urma să fiu ars de viu, deoarece nu voiam să cred în învăţătura nicaeeană. L-am întrebat atunci pe cel mai bătrîn dintre ei, dacă doctrina lor blîndă nu cunoştea şi o pedeapsă mai blîndă pentru păcatul meu. Mi se răspunse că nu.

Rugul era pregătit. Fusese împodobit cu imaginile cele mai ruşinoase ale prinţului lumii ; acesta avea coarne pe cap şi scotea limba de un cot ! Ce păcătoşi, mă gîndeam, cînd eram dus la grămada de vreascuri. Mă pregăteau de moarte cîntîndu-mi cîntece şi arătîndu-mi icoane. Nu mi-aş fi imaginat niciodată că insulele pot fi locuite de oameni atît de sălbateci. Dar momentul sosise şi eu credeam că se sfîrşise cu mine.

Dintr-odată însă cerul se acoperi de nori şi fulgere năprasnice loviră icoanele cu idoli.

Vedeţi, vedeţi, Dumnezeu îşi dărîmă propria casă, mai credeţi şi acum că locuieşte în ea ?

Cei îmbrăcaţi în haine negre o luară la fugă şi eu mă văzui liber.

La ţărm am găsit o barcă şi am vîslit în larg, deoarece preferam să mor de mîna lui Dumnezeu, decît ucis de aceşti păgîni.

Şi acum sînt aici şi vreau să vă conving să veniţi cu mine, să-i convertim pe aceşti păgîni la adevărata credinţă.

Lasse asculțase cu luare aminte povestea preotului, dar ochii lui nu se puteau dezlipi de vulcanul care scotea un nor subțire de fum.

— Să mergem mai întîi acasă și să vorbim cu prietenii noștri, înainte de a porni să-i convertim pe păgînii aceia.

Se așezară în barcă și tot drumul discutară despre diferitele secte de păgîni și despre originea erorilor umane.

Cînd ajunseră acasă, cerul era deja acoperit de fum și un tunet încă slab se auzea venind de departe. Toți erau neliniștiți și nimeni nu știa ce pericol îi amenință. Întoarcerea pastorului nu-i tulbură prea mult, deoarece cu totul altceva le stăpînea acum întreaga atenție. Toată noaptea vegheaseră și-și pregătiseră bărcile, pe care din precauție și le păstraseră.

Cerul era roșu ca focul ; cei ce se cățăraseră în pomi să-și facă provizii, puteau să vadă, la lumina trîmbei de foc, ce țîșnea din vulcan, poamele pe care le culegeau.

Toată ziua următoare bărcile fură umplute cu apă, fructe și frunze, pentru că oamenii aveau toate motivele să se teamă de foame, de sete și de frig.

Bubuitul se înteți și pămîntul începu să se clatine.

În ziua a treia se auzi un tunet înspăimîntător și din vulcan începu să curgă lava încinsă cu creste incandescente de metale topite, ca o cascadă.

Toți se năpustiră spre bărci, și cu plînsete și suspine părăsiră insula fericirii, care-i hrănise și adăpostise timp de trei ani, trei ani în care trăiseră fără certuri, într-o deplină pace ; și-acum nu știau ce destin le stătea în față.

Cînd se aflau deja în larg, insula începu să se scufunde. Copacii dispărură în valuri, iar dealurile mărunte se pierdeau încet, încet. Ultimul vîrf care mai rezista talazurilor era craterul vulcanului.

Fiecare asalt al apei scotea un abur uriaș, cînd roșu, de la dogoarea lavei încinse, cînd albastru, de la topirea sulfului, cînd verde, de la celelalte metale ce ardeau în cuptorul acela uriaș.

Așa dispăru Insula Fericiților sub ochii nefericiților, care pluteau în voia valurilor în întîmpinarea morții sau a cine știe cărui destin și mai cumplit.

V

Cînd, după cinci zile de rătăciri pe mare, călătorii zăriră pămîntul, erau aproape morți de frig. Priveliștea care li se oferea privirii părea să fie un sol stîncos sau în orice caz o insulă foarte mare.

Cînd puseră piciorul pe uscat, proviziile lor de fructe erau terminate. Se repeziră deci cu lăcomie asupra unei grămezi de scoici aruncate pe țărm. Pe măsură ce înghițeau carnea gelatinoasă, își refăceau caloriile pierdute.

Țărmul, la care acostaseră, părea să aibă o climă mai rece, cît despre raiul de fructe și flori din Insula Fericiților, nici vorbă. Pădurea era alcătuită din fagi, stejari și mesteceni ; pe coastele muntoase creșteau pini și molizi. Flămînzi cum erau încercară să mănînce ghindă și știr ; nu reușiră să se satur, iar gustul acestor fructe era de-a dreptul scîrbos.

Printre copaci alergau iepuri, căprioare, capre sălbatice și oi, iar în tufișuri se ascundeau cocoși uriași de pădure. Înțeleseră curînd că aici trebuiau să trăiască din vînat și pescuit și că blana animalelor le era absolut indispensabilă, dacă nu voiau să înghețe.

Lasse convocă îndată sfatul și supuse următorul plan spre discuție :

În prima zi fiecare urma să meargă pe țărm să se hrănească cu scoici și să-și caute în grote sau scorburi de copaci adăpost pentru noapte. Cei care își făcuseră deja rost de un culcuș sigur, trebuiau să adune scoici și să care apă pentru cei care făceau arcurile de vînătoare. Dar, neavînd cuțite, pentru a putea construi arcuri era nevoie și de procurarea unor pietre tăioase.

Cînd se lăsă întunericul de-abia reuşiseră să adune pietrele ascuţite necesare. Se tîrîră în scorburi şi peşteri sau în bărcile răsturnate cu fundul în sus şi adormiră istoviţi.

În dimineaţa următoare începură lucrul la arcuri. Cîţiva dintre ei uciseră chiar nişte animale aruncînd cu bolovani în ele, iar pieile fură degrabă jupuite şi folosite ca îmbrăcăminte pentru cei mai mici.

În ziua a treia, cînd dispuneau deja de un număr mare de arcuri, bărbaţii şi femeile, cele care nu erau gravide şi cele care nu aveau copii de supravegheat, plecară la vînătoare. Nevoia de hrană devenise extrem de acută deoarece toate scoicile aduse de ultima furtună la ţărm fuseseră devorate.

Vînatul din ziua aceea nu fu prea bogat. Pastorul şi fierarul, care ochiseră amîndoi acelaşi iepure se luară la ceartă, pretinzînd fiecare că el îl omorîse ; s-ar fi ajuns şi la bătaie, dacă nu intervenea Lasse să le rezolve conflictul prin împărţirea prăzii.

— De-acum ne putem aştepta la bătaie, spuse Lasse ca pentru sine ; şi ieşirea aceasta făcu o impresie neplăcută asupra celor de faţă.

Animalele trebuiau mîncate crude, ceea ce era respingător. La masă apăreau şi femeile însărcinate şi cele care aveau copii de îngrijit şi cereau de mîncare. Nimeni însă nu voia să împartă cu ele. Lasse fu silit din nou să intervină, poruncind fiecărui bărbat care era tatăl unui copil născut sau încă nenăscut, să-şi împartă vînatul cu femeia lui.

Dar cine mai putea să ştie care erau taţii adevăraţi, cînd, în cei trei ani petrecuţi pe Insula Fericiţilor, femeile se uniseră cu bărbaţii, fără să mai ţină cont de paternitate ?

Se iscară din nou certuri şi Lasse trebui să găsească o soluţie. După ce împărţi bărbaţii şi femeile în două tabere îi ceru fiecărei femei să-şi aleagă un bărbat.

Odată îndeplinită această măsură, femeile fură obligate să promită în mod public că nu vor mai întreţine

relații cu alți bărbați, cîtă vreme cei aleși de ele le asigurau hrana și îmbrăcămintea, atît lor cît și copiilor lor. Toți găsiră această rezolvare foarte convenabilă.

Peter Snagg însă, care avea mereu ceva de obiectat, puse în discuție problema infidelității femeilor. Ce urma să facă un bărbat în eventualitatea în care femeia lui îi devenea necredincioasă ? Lasse găsi răspunsul imediat, hotărînd că bărbatul înșelat nu mai era obligat să-și întrețină femeia adulteră, avînd dreptul chiar s-o alunge, întrucît în natură nu există nici o lege după care unul trebuie să plătească plăcerile celuilalt cu munca sa.

— Și iată că am ajuns din nou la căsătorie... gîndi Lasse pentru sine.

Toți copiii mai mărișori trebuiau să-și facă cîrlige din oasele animalelor vînate și, cu sfori confecționate din iarbă împletită, să înceapă să deprindă pescuitul.

Pentru început traiul întregii comunități s-a vădit destul de vitreg. Iarna în peșteri era foarte aspră, cu atît mai mult cu cît nu exista foc. Cînd veni primăvara toți constatară cu spaimă că sălbăticiunile se împuținaseră. Trebuiau să se adîncească tot mai mult în inima pădurii, ba uneori erau chiar siliți să doarmă sub cerul liber, nemaivorbind de efortul pe care-l presupunea căratul vînatului pînă acasă. Certurile pentru pradă deveniseră din ce în ce mai frecvente. Pacea era tot timpul încălcată.

Și iată că tocmai cînd întreaga comunitate era amenințată să se distrugă din cauza neajunsurilor materiale și a neînțelegerilor, pastorul Axonius veni într-o zi, exact la momentul oportun, cu o bucată de cremene. Pastorul voia să-și păstreze în taină descoperirea, dar Lasse, singurul de altfel care mai avea memorie, încheie un tîrg cu Axonius.

De mult observase că poporul devenise nemulțumit, de mult urmărea reacția de silă împotriva muncii trudnice de procurare a hranei și nostalgia după zilele fericite în care nimeni nu trebuia să muncească.

Nemulțumirea devenise generală și dorința de a se sustrage de la muncă cuprinse întreaga societate ca o molimă sau ca un păcat. Lui Lasse și Axonius, ocupați cît era ziua de mare cu controlul arcurilor, cu confecționa-

rea veşmintelor, cu aplanarea conflictelor, nu prea le rămînea timp pentru vînătoare. De aceea erau puşi în situaţia de a cere mereu de la ceilalţi, care le dădeau cu duşmănie şi numai ce prisosea din prada lor. Venise vremea să nu mai cerşească, deoarece, făcînd comunităţii un asemenea serviciu, puteau să-i ceară un contraserviciu ; acela de-a primi gratuit hrană şi îmbrăcăminte. Venea iarna şi nevoia de foc era mai imperioasă ca oricînd.

Lasse convocă tot poporul. Le explică oamenilor că era absolut necesar să o apuce fiecare în altă direcţie spre a căuta noi ţinuturi de vînătoare. Acest lucru nu era posibil decît dacă oamenii puteau să-şi ia locuinţele cu ei. Perspectiva de a găsi în fiecare seară o grotă era destul de nesigură. Numai corturile puteau rezolva această problemă, dar pentru asta aveau nevoie de foc. Cel ce era în stare să creeze în fiecare clipă scînteia divină, merita să fie decretat cel mai mare om al erei noi. Pastorul Axonius fusese investit de zei cu harul de a pătrunde tainele naturii şi el Lasse folosise ştiinţa pastorului şi descoperise împreună cu el un mijloc de a face focul. Acum îşi întreba comunitatea dacă accepta să-i hrănească pe el şi pe pastor în schimbul unor pietre de făcut focul.

Adunarea răspunse într-un singur glas : Da !

Lasse porunci să se înalţe o stivă de lemne. Îi puse pastorului o blană de vidră pe cap şi el însuşi îşi puse una de vulpe în jurul umerilor.

Întorcîndu-se cu faţa spre soare, se închină înaintea marelui astru, numindu-l izvorul focului, apoi murmură cîteva cuvinte în ebraică, cărora pastorul le răspunse, de asemenea, cu nişte expresii de neînţeles.

Apoi le ordonă oamenilor să îngenuncheze. Preotul lovi piatra şi întregul rug fu cuprins de vîlvătaie.

— Acum — vocea lui Lasse deveni puternică rostind parcă o sentinţă — începe o nouă eră. Cu focul putem cuceri întreg ţinutul şi vînatul nu ne va lipsi niciodată. Heil, hokus, pokus, baraschit, baraj, Mahomet !

Întreaga comunitate dansa vrăjită în jurul rugului sacru. Pastorul, pe care oamenii îl căutau să i se închine, se ascunse în peştera sa.

După ce Lasse obținu de la toți promisiunea că va primi la timp tributul stabilit, le împărți pietrele de foc și le porunci să-și facă corturi, și apoi să se despartă în cinci clanuri mai mici alegîndu-și fiecare drumul său.

Dacă aveau nevoie din nou de foc, puteau să vină și să ceară.

În șapte zile corturile erau gata și oamenii luaseră drumul pădurii cu legămîntul ca, în fiecare an, la schimbarea soarelui de iarnă, cînd zilele începeau să crească, să se întîlnească din nou, cu mic cu mare, spre a sărbători printr-un rug uriaș, întoarcerea soarelui și descoperirea focului.

Lasse le mai aduse la cunoștință înaintea plecării că, datorită unor relații tainice cu zeii, pastorul Axonius nu mai putea fi văzut oricînd și oriunde, și cu această ocazie le împărtăși chiar dorința acestuia de a nu se mai numi Axonius ci simplu Uffka, o expresie cu un sens profund și magic, ale cărui tîlcuri, însuși el, Lasse, nu reușise să le descopere încă.

Oamenii plecară.

Lasse și Axonius, pe numele cel nou Uffka, nefiind obligați să vîneze, ședeau în casă la foc, bucurîndu-se de un trai comod și tihnit. Avînd tot timpul hrană mai multă decît le trebuia, își cumpărară cîțiva oameni, femei și bărbați — care de asemenea, nu prea aveau chef să se spetească muncind în pădure —, să le facă focul, să le pregătească masa și să le coasă haine.

— Iată-ne ajunși și la stadiul de „stăpîni și servitori", își spuse Lasse ; să vedem pînă unde vom mai evolua.

VI

Timpul trecea și Lasse își ducea traiul tihnit bucurîndu-se din plin de tributul pe care-l primea.

Dar, cam la un an de la marele eveniment al descoperirii focului, darurile încetară să mai sosească și foametea îl amenință fără scăpare. Atunci îl trimise pe Uffka, îmbrăcat într-un veșmînt din pene de corb, să-i mai impresioneze pe oameni și să le smulgă tributul.

Dar Uffka se-ntoarse înapoi rupt şi jalnic la înfăţişare. Oamenii nu mai credeau în el şi nimeni nu mai avea nevoie de pietrele lui Lasse, de cînd Peter Snagg descoperise locul unde se găseau.

Lasse însă nu se dădu bătut. Puse la cale o nouă lovitură, deoarece era un om deştept şi singurul care-şi păstrase memoria. O convocare a întregului trib nu-şi avea rostul acum, trebuia să-l găsească pe Peter Snagg şi clanul acestuia, spre a-l înfrînge pe propriul lui teritoriu şi în prezenţa martorilor.

După un drum obositor de-o zi întreagă, ajunse în satul lui Snagg şi intrînd în cortul acestuia îl salută plin de respect. Purtară discuţii lungi în secret şi căzură la învoială asupra unei noi descoperiri. Clanul fu convocat şi Snagg ţinu următoarea cuvîntare :

Existenţa de vînător nu era, după cum ştiau cu toţii, lipsită de eforturi şi de riscuri. Ori avuseseră parte de carne prea multă, care se stricase, ori de lipsuri îngrijorătoare. Unele încercări de a conserva carnea prin uscare dădură greş, înşelîndu-le aşteptările. Iată însă că el, Peter Snagg, şi Lasse Hulling descoperiseră de curînd o piatră capabilă să ferească peştele, carnea şi pieile de putrezire. Urmările acestei descoperiri erau inimaginabile. De acum înainte oamenii puteau să vîneze doar în anumite perioade şi în restul timpului să se odihnească, ceea ce era, de ce să n-o recunoaştem, cea mai mare, cea mai pură şi cea mai firească bucurie a vieţii. Era clanul dispus să le plătească tribut lui Lasse şi lui Peter pentru a beneficia de noua descoperire ?

Un „da" izbucni din toate piepturile.

Atunci Peter începu să împartă o piatră albă sfărîmicioasă, pe care o numea sare, şi le ordonă oamenilor să vină în fiecare săptămînă să-şi ridice partea cuvenită în schimbul tributului pe care urma să-l aducă.

Lasse se întoarse din nou acasă.

Tributul pe care-l primi fu însă destul de sărac, deoarece căpitanul Bart introdusese în clanul său altă

metodă de conservare a cărnii, prin afumare, pentru care lua el însuși tribut. Așa se explică faptul că cei din neamul Bart nu mai aveau nevoie de sare și nici de un tribut plătit în plus.

Cu introducerea sării, începură vremuri mai bune pentru întreaga comunitate și viața oamenilor deveni mai stabilă. Dar obișnuiți cu ocupații atît de grele, ei își scormoneau mereu mintea după alte invenții.

Așa, de pildă, doctorul descoperise un metal roșu — pentru care primea desigur tribut — care se lăsa ciocănit ușor și era foarte indicat pentru confecționarea săgeților. Metalul nu era altul decît arama, de la a cărei descoperire vînătoarea devenise mai ușoară. Ea servea la fel de bine la făcutul cuțitelor cu care se cojeau copacii.

Toți căutau acum aramă, dar nimeni nu dădea de ea. Diferitele clanuri trimiseră emisari la doctorul Stachel pentru a afla locul de proveniență al aramei. Acesta preferă să nu divulge secretul și să vîndă mai bine cuțite și vîrfuri de săgeți în schimbul sării și a cremenei de care ducea lipsă. Prețul pe care-l fixa pentru uneltele de aramă era însă atît de ridicat încît celelalte clanuri se supărară rău și într-o bună zi fierarul Knip, care conducea el însuși unul din aceste clanuri, năvăli în satul doctorului și îi luă ostateci pe toți locuitorii. Aceștia îl implorară să îi lase în viață, dorință care le fu îndeplinită cu condiția să lucreze pentru fierar și pentru clanul acestuia ca sclavi.

Înspăimîntat de pericolul care îl amenința, și mai ales invidios pe fierar și pe căpitan, Lasse descoperi un metal nou, mai dur decît arama și care nu se îndoia sub lovituri.

Cu aceste săgeți și securi de fier își înarmă clanul, care reuși în scurt timp să-i ia prizonieri pe cei din triburile fierarului și căpitanului.

Dar acum problemele lui Lasse se complicară mai rău decît și-ar fi închipuit vreodată, căci era foarte greu să conduci și să hrănești atîția oameni înghesuiți laolaltă

în același loc, mai ales într-o vreme cînd vînatul se împuțina văzînd cu ochii. Trebuia găsită altă formă de hrană, una mai la-ndemînă, care să-i fi îngăduit un control permanent asupra oamenilor, fără să-l oblige să alerge după ei în pădure.

Porunci să fie prinși de vii bivoli, oi și capre și să fie legați de copaci prin poiene. În felul acesta oamenii se puteau servi de laptele și carnea lor ori de cîte ori aveau nevoie. Cu această nouă măsură Lasse devenea stăpînul unui popor de păstori.

Iarna animalele trebuiau hrănite. În acest scop fură construite grajduri și șuri, iar fînul fu adunat în căpițe înalte.

Curînd alimentația lipsită de varietate începu să nu-i mai satisfacă pe oameni, iar amintirile frumoaselor vremi de pe Insula Fericiților începură să li se agite în stomac.

Lasse, care nu-și pierdea niciodată timpul în van, descoperise niște specii de iarbă din ale căror semințe pisate și frămîntate cu lapte ieșea o mîncare delicioasă.

Mai găsise și plante cu rădăcini groase care erau amare, cînd creșteau pe pămînt uscat, în schimb foarte dulci, dacă aveau un sol bine îngrășat.

Întrucît nu dispunea nici de plug, nici de animale de tracțiune, porunci ca pădurea să fie tăiată și arsă. În cenușă semănă semințele de ierburi, morcovi și sfeclă, redescoperind astfel agricultura.

Nu toate clanurile urmară imediat acest exemplu. Totuși multe dintre ele aderară la el.

Odată cu tăierea și arderea pădurilor, vînatul amenința să dispară cu totul. Unele voci din vecinătate se ridicară, condamnînd fumul acela înnecăcios și deosebit de dăunător pentru sănătate. Foarte mulți apreciau gustul plantelor cultivate, dar nu voiau nici să renunțe definitiv la vînătoare, distrugînd pădurile. De aceea începură să facă unele incursiuni în ținuturile lui Lasse, hotărîți să-i de-

vasteze pămîntul și agoniseala prin atacuri și prăzi repetate.

Lasse fu astfel obligat să-i izgonească cu ajutorul armelor — fapt care-l costa, întrucît oamenii care se războiau nu mai aveau timp să lucreze. Cei care rămîneau la vatră trebuiau să-i hrănească și să le asigure îmbrăcămintea celor care plecau să lupte pentru apărarea moșiei. În acest fel Lasse instaură un fel de impozit pentru apărare.

Oamenii începură să-și înalțe case renunțînd definitiv la nomadism.

Dar traiul comod și sedentar costa scump și Lasse nu mai avea nici o zi cu adevărat liniștită, deoarece era nevoit să intervină permanent în aplanarea unor conflicte, să inventeze mereu și mereu legi și decrete noi.

VII

Obiceiurile se aspriră. Viața dinamică în mijlocul sălbăticiei le ascuțise oamenilor simțurile, iar neputința de a păstra vînatul vreme îndelungată îi făcuse generoși. Acum, cînd aveau posibilitatea să economisească, deveniră zgîrciți și meschini.

Clanurile de păstori, care mai rătăceau prin pădurile mărginașe, găseau că este o rușine să-i furi vacii laptele pe care natura l-a hărăzit vițelului, iar unele suflete nobile hotărîră chiar să pună capăt prin forță acestei torturi asupra bietelor animale. Vînătorii îi disprețuiau de mult pe acești „viței", dar disprețul lor crescu atunci cînd văzură, cu ochii lor, cum se tăia o vită.

Animalul, legat cu gesturi brutale, fără drept la o minimă rezistență, era înjunghiat și lăsat să se zbată pînă i se scurgea sîngele. Pentru vînători, care nu erau

obișnuiți cu asemenea vărsări regizate de sînge, spectacolul tăierii era odios.

Peter Snagg, căpetenia vînătorilor, nu găsea cuvinte să-și exprime amărăciunea și dezgustul față de progresul cruzimii. Și mai îngrijorător i se părea faptul că pădurile erau arse și că oamenii mîncau iarbă ca vitele. În primul rînd Peter era de părere că distrugerea pădurilor ducea la degradarea pămîntului, de asemenea, el găsea absurdă ideea să semeni semințe de iarbă acolo unde suprafețe uriașe erau acoperite de paie uscate.

— Ce popor murdar, milog, idioțit, strigă el, cînd îi văzu aplecați peste lopată și tîrnăcop, scurmînd în pămînt. Dar ceea ce atingea culmea mizeriei era faptul că pămîntul trebuia îngrășat cu bălegar după fiecare recoltă.

Pînă unde a ajuns barbaria, iată-i mîncînd scîrnă! Nu cară ei acest bălegar din grajd pe cîmp și nu tot ei cară toate zarzavaturile și cerealele, care au ieșit din bălegar, în șură? Ți se face scîrbă de astfel de oameni! Și-apoi își construiesc barăci din scînduri în care nu poate intra aerul. Stau și clocesc în ele și se-mput și se-afumă, iar cînd ies la aer li se face rău. Și din toată lumea asta mare nu văd decît bucata lor de ogor ars și scumpele grămezi de scîrnă din fața grajdurilor. Îmi închipui ce spirituali și drăguți trebuie să fie, cînd au asemenea preocupări.

Lasse îi spunea lui Peter — în discuțiile lor prietenești pe care și le îngăduiau din cînd în cînd — că agricultura îi face pe oameni mai pașnici: cine are o recoltă — o avere sub cerul liber — se ferește să-și facă dușmani, care l-ar putea prăda în timpul somnului.

Peter însă îi replică tăios, că un om care posedă ceva, nu va putea niciodată dormi liniștit, de frică să nu-și piardă avutul. Și închipuie-ți, continuă el, cum se simte omul acela legat de pămînt; cît de greu îi este lui să se despartă de viața asta mizerabilă, știind că-și lasă agoniseala fără stăpîn. Și-apoi orice grindină, orice trăznet, un gard prăbușit poate distruge în fiecare moment rodul muncii sale. Din acești rîmători în pămînt se va naște un

neam fricos, un popor de sclavi, laș și îndobitocit, care va încremeni în ideea că întreaga lume constă doar din ogorul lui.

Lasse văzu curînd urmările acestui fel de viață. Iobagii, care erau mult prea costisitori — trebuind să li se asigure hrana —, și mult prea greu de păzit, fură eliberați. Aceștia luară îndată calea codrului și se apucară de hoții. Așa se transformă în scurt timp toată provincia lui Lasse într-un ținut de agricultori. Între aceștia se iscau tot timpul certuri pentru loturile de pășune sau pentru lizierele de pădure. Vitele unuia călcau mereu în ogorul celuilalt.

Stabilirea unui acord comun devenea indispensabilă și Lasse se văzu nevoit să recurgă la primul drept din constituție, și anume, dreptul asupra pămîntului, prin care fiecare obținea garanția proprietății sale imuabile asupra terenului pe care îl stăpînea.

Curînd se constată însă că legea nu era respectată. Trebuiau deci inventate pedepse. Cum tot erau amenințați de-o creștere masivă a populației, cum întreținerea închisorilor ar fi presupus un impozit luat pe nedrept de la nevinovați, și cum se găseau destui amatori să intre la pușcărie, de vreme ce primeau mîncare și locuință fără să muncească, soluția cea mai simplă și cea mai rentabilă la care se ajunse fu pedeapsa cu moartea pentru cei ce încălcau legea. Viața tot nu-i era nimănui deosebit de plăcută, întrucît dacă încercai o comparație între traiul de acum și cel minunat, de odinioară, de pe Insula Fericiților, atunci viața în sine nu putea fi privită decît ca o povară. Pedeapsa cu moartea fu deci primită cu urale și odată cu ea fu promulgată legea penală.

Pe parcurs se iveau mereu alte încurcături. Lasse vedea că lucrurile începeau să se încîlcească, dar nici o rînduială nu mai era cu putință, deci nu-ți rămînea altceva de făcut decît să continui să mergi în direcția pe care ai apucat-o. După cîțiva ani de neînțelegeri permanente, urmate de decrete cu privire la convietuirea paș-

nică, ani în care plîngerile se adunau cu nemiluita, ba pentru închiderea unui curs de apă prin construirea unei mori, ba pentru abuzul de pescuit, ba pentru tăierea unui drum prin ograda altuia etc., se întîmplă ca într-o bună zi să moară subit un agricultor sau „țăran" cum li se spunea acum. El avea urmași o nevastă și șase copii, trei fii și trei fiice. Toți voiau să devină proprietarii gospodăriei. Dar pămîntul acela îmbucătățit nu-i putea hrăni pe toți. Lasse însuși prefera un țăran înstărit celor șase moștenitori pîrliți, de-aceea trebuia să repună în funcțiune și dreptul ereditar, prin care primul născut al proprietarului moștenea întreaga gospodărie, avînd obligația de a-și întreține mama.

Ceilalți frați și surori trebuiau să plece aiurea în căutare de lucru.

Datorită acestei legi, țăranii începură să fie mai precauți la făcutul copiilor, de aceea în ultima vreme, nici un țăran nu-și mai îngăduia mai mult de doi copii, pentru că nici un părinte nu dorea să-și vadă odraslele slugărind pe la alții.

Din rîndurile celor care nu primiseră pămînt prin lege se constitui acum o clasă de nemulțumiți.

Aceștia erau foarte periculoși ; neavînd nimic de pierdut nu aveau nici de ce se teme. Apucaseră drumul codrului, neputînd să înțeleagă de ce erau ei obligați să-i servească pe alții, care beneficiau de roadele muncii lor.

Lasse se retrase zile în șir cu pastorul și împreună căutară să găsească răspuns la această problemă capitală : de ce unii trebuiau să muncească pentru ca alții să mănînce ? Dar toate speculațiile lor fură în van.

Întrucît pămîntul nu putea fi împărțit conform legii, în ani de belșug, se ajungea adesea la recolte foarte mari, mai ales la unele produse, pe care țăranul nu le putea consuma pentru nevoile proprii. Așa se născu ideea schim-

bului de mărfuri şi în curînd toţi ştiau exact cînd şi unde puteau fi găsiţi cei care aveau ceva de schimbat. Oamenii se întîlneau în pieţe. Acolo veneau vînzătorii cu blănuri, sare, peşte, vînat ca să le schimbe pe cereale, brînză, unt şi vite.

Spre a facilita tranzacţia oamenii inventară plăcuţe din zinc pe care ştampilau cifre, folosindu-le apoi ca mijloace de schimb.

Introducerea acestui procedeu înlesni acumularea de averi, şi invidia dezmoşteniţilor crescu atît de mult, încît începură să se dedea la jafuri şi distrugeri.

Întreaga comunitate era ameninţată de aceşti venetici, iar Lasse se văzu silit să-i strîngă într-o armată permanentă cu care lărgi cadrele vechii armate. Această situaţie duse inevitabil şi la perceperea unor impozite noi pentru întreţinerea militarilor.

Ţăranii plăteau impozitele fără să obiecteze, dacă ştiau că sînt păziţi. Dar aşa-zişii oşteni erau nişte derbedei, care mîncau şi beau, dansau şi jucau în turnul cel nou. Nu aveau nici o obligaţie şi de aceea erau de fapt mai fericiţi decît rîmătorii de pămînt. Obiceiurile lor erau crude ; nu aveau nici un respect pentru Lasse. Ieşeau adesea în grupuri pe străzi şi îi atacau pe cei ce se întorceau cu mărfuri de la piaţă.

O dezaprobare surdă se făcea auzită tot mai insistent în rîndurile ţăranilor, care n-aveau nici un chef să hrănească nişte tirani. Pedeapsa cu moartea nu sperie pe nimeni, deoarece toţi aşteptau ca după moarte să ajungă din nou pe Insula Fericiţilor ; de aceea mergeau la execuţie, cum mergi la o serbare.

Lasse trebuia aşadar să găsească neapărat ceva care să le insufle frică de moarte, ceea ce şi reuşi destul de repede.

Uffka, adică pastorul Axonius, care se cufundase într-un fel de hibernare, fu trezit şi trimis să predice religia iadului.

Punctele cele mai nobile ale acestei frumoase învăţături erau următoarele : toţi oamenii care nu primiseră pămînt

erau de fapt niște nenorociți. Ce-i drept erau și ei creaturile Domnului, dar fuseseră nesupuși și a fi nesupus față de superiori este păcatul capital. De aceea toți cei care neavînd pămînt nu voiau să lucreze pentru alții erau condamnați să ajungă în iad, unde aveau să fie prăjiți de vii în vecii vecilor.

Prostia aceasta nu produse la început nici un efect asupra spiritelor sănătoase, dar încet, încet, Uffka reuși cu ajutorul unor poze înfricoșătoare să le insufle femeilor teama de moarte. Acesta a fost primul pas.

La luptători însă Uffka întîmpină o rezistență inimaginabilă. Aceștia se ținură doar de șotii cu preotul, bătîndu-și joc de el. Lasse trebui să aplice deci față de ei altă tactică. Îi mitui. Țara fu împărțită în comitate și în fiecare fu numit conducător unul dintre luptători. În felul acesta țăranii puteau fi ținuți în frîu, căci fiecare comandant avea un turn și o garnizoană. Șefii îi asupreau pe țărani fără milă și începură să ia impozit și de la negustorii care treceau prin ținutul lor. Impozitul fu numit vamă, fiind menit chipurile să păzească negoțul (de hoțiile „protectorilor" poate ?).

Progresul era în floare.

Între timp Lasse se căsătorise și acum avea și urmași. Cheltuielile deveniseră mai mari, ceea ce îl determină să mărească dările. Țăranii se revoltară, spunînd că au și așa prea multe guri de hrănit ca să-i mai hrănească și pe alții, dar fură curînd reduși la tăcere. Tocmai în această conjunctură băieții și fetele începură să facă copii, fără să se sinchisească de nimic și de nimeni. Acest fapt atrase după sine un nou decret, conform căruia persoanele, care nu dețineau pămînt sau altă proprietate imobilă, erau pasibile de pedeapsă, dacă făceau copii.

Pentru a avea o evidență strictă asupra celor apți de a procrea, fiecare cetățean care urma să se căsătorească, trebuia să se anunțe la Uffka. Acesta le făcea mai întîi o inițiere în doctrina iadului, după care fiecare bărbat tînăr și fiecare fată bună de măritat trebuiau să depună un jurămînt. Părinții făceau plîngeri peste plîngeri, dar

asta nu folosea la nimic, întrucît puterea armată decidea acum în toate problemele morale.

În ce privește situația femeilor, cele care datorită copiilor beneficiau de ocrotirea bărbaților, deveniseră atît de dependente de soții lor, încît aveau un statut de servitoare. Femeia îndeplinea cele mai umilitoare munci în gospodărie iar surorile, care nu moșteneau nimic, trebuiau de asemenea să-și slugărească frații.

Fiecare fecior de țăran, bun de însurătoare, nutrea temerea că întemeindu-și o familie, cheltuielile sale vor crește, de aceea foarte multe fete rămîneau nemăritate. Părinții se văzură deci siliți să le dea o dotă, ajungînd pînă la jumătate din întreaga moștenire. Cele care moșteneau mai mult se măritau mai ușor, decît cele ce nu aveau nici o zestre. Marii proprietari de pămînt țineau unii cu alții unindu-se împotriva celor ce nu posedau nimic ; așa apăru o aristocrație rurală subordonată unei aristocrații a jafului.

Aristocrația jafului se constituise de fapt din aventurierii îmbogățiți, care mai păstrau nostalgia frumoaselor vremuri cînd vînătoarea era în floare. Puși pe petreceri, aceștia își împărțiră puținele terenuri de vînătoare care le mai rămăseseră, iar țăranilor le interziseră portul de armă.

Un obicei inventat de ei și care stîrni indignarea țăranilor era domesticirea lupilor, un fel de dresaj, prin care aceste animale își ascultau stăpînii mușcîndu-i pe ceilalți. Inițial lupii domesticiți trebuiau să fie folosiți la vînătoare, dar ei de fapt erau puși să păzească cu strășnicie averile adunate prin jaf de stăpînii lor, cînd aceștia nu se mai trezeau zile-n șir din chefurile și orgiile ce se țineau lanț. Revolta țăranilor față de odioasa legătură dintre tîlhari și animalele sălbatice rămînea fără consecințe deoarece sătenii încetaseră de mult să mai spere că ar putea găsi înțelegere la plîngerile lor.

Setea de vînătoare a stăpînilor începu să țintească și domeniile unora de aceeași teapă. Dar și atunci, tot țăranii sufereau, deoarece cîmpurile le erau devastate

de caii cotropitorilor. Şi aceste animale deveniseră apanajul stăpînilor.

Ţăranii lipsiţi de arme nu puteau să le ţină piept bărbaţilor înarmaţi, cailor şi cîinilor lor sălbatici. De aceea i se plînseră pînă la urmă lui Lasse. Acesta observase de mult ce întorsătură complicată luaseră lucrurile şi, negăsind altă ieşire din impas, hotărî să-şi înarmeze ţăranii şi cu ajutorul propriului său popor să-i pună la punct pe stăpîni.

Aşa se şi întîmplă.

Un singur pas mai trebuia făcut ; se lăsă deci proclamat comandant suprem peste toţi comandanţii, adică rege. Spre a da evenimentului mai multă strălucire, îşi sărbători încoronarea. Înveşmîntat într-o blană roşie, de lup, garnisită cu pielicele de arici, purtînd o căciulă de biber cu pene de corb pe cap, fu uns de Uffka cu răşină de brad în jurul gurii. Ceremonia avu loc pe una din marile cîmpii ale ţării, unde tot poporul adunat depuse un nou jurămînt pe scriptura iadului, prin care recunoştea în Lasse un trimis al lui Dumnezeu şi întreaga dinastie Hulling ca urmaşă directă a lui Noah, fiul lui Japhet.

Prin acest legămînt de credinţă toţi comandanţii îi deveneau supuşi, fiind obligaţi să-i plătească impozite, ceea ce nu îi împovăra prea mult, deoarece nu aveau decît să mărească dările ţăranilor.

Aşa fu uns rege, prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională, Lasse I din dinastia Hulling.

Dar cum numele unui rege trebuia să aibă o rezonanţă şi un prestigiu anume, îşi adăugă titlurile de Lasse I Hugo, Hulling von Japhetsson.

Cu acest eveniment epocal se înscăună o epocă mai liniştită în ţară. Sfînta Scriptură a iadului reuşise să se impună şi spaima de moarte era atît de mare, încît numărul infractorilor scăzuse considerabil.

Apăru o clasă nouă de oameni lipsiţi de pămînt. Unii dintre aceştia, nemaiavînd dreptul să trăiască fără căpătîi din hoţii şi vagabondaj, ceea ce se pedepsea prin lege, se aşezară în jurul turnurilor cetăţii, ocupîndu-se cu con-

fecționarea îmbrăcămintii și încălțămintei garnizoanei. Nu erau prea bine plătiți, dar se bucurau de protecția comandantului, cu alte cuvinte erau obligați să plătească impozit pentru că munceau pentru o bandă de trîntori. Simțurile oamenilor deveniseră atît de confuze încît bieții croitori și cizmari nici nu-și mai dădeau seama de această înșelătorie. Terorizați de frica morții, oamenii preferau să trăiască cu prețul oricărei umilințe sau mizerii, decît să riște să-și piardă viața.

Dar cizmarii și croitorii voiau să mănînce și să bea, iar în jurul turnului nu creștea nimic. De aceea țăranii începură să le aducă alimente primind în schimb haine, încălțăminte, ba chiar bani.

Stăpînii construiră atunci un zid, care încercuia întreaga așezare din jurul turnului și o poartă, unde stătea un funcționar (obicei care s-a prelungit multă vreme). Acesta percepea o taxă de la fiecare țăran pentru dreptul de a intra în cetate și de a vinde. Sătenii nu prea înțelegeau de ce erau obligați să-și plătească efortul de a aduce alimentele la oraș, și de fapt nimeni nu prea înțelegea, dar „așa stătea scris".

Într-o zi în fața lui Lasse se înfățișară negustorii explicîndu-i că agricultura va decade, dacă țăranii își fac toată ziua de lucru la oraș. De aceea se oferiră să cumpere ei direct de la producători, plătind pentru acest drept un impozit „căciulii de biber", adică regelui. Lasse fu de acord cu propunerea. Țăranii însă se cam codeau să le vîndă acestora. Dar iată că în oraș izbucni foametea și sătenii fură siliți sub amenințarea pedepsei cu moartea să-și vîndă produsele negustorilor. În furia lor, țăranii ridicară prețul la mărfurile lor. Dar Lasse stabili imediat tarifuri fixe la vite și cereale.

Cu această măsură viitorul orașului și al hoților era asigurat și pacea și fericirea se instaurară vreme de cinci luni.

Oștenii îl porecliră pe Lasse, „Lasse — Lacăt de grajduri", pentru că el însuși ținea cheile de la grajdurile țăranilor pe care le deschidea și le închidea după plac.

VIII

Pacea era doar aparentă şi nu te puteai bizui pe ea. Ţăranii bătrîni, care trăiseră toate prefacerile, nu prea aveau ce-i drept respect pentru Lasse, cu care se tutuiseră odinioară, dar acum el deţinea puterea şi ei, obosiţi de atîta hărţuială, se supuseră. Ce să-i faci ? şi deoarece nu exista nici un răspuns se obişnuiră să tacă şi să rabde.

Cu tînăra generaţie treburile nu mergeau aşa de uşor. Aceştia nu se lăsau domesticiţi cu una cu două. Ei nu se supuneau nici tatălui, nici mamei, cu atît mai puţin unor persoane străine. În zadar încerca Uffka să-i sperie cu iadul. Gîndurile lor încă tefere sesizau cu uşurinţă tot absurdul care se ascundea în dosul acestei păcăleli penibile. Îşi băteau joc de Uffka. Erau sălbatici şi dezlănţuiţi, nu suportau să stea în colibe nesănătoase şi urît mirositoare şi fugeau în pădure şi pe cîmpuri în căutarea aventurii.

Părinţii îi biciuiau, dar băieţii dădeau foc la bordeie şi fîneţe şi fugeau în codru.

Societatea era serios ameninţată şi unii propuseseră chiar ca fiecare al doilea băiat să fie scopit, dacă voiau să mai aibă în viitor muncitori.

Lasse însă se opuse unei asemenea măsuri ce atenta la natură. El ştia altă metodă pe care căutase s-o amîne cît mai mult, din cauza inumanităţii şi a perversităţii ei. În adolescenţă făcuse el însuşi această cură, a cărei amintire îl teroriza şi acum, ca cel mai groaznic lucru din cîte există pe pămînt.

Fiecare sat primise sarcina să-şi amenajeze un spaţiu adecvat de pedeapsă, în care copiii urmau să fie închişi pe termen de şase ani. Zi de zi, pe stomacul gol şi sub lovituri de baston sau de nuia, erau deprinşi sistematic cu sclavia, trebuind să asculte de dimineaţă pînă seara scriptura iadului şi încă o doctrină morală nouă inventată de Lasse şi Uffka, prin care li se insufla respectul şi su-

punerea față de stăpînii lor, calități cu care natura uitase să-i înzestreze.

Metoda era în cel mai înalt grad imorală, dar își atingea la fel de bine țelul ca o castrare. La început se pierdu mult timp cu scrierea manualelor, dar noua instituție era menită să aducă un cîștig atît de mare încît merita să-i sacrifici oricît de mult timp și grijă.

Cînd construcția fu gata și prima măsură intră în vigoare, se văzu îndată că țelul fusese atins. Copiii erau închiși dis-de-dimineață și primul lucru pe care îl învățau era tăcerea. Aceasta era pe semne cea mai importantă din toate, căci de acum încolo clasa suprapusă nu mai avea de ce se teme de critica clasei subordonate ei.

Al doilea element ce trebuia respectat era : ascultarea, înțelegînd prin aceasta supunerea la voința altora și absența oricărei opinii proprii.

Închiderea mai multor copii într-o singură odaie avu un succes strălucit, deoarece aerul nesănătos le alteră sănătatea și odată cu aceasta le anihilă puterea și voința.

Obișnuința de a tăcea, adică de a ascunde adevărul, aducea după sine și un rău care fusese trecut cu vederea. Copiii descoperiseră repede că cei ce răspundeau „da" cînd ar fi trebuit să răspundă „nu" se bucurau de avantaje, erau răsplătiți sau absolviți de pedeapsă ; așa începu să prospere minciuna.

Ascultarea scoase la iveală falsitatea. Copiii găseau nedrept să-l țină pe un camarad de-al lor, pe care învățătorul voia să-l biciuiască, dar erau obligați să acționeze împotriva a ceea ce considerau ei că este drept și așa se obișnuiau treptat să-și calce în picioare convingerile.

Cei care mințeau cel mai bine, fiind și cei mai ipocriți, erau socotiți copii cuminți și primeau prăjituri și turtă dulce ; cei care din contră rosteau adevărul și se comportau cinstit erau bătuți și trebuiau să se ducă la culcare fără să mănînce.

Cu acestea bazele educației fuseseră puse. Uneori Lasse era disperat de rezultatele obținute, dar ce putea să facă, de vreme ce intrase în horă, trebuia să joace.

Biciuitorilor de copii începu să le fie greu să-şi umple tot programul educativ numai cu bățul ; era cazul să se mai inventeze şi alte discipline formative.

La şcoală se învățau în afară de minciună şi falsitate şi o sumă întreagă de neadevăruri care le erau transmise copiilor sub numele comun de „morală".

Prima morală (poruncă) suna astfel : Dumnezeu l-a lăsat pe țăran şi pe meseriaş, spre a lucra pentru cei ce nu vor să lucreze.

A doua morală : Mulțumeşte-te cu ce ai ! (Această poruncă nu îi deranja pe cei care avuseseră şansa de-a fi absolviți de muncă ; pentru ceilalți însă, care trebuiau să tragă de dimineață pînă seara, ea era insuportabilă.)

Morala a treia : Nu ai voie să te unești cu femeia, dacă nu ai doisprezece acri de pămînt sau învoirea lui Uffka. (Un flăcău, care obiectă că morala ar fi trebuit să sune : Trebuia să fi fost prezent la împărțire şi să-ți fi înhățat doisprezece acri de pămînt, spre a te putea uni cu femeia, fu aruncat într-o carceră întunecoasă.)

Morala a patra : Nu ai voie să-ți însuşeşti averi străine. (O fată care îşi aminti că tatăl ei şi-a procurat averea furînd din avutul obştei, a fost pe dată convinsă cu ajutorul nuielii să-şi retragă cuvîntul.)

Morala a cincea : Nu ai dreptul să ucizi. (Un puşti se trezi întrebînd dacă această poruncă este făcută şi pentru Lasse sau pentru călău, care omorau tot ce le scăpa vînătorilor în pădure, şi fu tras în țeapă.)

Morala a şasea : Nu ai voie nici să gîndeşti că situația actuală ar putea fi proastă (aceasta era cea mai subtilă dintre toate poruncile, întrucît ea omora orice idee şi totodată orice opoziție încă în germene).

Codul moral nu schimbă mare lucru. Tineretul calomnia şi mințea pe unde putea, din cînd în cînd adevărul ieşea la lumină şi atunci societatea era din nou amenințată. Oamenii erau sătui pînă peste cap de viață şi lăsau toate să meargă cum da dumnezeu, nemaisinchisindu-se de nimic.

Acceptau chiar să flămînzească, dar dacă poporul făcea foamea nemuncind, flămînzea şi clasa dominantă şi acest lucru nu era permis.

Spaima de iad încetă, întrucît toţi se convinseseră că iadul se afla pe pămînt ; şi mai rău de atît nu avea cum să fie. Lasse şi Uffka se văzură puşi în situaţia de a aduce unele modificări la doctrina iadului.

Preoţilor li se indică să predice mai mult despre bucuria viitoare a raiului care le este hărăzită tuturor celor ce au suferit trudind din greu. Afirmaţiile unor spirite recalcitrante, cum că, potrivit acestei teorii, Lasse şi clasa dominantă ar trebui să ajungă în iad, rămaseră fără ecou, iar cei care emiseseră părerile respective fură arşi pe rug.

Perspectiva de a ajunge în rai nu era decît un somnifer pentru societate, deci trebuiau găsite cît mai urgent alte metode de reanimare. Lasse strînse în jurul său cîteva haimanale care nu voiau să lucreze şi-i puse să compună cîntece pentru trezirea conştiinţei poporului. În curînd apărură o mulţime de poeţi. Aceştia se îmbrăcau prost, deşi aveau cu ce, fiind plătiţi de stat, dar voiau să impresioneze prin înfăţişarea lor de ţărani pe muncitori, să-i convingă că provin ca şi ei din „cele mai pure obîrşii ale neamului". Umblau de colo pînă colo, băteau drumurile ţării, cîntînd neîntrerupt că viaţa este frumoasă, şi că toţi oamenii sînt buni, mai ales Lasse, Uffka, comandanţi, părinţi, superiorii, educatorii, care vegheau neîntrerupt pentru binele claselor asuprite. Ei arătau în cîntecele lor că nemulţumirile, datorate faptului că unii munceau iar alţii acaparau, nu aveau altă explicaţie decît invidia şi răutatea şi că de fapt totul mergea bine, dacă fiecare îşi vedea de treabă. Munca pămîntului şi meseriile erau munci, dar ele însemnau infinit mai puţin decît adevărata muncă, cea mai grea ce-i revenea zeului conducător, puterii militare şi lui Uffka. Lumea trebuia luată aşa cum era (şi mai ales, aşa cum devenise prin falsificările lui Lasse şi Uffka).

Această metodă avu efect. Oamenii învăţară cîntecele pe de rost, le păstrară un timp în auz ca pe urmă să le primească şi în gînduri.

În curînd însă apăru un fenomen neaşteptat. Clasele oprimate începură la rîndul lor să folosească altfel de

cîntece în care atacau clasele conducătoare. Lasse vedea cu disperare norul apropiindu-se amenințător ; el învățase multe de la trecut și nu uitase nimic. Încercă mai întîi să amelioreze lucrurile acordîndu-le tuturor poeților salarii de stat.

Treburile se echilibrară un timp, dar apăru o asemenea inflație de poeți, care umblau după lefuri, încît fu nevoie să se mărească impozitele.

Văzînd că nu se poate altfel, monarhul fu obligat să-și alcătuiască o clică. Șaptesprezece dintre cei mai proști poeți fură aleși și declarați eminenți și inatacabili. Toți ceilalți care îndrăzneau să facă poezii erau socotiți niște nulități. În felul acesta opinia oficială reuși să se impună. Poporul, care-i plătea cu munca lui pe cei șaptesprezece, spre a se lăsa dus de nas de ei, se deprinse din școală să-i considere eminenți și inatacabili. Datorită acestui fapt toți ceilalți poeți nemulțumiți fură reduși la tăcere, pentru că nimeni nu mai cînta dacă nu era lăudat de cei șaptesprezece. Așa se ajunse la acel ciudat unison : toate cîntecele se cîntau pe o singură știmă.

Numărul școlilor crescu și scrierea de mînă a manualelor de morală deveni din ce în ce mai dificilă.

În ciuda riscului de a pune în practică o invenție atît de periculoasă, Lasse înființă o tipografie.

Ca măsură de precauție împotriva unei eventuale reacții antimonarhice sau antistatale din partea acestei instituții introduse controlul asupra tiparului.

Prima foaie ieșită de sub teascul tipografiei regale fu o ordonanță prin care se garanta libertatea tiparului. Membrii Societății conspirative „Nemulțumiții" se întruniră într-o seară într-un pod cu fîn ; întîlnirea avusese loc imediat după apariția ordonanței. Paul Jäger, care primise un exemplar, voia să-l citească celorlalți spre a-l supune unor discuții critice. Toți se așezară cît mai comod să-l asculte.

Paul începu să citească :

Ordonanță cu privire la libertatea tiparului. 1. Fiecare cetățean are libertatea deplină de a se exprima prin intermediul cuvîntului tipărit.

— Ura ! răspunseră nemulţumiţii. Trăiască libertatea ! 2. Doctrina evanghelică a iadului nu poate fi supusă nici unei critici, deoarece ea vine de la Dumnezeu.

— O, exclamară într-un glas nemulţumiţii. Păi asta ar fi prima care ar trebui criticată.

3. Fiecare scriitor este obligat să-i elogieze în scrierile sale pe Lasse, pe Uffka, pe comandanţi, pe militari, pe contabili, pe biciuitorii de copii şi pe toţi prietenii acestora.

4. Societatea de laudă reciprocă sau cei şaptesprezece eminenţi şi inatacabili au dreptul să interzică orice scriere care încalcă morala.

Rudolf Köhler îl întrerupse pe cel ce citea :

— Sper că ţineţi minte, ceea ce se înţelege prin morală !

Paul Jäger le aminti :

— Morala... unu : că toţi ţăranii şi toţi meseriaşii sînt născuţi să muncească pentru Lasse, Uffka, ş.a. ; doi : că nimeni nu are voie să se unească cu femeia dacă nu are 12 acri de pămînt sau aprobarea lui Uffka.

— Destul, destul, strigară nemulţumiţii ; cunoaştem placa pe de rost. Continuă !

5. In afara societăţii de laudă reciprocă nu are nimeni dreptul să se pronunţe în scris asupra vreunui Lasse trecut în lumea dreptţilor.

6. Fiecare cetăţean are libertatea deplină de a se exprima prin intermediul cuvîntului tipărit.

Nemulţumiţii se despărţiră ferm hotărîţi să profite cu prima ocazie de noua libertate. Biciuitorii de copii fuseseră primii care intraseră în posesia produselor libertăţii tiparului : codul moral fu tipărit în mii de exemplare, afişat în colibe şi împărţit în rîndurile clasei asuprite. Clasa dominantă, de fapt iniţiatoarea acestor norme, le ştia pe de rost.

Lasse îmbătrînise între timp şi se simţea obosit. I se apropia sfîrşitul. Convocă două mii de ostaşi şi ceru să fie ales un urmaş la tronul ţării. În unanimitate fu votat fiul său, care încoronîndu-se primi titlul de Lasse al II-lea Axel.

Bătrînul Lasse izbucni în plîns de emoţie în faţa dovezii de iubire şi credinţă adusă de ostaşi familiei sale

și profitînd de ocazie propuse ca tronul și căciula de biber să se transmită din tată în fiu.

Această propunere a monarhului stîrni unele glasuri de protest în rîndurile comandanților, fapt care-l determină pe Uffka să se adreseze poporului ce se afla departe în spatele armatei, aproape de marginea pădurii. Poporul, care îi ura pe militari, auzind doar că aceștia spuseseră „nu", strigă automat în cor „da". În fața acestui argument, militarii fură nevoiți să cedeze.

Lasse mulțumi și pentru această nouă dovadă de iubire din partea poporului ; glasul, țîșnit din „străfundurile neamului", era pentru el asemeni glasului lui Dumnezeu ; Lasse al II-lea se grăbi la rîndul său să adopte lozinca pe cît de impresionantă pe atît de neadevărată : Iubirea poporului înainte de orice răsplată !

Copleșit de atîtea emoții Lasse se întinse pe patul de moarte sătul de ani și de onoruri. După ce le iertă dușmanilor săi toate greșelile și obținu de la Uffka asigurarea că va ajunge în rai, adormi.

Toți cei șaptesprezece eminenți și inatacabili scriseră imnuri și ode despre viața sa închinată unor cauze mărețe și Uffka ținu un discurs funebru avînd ca laitmotiv : „Fericiți sînt cei ce mor întru Domnul !"

Lasse II își șterse lacrimile și se urcă pe tron.

IX

Lasse II era un monarh blînd care nu iubea războiul, ci dimpotrivă, își punea tot meșteșugul conducerii în slujba păstrării tradițiilor și înfloririi științelor și artelor.

Prima sa inițiativă de suveran fu însărcinarea celor șaptesprezece eminenți și inatacabili cu scrierea istoriei lui Lasse I. Aceștia se puseră pe lucru și reușiră să creeze o capodoperă durabilă. Lasse era numit în lucrare „cel Mare", titlu de altfel meritat pe deplin, deoarece el în-

temeiase noul sistem social, avînd permanent în vedere bunăstarea poporului, ca ţel suprem al întregii sale vieţi.

Societatea Nemulţumiţilor scrise şi ea o Istorie a lui Lasse, în care regele era numit, nu tocmai elegant „Hulling cel prost". Ei declarau că acesta ar fi introdus actuala sclavie prin hrană şi consum în general, prin impozite aplicate numai muncitorilor şi prin absolvirea trîntorilor de taxe. I se imputa, de asemenea, că ar fi sădit răul în inimile tineretului prin existenţa închisorilor şi a flagelatorilor de copii şi că de fapt fusese un măgar, iar sistemul său social era foarte dubios.

Cartea fu confiscată şi arsă laolaltă cu autorii ei. Societatea de laudă reciprocă instituí un premiu de şase pfunzi de zinc pentru cel ce reuşea să scrie cel mai frumos epitaf pentru Lasse I Hugo, supranumit şi „cel Mare".

Văzînd însă Lasse II Axel cît de greu se putea înăbuşi nemulţumirea unei societăţi, dădu ordin să se scrie o Istorie a regatului. În această lucrare se sublinia — pe temeiul argumentelor existente în exemplarul din „Atlantica" de Rudbeck, moştenit de la Lasse tatăl — că actualul regat era cu adevărat cel mai desăvîrşit dintre toate statele şi că de fapt el era Atlantica sau Insula Fericiţilor. Insula pe care ar fi locuit-o strămoşii şi pe care aceştia şi-ar fi închipuit că fuseseră fericiţi, nu existase niciodată.

Aceasta nu era decît o invenţie a Nemulţumiţilor, care voiau să semene nemulţumirea în rîndurile poporului.

Un flagelator de copii alcătui un manual nou, pe care-l intitulă : „Omagiu situaţiei actuale sau Cea mai înaintată dintre toate orînduirile sociale".

Între timp o mulţime de copii de scribi şi de militari ajunseră la vîrsta majoratului. Spre a evita ceartă şi dezbinarea se introduse obiceiul ca ocupaţiile să se moştenească. Dar întrucît scribii şi militarii se împerecheau în voie fără să mai ţină cont de cei doisprezece acri de pămînt, putînd dispune cum voiau de legea pe care o proclamaseră ei înşişi, ţara fu în curînd invadată de copii proveniţi din rîndurile clasei dominante, lipsiţi de orice ocupaţie. Aceştia erau întreţinuţi de către stat prin burse şi aju-

toare, ca să nu fie obligați să fure sau să ucidă ; pentru mulți dintre ei se inventară chiar funcții noi.

Cei care nu aveau nici o ocupație trebuiau să-și găsească totuși o îndeletnicire și așa ajunseră să descopere ei o preocupare evasiimbecilă. Unul de pildă se hotărî să colecționeze nasturi, altul conuri de molizi, pini sau brazi ; un al treilea făcu rost de o bursă de călătorie în străinătate.

Acesta din urmă se întoarse acasă după ce descoperi o limbă moartă, scrisă pe tăbliță de lemn. Cum cheia acestei limbi îi stătea la dispoziție, descifrarea ei fu o bagatelă. Descoperitorul o numi „limba Șoșo", socotind o cinste specială faptul că el cunoștea o limbă pe care nu o mai știa nimeni.

Cel ce colecționa nasturi ajunse să posede o colecție imensă, pe care nu mai știa unde s-o depoziteze. Obținu din bugetul de stat o sumă apreciabilă pentru inaugurarea unei Case de păstrare a colecției.

Instalat în noul local se apucă să-și ordoneze nasturii. Sortarea putea fi făcută pe categorii de nasturi de indispensabili, de pantaloni, de sacouri etc.

Omului nostru însă îi veni ideea unui procedeu mai savant, care bineînțeles era și mai dificil. Pentru aceasta avea nevoie de material argumentativ. Mai întîi redactă un tratat despre „Studiul nasturilor din punct de vedere științific !" Apoi înaintă către Tezaur o cerere de a înființa o catedră de „bumbologie" cu un post de profesor și două de asistenți. Cererea fu aprobată mai mult din dorința de a găsi un mijloc de pierdere a vremii pentru cei lipsiți de ocupație, decît pentru afacerea propriu-zisă, a cărei rentabilitate nu putea fi încă stabilită. Cum colecționarul în cauză — se numea Hylling (se bănuia că fusese făcut de Hulling fără aprobarea lui Uffka) — avea doi fii nelegitimi, cărora nu avea de unde să le plătească instrumentarul de flagelare ; posturile de asistenți rămaseră deocamdată nedeclarate. Hylling avea să uimească în curînd lumea cu primul sistem de bumbologie științifică. Îl pusese la punct în decurs de doi ani și realizase o operă monumentală, deoarece în grupele și subgrupele sistemului respectiv puteau fi inserați toți nasturii din lume. Sistemul arăta în felul următor :

Zinc	Cupru	Cositor	Fier	os	lemn
		Cu găuri			
1. Clasa :	cu	1 gaură			
2. „	„	2 găuri			
3. „	„	3 „			
4. „	„	4 „			
		Fără găuri			
1. Clasa :	Fără	1 gaură			
2. „	„	2 găuri			
3. „	„	3 găuri	—		
4. „	„	4 găuri			

Cu inele

a) inele rotunde
   α) găurite
   β) negăurite
b) inele ovale
   α) găurite
      1) găurite parțial
      2) găurite total
   β) negăurite
      1) libere
      2) libere

Acest sistem stîrni o impresie nemaipomenită.

Cel care colecționase conuri de conifere nu se lăsă mai prejos și uimi în curînd lumea cu un sistem extraordinar prin care toate conurile din lume puteau fi orînduite în 67 de clase, 23 de familii și 1500 de ordine.

De mult se preconizase lărgirea cursurilor de învățămînt și întrucît nu era drept ca fiii celor din clasa de jos să învețe la fel de mult cu cei din clasele sus-puse, se luă hotărîrea să se înființeze o Universitate. Existau trei științe : Limba Șoșo, Bumbologia și Conologia. Aceste discipline deveniră obligatorii.

Dar cum țăranii înstăriți și meseriașii își trimiteau și ei copiii la facultate se organizară colocvii și seminarii particulare la care nu aveau acces decît copii proveniți din clasele înalte. Chiar dacă un fiu din clasa de jos reușea la examenul de absolvire, nu primea nici o funcție, întrucît funcțiile se moșteneau.

Lasse II Axel muri — acest lucru nu putea fi împiedicat prin lege. După moarte i se dădu titlul de „Cel înțelept".

Fiul său, care îi urmă la tron, se numea nici mai mult nici mai puțin decît Anders VII Cel-ce-e-Altfel ; de ce primi acest nume nu se știe, se bănuiește că din pricina unor precedente istorice.

Sub domnia sa își făcură apariția artele frumoase. Un fecior de brutar se trezi într-o dimineață și începu să frămînte aluatul ; voia să facă o pîine, dar făcu pînă la urmă o capră. Profesorul de Șoșo, care trecea tocmai prin dreptul ferestrei la care stătea și muncea tînărul, îi văzu talentul excepțional și-i ceru să facă mai bine o capră din lut decît din aluat, pe care o arse în sobă.

Cu descoperirea picturii, lucrurile se petrecură mai altfel. Într-o anumită regiune a Insulei, asupra căreia era concentrată toată atenția, s-a observat că o mulțime de culegători de cărbuni, desenau cu bucăți de lignit pe trunchiurile copacilor, mai întîi necuviințe, dar cu timpul tot ce vedeau.

La început s-a crezut că a izbucnit un fel de epidemie maniacală sau o idioție precoce, căci era cu adevărat straniu să vezi o mulțime de adolescenți țopăind încoace și încolo ca niște ciocănitori și desenînd tot ce vedeau. Desenau mese, picioare de scaune, case, pomi, pietre, morcovi, roabe, cîini, pisici, — tot ce le ieșea în cale. În zadar încercau părinții să-i convingă să-și scoată gărgăunii din cap și să se apuce de o treabă serioasă — totul era zadarnic. Băieții plîngeau și spuneau că preferau să moară de foame decît să se lase de desen. Era cu siguranță vorba de o manie.

Cînd această situație ajunse la urechile lui Anders Cel-ce-e-Altfel, acesta se întristă foarte, deoarece își iubea poporul așa cum numai un principe adevărat îl poate iubi. De aceea porunci ca toți acei nenorociți să fie închiși într-o casă în care să se poată dedica nestingheriți maniei lor, aflîndu-se sub protecția regelui. Făcu experiențe cu ei și într-o zi îi puse pe cincizeci de maniaci să deseneze același picior de scaun. Dar, ce să vezi, nici un desen nu semăna cu celălalt. Fură chemați filosofii, care declarară

că acest fenomen se datora concepției personale. Anders nu și-ar fi închipuit vreodată că o concepție personală cu privire la un picior de scaun poate fi o categorie filosofică. Acum însă își recunoscu eroarea și înțelese sensul profund al desenului, ca moment hotărîtor în viața spirituală. Îl numi deci imediat pe cel mai talentat desenator, profesor peste ceilalți.

Acesta scrise în scurt timp un tratat despre conținutul și forma desenului. Pornind de la exemplul plastic al piciorului de scaun ajunse la deducția : conținutul piciorului de scaun reflecta concepția personală, forma piciorului de scaun era de fapt desenul. Cînd conținutul și forma se acopereau perfect într-o deplină întrepătrundere, atunci desenul era un desen desăvîrșit sau ceva frumos. Tot ceea ce ni se înfățișează sub forma desenului este frumos : o vacă ce se balegă nu poate fi frumoasă în sine, deoarece natura nu este frumoasă, dar o vacă desenată care se balegă este frumoasă, pentru că ea este animată de concepția personală cu privire la o vacă ce se balegă.

Într-o zi apăru o mîzgălitură, înfățișîndu-l pe Anders al VII-lea pe zidul fațadei academiei de desen. Trecătorii izbucneau în rîs cum dădeau cu ochii de ea. Cel ce făcuse caricatura fu chemat și i se porunci să-l deseneze din nou pe rege, dar de data aceasta frumos. Artistul afirmă că opera lui era frumoasă, deoarece era pătrunsă de concepția sa personală cu privire la rege. De îndată însă ce i se promise titlul și onorariul de profesor își modifică vechea concepție personală despre Anders al VII-lea și fu numit în consecință pictor de curte.

Anders se stinse din viață în al optulea an de domnie și cei șaptesprezece eminenți și inatacabili îl numiră protector al desenului.

La tron îi urmă Peter Erich I.

Acest suveran avea o fire sălbatecă, nepermițîndu-și o clipă de răgaz. Purtă război cu vînătorii și omorî el însuși pe mulți dintre aceștia.

Poporul se plîngea însă de greutăţile războiului şi nu putea vedea nici un folos de pe urma acestor bătălii interminabile. Spre a le lumina mintea, Peter dădu ordin să se editeze un nou manual, care fu introdus în şcoli. Se numea „Cartea regilor" şi cuprindea Omagiul adus tuturor monarhilor de la Lasse I pînă la Peter Erich. De o cinstire deosebită se bucurau în această carte incursiunile şi campaniile sîngeroase făcute pe teritoriile altor ţări.

Sub Peter Erich războaiele se ţineau lanţ deoarece luptătorii iubeau onoarea şi mai ales însuşirea avuţiilor străine : pendule, veselă şi monezi.

Unul din societatea Nemulţumiţilor publică o broşură intitulată : „Comparaţie între diferitele categorii de furturi particulare sau publice, sau Hoţia din punct de vedere legal, însoţită de o trecere în revistă a fraudelor internaţionale, comise sub domnia ultimilor regi din Casa Hulling".

Broşura fu arsă ca de obicei, împreună cu autorul ei.

Peter Erich muri datorită alcoolismului şi (sîntem obligaţi ca istoriografi să dezvăluim crudul adevăr) după toate probabilităţile şi de pe urma unor boli lumeşti. Fu plîns de toţi războinicii şi numit „Regele erou" sau „Neasemuitul".

Cu el se stinse neamul Hulling, întemeiat de Lasse cel Mare. De vreme ce toată lumea ştia că regii erau numiţi prin graţia lui Dumnezeu, alegerea unui nou rege dintre băştinaşi nu era deloc uşoară. Poporul nu îl puteai convinge cu una cu două, că unul, care ieri a fost comandant de oşti, astăzi putea fi ales rege prin graţie divină. Fu organizată o expediţie pe meleaguri îndepărtate, la nişte popoare necunoscute, de unde fu adus un principe. Botezul şi încoronarea se făcură în grabă, iar spre a fi iubit de către popor fu numit Lasse al III-lea, lăsînd să se înţeleagă că era înrudit cu neamul Hullingilor. Dar cum acesta nu cunoştea limba şi nici istoria ţării spre a putea guverna, puterea îi reveni la Uffka (un urmaş de-al pastorului Axonius). Acesta făcu totul spre a întări învăţătura iadului şi îi obligă pe toţi profesorii de la Academia de desen să deseneze iadul ; imaginea aceasta fu atîrnată în toate bisericile.

Lasse muri și fu numit după moarte „Cel Sfînt". Sub domnia urmașului său, Peter II Erich, izbucni un război religios cumplit între provinciile țării. Un fanatic a început să răspîndească ideea că în iad nenorociții nu erau ciupiți cu cleşti ci împunși cu furci. Un sinod mare fu convocat și timp de șaisprezece zile și șaisprezece nopți se discută numai despre cleşti și furci. Partidele primiră numele de cleşti și furci după obiectele ce făceau subiectul dezbaterii. Majoritatea înclina în favoarea cleştilor, dar și furcile erau neclintite în credința lor, necedînd nici la amenințarea cu arderea pe rug. Furcile, care reușiseră să cucerească peste noapte puterea într-o provincie, se apărară împotriva furiei cleştilor. Încolțiți, adversarii trimiseră soli la Peter II Erich după ajutoare.

Regele își convocă poporul și cu lacrimi în ochi jură să apere adevărata învățătură a iadului sau să plătească cu viața. Porni deci la luptă.

Războiul dura de cincisprezece ani și acasă soseau lăzi pline cu pendule, una după alta ; oamenii erau ridicați din orice, și impozitele creșteau văzînd cu ochii.

Dar furcile se apărau eroic. Cînd deodată veni îngrozitoarea veste : Peter Erich căzuse. Doliul fu însă mai ușor de îndurat cînd oamenii aflară că cleștii culeseseră din două provincii șase mii de steaguri și tobe, cinci sute de pendule și trei milioane de monezi de aur și argint.

Corpul neînsuflețit al lui Peter Erich fu adus acasă și peste rămășițele lui pămîntești se construi o biserică cu următoarea inscripție : „Regelui erou, apărătorului adevăratei învățături a iadului. Mort pentru cleștele său. Sufletul său să se odihnească întru Domnul !"

Aceasta a rămas cea mai frumoasă pagină în cartea de aur al Hullingilor.

Furcile însă rămîneau fidele crezului lor și reușiră chiar să instaureze libertatea cultelor religioase. Existau chiar unii (printre nemulțumiți) care afirmau că toată lupta se dăduse de fapt pentru o nimica toată ; în definitiv era totuna dacă în iad erau ciupiți cu furcile sau cu cleștii de vreme ce iadul tot nu exista.

Urmașul lui Peter Erich fu Johan Philipp I, primul organizator de spectacole pentru menținerea bunei dispoziții în rîndurile Nemulțumiților.

Cînd aceştia însă începură să se ocupe şi de dramaturgie, operele lor fură declarate nocive ; se construi şi un teatru naţional, pe scena căruia se jucau piese inspirate din cartea de aur şi din războiul cleştilor împotriva necredincioşilor.

Acestea urmăreau înaltul scop de a-i insufla poporului respect pentru „tradiţiile sacre" ale neamului.

Sub Johan II Peter, noul urmaş la tron, apăru ziarul. Acesta întruchipa pe de-o parte nemulţumirile ce mocneau în popor, pe de alta necesitatea de a răspîndi punctul de vedere a clasei dominante. Sarcinile ziarului erau : să explice neobosit că tot ceea ce gîndea, vorbea şi scria clasa exploatată era o minciună sfruntată, că toate acţiunile acestei clase erau dictate de impulsuri josnice, de interese egoiste, invidie şi răutate. Ziarul urmărea să sublinieze superioritatea societăţii actuale, al cărei ţel era fericirea ; să propovăduiască învăţătura iadului ca cea mai blîndă, profundă, spirituală din toate învăţăturile, neputînd fi înlocuită de nici o altă ştiinţă, întrucît toate celelalte erau proaste şi necuviincioase.

Apariţia ziarului fu întîmpinată cu entuziasm şi primi denumirea de „Opinie generală" sau „Armistiţiu binecuvîntat".

X

Societatea atinsese cel mai înalt stadiu la care putea ajunge o lume întoarsă pe dos. Tot ce era folositor stîrnea disprețul, iar ceea ce nu servea la nimic se bucura de înaltă prețuire.

Era o onoare mult mai mare să desenezi un măr — fapt pentru care puteai ajunge profesor sau cavaler — decît să plantezi un pom, fiind obligat pe deasupra să plăteşti şi o taxă. Interpretarea unei piese îţi aducea mai multe onoruri şi era mai demnă de stimă decît scrierea ei.

Publicul entuziast se înhăma adesea la trăsura vreunei actriţe şi o purta în ovaţii de la teatru pînă acasă, cînd o

piesă întrunea sufragiile spectatorilor. Toți cei care se opuneau dreptății și măsurilor de ameliorare a situației, toți cei ce contribuiau la menținerea mizeriei, și-i pedepseau pe nevinovați erau evidențiați prin funcții, rente și distincții speciale.

Viața orașelor se dezvolta cel mai spectaculos.

În capitala regatului locuiau trei sute de mii de oameni pe un teren ce nu depășea cîțiva acri de pămînt.

Cînd priveai acest cavou de piatră, ce constituia mîndria locuitorilor, puteai cu ușurință să calculezi cantitatea de îngrășămînt natural pe care se sprijinea, deoarece în oraș nu se strîngea zilnic murdăria. Duhoarea, pe care populația nu o mai simțea, provoca molime.

Și tipul de construcții contribuia în mare măsură la aceasta. În loc să fie concepute cu terase largi, orientate spre soare, casele erau clădite în dreptunghiuri înguste și lungi, înghesuite unele în altele, printre care se lăsau pasaje de trecere pentru pietoni. Acestea erau atît de strîmte încît numai foarte puțini locatari se puteau bucura de lumină în camerele lor. Atmosfera întunecată și umedă aducea după sine o boală specifică popoarelor care trăiau în văi înguste așezate între munți foarte înalți, cunoscută sub numele de cretinism, morb ce afecta funcțiile creierului, determinînd în ultimă instanță instalarea unei idiotii ereditare.

Orășenii deveniră cu timpul atît de cretini, încît țăranii nici nu le mai înțelegeau graiul. Obiceiurile lor se încurcaseră în asemenea hal, că ajunseră să doarmă în timpul zilei, iar noaptea să se îmbuibe și să benchetuiască, abuzuri care favorizau și mai mult îmbolnăvirile.

Înghesuiți într-un spațiu insuficient, începură să nu se mai poată suporta, de aceea era de așteptat să se insulte, să se înghiontească și să se calce reciproc pe picioare.

Cretinismul progresiv avu ca urmare un fel de neajutorare organică, asemănătoare cu cea a copiilor. Mii de mărci de aur se cheltuiau cu întreținerea paznicilor care împînzeau străzile îndeplinindu-și cu demnitate funcția de polițiști, conducîndu-i acasă pe beți și pe accidentați, dîndu-le apă celor care-și pierdeau cunoștința, învățînd toate numerele pe de rost, unde locuia bărbierul, prosti-

tuatele, unde izbucnea un incendiu etc. Această așezare de idioți era permanent invadată de feciori și de fete de la țară, care nu aveau nimic de moștenit.

Băieții erau luați în robie, iar fetele așteptau ocazia să ajungă sclave sau să devină femei. La oraș era dificil pentru un bărbat foarte tînăr să-și întemeieze o familie, de aceea fetele erau dezonorate, iar copiii lor nu puteau ridica pretenții asupra ocupării vreunei funcții sau a practicării unei meserii.

Văzîndu-se atît de nefericiți, orășenii își aflau uitarea în băuturi alcoolice, consumate oricînd și oriunde, mai ales în localuri publice. De cîte ori se ivea prilejul unui consum mai mare de alcool, — fapt frecvent în societatea bărbaților — se obișnuia să se închine un pahar în sănătatea soției, rămasă acasă, deoarece n-avea cu cine să-și lase copiii, un alt pahar pentru căminul în care pe mai toți îi aștepta un pat și o nevastă. Bețiile cele mai mari începeau cu un pahar dat peste cap în cinstea regelui, unul în cinstea patriei și uneori și cu unul pentru învățătura iadului.

Această populație urbană ideală, de trei sute de mii de oameni, susținea că muncește pentru prosperitatea poporului. Cel ce mergea însă dis-de-dimineață la poarta orașului sau la piață, unde veneau țăranii cu mărfurile lor, putea să-și dea seama imediat cine pe cine hrănește.

Țăranii primeau în schimbul produselor o sumă de bani, pe care o cheltuiau pe impozite ; cu timpul li se îngădui să privească picturi în ulei, să asculte prelegeri și să vizioneze piese de teatru, ei bieții, care nu aveau timp niciodată, și aceasta numai din vina lor ; în definitiv aveau acces la toate oricînd voiau, bineînțeles, în schimbul unei taxe de intrare.

Li se puse la dispoziție chiar și învățători, care le predau Scriptura Iadului și Cartea Regilor, de asemenea contra unei taxe speciale ; duminica trebuiau să facă penitență, deoarece pastorul le repeta într-una că sînt niște păcătoși și că aveau să fie castrați dacă nu-și plăteau impozitele.

Toate acestea — roadele binecuvîntate ale culturii — le erau dăruite țăranilor (contra cost), drept mulțumire că

aduceau provizii la oraș pentru cei ce ar fi murit de foame, dacă într-o bună zi sătenii nu s-ar mai fi prezentat la piață. Această considerație îi flata, înăbușindu-le orice reacție.

Dar în oraș existau săraci și nemulțumiți, de care trebuia să se țină seama, pentru că ei deveneau periculoși. Pentru ei se fondau cămine filantropice, numite închisori ; aici se experimentau condiții de trai, care urmau să stabilească minimul de care avea nevoie un om ca să trăiască. În urma acestor testări se ajunse la concluzia că muncitorii huzureau. Și cum aceștia își permiteau uneori să neglijeze munca, — la început voluntară —, aceasta deveni în curînd obligatorie, și oamenii începură să fie duși cu arma la spate la lucru.

Cînd nemulțumirile și tensiunile interne se accentuară, impozitele devenind insuportabile, întreaga vină fu aruncată asupra conducătorului, care inventă un nou sistem de guvernămînt numit — după împrejurări — sistem parlamentar sau constituțional.

Cum o mulțime de ziariști fură siliți prin legea cu privire la libertatea tiparului să fie înlocuiți de așa-zișI responsabili, pentru a evita unele neajunsuri, regele își alese grabnic miniștrii, care trebuiau să poarte răspunderea prostiilor sale. În felul acesta regele era absolvit de orice acuzație. Responsabilitatea în schimb nici nu era chiar atît de riscantă. Un ministru, care își lua asupra-și o prostie regală, era destituit ca să devină conducător de comitat sau cavaler al unui mare ordin. În consecință posturile de răspundere erau de fapt foarte plăcute și deosebit de disputate.

Acestei stări de lucruri îi corespundea întrutotul sistemul de palavrageală sau forma de guvernămînt parlamentar. O minoritate de bogătași se întrunea o dată pe an și căuta prin cuvîntări meșteșugite să desemneze victimele cărora urma să li se aplice noi impozite. Cînd erau deosebit de perfizi se uneau între ei, fie spre a nu-și fixa impozite nici unuia din tagma lor ori se țineau în șah amenințîndu-se și trecînd greul dărilor cînd la unul cînd la altul.

Un exemplu, caracteristic acestui tip de conducere, era actul parlamentar, referitor la breasla tăbăcarilor.

Şase tăbăcari produseseră douăzeci şi cinci de ani în şir piele proastă la preţuri scumpe. Într-o bună zi vînătorii care mai trăiau încă în vecinătate îşi propuseră să scoată pe piaţă piele bună la preţuri ieftine ; poporul era entuziasmat de această noutate. Cei şase tăbăcari însă, care erau reprezentanţi în parlament făcură propunerea să se fixeze o taxă anume pentru pielea procurată de vînători. Industria autohtonă trebuia ocrotită, fiii ţării nu puteau fi înghiţiţi de venetici, etc. ...

Taxele fură aplicate ! Din cauza acestor şase tăbăcari poporul fu obligat să cumpere în continuare piele proastă la preţuri ridicate. Această măsură fu denumită protecţie vamală deoarece datorită ei interesul particular era ocrotit.

Ministrul de resort profită de această ocazie spre a trece în funcţia de conducător de comitat ; simulă pentru moment o adîncă mîhnire pentru pierderea rangului de ministru, dar se aranjă foarte bine în noul post şi obţinu imediat Ordinul Heruvimilor, care se acorda numai bărbaţilor eminenţi pentru merite excepţionale.

Simptomul cel mai neliniştitor în această societate era adîncirea cretinismului, care devenea cu timpul o tară congenitală, ca orice debilitate fizică.

Cretinii constituiau de altfel cercul inteligenţilor (de la intelligere — a înţelege, a recunoaşte), dar pentru că ei nu-şi recunoşteau cretinismul (lucus a non lucendo) degenerară cu timpul pînă într-atît, încît îşi pierdură conştiinţa propriei lor debilităţi mintale, considerîndu-se dimpotrivă cei mai înţelepţi oameni în stat.

Avînd puterea armată în mînă, reuşiră să transforme societatea într-un adevărat balamuc, ai cărei pacienţi, răsculîndu-se, îşi arestară doctorii şi paznicii. Se ajunse astfel la cele mai demente incidente.

În dezbaterile furtunoase ce se ţineau în senat fură emise păreri „autorizate", în virtutea cărora Atlantica — aşa se numea acum regatul — ar fi putut face faţă, cu numai cincizeci de mii de oşteni unui război împotriva Aquiloniei, care avea un efectiv de luptători de douăzeci de ori mai mare.

O altă idee acceptată în unanimitate fu aceea că societatea ar fi fost amenințată cu dispariția dacă poporul nu înțelegea să le plătească impozit unor anumiți cabotini. De asemenea, un pericol imanent pîndea statul, dacă poporul nu-i asigura unui stăpîn, a cărei ocupație de predilecție era să înfigă gîndaci în bolduri, un salariu corespunzător și dreptul de a-și exercita profesia.

Ca urmare a faptului că an de an cretinismul lua o amploare din ce în ce mai mare, fiind intens cultivat și bine plătit, mulți dintre locuitorii regatului doreau cu ardoare să devină cretini spre a obține onoruri și bani. Cretinismul urma să se răspîndească și în școli ; acest proces se desfășura mai lent, deoarece poporul mai era legat prin cultul amintirii de un trecut în care se manifestaseră din cînd în cînd rațiunea sau bunul simț. Asistînd însă toată ziua bună ziua, la ascensiunea celor ce împărtășeau ideile conducătorilor, oamenii de rînd se vedeau obligați, la rîndu-le, să rostească și ei — împotriva voinței lor — părerile unanim recunoscute ; iar cînd ajungeau să-și însușească pe deplin opinia superiorilor, aceasta era de mult perimată.

O hăituială neîncetată domnea în sînul societății, o permanentă iritare și îngrijorare care aduceau după sine o nemulțumire cronică. Chiar dacă cei slabi se ridicau în masă împotriva celor puternici, reușind să le zmulgă acestora dominația, nu se schimba nimic ; se repeta doar vechea istorie. Foștii asupriți deveneau automat, după cucerirea puterii, asupritori. Ce ciudat, cînd altădată nici în vis nu ar fi putut accepta una ca asta !

Toți marii gînditori atacară cu furie una și aceeași problemă : Transformarea societății. Apăruseră secte, animate de un țel sacru, acela de a pune capăt cu orice preț nenorocirilor, mizeriei și neînțelegerilor.

O sectă, numită „Școala Sobolilor", susținea ideea că întreaga comunitate ar trebui să se dezvolte în voie, ca un cîmp necultivat, în care planta folositoare ar fi concurat cu buruiana la hrana pămîntului, fie și cu riscul ca buruiana să fi ieșit învingătoare din această competiție.

Cealaltă sectă, sociologii sau „Școala Păsărelelor", milita pentru o uniune a celor mici, bolnavi, slabi, proști și

leneși. Dreptul celor slabi de a-i supune pe cei puternici avînd de altfel girul imuabil al unei legi divine.

O a treia sectă, cea a „bîrfomanilor", era de părere că singura salvare nu trebuia căutată în soluționarea problemelor, și așa irezolvabile, ci în aruncarea în aer a planetei Tellus ; fiind apărută din nimic, trebuia să se întoarcă în matca ei originară.

În timp ce aceste secte și altele, asemenea lor, luptau pentru supremație, societatea rămînea neschimbată, continuînd să caute în trecut argumente pentru incomparabilele binefaceri ale prezentului, reactualizînd forme vechi administrative, dictînd hotărîri și promulgînd legi.

Niciodată nu a domnit un asemenea acord între bărbații de stat, care se străduiau să găsească pretutindeni dovezi că de fapt patria lor era Insula Fericiților, în timp ce poporul își întărea tot mai mult credința că patria nu era alta decît Insula Nefericiților.

CUPRINS

VRĂJITOAREA 5
RĂZBUNAREA 81
INSULA FERICIȚILOR 191

Lector : MIRCEA BUCURESCU
Tehnoredactor : NICOLAE ȘERBĂNESCU

Tiraj 90 000+90+25 ex. broșate.
Bun de tipar 25.10.1979. Coli tipar 16.

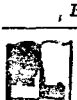

Comanda nr. 90 378
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"
Piața Scînteii nr. 1, București,
Republica Socialistă România

COLECȚIA ROMANULUI ISTORIC

UNIVERS

Ca scriitor, gînditor, profet, mesager al unui nou sentiment universal, Strindberg a mers atît de departe, încît astăzi opera sa nu poate părea cîtuși de puțin vlăguită. În afara și deasupra școlilor și curentelor, el le-a înmănuncheat pe toate. În egală măsură naturalist și romantic, el a deschis drumul expresionismului, fiind totodată și primul suprarealist — primul în sensul modern.

Thomas Mann